

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2020 рік

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
Факультет педагогіки і психології**

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської
інтернет- конференції (12 травня 2020 року)
(Частина I)

Київ, 2020

УДК 37.04(477.86)

*Друкується за рішенням Вченої ради Факультету педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*

Редакційна колегія:

Олефіренко Т. О., кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Матвієнко О. В., доктор педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи факультету педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Шевнюк О. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М. П. Драгоманова.

Цветкова Г. Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості НПУ імені М. П. Драгоманова.

Луценко І. О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методик та технологій дошкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова.

Митник О. Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Шапошнікова І. М., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ імені М. П. Драгоманова.

Страшко С. В., кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я НПУ імені М. П. Драгоманова.

Коханко О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання НПУ імені М.П. Драгоманова.

Науковий простір студента: пошуки і знахідки: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (12 травня 2020 року): збірник тез. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 391 с.

До збірника увійшли матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

- НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020
- Автори статей, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ I «Сучасна психологічна освіта: стан і перспективи»

1. [RADEIEVA MARTA THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL SERVICE IN THE EDUCATION SYSTEM](#)
2. [Дрич Ганна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ](#)
3. [Лямець Вікторія ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ](#)
4. [Филоненко Мирослава ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ](#)

СЕКЦІЯ II «Проблеми розвитку психології навчання та виховання»

1. [Барсукова Карина ВПЛИВ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ВИНИКНЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ](#)
2. [Душкіна Ольга ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ](#)
3. [Зубченко Наталія ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ](#)
4. [Каракай Анастасія РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ](#)
5. [Плющ Інна РЕФЛЕКСІЯ – КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ](#)
6. [Химчак Ольга ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОГЕННИХ ФАКТОРІВ ПІДЛІТКОВОЇ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ](#)
7. [Хмілевська Ірина ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРУСТРАЦІЙНИХ РЕАКЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ](#)
8. [Широка Діана ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ САМОСТВЕРДЖЕННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ](#)

9. [Юрченко Юлія](#) ОРГАНІЗАЦІЯ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕКЦІЯ IV «Педагогічна освіта в історичному дискурсі»

1. [Авраменко Дарина, Рудічева Наталія](#) КАТЕГОРІЯ ДОБРА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО
2. [Карпенко Оксана](#) МЕТОД ПРОЕКТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ
3. [Литвинчук Діана](#) СТАНОВЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У ЖИТОМИРІ

СЕКЦІЯ V «Сучасні технології в педагогічній науці і практиці»

1. [Баличева Вікторія](#) СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ
2. [Барабус Аріна](#) ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
3. [Білизна Оксана](#) ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЧИТАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ Л. ШЕЛЕСТОВОЇ
4. [Борисьонок Максим](#) ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
5. [Бурун Катерини](#) ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
6. [Heider Henrietta](#) MODERN TEACHING TECHNIQUES OF ENGLISH: PRACTICAL ASPECT

7. [*Гонтарук Катерина* МАЙСТЕР-КЛАС У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІКИ АЙРІС-ФОЛДІНГУ](#)
8. [*Горкуша Вікторія* ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ](#)
9. [*Денисенко Анастасія* ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ](#)
10. [*Данюк Ганна* ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ](#)
11. [*Дериведмідь Вікторія* ЕСТЕТОТЕРАПІЯ – ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ](#)
12. [*Золотаренко Тетяна* ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ХВИЛЬОВИХ ЗАНУРЕНЬ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 2-ГО КЛАСУ](#)
13. [*Лютан Христина* РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ДЕЦЕНТРАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ](#)
14. [*Максименко Аліна* ВАРІАТИВНІ ЗАВДАННЯ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІНТЕГРАТИВНИМ ТЕХНІКАМ У ГУРТКОВІЙ РОБОТІ](#)
15. [*Небожук Михаліна* ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНИХ І МОРФОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ТА ПОНЯТЬ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ТА ЦІКАВИХ ЗАВДАНЬ У ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ](#)
16. [*Новак Анна* ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС](#)

17. [Осаулко Владислав](#) ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
18. [Паришукова Марія](#) ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
19. [Петрик Ірина](#) НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІМІТАЦІЇ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
20. [Падушина Олександра](#) ЗМІСТ ТА МЕТА НАВЧАННЯ КОЛОРИСТИКИ СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
21. [Понепалюк Оксана](#) НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ЛЕКСИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
22. [Пономаренко Марія](#) ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ НАОЧНОСТІ МЕТОЮ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ
23. [Реутова Катерина](#) ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
24. [Риндін Артем](#) ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ
25. [Сівачук Анастасія](#) УПРОВАДЖЕННЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
26. [Тішина Світлана](#) ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНІХ УРОКІВ І ТЕМАТИЧНИХ ДНІВ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

27. [Тютюнник Анастасія](#) WEB-КВЕСТ ЯК СУЧАСНА ПЕРСПЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
28. [Хоролець Альона](#) ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ
29. [Шадріна Олександра](#) ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКІВ ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗУН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
30. [Шарига Анна](#) МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБ'ЄМНИХ ФОРМ НА ПЛОЩИНІ
31. [Шовкопляс Анна](#) ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ З ВИГОТОВЛЕННЯ ПАННО У ТЕХНІЦІ ФЕЛТІНГУ
32. [Якимчук Юліана](#) ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК І ВМІНЬ 21 СТОЛІТТЯ
33. [Яковлева Ксенія](#) ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО СУПРОВОДУ ПІД ЧАС ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕКЦІЯ VI «Професійна підготовка майбутніх педагогів: стан та перспективи»

1. [Білорус Дмитро](#) ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
2. [Більська Олександра](#) ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ТА ФОРМ РОБОТИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3. [Бурлін Ірина](#) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ НУШ
4. [Васьків Наталія](#) ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА
5. [Вербицька Ольга](#) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЕЛЕМЕНТІВ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
6. [Вірченко Мирослава](#) СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ
7. [Гриб Марина](#) ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР
8. [Дмитренко Анастасія](#) КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ СПІВПРАЦЮВАТИ
9. [Кесорецьких Тетяна](#) АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ
10. [Кісіль Богдана](#) ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ПОРТФОЛІО» В ПРОЦЕСІ ОЦІНЮВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
11. [Кратасюк Світлана](#) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

12. [Криворучка Оксана](#) ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
13. [Онопко Юлія](#) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
14. [Осінська Оксана](#) РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
15. [Розсоха Юлія](#) ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДАТНОСТІ СПІВПРАЦЮВАТИ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА
16. [Тимошенко Анна](#) НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
17. [Турок Лілія](#) СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ
18. [Хоменко Тетяна](#) РОЗВИТОК ШВИДКОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
19. [Христосенко Дарина](#) АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГОТОВНОСТІ ПОСІДНУВАТИ НА УРОЦІ РІЗНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ
20. [Чернишова Катерина](#) ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КЕЙС-МЕТОДУ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

21. [Юрченко Олена](#) ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ

СЕКЦІЯ VII «Підготовка психологів до роботи в умовах різної складності»

1. [Балог Даніель](#) ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
2. [Білецька Юлія](#) СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО
3. [Пенек Олександра](#) ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ
4. [Шніцер Андрій](#) ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПСИХОЛОГІЇ

СЕКЦІЯ VIII «Образотворчого мистецтво: зміст та перспективи розвитку»

1. [Базиль Анастасія](#) ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО: ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НУШ
2. [Заїка Валерія](#) ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА
3. [Добрянська Ірина](#) ВИКОРИСТАННЯ ПИСАНОК НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФОРМА РОБОТИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТРАДИЦІЯМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
4. [Дудуца Євгенія](#) ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙМІВ РОБОТИ В ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ З МАЛЮВАННЯ

5. [*Коваль Світлана* ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ОБРАЗОТВОРЦІВ ДОСВІДУ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ](#)
6. [*Кучеренко Анастасія* ПЛЕНЕРНА ПРАКТИКА У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ](#)
7. [*Кучеренко Юлія* ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА](#)
8. [*Лозниця Вікторія* НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОФІЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ](#)
9. [*Мірошниченко Анастасія* ІНСТАГРАМ ЯК СУЧАСНЕ ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ](#)
10. [*Пілішко Анастасія* МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ХУДОЖНИКІВ ОСНОВАМ АКВАРЕЛЬНОГО ЖИВОПІСУ](#)
11. [*Хоменко Анна* МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОСНОВАМ НЕТКАНИХ ГОБЕЛЕНІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ](#)
12. [*Чернявська Анастасія* МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ](#)

СЕКЦІЯ І

«Сучасна психологічна освіта: стан і перспективи»

**THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL SERVICE IN THE EDUCATION
SYSTEM**

Marta Radeieva
Master student
Specialty Psychology
Science educator:
PhD in Psychology
Beata Barchi

The success of students in higher education is largely determined by the real conditions of their life, the nature of the problems encountered in the learning process and their solutions to the administration, educators, as well as psychological and social services. The process of creation of psychological services in universities, aimed at providing the conditions for full and harmonious individual development of students, promoting the preservation and strengthening of their health, enhancing adaptive capacity, is now in force [1].

Psychological service in the structure of education is defined as “an integral part of the state system in protection the physical and mental health of young citizens of Ukraine and acts to identify and create optimal social and psychological conditions for the development of personality”.

A favourable factor for the creation and development of the psychological service of universities was the generalization of experience in the field of organization and functioning of the psychological service in the education system, scientific substantiation of its practical organization (K. Abulkhanov-Slavskaya, M. Bityanov, L. Burlachuk, Yu. Gilbuh, K. Gurevich, I. Dubrovina, Y. Zabrodin, E. Klimov, K. Obozov, R. Ovcharov, V. Panok).

Gradually in the content of educational activity, new components appeared and were investigated: psychological and pedagogical support (M. Bityanov, N. Obukhov, Yu. Slyusarev, etc.), psychological support (A. Asmolov, E. Bondarevskaya, I. Voloshin, L. Gazman, I. Dubrovina, A. Leaders, A. Tkachenko, etc.), assistance, protection, promotion of personality development, its formation and self-realization.

The Psychological Service at school has been around for quite some time and there is already a great deal of experience helping psychologists with their students. As for the service at the university, the process of its formation was delayed and faced with many problems. In publications dealing with these issues, it is often possible to mention the problem of duplication by the school psychology service. Nevertheless, the participants in the educational process of schools and universities have significant differences. It is clear that the problems that pupils have at schools are different from the problems of students in terms of education, research and community work, household and personal nature. In addition, students are more conscious and responsible for the learning process. They are more independent and have a greater desire for self-development and self-improvement, and, therefore, more clearly need to learn, consult, get information from a specialist psychologist. Other should be the attitude of service psychologists to students. If at school the relations between the psychologist and the student are mainly formed according to the scheme "senior-junior", "teacher-student", then in universities - the relationship "psychologist-student" should be partnership [2].

Psychological service of the university is an integral phenomenon, which should unite the basic structural units: psychological diagnostics (individual and group), counseling, psychological prevention, promotion of psychological knowledge, social and psychological adaptation of students in educational and professional psychology, culture, training sessions. It would be good to have such components as conducting thematic discussions, evenings, debates (for example, on drug addiction, smoking, etc.), holding roundtables and conferences with

graduates of this university, meetings with students and specialists of psychological services from other universities, implementation of various projects. As for working with teachers, it is possible to conduct various communication trainings for effective interaction with students, various seminars. Some universities work with parents (individual counseling on child problems, analysis of difficult situations). The main task of the university's psychological service is the task of psychological support and support of students in professional development.

Particularly urgent is the problem of creating psychological services in technical universities, especially in those where there is no department of psychology. However, students in these institutions have the same problems as students in the humanities. Moreover, perhaps, it is the technical service of the technical service that is most needed in technical universities, since if a humanities student in the absence of such an institution can seek the advice of a psychologist-teacher, then students of technical universities are deprived of it.

Systematic, purposeful work of specialists of the psychological service of the technical university will reduce the severity of student problems. Training sessions on adaptation to the group, to the institution, individual and group consultations, psychological prevention should be conducted for students of all specialties, including technical ones. Psychologists can advise students on self-organization and time planning, psychological readiness for the session and behavior on the exam, teach relaxation and self-regulation techniques, help cope with emotional difficulties during adaptation, solve problems of interpersonal relationships and communication in student groups. Moreover, the psychological service can greatly assist the technical professors.

So, we can conclude, purposeful and productive work of the psychological service will help increase the effectiveness of educational and methodological and educational work of universities, full personal and intellectual development of

students at all stages of education, the formation of students' abilities to self-development and self-education, the formation of socially-active personality.

References:

1. Jonson S, Millstein S. (2003) Prevention opportunities in health care settings. *American Psychologist*. 58. P. 475–81.
2. Thomas Oakland, Philip Saigh. (1987) Psychological services in schools: A summary of international perspectives. Volume 25, Issue 3 P. 287-308.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Ганна Дрич
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дзюбенко О. А.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. В умовах зростання рівня соціального напруження, трансформації суспільних відносин, проблема самотності особистості загострюється та переходить на значно вищий проблемний рівень. Актуальність окресленої проблеми у підлітковому віці посилюється необхідністю її вирішення, що стає можливим за умови вибору правильних виховних заходів. Представлена наукова робота присвячена висвітленню результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей переживання самотності у підлітковому віці.

Ключові слова: самотність, підлітковий вік, виховання.

Самотність чинить деструктивний вплив на особистість, її психіку та емоційний стан. Особливо проблема самотності актуалізується у підлітковому віці, у зв'язку із віковою кризою, під час переживання якої підліток стикається з великою кількістю непорозумінь та неузгодженостей у соціальному оточенні і, як наслідок, переживає почуття самотності. Загалом,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

феномен самотності у підлітковому віці досліджували О. Дмитренко [1], Ю. Железнякова [2], О. Львовичкіна [4], Н. Осадча [5], І. Печенюк [6] та інші. Проте, самотність як соціально-психологічне явище у підлітковому віці дотепер залишається недостатньо вивченою проблемою сучасної психолого-педагогічної науки і практики.

Н. Харламенкова вважає, що самотність – це переживання стану відчуження людини від суспільства [7]. С. Корчагіна зазначає, що ототожнення понять «самотність» та «ізоляція» призводить до неправильного трактування сутності цих явищ. Дослідниця визначає самотність як особистісну якість, що має внутрішній контекст, крім зовнішніх проявів. З огляду на це, поняття «самотність» можна визначити як «...психічний стан людини, що відбиває переживання своєї окремоті, суб'єктивної неможливості або небажання відчувати адекватний відгук, прийняття і визнання себе іншими людьми» [3, с. 14].

Як зазначає О. Дмитренко, переживання самотності є частою причиною звернення підлітків за психологічною допомогою. Із цим пов'язана необхідність визначення адекватних форми виховної роботи з підлітками [1].

Нами було проведено дослідження психологічних особливостей переживання самотності у підлітковому віці, в якому взяли участь 10 підлітків. У дослідженні було застосовано психодіагностичні методики: п'ятифакторний опитувальник особистості «Велика п'ятірка» (Х. Тсуйі, адаптація А. Хромова); опитувальник визначення рівня самотності Д. Рассела і М. Фергюсона; тест переживання самотності (Е. Рогова), диференціальний опитувальник переживання самотності Е. Осина та Д. Леонтьєва.

За допомогою опитувальника визначення рівня самотності Д. Рассела і М. Фергюсона ми з'ясували, що високий ступінь суб'єктивного відчуття самотності присутній у структурі особистості 20% досліджуваних, середній – 50%, а низький рівень - у 30%. За п'ятифакторним опитувальним особистості «Велика п'ятірка» (Х. Тсуйі, адаптація А. Хромова) ми визначили, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підлітки з низьким рівнем самотності проявляють самодостатність і емоційну зрілість, високий рівень самоконтролю і відповідальності. Підлітки із середнім рівнем самотності досить емоційно стійкі, зберігають холонокровність і спокій навіть у найнесприятливіших ситуаціях. Вони частіше перебувають у гарному настрої, ніж у поганому. Проте у цих підлітків досить загострена самокритика, високі вимоги до себе. Підлітки, що проявили високий рівень самотності, стурбовані своїми особистими проблемами та переживаннями. Вони стримані, замкнуті, уникають розповідей про себе, не цікавляться проблемами інших людей. Вони надають перевагу спілкуванню у соціальних мережах, ніж живому спілкуванню з людьми.

Відповідно до дослідження за методикою діагностики переживання самотності Е. Рогової, були отримані такі результати: у 30 % досліджуваних, які відчують тимчасову самотність, це почуття виникає внаслідок складних стосунків з однолітками чи батьками, у таких підлітків досить обмежене коло соціального спілкування, дружніх зв'язків. У 10% підлітків спостерігається тимчасова самотність, пов'язана із стресовою ситуацією. Натомість, у 20% спостерігається постійна самотність. Відповідно, у 30% відчуття тимчасової самотності проявляється на низькому рівні, а у 40% – незначні прояви постійної самотності, 60% мають адаптивний рівень прояву тимчасової самотності, а у 20% підлітків було виявлено постійне почуття самотності. Поведінкова самотність, яка полягає у конфлікті й втраті зв'язків з оточуючими, у 30% підлітків має високий рівень прояву. Вона проявляється в униканні спілкування, замкнутості та конформізмі. Серед досліджуваних не було виявлено підлітків з високим рівнем прояву когнітивної самотності, у переважної більшості (70%) - цей показник на середньому рівні.

Дослідження за методикою «Диференціальний опитувальник переживання самотності» Е. Осина, Д. Леонтьєва засвідчило, що 30% підлітків мають високий ступінь вираження за шкалою «Загальна

самотність». Низькі бали за цією шкалою притаманні 20%. Середній ступінь вираження спостерігається у 50% підлітків. Самотність у позитивному аспекті (шкала «Позитивна самотність») розглядається 40% підлітків. За шкалою «Залежність від спілкування» 30% досліджуваних мають високий ступінь вираження, 60% – середній, а 10% – низький. Отже, підлітки схильні переживати почуття самотності, прагнуть розширювати коло свого спілкування.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко О. Ю. Індивідуально-психологічні особливості переживання самотності серед молоді / О. Ю. Дмитренко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Педагогіка і психологія. – 2012. – Т. 20. – Вип. 18. – С. 74–79.
2. Железнякова Ю. В. Самотність у підлітковому віці як соціально-психологічна проблема / Ю. В. Железнякова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Педагогіка і психологія». – 2013. – Вип. 19. – С. 67–74.
3. Корчагина С. Г. Психология одиночества : учебное пособие / С. Г. Корчагина. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2008. – 228 с.
4. Львовичкіна О. В. Самотність підлітка як психологічна проблема / О. В. Львовичкіна // Актуальні проблеми психології. – 2014. – Т. 7. – Вип. 37. – С. 126–134.
5. Осадча Н. О. Психолого-педагогічна характеристика підлітків та особливості переживання ними самотності / Н. О. Осадча // Молодий вчений. – 2017. – № 5.1. – С. 96–99.
6. Печенюк І. Психологічні детермінанти самотності в підлітковому віці / І. Печенюк // Актуальні проблеми психології в закладах освіти : збірник наукових праць. – 2018. – Вип. VIII. – С. 219–227.

7. Харламенкова Н. Е. Стратегии самоутверждения и ценностные предпочтения одинокого человека / Н. Е. Харламенкова, И. В. Бабанова. – Психологический журнал. – 1999. – Т. 20. – № 2. – С. 21–28. 59.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ

Вікторія Лямець

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова,

м. Київ

Науковий керівник: Процик Л. С.,

кандидат психологічних наук

Анотація. Розглянуто особливості формування цінностей у підлітковому віці. Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо особливостей ціннісної сфери у підлітковому віці. Вивчено вікові особливості формування ціннісних орієнтацій підлітків. Досліджено гендерні відмінності ціннісної сфери підлітків.

Ключові слова: цінність, ціннісна сфера, підлітковий вік, гендерні відмінності ціннісних орієнтацій.

Кардинальні зміни в структурі особистості підлітка зумовлюють його особливу чутливість до засвоєння норм, цінностей та способів поведінки, притаманних світу дорослих. Підлітковий вік є найбільш сенситивним до виникнення ціннісно-сміслових орієнтацій, як стійкої властивості особистості, що сприяє становленню світогляду та осмисленому ставленню до оточуючої дійсності, здатності до саморефлексії тощо. Це зумовлено якісними змінами, які нерідко пов'язані з докорінними змінами попередніх позицій, особливостей активності, інтересів і стосунків. Майже завжди ці зміни супроводжуються появою у підлітка суб'єктивних труднощів. Сучасні підлітки відчувають гостру кризу в процесі формування їх ціннісних орієнтацій. Перш за все, вона проявляється у відсутності в більшості з них базових цінностей, таких як: сенс життя, поняття про життя, духовність, патріотизм і багато іншого [4].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проблема становлення цінної сфери, ціннісних орієнтацій, смислів розглядається у різних психологічних теоріях. Незважаючи на їх різнобічність, об'єднуючими позиціями вчених є погляд на цінності як ідеали, оцінне ставлення, смислоутворювальні мотиви. В. Алексєєв, В. Мясичев, С. Рубінштейн відзначають, що у кризові періоди стану суспільства підлітки виявляються соціально нестійкими, морально невідготовленими і не захищеними [2]. Особливо важлива проблема ціннісної сфери постає у роботах Д. Леонтьєва «Особистісні цінності» або «суб'єктивні цінності», що є результатом привласнення індивідом загальнолюдських цінностей, він називає «консервованими цінностями», що виражають ставлення особистості до світу [1].

Сучасні дослідники, незважаючи на багатогранність понять «цінності», «ціннісні орієнтації» та «ціннісна сфера», роблять спроби логічного обґрунтування їх змістової сутності та динаміки розвитку. Зокрема, М. Слюсаревський визначає *цінності* як абстрактний і об'єктивований феномен внутрішнього життя, натомість *ціннісні орієнтації* – це процесуальний феномен, ближчий до дії, акту, аніж до якогось стабільного стану. Під таким кутом зору ціннісні орієнтації можна розглядати як суб'єктивний образ культурних цінностей, тобто специфічно засвоєну цінність у відповідності до індивідуального досвіду особистості [3].

Оскільки ціннісні орієнтації знаходяться в основі вибору життєвих цінностей особистості, то їх знання допомагає з'ясувати причини її вчинків і дій. У нашому емпіричному дослідженні ціннісної сфери підлітків були використані такі методики: Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча, «Ціннісний опитувальник» Ш. Шварца (PVQ) в адаптації І. Семків, методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій» С. Бубнової. Взяли участь 30 учнів 9-го класу Спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 41 ім. З. К. Слюсаренка з поглибленим вивченням англійської мови в місті Києві.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

При аналізі отриманих результатів за методикою «Ціннісні орієнтації» (М. Рокіча) виявлено, що по шкалі термінальні цінності у підлітків-хлопців «цікава робота» (45%) знаходиться на першому місці, а у дівчат – це «щасливе сімейне життя» (45%). Останнє місце в учасників дослідження зайняла така термінальна цінність, як «суспільне визнання» (31%). Аналізуючи другу частину опитувальника, а саме інструментальні цінності виявлено, що важливою для опитаних підлітків виявилась «життєрадісність», з яких у хлопців – 45%, а у дівчат – 43%. Найменш значимою інструментальною цінністю серед учасників є «старанність» (30%).

Наступним етапом дослідження є діагностика за методикою Шварца Ш. RVQ «Портрет цінностей» (адаптація Семків І.). Аналізуючи відповіді за даною методикою виявлено, що в учасників відслідковується «спрямованість до досягнень», у хлопців – 35%, а в дівчат – 47%. «Самостійність», «доброта», «універсалізм» одержали найвищі показники у підлітків. Найменш важливими виявились «традиції» (25%).

На завершальному етапі дослідження використана методика Бубнової С. «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій». Встановлено, що в учасників вираженою є цінність «спілкування», де саме в хлопців – 44%, а в дівчат – 55%. Перші місця хлопці віддають таким цінностям, як «соціальна активність для досягнення» (60%), «високий соціальний статус» та «управління людьми» (58%), дівчатами були виділені такі цінності, як «любов» (65%) та «пошук прекрасного» (69%).

Таким чином, за результатами емпіричного дослідження було виявлено, що хлопці у підлітковому віці зосередженні більше на своєму майбутньому (хороша робота), оточенні (вірних друзях), також більшість досліджуваних поставили на перше місце «чесність». У дівчата-підлітки віддають перевагу таким цінностям, як «щасливе майбутнє», «любов» та більше мріють про сім'ю. Проведене дослідження ціннісних орієнтацій в підлітковому віці

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

засвідчило що існують гендерні відмінності в формуванні ціннісної сфери хлопців та дівчат підліткового віку.

Отже, цінності у підлітковому віці набувають соціального сенсу, реалізуються і справляють вплив на свідомість та поведінку особистості у тому разі, якщо вони глибоко усвідомлюються і сприймаються особистістю як ціннісні орієнтації у світі людських потреб, і передусім, моральних. За результатами нашого емпіричного дослідження прослідковуються гендерні відмінності в ціннісній сфері підлітків. Хлопці вже в цьому віці прагнуть отримати гарну роботу, бути успішними та значимими в майбутньому, мати вірних друзів, в той час, коли дівчата віддають перевагу сімейному життю, любові, спілкуванню.

Список використаних джерел:

1. Леонтьев Д. А. Методика изучения ценностных ориентаций, М., 1992, 17 с.
2. Гусякова Н. І. Ідеальні ціннісні орієнтації сучасних підлітків. *Рідна школа*. 1993. №8. С. 11-14.
3. Основи соціальної психології: навч. посіб. / За ред. М. М. Слюсаревського. К. Міленіум, 2008. 495 с.
4. Хмельов Є. Дослідження ціннісних орієнтацій учнів середніх і старших класів. *Виховання школярів*. 2001. № 8. С. 10-13.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Мирослава Філоненко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Процик Л. С.,
кандидат психологічних наук

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Анотація. Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо поняття «воля» та «вольова регуляція». Розглянуто вікові особливості формування вольових якостей у підлітковому віці. Представлено результати емпіричного дослідження розвитку вольових якостей у підлітковому віці.

Ключові слова: воля, вольова регуляція, вольові якості, підлітковий вік.

Соціально-економічні умови розвитку суспільства потребують виховання психологічно стійкого типу особистості, який здатний до саморегуляції, саморозвитку та вдосконалення, вміє ставити мету та відповідно до неї вирішувати життєві задачі, долаючи труднощі й перешкоди. Основою для формування і розвитку зазначених рис особистості виступає *вольова сфера*. Для розуміння природи волі актуальним є її вивчення у *підлітковому віці*, адже саме в цей період важливим є вирішення проблеми самовдосконалення та самовиховання. Потреба всебічного вивчення волі на цьому віковому етапі посилюється тим, що більшість психічних процесів й основних новоутворень цього періоду тісно пов'язані саме з вольовим розвитком особистості, насамперед вольовими якостями, які певною мірою проявляються у вольовому комплексі [2].

Проблема природи феномена волі вивчалася з точки зору філософії, фізіології, психології тощо. У науковій літературі існує чимало підходів до розуміння вольової сфери особистості. Погляди вчених щодо вольової сфери людини формувались і змінювались залежно від суспільно-історичних умов, тому чіткої концепції становлення вольової сфери й досі немає [2]. Питанням розвитку та функціонування вольової сфери особистості займалися такі вчені як: О. Бахтіяров, І. Бех, Л. Виготський, В. Вундт, Г. Гартшорн, Ф. Дондерс, Д. Кеттел, М. Ланге, О. Лазурський, Ф. Мей, Т. Челпанов, В. Франкл та інші. Вагомий внесок у з'ясування фізіологічних механізмів вольових дій було здійснено І. Сеченовим, І. Павловим, В. Бехтеревим, що дозволило уникнути суб'єктивістського підходу при розгляді проблематики волі, довести зв'язок між вольовими якостями та зовнішніми і внутрішніми

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

стимулами. Сучасні дослідження вольової сфери особистості представлені у роботах В. Іваннікова, Є. Ейдмана, В. Нікандрова та інших.

Наше розуміння сутності і змісту вольових якостей у підлітків базується на наступних теоретичних положеннях: *вольові якості* – це відносно самостійні, стійкі психічні утворення особистості, зміст яких зумовлено етапом онтогенезу, особистого досвіду, знань, умінь, сформованих мотивів і установок; *вольові якості* виступають як єдина, відкрита, динамічна, цілісна система, компоненти якої в залежності від об'єктивних умов конкретної діяльності по-різному співвідносяться між собою, забезпечуючи домінування то одної, то іншої вольової якості; системо утворюючою *функцією вольових якостей* виступає узагальнена здатність долати різні труднощі, що виникають на шляху до досягнення поставленої мети; *успішність діяльності і ступінь сформованості вольових якостей* взаємопов'язані і взаємозалежні: *формування вольових якостей* детермінується характером і змістом діяльності, в свою чергу, успішність діяльності залежить від ступеня сформованості вольових якостей, необхідних для її здійснення [1].

Дослідники відзначають в підлітковому віці *лабільний і нестійкий характер основних механізмів вольової регуляції поведінки*, що свідчить про сенситивний період формування волі сфери особистості. У даному віковому періоді на тлі вікового зниження контролю над почуттями і вчинками, з'являється можливість короткочасної підтримки вольового зусилля в період здійснення дії, починає формуватися свідома саморегуляція основних видів поведінки. У підлітка шляхом внутрішнього плану міркування відбувається посилення або ослаблення окремих прагнень при конфлікті. Ця боротьба відбувається стихійно, але це тип свідомої регуляції своїх спонукань. Інтелектуальний план дій дозволяє оцінювати і представляти наслідки своїх вчинків, у результаті приймається рішення, ставляться цілі, створюється намір [5].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Нами проведено емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку вольових якостей у підлітковому віці. Використані такі психодіагностичні методики як: метод спостереження для оцінки вольових якостей А. Виготського, тест «Самооцінка сили волі» М. Обозова, анкетування педагогів для визначення навчальних досягнень підлітків та анкетування батьків і педагогів щодо факторів формування вольових якостей. Дослідження проводилося на базі Чорнухинська ЗОШ I-III ст. ім. Г. С. Сковороди Полтавської обл., у якому взяли участь 62 учні 8 класів, 12 вчителів, з них 2 класних керівників та 34 батьки досліджуваних підлітків.

На основі анкетування вчителів та показників навчальної успішності виділено три групи підлітків: 1 – високий рівень навчальних досягнень, 2 – середній рівень, 3 – низький рівень навчальних досягнень. Аналіз результатів емпіричного дослідження за тестом «Самооцінка сили волі» М. Обозова та анкетуванням батьків і педагогів направлений на виявлення вихідного стану рівнів сформованості актуальних для підлітків вольових якостей – *витримки, рішучості, ініціативності, наполегливості, цілеспрямованості*. Встановлено взаємозв'язок між рівнями навчальної успішності підлітків та оцінюванням сформованості у них зазначених вольових якостей. У групі із високими навчальними досягненнями підлітки не завжди високо оцінювали власні вольові якості, натомість батьки і педагоги зазначали у цих дітей високу або середню сформованість вольових якостей. У групі підлітків із середніми та низькими навчальними досягненнями опитані діти відносно однаково оцінили власні вольові якості на середньому та високому рівнях, а батьки й педагоги навпаки – на середньому та низькому. Найбільш високу оцінку сформованості вольових якостей зазначають самі підлітки – близько 50% як середню. Вчителі 70% переважно оцінюють сформованість вольових якостей у підлітків як «слабку», тоді як тільки 40% підлітків визнають такий же низький рівень сформованості вольових якостей у себе. Найнижчу оцінку сформованості у всіх досліджуваних підлітків за оцінками їх самих та батьків

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

й педагогів отримала вольова якість *витримка*, а високу оцінку – *наполегливість*. Відповідно за методом спостереження для оцінки вольових якостей А. Виготського, рівень сформованості вольових якостей підлітків оцінюється як слабкий і середній, ні у одного досліджуваного сильний рівень вираженості (генералізованості) не зазначено. Істотної різниці між рівнями сформованості вольових якостей у хлопчиків і дівчаток підліткового віку не виявлено.

На основі отриманих результатів нами була розроблена програма розвитку вольових якостей дітей підліткового віку, яка включає три етапи. На початковому етапі в ході навчальної діяльності велика увага приділялася забезпеченню її активності. З метою самопізнання і формування вольових якостей на даному етапі рекомендується активно практикувати проведення бесід з таких тем: «Чому ми такі різні?», «Колектив, в якому я живу», «Як перемогти невпевненість у собі?» тощо.

На другому розвитку вольових якостей підлітків здійснювалось у колективі і через колектив. Для цього активно рекомендується використовувати різноманітні ігри, у ході яких підліток за необхідності повинен проявляти відповідальність перед колективом, почуття товарищескості, взаємодопомоги, що сприяє розвитку цілеспрямованості, рішучості та витримки.

Третій етап передбачав ведення «Щоденника саморозвитку вольових якостей» кожним підлітком. У такому щоденнику підліток самостійно ставить цілі щодо розвитку у себе основних вольових якостей, позначивши, яких результатів він хотів би досягти за кожною із зазначених якостей.

Отже, формування вольових якостей у підлітків носить суперечливий, нестійкий, імпульсивний характер. Тому в цей час дуже важливо активізувати такі чинники, які спонукають підлітків до постійного прояву вольових якостей, формують їх та закріплюють серед необхідних особистісних якостей.

Список використаних джерел:

1. Ассаджиоли Р. Семь типов личности типология психосинтеза. М.: Мир Урании, 2008. 160 с.
2. Глазунов Ю. Т., Сидоров К. Р. О волевых качествах человека и основаниях их выделения. *Вестник Удмуртского университета. Серия «Философия. Психология. Педагогика»*. 2016. Т. 26, вып. 2. С. 64–72.
3. Омеляненко В. Л., Кузьмінський А. І. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 415 с.
4. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
5. Психология подростка. Полное руководство [Под ред. А. А. Реана]. СПб.: Праймеврознак, 2003. 432 с.

СЕКЦІЯ II

«Проблеми розвитку психології навчання та виховання»

ВПЛИВ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ВИНИКНЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Карина Барсукова
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Зінько О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Дане дослідження присвячене впливу типів сімейного виховання на розвиток агресивності підлітків. Проаналізована специфіка прояву агресивності у підлітків. Охарактеризовані стилі сімейного виховання та проблема впливу стилю сімейного виховання на розвиток агресивності в підлітковому віці. Запропоновано

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

психокорекційну (профілактичну) програму з розвитку та гармонізації дитячо-батьківських взаємин.

Ключові слова: *агресія, агресивність, підлітковий вік, підліткова агресивність, стиль сімейного виховання.*

Актуальність вивчення впливу стилю сімейного виховання на виникнення агресивності у підлітковому віці зумовлена соціальною значимістю проблеми агресії, жорстокості і насильства в умовах сучасного суспільства. В даний час відзначається суттєве зростання кількості підлітків, схильних до агресії, що є фактором ризику їх протиправної поведінки в майбутньому. Через це, вивчення причин, механізмів прояву різних форм агресивності в підлітковому віці є актуальною і нагальною проблемою сучасної психологічної науки.

Вивченню феномена агресії присвячено велике число зарубіжних і вітчизняних досліджень, які розроблялися в рамках різних шкіл і напрямків (Б. Ананьєв, М. Берковитц, А. Басс, А. Даркі, І. Заградова, К. Кауфман, Н. Левітів, А. Маслоу, А. Осінський, Л. Семенюк, Е. Фромм, К. Хорні тощо).

Для реалізації завдань дослідження використовувався комплекс методів:

- теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури;

- емпіричні методи з використанням психодіагностичних методик: методика діагностики показників і форм агресії А. Басса і А. Даркі; Фрайбурзька анкета агресивності; «Опитувальник батьківського ставлення» В. Століна та А. Варга; опитувальник «Взаємодія батьки-дитина» І. Марковської (варіант для батьків підлітків);

- кількісний та якісний аналіз даних;

- методи математичної статистики: коефіцієнт взаємної спряженості Пірсона і Чупрова;

Агресія – це будь-яка форма поведінки, націлена на образу або спричинення шкоди іншій живій істоті, що не бажає подібного звернення.

Під агресивністю розуміється готовність до різного роду агресивних дій і сприйняття світу як ворожого, перешкоджаючого задоволенню потреб [7].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Підлітковий період – це стадія онтогенетичного розвитку між молодшим шкільним віком та юністю, охоплює період життя від 11 до 15 років. Соціальна ситуація розвитку охоплює спілкування із світом дорослих і спілкування із світом однолітків. Провідна діяльність – це інтимно-особистісне спілкування, суспільно-корисна діяльність, навчальна діяльність. Найважливішим новоутворенням підліткового віку є становлення самосвідомості, що характеризується почуттям дорослості [3].

До становлення агресивності підлітків призводить недостатнє вміння пристосовуватися до зовнішніх умов, різних конфліктів та екстремальних ситуацій, довірливість і підвищена сугестивність, вразливість, недостатня виборність поведінки. Сучасний підліток може реалізувати свою агресію двома способами: проявляти відкрито, ховати й пригнічувати [5].

На формування особистості підлітків впливає родина, телебачення, однолітки, і, якщо цей вплив негативний, то агресія загострюється. Розвитку підліткової агресії батьки сприяють двома основними способами: емоційне відторгнення та жорсткість контролю [6; 8].

Стиль сімейного виховання – це поєднання різних варіантів поведінки батьків, а саме відношення батьків до дитини, характер і контроль за її діями, спосіб пред'явлення вимог, форми заохочення і покарання.

Виділяють такі стилі сімейного виховання: демократичний, авторитарний, ліберальний та стиль потурання.

При авторитарному стилі виховання спостерігається примус як основний метод виховання, в діяльності батьків домінує догма загальної опіки, безпомилковості, одноосібного прийняття рішень. Діти авторитарних батьків відрізняються замкнутістю, несаможиттєвостю, боязкістю, дратівливістю.

Стиль потурання проявляється в сім'ї як відсутність усіляких відносин між батьками і дітьми, відчуженістю членів сім'ї один від одного. Діти

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

батьків зі стилем потурання не мають уявлень про соціальні норми поведінки, відчують себе покинутими і непотрібними.

Ліберальний стиль виховання характеризується невтручанням батьків в процес виховання своїх дітей. Діти в таких сім'ях виростають неслухняними, і часто не вміють вести себе на людях.

Найоптимальнішим стилем виховання є демократичний – той, при якому в дитині цінується її незалежність і самостійність, до дитини проявляється довіра і визнається право на автономію [2].

Залежність агресивності дітей від стилю сімейного виховання вивчається через характер, суворість покарань, контроль батьків поведінки дітей. Високий рівень агресивності у дітей пов'язаний з жорстокістю батьківського покарання, а недостатній контроль і нагляд за дітьми корелює з високим рівнем асоціальності, що часто супроводжується агресивною поведінкою. Також виділяють неузгодженість батьківських вимог як умову розвитку агресії [1].

Виявлено високий рівень агресивності підлітків спостерігається в прояві негативізму (50%), в вербальній агресії (46,7%), в роздратованості (40%). У значній кількості підлітків (30%) спостерігається високий рівень ворожості та агресивності. Батьки підлітків проявляють високий рівень таких типів батьківського ставлення як «авторитарна гіперсоціалізація» та «симбіоз» (30%), а також низький рівень за типом «кооперація» (53,3%), а також у взаємодії з дітьми мають високий рівень вимогливості (66,7%), авторитетність (53,3%), проявляють контроль (53,3%) та строгість (46,7%) по відношенню до підлітків.

Статистично перевірені та підтверджені наступні зв'язки: між проявами агресивності підлітків та типом батьківського ставлення; між проявами агресивності підлітків та типом взаємодії батьків та дітей; між рівнем агресивності підлітків та типом батьківського ставлення; між рівнем агресивності підлітків та типом взаємодії батьків та дітей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Виявивши особливості агресивності у дітей підліткового віку та статистично підтвердивши вплив стилю сімейного виховання на виникнення агресивності у підлітковому віці, встановлено, що серед досліджуваних підлітків є учні з високим рівнем агресивності, що може бути наслідком стилю виховання у родині. Виявлені дані вказують на необхідність проведення психотерапевтичних занять для підлітків та їх батьків для розвитку та гармонізації дитячо-батьківських взаємин [4].

Таким чином, типи батьківського ставлення та типи взаємодії батьків і дітей, впливають на прояви та рівень агресивності підлітків. Рівень агресивності підлітків підвищується, якщо батьки обирають такі типи ставлення як відторгнення та авторитарну гіперсоціалізацію, або мають такі типи взаємодії батьків та дітей як контроль по відношенню до дитини, незгоду з підлітком в різних життєвих ситуаціях, непослідовність в методах виховання.

Результати вивчення впливу типів сімейного виховання на розвиток агресивності підлітків рекомендується використовувати для вдосконалення соціально-психологічної допомоги дітям підліткового віку та їх родинам. Зазначені результати дослідження рекомендовано використовувати на практиці спеціалістами психологічної та соціальної служби в психологічній корекції недоліків у психофізичному розвитку дітей підліткового віку, в психолого-педагогічній та виховній діяльності вчителям закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия. М.: Апрель-Пресс: ЭКСМО-Пресс, 2000. 512 с.
2. Ковалев С. В. Психология семейных отношений. Москва: Педагогика, 1987. 160 с.

3. Кулагина И. Ю., Колюцкий В. Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: ТЦ Сфера, 2005. 464 с.
4. Лютов Е. К., Монин Г. Б. Тренинг эффективного взаимодействия с детьми. СПб., 2001. 225 с.
5. Мухина В. С. Возрастная психология. М.: Академия, 1997. 432 с.
6. Паренс Г. Агрессия наших детей. М.: Просвещение, 1997. 155 с.
7. Реан А. А. Агрессия и агрессивность личности// Психологический журнал. 1996. №5. С. 3-18.
8. Реан А. А., Трофимова Н. Б. Гендерные различия структуры агрессивности у подростков // Актуальные проблемы деятельности практических психологов. 1999. №3. С. 6–7.

ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Ольга Душкіна
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м.Київ
Науковий керівник: Зінько О. М.
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація: у роботі розкривається актуальна проблема психологічних особливостей прояву булінгу та його профілактики серед підлітків. Також вказано комплекс методик за допомогою яких можна виявити ситуацію булінгу в класі та описано програму, направлену на його профілактику.

Ключові слова: булінг, жертва, буллер, віктимна поведінка, інтимно-особистісне спілкування, кібербулінг.

Проблема булінгу у шкільному середовищі насправді не являється новим явищем. Вперше публікації на тему булінгу (шкільного цькування) з'явилися в середині ХХ ст. та являли собою систематичні дослідження

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

скандинавських вчених, таких як Д. Олвеуса, А. Пікас, Е. Роланда, П. Хайнеманна. З часом проблемами булінгу почали займатися дослідники з Великобританії та США (Н. Данкасон, П. Рандолл, Дж. Салісбері., Д. Лейн, Е. Міллер), а серед українських дослідників можна виділити А. Барліт, О. Барліт, О. Глазман, А. Король, Л. Лушпай, які ґрунтуються на закордонній теоретичній базі проблеми булінгу.

Проблема булінгу у школі серед підлітків є актуальною проблемою, тому що підлітковий вік – це вік не тільки біологічних змін, але і психологічних, що проявляються у зміні провідної діяльності підлітків на інтимно-особистісне спілкування, коли авторитетним для дитини стає вже не дорослий а його однолітки, а спілкування з ними є потребою підлітка (за Д. Ельконіним).

Булінг – соціальне явище, що проявляється у довготривалому, постійно повторювальному фізичному або психологічному насиллю однієї особи по відношенню до іншої з метою становлення свого статусу у групі. Він може також проявлятися шляхом кібербулінгу – цькування жертви за допомогою інтернету, в загальному через соціальні мережі.

У процесі булінгу завжди є його учасники за якими закріплюється певна роль, а саме: буллер або ініціатор (той, хто є лідером в класі та обирає жертв), помічники ініціатора (ті, хто цькують жертв), жертва (кого цькують), захисники жертви а також спостерігачі (нейтральні учасники). Особливе значення у закріпленні ролі жертви має поведінка, яка може проявлятися у активній (провокативній) чи пасивній (униканням буллера) віктимній формі. Закріплення ролі ініціатора неможливе без схвального рішення соціального оточення підлітків, так як ця роль має вторинну вигоду, яка проявляється у підвищенні свого соціального статусу в групі, популярності та лідерстві.

Говорячи про причини виникнення булінгу окрім особливостей поведінки, можна виділити також зовнішній вигляд підлітка (фізичні вади за

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

які підліток може піддаватись цькуванню), матеріальне становище, дефекти мови тощо.

Емпірично нами було досліджено явище булінгу серед підлітків у шкільному середовищі за допомогою таких методик як: опитувальник «Ситуація булінгу в школі» В. Петросянц, опитувальник «Буллер чи жертва» Д. Ольвеуса, «Соціометрія» Дж. Морено та методика «Дослідження схильності до віктимної поведінки» О. Андроннікової. Дослідження проводилось онлайн, в ньому взяли участь 29 учнів віком 13-15 років (9 класу), серед яких 12 дівчат та 17 хлопців.

За методикою «Ситуація булінгу в школі» В. Петросянц було визначено загальну ситуацію прояву булінгу в класі та отримано такі дані: 27% учнів, які піддаються цькуванню (10% на постійній основі, 17% - лише іноді), 24 % учнів, які ніколи не піддавались цькуванню та 49% учнів, які брали участь у цькуванні.

Для того, щоб визначити ролі учасників булінгу було застосовано опитувальник «Буллер чи жертва» Д. Ольвеуса та з'ясовано, що серед учнів виділяються 3 жертви, які постійно піддаються булінгу за допомогою кібербулінгу, поширенню чуток, та ігноруванню; 4 учні, які на постійній основі вчиняють булінг щодо інших; а також 7 учнів, що займають позицію спостерігачів в класі.

Для виявлення лідера (буллера) його помічників та соціального статусу учасників, була застосована «Соціометрія» Дж. Морено. За результатами було підтверджено низький соціальний статус жертв булінгу(2 дівчини та 1 хлопець), що отримали лише негативні вибори. Також було визначено лідера - буллера, якому було надано 12 позитивних виборів та 5 негативних (враховуючи жертв), та його послідовників, які в результатах попередніх методик були в числі 4 учнів, що цькують інших та отримали низький соціальний статус в класі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Для завершення дослідження, щоб виявити форму віктимної поведінки серед жертв була застосована методика «Дослідження схильності до віктимної поведінки» О. Андроннікової. За результатами методики було визначено, що меншість жертв постійно проявляли активний тип віктимної поведінки, в той час як більшість проявляли пасивний тип поведінки.

Для профілактики булінгу була запропонована програма тренінгу, що складалась із 6 занять, які проходили протягом 45-50 хв раз на тиждень. Заняття складались із таких тем: «Протидія булінгу в школі», «Агресор чи жертва», «Кібербулінг», «Як би ти почувався коли..», «Вирішення конфліктів», «Комунікативна компетентність». За допомогою цієї програми учні були ознайомлені з поняттям булінгу, поведінкою його учасників, за допомогою вправ мали змогу реалізувати цю поведінку в різних ролях (жертви та ініціатора), навчитися керувати емоціями та сформувати толерантне ставлення один до одного в групі та емпатію, навчитися вирішувати конфлікти.

Отже, явище булінгу це сталий процес цькування жертви буллером (ініціатором), із включенням в нього інших учасників, таких як помічників ініціатора, захисників жертви та спостерігачів. Для того, щоб затвердились ролі жертви та ініціатора, жертва має проявляти віктимний тип поведінки, а соціальне оточення схвально відноситись до цькування певної жертви певним буллером. Для того, щоб припинити це явище необхідно змінити відношення соціального оточення до того, що відбувається в групі. Для цього нами було запропоновано тренінгову програму занять для зниження агресивності, толерантного відношення учнів та комунікативної компетенції підлітків.

Список використаних джерел:

1. Бочавер А. А., Хломов К. Д. Буллинг как объект исследований и культурный феномен/ Ж: Психология. Журнал Высшей школы экономики, 2013.
2. Волкова Е. Н., Волкова И. В., Скитневская Л.В., ст. Культурно-историческая теория Л. С. Выготского как методологическое основание для исследований подросткового буллинга, статья/ Ж: Теоретическая и экспериментальная психология – область науки об образовании, 2017 г.
3. Глазман О. Л., Психологические особенности участников буллинга, статья/ Ж: Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена, обл. Психологические науки, 2009 г.
4. Зуева В. С., Шамаев А. Н., Психологические особенности участников школьного буллинга, статья / Ж: Вопросы науки и образования, обл. наук Психологические науки, 2018.
5. Обухова Ю., Гурьева О. Образ сверстника – жертвы буллинга у школьников с разной выраженностью виктимного поведения, статья/ Ж: Российский психологический журнал, обл. наук Психологические науки, 2017.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Наталія Зубченко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Процик Л. С.,
кандидат психологічних наук

Анотація. Розглянуто особливості агресивності у підлітковому віці. Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо підліткової агресивності. Вивчено вікові особливості формування та прояву агресивності у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підлітковому віці. Представлено результати дослідження відмінностей форм та видів агресії у молодшому і старшому підлітковому віці.

Ключові слова: *агресія, агресивність, агресивна поведінка, підлітковий вік.*

Підлітки як соціально чутлива та конформна вікова категорія стають вразливими у значному числі агресивно забарвлених дій. Адже поєднання вікової специфіки особистісного розвитку та нестабільності уявлень норм і цінностей слугують каталізаторами агресивності як у поведінковому, так і в особистісному аспекті. Дослідження агресивності саме у підлітковому віці є актуальним і необхідним, тому що саме у цей період психіка особливо нестійка, а організм переживає фізіологічну та психічну перебудову.

У вітчизняній та зарубіжній психологічній науці особливості агресивності у особистості досліджували: А. Бандура, А. Басс, Б. Братусь, Р. Джекобс, Д. Зілманн, Л. Іванова, А. Налчаджян, Н. Міллер, З. Фройд, І. Фурманов та інші. У вивченні агресії великий внесок зробив А. Басс, стверджуючи, щоб поведінку можна було назвати агресивною, вона повинна бути направлена на негативні наслідки для об'єкта агресії [1]. Е. Фромм ввів власну класифікацію агресії, поділяючи її на злякисну (їй передують злі наміри, деструктивна агресія) та доброякисну (оборонна агресія; агресія, якій не передують злі наміри) [3]. Л. Семенюк у своїх дослідженнях зосереджує увагу на вікових особливостях та гендерних відмінностях агресивності у підлітковому віці й доводить, що всередині підліткового віку як у хлопчиків, так і у дівчат існують вікові періоди з більш високим і більш низьким рівнем прояву агресивної поведінки [2]. Незважаючи на значну кількість досліджень, багато питань, що стосуються агресивності, залишаються відкритими.

У зв'язку з такими новоутвореннями підліткового віку, як: почуття дорослості (новий рівень самосвідомості, суб'єктивне уявлення про себе, як про дорослу особистість, невдоволеність вимогами, які існують), розвиток мотиваційної сфери (намагання долучитися до життя і діяльності дорослих,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

прагнення бути не гіршими від інших, направленість на майбутнє), специфічною особливістю агресивності є залежність підлітка від групи однолітків на тлі краху авторитету дорослих. Свої відносини з оточуючими однолітками підліток будує за принципом значущості у співтоваристві, групі, підліткові спільноти, які є основною формою взаємодії та комунікацій, можуть бути однією з основних передумов виникнення агресивної поведінки у підлітків.

Нами здійснено емпіричне дослідження особливостей агресивності у підлітковому віці, були використані такі методики: опитувальник Басса-Дарки для діагностики рівня агресивних та ворожих реакцій, тест «Самооцінка психічних станів» (Г. Айзенк), опитувальник «Ауто- і гетероагресія» (Е. Ільїн). У дослідженні взяли участь 58 учнів: 30 учнів 9-го класу та 28 учнів 7-го класу Спеціалізованої школи I-III ступенів № 41 ім. З. К. Слюсаренка з поглибленим вивченням англійської мови у м. Києві та Загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 у м. Боярка.

За показником рівня агресивності, визначеним за методикою «Самооцінка психічних станів» Г. Айзенка, було виявлено, що у старших підлітків рівень агресивності вищий, ніж у молодших. Високий рівень агресивності властивий 30% старших підлітків, середній рівень агресивності мають 63% старших підлітків та 7% – низький. Серед підлітків молодшої вікової групи 8% мають високий рівень агресивності, середній та низький рівні агресивності властиві 46% молодших підлітків відповідно.

Також нами визначено форми агресивних реакцій, які є домінуючими та найменш вираженими за опитувальником Басса-Дарки. Домінуючою формою агресивної реакції у старших підлітків є вербальна агресія (цілеспрямована агресія, вияв негативних почуттів, які виражаються у формі крику, наклепів, принижень, пліток), 23% мають дуже високий рівень прояву зазначеної агресивної реакції, 27% – високий рівень, 43% властивий підвищений рівень та 7% – середній. У молодших підлітків домінуючою формою агресивної

реакції є фізична агресія (виражається у безпосередньому деструктивному впливі на людей, предмети): дуже високий рівень прояву фізичної агресії виявлений 11% підлітків, високий рівень властивий 18% досліджуваних підлітків, підвищений та середній рівні виявлено у 32% відповідно та низький – у 7% підлітків. Найменш вираженою формою агресивної реакції у старших та у молодших підлітків є непряма агресія (часто дії, що обхідними шляхами направлені на іншу особу, також нецілеспрямовані вибухи люті). Підвищений рівень прояву даної агресивної реакції мають 23% підлітків старшої вікової групи, 77% підлітків властивий середній рівень прояву, дуже високого, високого та низького рівнів у підлітків старшої вікової групи виявлено не було. У підлітків молодшої вікової групи 75% мають середній рівень прояву непрямої агресії та 25% – підвищений рівень, дуже високого, високого та низького рівнів прояву у підлітків старшої вікової групи не виявлено.

За результатами опитувальника Е. Ільїна «Ауто- і гетероагресія» встановлено, що спрямованість агресії і у більшості підлітків старшої вікової групи і у підлітків молодшої групи направлена на інших (гетероагресія), а саме у 90% старших підлітків і у 86% молодших підлітків. Спрямованість на себе (аутоагресія) у підлітків старшої вікової групи є більш вираженою, вона є домінуючою у 10%, та у 7% молодших. Також у 7% молодших підлітків показники за шкалами ауто- і гетероагресія однакові.

Таким чином, у результаті емпіричного дослідження агресивності у підлітковому віці нами виявлено деякі відмінності форм та видів агресивності у підлітків старшої та молодшої вікової групи, а саме: показники рівня агресивності у підлітків старшої вікової групи вищий, ніж у підлітків молодшої вікової групи; домінуючою формою агресивної реакції у старших підлітків є вербальна агресія, у молодших – фізична, найменш вираженою формою агресивної реакції і у старших і у молодших підлітків є непряма агресія; спрямованість агресії у підлітків старшої вікової групи та у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підлітків молодшої групи направлена на інших (гетероагресія), але спрямованість на себе (аутоагресія) є більш вираженою у старших підлітків.

Отже, агресивність у підлітковому віці розглядається як психічна властивість особистості, що виражається у переважному використанні та прагненні до агресивних форм поведінки. Як зазначають провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, загострення агресивних суперечностей пов'язано з кризою періоду дорослішання, збільшенням фізичної сили та соціальної активності при загальній невпевненості та неврівноваженості. За результатами проведеного емпіричного дослідження агресивність у підлітковому віці має свою динаміку: молодший підлітковий вік характеризується підвищенням рівня агресії, особливого загострення набувають такі форми агресії, як фізична та негативізм; старший підлітковий вік характеризується незначним зниженням негативізму та загостренням вербальної форми агресивності.

Список використаних джерел:

1. Басс А. Психология агрессии. *Вопросы психологии*. 1967. № 3. С. 60-67
2. Семенюк Л. М. Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции. *Москва*, 1996. 90 с.
3. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. *Москва*, 1994. 450 с.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Анастасія Каракай
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Поліщук К.М.,
старший викладач

Анотація. Подано аналіз психолого – педагогічної літератури з проблеми використання казки, як важливого інструментарію розвитку дитини дошкільного віку. Визначено можливості впливу казки на формування емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку. Окреслено її терапевтичну функцію.

Ключові слова: розвиток, емоційно-вольова сфера, казка, діти дошкільного віку.

Емоції є невід’ємним компонентом життєдіяльності людини, який допомагає сприймати дійсність і реагувати певним чином на неї. Уже у дошкільному віці, як відзначав Л. Виготський, вплив на дитину навколишнього середовища визначається її індивідуальними особливостями дитини і тими переживаннями, які у неї виникають [3, с. 48].

У період дошкільного дитинства розпочинається формування емоційно-вольової сфери дитини. Складається враження, що вона експериментує з емоційними проявами: може раптово заплакати, засміятися, розгніватись тощо. Пізнання навколишнього світу не можливе у дитинстві без емоцій: Гарний настрій підвищує сприйняття, активізує процеси, а негативні емоції погіршують запам’ятовування, не дають простору для фантазії. А негативні – створюють напругу або пригніченість, що знижує здатність адекватно сприймати навколишнє середовище, на всю потужність "переживати" життєві ситуації . Дітям, особливо дошкільного віку, властиві емоційна незрілість, недостатня диференційованість і нестабільність почуттів, обмеженість діапазону переживань, крайній характер проявів радості, засмучення, веселощів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Розвиток дитини у цьому віці нерозривно пов'язаний з розвитком її образного мислення. Мистецтво може забезпечити сприйняття образів світу, форми, звуку та гри цими образами. Літературний художній образ, потрапляючи до свідомості дитини, набуває нові неочікувані виміри. Він перетворюється, твориться заново, стає ігровим. І не тому, що діти використовують його у грі, а тому, що він сам стає творчою смисловою грою [1]. Серед різноманітних жанрів літератури, які використовуються у роботі з дітьми, необхідно відзначити казку.

Найголовніша її цінність полягає у ясності та чіткості змалювання позитивних і негативних рис характеру, дій персонажів, що викликають відповідні чіткі та ясні емоції. У казці дитина може побачити чітку межу між добром і злом, любов'ю і ненавистю, саме через казку можна навчити дітей: не відступати перед невдачами, а спокійно і мужньо сприймати невдачі та помилки. Основна особливість сприймання будь-якого літературного твору, зокрема казки, – його творчий характер, який виражається в суб'єктивно пристрасному та активно-перетворюючому ставленні дитини до художнього твору. Завдяки цьому дітям уже з чотирирічного віку доступна побудова гнучких, рухливих і суб'єктивно важливих образів літературних творів [2].

За В. Сухомлинським, казка є незамінним каталізатором для фантазії. Василь Олександрович наголошує на тому, що кожен предмет викликає у дитини ряд емоцій, він пов'язується у дитячій свідомості з іншими предметами і породжує фантастичне уявлення [4, с.126]. Добір казок у збірках забезпечує пізнавальну сторону навчально-виховного процесу дошкільного закладу. Завдяки казкам діти ознайомлюються з різним явищами природи і суспільним життям людей; знайомляться з новими фразеологічними одиницями; новою лексикою; граматичними структурами. Міцні знання, уміння і навички діти набувають у процесі активної пізнавальної діяльності, важливим збудником якої є інтерес. Стійкий пізнавальний інтерес формується при поєднанні емоційного, раціонального у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчально-виховному процесі. Тому так важливо серйозне заняття для дітей зробити захоплюючим.

Практична психологія використовує казку як мистецтво слова, яке може виконувати терапевтичну функцію. У казках міститься значний потенціал, який сприяє моральному розвитку дітей дошкільного віку – дитина починає розуміти, чим зумовлені її вчинки, та як вони пов'язані з наслідками неправильної поведінки. Казка виховує любов до праці та повагу до людей праці. Необхідно зауважити, що при навчанні дошкільників іноземної мови з використанням казки увагу варто також приділяти їх естетичному вихованню, тобто визначенню естетичного потенціалу казки. Захоплені казкою діти простіше засвоюють програмовий матеріал, здобувають нові знання, уміння і навички, а процес навчання стає цікавим, у дітей створюється робочий настрій, долаються труднощі, знімається втома, напруга і підтримується увага протягом заняття.

Отже, аналіз науково-педагогічної та психологічної літератури з проблеми дозволив зробити низку важливих висновків. По-перше, казка впливає на психічний розвиток дитини: розвиває почуття, мислення, уяву, фантазію, сприймання, волю. По-друге, розвиває розуміння мови на слух, словник, зв'язне мовлення, формує правильну граматичну будову, виховує звукову культуру. По-третє, казка навчає, виховує і соціалізує. Казка виконує терапевтичну функцію: урівноважує нервову систему, викликає позитивні емоції, здійснює мовно-корекційний вплив. На заняттях, де присутня казка, діти вчаться усвідомлювати свої почуття, емоції, бажання.

Список використаних джерел:

1. Зімакова Л. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2004. – 241с.

2. Погосова Н. М. Погружение в сказку. Коррекционно-развивающая программа для детей. – СПб.: Речь, 2006. – 208с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академвидав», 2004 – 456с.
4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. – 2-е изд. – К.: Рад. шк., 1987. – 544 с.

РЕФЛЕКСІЯ – КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Інна Плющ
Красноградський коледж КЗ «ХГПА» ХОР
м. Красноград
Науковий керівник: Бобкова О. І.,
методист

Рефлексія як психологічний механізм у функціонуванні творчої особистості педагога представляє великий інтерес для дослідників та науковців. Вона є домінуючим компонентом у процесі мислення, джерелом внутрішнього досвіду, засобом самопізнання особистості.

Рефлексія – це форма теоретичного самоаналізу, яка направлена на переосмислення власних дій, мотивів. Особистість зосереджується на собі, згадує, виявляє, усвідомлює компоненти діяльності – зміст, проблеми, шляхи подолання труднощів, результати, взаємовідносини у навчанні та ін. Розуміння механізмів пізнання, інтелектуальної діяльності допомагає привласнити знання й уміння, набути індивідуальний досвід навчання, відчутти свою унікальність, неповторність. Засвоєння освітнього продукту можливе лише за умови направленої рефлексії, яка допомагає визначити хід роздумів і способи розв'язку завдань.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Д. Дьюї визначає рефлексивне мислення як активний і уважний аналіз власної думки, форми знання з урахуванням основ, на яких базуються, та висновків, до яких ведуть [3]. Рефлексія є упорядкованим мисленням і визначає послідовність думок, які взаємопов'язані складовими: сумнів, вагання, стан невизначеності; процес пошуку, дослідження.

Розмірковування починається з проблеми. Саме на шляху творення думки виникає утруднення, це призводить до потреби пошуку вирішення, розмірковування. Далі формулюються запитання, окреслюється мета, намічається шлях пошуку рішень. Кожна відповідь на запитання співвідноситься із метою, контролюється.

У процесі рефлексії можна виділити два рівні – формальний та змістовий. Формальна рефлексія відбувається за умови розкриття основ конкретної дії; це самооцінка діяльності. Під час змістової рефлексії відбувається осмислення причин успішного виконання певних дій у різних умовах. Залежність дії від умов виконання і розкриває загальну суть рефлексії.

У залежності від об'єкта рефлексії позиція кожного учасника може бути різною:

– особистісна (включає самоаналіз, вивчення себе самого, власних досягнень). Визначають декілька етапів її проходження: вимушена зупинка й переосмислення завдань, ситуації; апробація власних стереотипів, шаблонів дій; переосмислення існуючих особистих стереотипів, проблемної ситуації і зміна ставлення до себе. Конфліктність хвилювань загострюється і веде до досягнення мети, розв'язку завдань. Це сприяє самовизначенню особистості, особистому зростанню у певному життєвому проміжку часу;

– комунікативна (передбачає аналіз стосунків, взаємовідносин між людьми). Комунікативний аспект рефлексії виконує пізнавальну, регулятивну та розвивальну функції. Вони виявляються у зміні уявлень про

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

суб'єкт у конкретній ситуації, у протиріччі суджень про особистість та її психологічні якості, які відкриваються залежно від обставин;

– кооперативна (дає можливість осмислити спільну діяльність заради досягнення єдиної мети);

– інтелектуальна (звернена на знання, уміння, навички, способи їх застосування);

– соціальна (досліджує стан внутрішнього відчуття сприйняття людини іншими);

– екзистенційна (дозволяє глибоко обмірковувати сенс життя особистості);

– саногенна (контролює емоційне налаштування особистості).

За результатами рефлексії можна обмірковувати наступні кроки діяльності, що логічно впливають із особливостей діяльності попередньої.

Педагогічна рефлексія є досить складним психологічним феноменом і виявляється у здатності учителя входити в активну відносно своєї діяльності дослідницьку позицію з метою критичного аналізу, осмислення й оцінки її ефективності для розвитку здобувачів освіти [1]. Вона націлює усіх учасників освітнього процесу на взаємооцінку діяльності, відтворення учителем свого внутрішнього стану, стану розвитку учнів, самоідентифікацію.

Педагогічна рефлексія тісно взаємопов'язана з професійною самосвідомістю, яка визначає «сьогоднішнє Я» – яким бачить себе педагог на цієї миті, «ретроспективне Я» – як оцінює учитель себе у порівнянні з минулими досягненнями, «бажане Я» – яким намагається стати і «рефлексивне Я» – яким з точки зору педагога його бачать у професійному колі. «Рефлексивне Я» забезпечує об'єктивність самооцінки й ідентичність уявлень про себе [2].

Рівень розвитку педагогічної рефлексії є визначальним фактором досягнення успішного результату діяльності. Недостатньо сформоване

уміння рефлексії гальмує ріст професійної майстерності педагога, ставить його у залежність від зовнішніх обставин, стереотипних дій.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко О. Наукові погляди щодо визначення сутності поняття «професійна педагогічна рефлексія» / О. Андрющенко // Молодь і ринок – 2016. – № 10. – С. 141-145.

2. Педагогічна рефлексія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [_http://www.vashpsixolog.ru/lectures-on-the-psychology/134-other-psychology/792-reflection-teacher-reflection](http://www.vashpsixolog.ru/lectures-on-the-psychology/134-other-psychology/792-reflection-teacher-reflection) – Назва з екрана.

3. Терно С. О. Зародження і еволюція ідеї розвитку критичного мислення [Електронний ресурс]. / С. О. Терно // Проблеми дидактики історії. – 2014. – Вип. 5. – С. 21-30. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prdist_2014_5_5. – Назва з екрана.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОГЕННИХ ФАКТОРІВ ПІДЛІТКОВОЇ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Ольга Химчак
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Зінько О. М.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. У статті розглянуто суїцидальну поведінку підлітка та чинники, що мають на неї вплив. Вказано способи та методики її аналізу. Проведено емпіричну роботу, в ході якої встановлено каталізатори і стресогенні фактори підліткової суїцидальної поведінки.

Ключові слова: самогубство, суїцидальна поведінка, підліткове самогубство, види і типи суїциду, стресогенні фактори суїцидальної поведінки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Поняття «суїцид» або ж «самогубство» – це усвідомлений акт відходу з життя через психотравмуючий фактор, ситуацію, подію, за яких власне життя як найвища цінність втрачає свою вартість для індивіда в силу особистісних психологічних деформацій, та дестабілізуючих факторів різного ґатунку від соціально-економічних до моральних [6, с. 327].

Суїцид існує від зародження людства, однак ставлення людей до нього змінило свою конотацію: до середньовіччя суспільство заохочувало таку аутоагресію (жінка вбивала себе після смерті чоловіка, раби так само вчиняла акт самогубства після смерті господаря тощо), але з приходом монотеїстичних релігій – самогубство табу, знак служіння злим силам. До початку ХІХ ст. суїцид вивчали медики, психотерапевти у рамках соматопсихічного, медико-біологічного, антропологічного, ендокринологічного підходів у руслі відхилення від норми – патології [1; 4; 5; 7].

Від початку ХІХ ст. і усе ХХ ст. розвивалася наука суїцидологія. Суїцидологія, як комплексна наука, розробила свій понятійний апарат, де важливе місце посіли поняття «суїцидальна поведінка» (термін Дезе, введений у 1947 році) та «підліткова суїцидальна поведінка».

Суїцидальна поведінка – це феномен біосоціального характеру властивий переважно людям психологічно нормальним. Така поведінка має внутрішню і зовнішню форми, які перетікають одна у одну. Внутрішня форма має 4 етапи: нівеляція вітальних цінностей із поступовим формуванням намірів померти. Вольовий компонент внутрішньої поведінки стимулює появу її зовнішньої форми – вербалізація намірів та спроба самогубства, до настання смерті. Усі етапи до спроби самогубства складають передсуїцид. Саме на цих етапах важлива робота психолога.

Психологи виділяють три типи суїцидів: істинний, прихований, демонстративний.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Перший тип – це найлетальніший тип суїциду. Жага смерті не спонтанна, її підкріплює затяжна депресія і антивітальні думки; особа постійно філософує на тему смислів і сенсів життя.
2. Демонстративний тип – це бажання уваги, на відміну від першого смерть – не ціль для такого «самогубці». Головне у демонстрації – шантаж, крик про допомогу, акцент на наявній проблемі. Однак, іноді «така гра» все ж призводить до летального фіналу.
3. Останній тип ще називають непрямим: людина не ставить собі на меті померти. Особистість психологічно переживає більшість того, що і справжній самогубця, однак ці переживання мають неусвідомлений характер. До такого типу суїцидів відноситься екстрим, що небезпечний для життя – «гра зі смертю».

Також існує поведінка, що не має на меті смерть, однак подібна до суїциду: демонстративно-шантажна суїцидальна поведінка, самопокалічення, поведінка, що призвела до нещасного випадку.

Новою проблемою у сучасній суїцидології стало зростання аутоагресії серед підлітків, які є у групі ризику через кризовий характер цього періоду дорослішання. В дітей, які тільки-но набирають ознак дорослості, починає формуватися нове ставлення до смерті. Однак, страх і усвідомлення її фатальності ще не окреслені, а життя не сприймається ними вповні як найвища цінність.

Причини підліткових самогубств максималізовані, а стадія передсуїциду може бути непомічена спеціалістом чи близькими: депресія мають нетипові афективні розлади. Усі фактори, що штовхають до самогубства, пов'язані із спілкуванням з групами однолітків чи дорослих:

1. Фактор взаємин із батьками: який ступінь порозуміння і подібне.
2. Фактор шкільного середовища: стосунки із однолітками, педагогами; самосприйняття школи.

3. Фактор взаємин із однолітками поза школою та сім'єю: друзі, вороги, протилежна стать [3].

Змінюється поведінка підлітків: вони стають більш вразливі, в них понижується самооцінка, виникає відчуття покинутості. Також небезпечним є феномен «благородного самогубства», який нав'язаний із-зовні. Він має великий вплив на підлітків, ціннісні орієнтації яких не сформовані до кінця.

Аби кристалізувати стресогенні фактори, які формують і мають значний вплив на підліткову суїцидальну поведінку було проведено емпіричне дослідження із використанням таких методик:

1. Методика «Виявлення суїцидального ризику» (Кучер А., Костюкевич В.).
2. Опитувальник суїцидального ризику (модифікація Разуваєвої Т.).
3. Тест «Ваші суїцидальні схильності» (Корольова З.).
4. Опитувальник «Шкала безнадійності» ((Suicide IntentScale; SIS) (А.Т. Beck et al., 1974).
5. Методика виявлення схильності до суїцидальних реакцій: СР-45 та СР-10 (Юнацкевич П.).

Вибірку склали 24 школяра 8 класів віком 13-14 років. З них 15 дівчат, та 9 хлопців.

Роблячи висновок даного дослідження результати методик можна синтезувати у такі стресогенні фактори, що мають вплив на формування суїцидальної поведінки, як «добровільний відхід із життя» із паралельною відсутністю «антисуїцидального фактору» та «важка безнадійність» + «демонстративність» + «соціальний песимізм» та «максималізм».

Зазначені стресогенні фактори повинні бути ураховані шкільним психологом у роботі із учнями, аби вчинити вчасну превенцію появи суїцидальної поведінки чи нівеляцію наявною.

Список використаних джерел:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Гвоздев И. М. О самоубийстве с социальной и медицинской точек зрения. – Казань, 1889. – С. 11-29.
2. Горская М. В. Диагностика суицидального поведения у подростков / М. В. Горская // Вестник психосоциальной работы: научный журнал. – 1994. – № 1. – С. 24-32.
3. Ефремов В. С. Основы суицидологии/ В. С. Ефремов. – М.: Диалект. 2004. – 480 с, с. 194
4. Паперно И. Самоубийство как культурный институт. – М.: Новое литературное обозрение, 1999. – 256 с.
5. Постовалова Л. И. Вопросы изучения и профилактики самоубийств в работах дореволюционных исследователей //Проблемы профилактики и реабилитации в суицидологии: Сб. науч. тр. – М., 1984. – С. 26-35.
6. Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского . – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с., с. 327.
7. Суицидология: прошлое, настоящее: проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и художественных текстах / Составитель Моховиков А.Н. – М., 2001. – С. 31-59.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРУСТРАЦІЙНИХ РЕАКЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Хмілевська Ірина
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дзюбенко О. А.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. Емоційний розвиток дошкільників є одним з найважливіших завдань дошкільної освіти, адже саме ця сфера становлення дитини закладає основу для подальшого особистісного формування особистості. Фрустрація, як психічний стан,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

проявляється у відчутті напруження, тривожності, відчаю, агресивності, труднощах регуляції поведінки дитини. Проблема прояву фрустраційних реакцій є актуальною та потребує теоретико-експериментального вивчення психолого-педагогічною наукою. Результати емпіричного дослідження фрустраційних реакцій дітей дошкільного віку подано у представленій науковій роботі.

Ключові слова: *емоції, фрустраційні реакції, дошкільний вік.*

Проблема розвитку емоційної сфери у період дошкільного дитинства є актуальною як у теоретичному, так і прикладному аспектах. За даними спостережень Н. Трофаїли, останнім часом збільшується частота небажаних тенденцій у розвитку сучасних дітей, а саме: поступове зростання кількості дітей, в яких виявляється підвищення емоційної напруги, фрустрованості, депресивності, розладу в адекватності емоційного регулювання [4]. При цьому, як відзначає О. Корміло, серед негативних емоційних станів, що шкідливо впливають на розвиток дитини дошкільного віку, вагоме місце відводиться хвилюванню, тривозі, страху, паніці, гніву, переляку, незадоволенню, суму, горю, розпачу, пригніченості, емоційному перенапруженню, ненависті, агресії, депресії, фрустрації [2].

За даними В. Зливкова, С. Лукомської, О. Федана, фрустрація – «це негативний психічний стан, що виникає у ситуації реальної або передбачуваної неможливості задоволення тих чи інших потреб, тобто у ситуації невідповідності бажань наявним можливостям. Вона проявляється у низці емоційних процесів, таких як розчарування, тривога, роздратування і навіть розпач. Фрустрація виникає при відсутності очікуваного і бажаного результату, проте у стані фрустрації люди все ще продовжують боротьбу за отримання бажаного, навіть якщо не знають точно, що потрібно зробити для досягнення успіху» [1, с. 24].

Рівень фрустрації залежить від сили та інтенсивності її причини, функціонального стану дитини, а також її досвіду емоційного реагування на життєві труднощі. Як правило, фрустрація у дітей супроводжується широкою гамою негативних емоцій: страхом, розлюченістю, гнівом, роздратуванням, сумом, почуттям провини тощо [3].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, фрустраційні реакції займають вагоме місце в емоційному житті дітей дошкільного віку, вони перешкоджають нормальному розвитку емоційно-почуттєвої сфери. До фрустраційних реакцій призводять важкі ситуації, пов'язані із станом здоров'я, з виконанням складних завдань, а також із соціальною взаємодією. До причин і передумов виникнення фрустраційних реакцій у дітей старшого дошкільного віку відносять: 1) індивідуальні особливості розвитку емоційної сфери, надчутливість дошкільнят до різних подій оточуючого життя; 2) завищену самооцінку та рівень домагань, коли діти обирають завдання понад своїх можливостей і здібностей; 3) умови їх виховання і навчання, а саме: складні пізнавальні завдання, поставлені перед ними у навчальній діяльності та вимоги до дітей, відсутність врахування їх індивідуальних рівнів розвитку; 4) ситуації оцінювання з боку дорослих (прагнення до похвали і гарних оцінок), негативні реакції у ситуації зауважень і покарань; 5) труднощі у взаємовідносинах з однолітками [1; 2; 3; 4].

З метою емпіричного дослідження психологічних особливостей фрустраційних реакцій дошкільників, нами було підбрано комплекс психодіагностичних методик: «Методика виявлення фрустраційних реакцій» С. Розенцвейга; «Колірний тест відносин» (Е. Бажин, А. Еткінд); проективна методика М. Люшера; анкета-опитувальник для педагогів-вихователів щодо проявів фрустраційних переживань дошкільників (авторська анкета). Вибірку досліджуваних склали 35 дошкільників старшої групи.

За результатами дослідження переважна більшість дітей схильні до екстрапунітивних напрямів фрустраційних реакцій (57,1%), вони звинувачують інших у виникненні таких ситуацій, займають активну позицію у досягненні своїх інтересів та задоволенні потреб (45,7%). Третина дітей схильна до інтропунітивних напрямів реакцій, визнають свою провину, приймають на себе відповідальність у ситуації фрустрації (28,6%). Разом з цим 34,3% дошкільників схильні до «фіксації на самозахисті» (34,3%). Варто

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відзначити, що 20% дітей схильні до «фіксації на перешкоді». Ці діти приділяють підвищену увагу до виникаючої ситуації, і намагаючись вирішити її, іноді обирають нестандартні поведінкові реакції – відмовляються від своїх інтересів, поступаються прагненнями, щоб зберегти відносини з іншими людьми, не загострювати конфлікти тощо.

Було встановлено, що більшість дошкільників відрізняються оптимальним емоційним станом (54,1-57,1% дітей), вони мають гарний настрій, позитивно ставляться до себе, до батьків, проявляють позитивні емоції і повагу до педагога, демонструють доброзичливість і толерантність до однолітків. Нейтральне ставлення до значимих людей виявляється у 30-40% дітей. А негативне, що може мати вираження через антипатію, неприязнь, відкидання, характерно для 14,2% дошкільників.

За методикою М. Люшера було виявлено, що більшість дітей мають оптимальний психоемоційний стан, гарний настрій, повне задоволення основних потреб (71,4%). Ще у третини дітей старшого дошкільного віку встановлено негативний психоемоційний стан, не задоволення основних потреб, наявність конфлікту, тривожності (28,6%).

Застосовуючи анкету-опитувальник для педагогів-вихователів щодо проявів фрустраційних переживань дошкільників, було встановлено, що найбільш вираженим у дітей є достатній рівень сформованості навичок самоконтролю емоцій та поведінки (у 42,9%). Ці діти свої фрустраційні переживання виявляють тільки в обмежених випадках, і готові їх самостійно долати, конструктивно вирішувати проблемні ситуації. Висока здатність до самоконтролю емоцій та поведінки, готовність до подолання фрустраційних переживань встановлена у 17,1% дітей. Ще по 11,4% дітей мають низькі і дуже низькі показники самоконтролю емоцій, а тому демонструють значні фрустраційні переживання з найменшого приводу, потребують допомоги дорослого у врегулюванні своїх психоемоційних станів.

Зважаючи на отримані результати дослідження встановлено, що близько третини дошкільників проявляють негативні емоційні реакції, не оптимальний психоемоційний стан, схильність до фрустраційних переживань, не готовність до конструктивного вирішення проблемних ситуацій. Вони не мають досвіду адекватного емоційного реагування на різні життєві події, конфліктні ситуації, що призводить до труднощів у відносинах з дорослими та однолітками. Цим і підтверджується потреба у психологічній роботі з оптимізації їх психоемоційного стану та попередження виникнення у них фрустраційних реакцій.

Список використаних джерел:

1. Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – К. : Педагогічна думка, 2016. - 219 с.
2. Кормило О. М. Психічні стани та їх зв'язок зі страхом у дитячому віці / О. М. Кормило // Проблеми сучасної психології : Зб. наук. пр. 2014. – Вип. 23. – С. 286–297.
3. Левитов Н. Д. Фрустрация как один из видов психических состояний / Н. Д. Левитов // Вопросы психологии. 2003. – № 6. – С. 34–38.
4. Трофаїла Н. Д. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку / Н. Д. Трофаїла // Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки». 2014. – Вип. 1.45 (106). – С. 155–158.

ОСОБИСТІСНА ГОТОВНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ САМОТВЕРДЖЕННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Діана Широка
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
імені І.Я. Франка,
м.Прилуки
Науковий керівник: Котеленець В.М.,
доктор педагогічних наук,
викладач вищої категорії, викладач-методист

Анотація. У статті розглядаються основні проблеми, щодо виховання молоді та визначаються основні методологічні підходи в педагогіці і психології.

Ключові слова: психологія навчання та виховання, психологічна готовність, мотиваційний компонент, орієнтаційний компонент, пізнавально-оперативний компонент, емоційно-вольовий компонент, психофізіологічний компонент, оцінюючий компонент.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, навчально-виховний процес має сприяти становленню компетентності майбутнього фахівця, забезпеченню його психологічної готовності. Професіоналізм та професійна компетентність визначають ефективність професійної діяльності, забезпечують відповідність результату цієї діяльності поставленим цілям, досягнення запланованих позитивних результатів

Стан наукової розробки проблеми. На сьогодні в Україні дана проблема знайшла своє відображення у наукових працях психологів та педагогів – О. Безпалько, І. Зверєвої, А. Капської, О. Карпенко, З. Кияниці, В. Кузьмінського, О. Бондарчук, Л. Карамушки, Л. Литвинчук, Г. Ложкіна, С. Максименка, Н. Максимової, І. Манілова, В. Москаленко, Г. Нікіфорова, В. Осьодло, С. Янкевич та ін. Особливості підготовки, щодо проблеми розвитку психології навчання та виховання у соціальній сфері відображаються в наукових працях сучасних філософів, соціологів, психологів, а також практиків соціальних, психологічних та соціально-психологічних служб різного спрямування [1].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Основний виклад матеріалу. Таким чином, вирішення даної проблеми навчання та виховання сучасної молоді потребує визначення основних методологічних підходів у педагогіці та психології.

В першу чергу виступає проблема відношення соціальної системи і особистості. В основі концепції виховання розглядається, що людина народжується індивідом, а потім стає особистістю завдяки ї у процесі соціального впливу [1]. По-друге розглянемо суспільство, воно не може бути вищого рівня, ніж самі люди. Більше того, суспільство розвивається завдяки сильним, обдарованим і талановитим особистостям. Але програє в цих стосунках завжди особистість тому, що вона вмирає, а система залишається. Про дану систему дуже влучно сказав А. Менегетті: «Система не моргнувши оком знищить найталановитішу особистість, якщо вона піде проти системи. Це влада більшості, або влада самої влади» [2].

Традиційно соціалістична система створювала особистість під свої соціальні концепції, обґрунтовуючи це науковим, тобто об'єктивним, підходом до всіх соціальних проблем. Згідно з цим «науковим підходом» особистість розглядалась як об'єкт виховання та освіти і навіть стверджувалося, що індивід взагалі не може стати особистістю без певного суспільного впливу. При цьому не враховувалося, що суспільство не існує абстрактно (об'єктивно), це ті самі люди зі своїми цілями та інтересами, які присвоюють собі право через особливості самої влади, вирішувати свої проблеми, виходячи із своєї мотивації, своїх ідеалів, бути об'єктивною основою перетворення суспільства і світу взагалі і особистостей зокрема.

Виходячи з «наукового», об'єктивного підходу, науковці розглядали проблеми виховання з суто теоретичних позицій, освіта ставала «предметною», педагогіка шукала методи і методики, які підходили б для всіх з урахуванням соціальної рівності. Навіть психологія розвивалася тільки як психологія виховання комуністичної особистості, а психологія розвитку закінчувалася періодом закінчення школи. Розглядаючи парадокси

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

педагогічної виховної системи і психологічної науки, зокрема і в цих умовах, можемо зрозуміти, що проявлялись вони в основному у двох напрямках: натуралістичному, що базувався на передачі об'єктивних знань, установок, демонструючи науковий підхід; гуманістичному, який виходив з цілісної природи людини, яка розвивається в конкретних суспільних умовах, віддзеркалюючи всі його проблеми, переваги і недоліки. Гуманітарна освіта і гуманітаризація самої освіти мають стати напрямками розвитку особистості. Але гуманізм теж має свої вади. Свого часу Ніцше сказав, що «гуманізм – це рівнина, вона не терпить не тільки гір, але й висоти, а добрі і справедливі завжди знищують творців».

Особистість – суб'єкт суспільства, суб'єкт власного розвитку, суб'єкт самопізнання, суб'єкт своєї власної психіки. Враховуючи суб'єктивні і суб'єктні засади, суспільство передає цим суб'єктам накопичений досвід, знання, зокрема і комплекси, і стереотипи, і міфи, і ілюзії, і помилки. І саме суб'єкту потрібно в усьому цьому розібратися, маючи на увазі, що це і є власне зовнішнє і внутрішнє середовище, від яких залежить його життя. Тому зрозуміло бажання української школи психології розглядати психологію не як науку про закономірності психічних процесів, а як науку про людину, яка є суб'єктом психіки і своєї психічної діяльності, розглядати психологію і власне життя через вчинок, визначаючи його як «ствердження через комунікацію». Хоча однією комунікацією тут не обійтися, потрібно розібратися і перетворити все те, що передається суб'єктові у спадщину як умову саморозвитку і розвитку суспільства зокрема.

На сьогодні, ми активно обговорюємо проблеми входження у світове співтовариство. Тому, як ми можемо бачити, що не гріх, відновлюючи власні традиції, розвиваючи національну свідомість, національну систему виховання і освіти, використовувати вже накопичений міжнародний досвід, бо не одні ми на планеті опікувалися цими проблемами.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ми вже досить говорили про те, звідки ми всі йдемо. Однак, здається, що ми не усвідомили, які старі стереотипи нам заважають вирішувати наші проблеми і рухатися активно вперед. Ностальгія по тому, де все було зрозуміле, усталене, заважає реально усвідомити, як вийшло, що за добрими намірами з'явилася деградація значної частини населення, яка жебракуює і не вміє не тільки нормально жити, а навіть пристосуватися до умов, що швидко змінюються. Упроваджуючи концепцію «діяльності», «комуністичного ставлення до праці», ми ще й досі не можемо осягнути причини та наслідки мільйонного безробіття. Або наші концепції особистості науково неспроможні, або «життя йде неправильно», як казав відомий персонаж мультфільму, «це неправильні бджоли, вони дають неправильний мед». Наука має дати відповідь не тільки на запитання «звідки ми йдемо?», але й на запитання «де ми зараз?», а без цього нам не визначитися «куди ми йдемо?».

Нового методологічного підходу вимагають і концепція «діяльності», і концепція «свідомості». Адже спостерігається як намагання все пояснювати через діяльність, забуваючи про поведінку, так і некритична заміна «діяльності» проблемою «активності». Що стосується «свідомості», то вона ще й досі розглядається як «усвідомлення закономірностей навколишнього світу», хоча в зарубіжній психології мова йде про стани свідомості, в яких визначаються пробуджені (екстравертовані), альтернативні і патологічні стани свідомості, розглядаються проблеми сну і сновидінь, марення, гіпнотичного стану, стану свідомості перед смертю, вплив нейродепресантів, збуджуючих засобів, вплив наркотиків на свідомість особистості.

Тому, звичайно, аналізуючи проблеми, які є в молодіжному середовищі, легше за все сказати, що в нас «неправильна молодь», бо ми не завжди можемо зрозуміти, чого вона хоче і куди вона йде. Але це не відповідь, життя таке, яке воно є. Ми не можемо охрестити його правильним чи неправильним. Проблема в тому, яке життя буде позитивним, як воно буде впливати на існування самого життя в майбутньому, від чого воно буде

«хворіти», і чи вистачить у молоді здорового глузду визначити таке суб'єктивне і суб'єктне ставлення, яке спирається на здорових, талановитих і обдарованих, не знищуючи їх самих, бо життя, а не тільки система, має продовжуватись.

Таким чином, можемо зробити **висновки**, що на сьогодні суспільство, існуючи об'єктивно, має суб'єктивну основу, розвивається або деградує завдяки конкретним суб'єктам, бо саме суб'єкт визначає напрям, динаміку вітального розвитку суспільства, розвиток не тільки психіки особистості, але й самого життя. Отже, запити сучасності щодо надання психологічної та психосоціальної допомоги певним категоріям населення потребують гнучкого реагування системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери до професійної діяльності. Таким чином, у професійній освіті гостро стоїть питання про необхідність переносу акцентів навчального процесу на аспекти особистісної готовності. Виникає необхідність формування й розвитку елементів особистісної психологічної готовності до виконання професійної діяльності, розробки комплексних методів діагностики цього компонента готовності до самоствердження у професійному просторі фахівців соціальної сфери.

Список використаних джерел:

1. Мельничук О. Б. Інтелектуальна складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з девіантами / О. Б. Мельничук // Актуальні проблеми психології : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2015. – Том XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Випуск 13. – С.115-125.
2. Менегетти А. Система и личность.— М., 2003.— 388 с.
3. Основи психології: Підруч. / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця.— К.: Либідь, 2015.— 632 с.

4. Мельничук О. Б. Формування професійної культури майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах вузівської підготовки / О. Б. Мельничук // Актуальні питання психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Київ, 25 травня 2012 р.) – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – С. 143-145.

5. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. Моляко. – Київ : Знання, 2009. – 233 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Юрченко
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
ім. І. Я. Франка
м. Прилуки
Науковий керівник : Пастушенко Н. Б.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

Анотація. У статті проаналізовані психолого-педагогічні дослідження логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Розкрито теоретичні та методичні аспекти організації вимірювальної діяльності.

Ключові слова: Вимірювальна діяльність, міра, логіко-математичний розвиток, мислительна діяльність, математичні здібності, величина, вимірювання, умовна мірка.

У змісті дошкільної освіти, окресленому Базовим компонентом, окремо виділено логіко-математичний розвиток дітей, який передбачає наявність у старших дошкільнят таких умінь: використання початкових логічних прийомів; доведення правильності свого міркування; здійснення вимірювання, обчислення; виявлення інтересу до логіко-математичної діяльності тощо [1].

Відповідно до положень Базового компоненту дошкільної освіти, програми «Я у Світі» необхідно формувати у вихованців уміння міркувати, орієнтуватися в усьому, що їх оточує, належно оцінювати життєві ситуації,

приймати самостійні рішення, аргументувати свої міркування, помічати і розкривати причинно-наслідкові зв'язки в довір'ї. Усі названі вміння є складовими здібностями логіко-математичного розвитку дошкільнят [7]. Набагато важливіше не просто дати дітям певні знання, сформувати відповідні навички, а й прищепити їм основи особистості. Тому головний напрямок, який мають обрати педагоги, – це розвиток логічного мислення дітей під час ознайомлення з навколишнім світом у всіх його взаємозв'язках і залежностях.

Основними завданнями розвитку логічного мислення дитини є: навчити формувати мету: виділяти головне, не фіксувати уваги на несуттєвому та другорядному, аналізувати, синтезувати, порівнювати; класифікувати предмети, явища за певними ознаками; узагальнювати, розділяти ціле на частини; конструювати моделі за схемами, аргументувати свої судження; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висувати припущення та гіпотези.

Дискусія про необхідність систематичної математичної підготовки дітей дошкільного віку тривала майже століття від праць А. Грубе, В. Лай, Й. Г. Песталоцці, С. Шохор-Троцького і до праць Г. Леушиної, О. Грибанової, К. Щербакової, Н. Баглаєвої, Т. Степанової та інших. Взаємозв'язок розвитку математичних здібностей дітей і формування логічної сфери є однією з найбільш актуальних методичних проблем в останні роки.

Психолого-педагогічні засади логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку розкривають роботи Б. Ананьєва, З. Богуславської, Р. Березиної, В. Котирло, Т. Васильєвої та інших.

Експериментальні дані, здобуті психологами (О. Запорожець, Г. Костюк, О. Люблінська та інші), переконливо свідчать, що вже в молодших дошкільнят за певних умов виникають прості форми логічно-правильних суджень та узагальнень. Для їх виконання, як зазначає О. Запорожець, «потрібна така організація діяльності дітей, яка забезпечила б

їм реальне ознайомлення з такими зв'язками і відношеннями, які мають стати предметом дитячих міркувань». За таких умов дошкільнята «поступово навчаються самостійно мислити, узгоджувати свої судження між собою та з дійсністю».

Перші поняття про величину, як одну з властивостей навколишнього предметного світу, людина дістає через чуттєве пізнання, завдяки відчуттю і сприйняттю.

Вивчаючи особливості усвідомлення величини предметів дітьми дошкільного віку, В. Котирло виявила деяку залежність їх від віку дітей і специфіки навчання.

Без цілеспрямованого навчання діти не оволодівають поняттям тривимірності об'ємних предметів і тим більше, як показали дослідження Т. Тарунтаєвої і Л. Венгера, не володівають еталоном величини – поняттям умовної міри. Пошуки науковців були спрямовані на вивчення можливостей порівняння із застосуванням міри. З'ясувалося, що діти стихійно не оволодівають вимірюванням навіть у старшому дошкільному віці. Дані проведеного експерименту переконують у тому, що формування повноцінних понять про число, про збереження кількості, можливості порівняння будь-яких величин перебувають у тісній залежності від уміння користуватися мірою і вимірюванням [4].

Автори розглядають вимірювання як передумову, основу формування системи елементарних математичних знань у молодшому дошкільному віці і роблять висновок про необхідність введення вимірювання в математичну підготовку дітей дошкільного віку. Так у праці Л. Обухової переконливо показано, що процес оволодіння мірою як засобом порівняння величини слід організувати у дошкільному віці, і тоді він дає високий розвивальний ефект.

Головним моментом у навчанні вимірюванню є ознайомлення з мірою. Введення вимірювання у програму виховання в дитячому садку має подвійну мету: ознайомити дітей з умовною мірою чи одиницями мір, навчити

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вимірювати, порівнювати і більш-менш точно визначати величину предмета, а також показати дітям залежність між мірою, величиною об'єкта і результатом, кількістю вимірювань. Це й приводить дітей до розуміння функції – центрального поняття в математиці (Р. Непомняца).

За допомогою вимірювальних дій діти дошкільного вік дістають точні дані про величину і форму предмета, співвідношення його частин, про самі числа. Без вимірювання поняття числа залишається принципово неповноцінним, бо число завжди показує кількість мір. Число неможливе без вибору міри, встановлення відношень до неї.

Починаючи навчання вимірювання, необхідно показати різноманітність мір і прийоми вимірювання. Умовною мірою можуть бути палички, мотузочки, склянки, ложки, чашки тощо. Міру вибирають так, щоб вона могла укластися у вимірюваному предметі рівну кількість разів. Потім показують процес вимірювання довжини і об'єму. Щоб запобігти можливим типовим помилкам при вимірюванні довжини вихователь пояснює, що величина вимірюється з самого початку, між викладеними мірами не повинно залишатися простору, міра не накладається на вже виміряне, викладання мірок поєднуються з лічбою їх або закінчується перелічуванням відмірювань.

З. Михайлова зазначає, що у процесі виконання завдань необхідно виправляти, та ще краще попереджати помилки, які діти часто допускають при «лінійному» вимірі:

- неправильно встановлюється точка відліку, вимір починається від початку (краю) предмета;
- мірка переміщається довільно;
- мірка мимовільно застосовується вправо чи вліво, вгору чи вниз (іноді у двох напрямках одночасно), оскільки слабо фіксується на площині;
- діти забувають рахувати мірки, тому, виконавши вимір, не називають його результату;

- довжина і ширина одночасно не вимірюються.

Отже, психолого-педагогічні дослідження показують, що без систематичного навчання сприйняття дітей довго лишається поверхневим, уривчастим і не створює необхідної основи для загального розумового розвитку, оволодіння різними видами діяльності. Систематичне навчання є ключовим фактором логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, зокрема, оволодіння вимірювальною діяльністю. Першорядному виділенню величини сприяють, насамперед, предметні дії, що включають різні види безпосереднього порівняння предметів за величиною: накладання, прикладання, протиставлення, а потім вже порівняння шляхом вимірювання.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

2. Баряева Л. Б. Математика для дошкольников в играх и упражнениях / Л. Б. Баряева, С. Ю. Кондратьева. – Санкт-Петербург : КАРО, 2007. – 288 с.

3. Венгер Л.А. Восприятие и обучение (дошкольный возраст) / Л. А. Венгер. – М.: Просвещение, 1968. – С. 45-46.

4. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації / Лазарович Н. Б., Чупахіна С.В. – Івано-Франківськ, 2015. – 90 с.

2. Плетенецька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників. – Запоріжжя, 2002. – С. 67-97.

3. Позднякова В.В. Логіко-математичний розвиток дошкільнят: інноваційні аспекти альтернативної технології математичної освіти /

В. В. Позднякова, Н. В. Заплаткіна // Наукові записи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». – 2006. – №5. – С. 64-66.

4. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.] ; наук. кер. О. Л. Кононко. — Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. —488с.

СЕКЦІЯ IV

«Педагогічна освіта в історичному дискурсі»

КАТЕГОРІЯ ДОБРА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ

В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Дарина Авраменко, Наталія Рудічева
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Харків

Науковий керівник: Рудічева Н. К.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено важливість виховання такої людської якості як доброта, починаючи з молодшого шкільного віку. Проаналізовано погляди видатного педагога В. Сухомлинського, представлено одну із провідних ідей митця – якого виховання високоморальної людини з «моральною серцевиною». Розкрито поняття «добро» і «доброта» за визначенням В. Сухомлинського. Представлено шляхи розвитку і формування такої якості як «доброта» в учнів Павлівської школи через турботу про людей, природу.

Ключові слова: В. Сухомлинський, добро, доброта, молодші школярі.

Одним з основних завдань сучасної початкової школи є формування в учнів загальнолюдських духовних цінностей та орієнтирів. Серед них – доброта, любов до ближніх, повага до старших.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вже кілька століть поспіль, вічною темою є боротьба зла і добра, милосердя та жорстокості. Цю тему досліджували багато видатних педагогів, письменників, філософів, але вони так і не дійшли спільного висновку.

Важливість формування моральних якостей у дітей з молодшого віку полягає у подальшому житті дитини. Саме у цей період формуються основи життєвої позиції дитини. Розуміючи відмінність між «добром» і «злом» дитина складає уявлення про можливість наслідків її вчинків, це допомагає підготувати її до життя у соціумі. До того ж, молодший шкільний вік є більш сприятливим для формування моральних цінностей.

Доцільно розкрити поняття «добро», яке у новому тлумачному словнику української мови, розкрито як, все позитивне в житті людей, що відповідає їхнім інтересам, бажанням, мріям; благо, позитив; протилежне злу, лиху; це добра, корисна справа, вчинок; це виховання на основі законів справедливості [1, с. 782].

Спадщина видатного письменника та педагога В. Сухомлинського пронизана ідеєю добра. Письменник асоціює добро з радістю, чимось надихаючим на великі досягнення.

Педагог зазначав, що добро – це важливе підґрунтя для виховання гуманної особистості; добро впливає на формування таких якостей, як людяності та сердечності. На думку В. Сухомлинського, «маленька дитина мусить бути доброю до всього живого. Тільки за цієї умови, вона духовного готується до того, щоб бути вихованою. Тільки доброта відкриває радість буття, радість взаємовідносин в дитячому колективі» [3, с. 523]. Добро, яке переходить у доброту, дозволяє виховати школярів, які будуть долати усі труднощі, які з'являтимуться у їхньому житті, керуючись любов'ю як головним принципом.

Доброта – це чутливе, дружнє ставлення до людей; привітність, ласка, прихильність [1, с. 784]. Це визначення підтверджував В. Сухомлинський у своїх творах. «Доброта й ще раз доброта – це найтонші й наймогутніші

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

корінці, що живлять дерево дитячої радості – радості ніжного доторкнення до живого і красивого. Доброта робить дитину чутливою до слова батьків, учителів, товаришів. Доброта створює людину вихованою!» [3, с. 523].

Педагог зазначав, що прищеплення доброти спочатку відбувається через слово вчителя, який сіяв зернятка добра у душі вихованців Павлиської школи. Слова – це заклинання, адже вони можуть як і зародити щось живе у душі людини, так і вбити все добре, що там було. Сказанні вчителем слова засідають у свідомості учня і він (учень) починає навіювати собі, що щось робив так чи не так. В. Сухомлинський підкреслював, що «моя влада над дитиною – це здатність дитини реагувати на моє слово, яке може бути теплим і ніжним, ласкавим і тривожним, суворим і вимогливим, – і завжди мусить бути правдивим і доброзичливим... Я твердо вірю в те, що виховати дитину можна насамперед ласкою, довірою, добром» [3, с. 636].

Спостерігаючи за природою людина ніби показує себе справжню і в цьому проявляються її моральні якості такі як добро, любов та милосердя. Якщо людина дивиться як в небі летить зграя птахів, а не кидає у них каміння, то це прояв гуманно вихованої людини. Якщо дитина тихо насолоджується мелодією природи, спостерігає за нею, то це свідчить про те, що дитина-людина вихована. «Людина стала людиною, коли почула шепіт листків, дзюркотання струмочка і дзвін срібних дзвіночків жайворонка в літньому небі, шелест сніжинок і заметілі за вікном, ласкавий плескіт хвилі, святкову тишу ночі і, затамувавши подих, слухає сотні тисячі років чудову музику життя», – зазначав В. Сухомлинський [2, с. 63].

Спостереження за світом природи надає упевненості, що людина близька до іншого живого і вміє піклуватися не лише про себе. Ще у молодшому віці діти знайомляться з квітами та тваринами і вчать турбуватися про них. Якщо рослина вчасно не отримає воду, то вона загине, якщо тварину не годувати кілька днів, то вона помре. Якщо дитина не усвідомлює необхідність вияву піклування про інших, це свідчить про те, що

вона так і не пізнала, що таке турбота. «Щоб дитина близько брала до серця і те, що хтось зламав гілку на дереві, і те, що маленьке пташеня випало з гнізда й безпорадно борсається в траві, і те, що в саду з'явилося невідомо ким викинуте нічیه кошеня» [4, с. 156].

У творі «Сто порад учителеві» В. Сухомлинський закликав учителя до моральної чистоти і благородства, наголошував, що це «повинно стати моральною серцевиною особистості», «непримиренність до зла – залежить від того, як ідея добра стане твоїм переконанням, сутністю твоєї душі – твоєю органічною потребою застосовувати на кожному кроці мірку оцінки того, що відбувається у світі» [4, с. 230].

Таким чином, видатний педагог В. Сухомлинський закликав до розуміння навколишнього світу через добро, а вияв доброти – у турботі про близьких людей, природу. Вивчаючи педагогічну спадщину В. Сухомлинського, дійшли висновку, який представляємо у власному поетичному творі:

Яку ж душевную силу треба МАТИ
Натхнення, мрію і тепло,
Щоб своє серце дітям віддавати
І дарувати в своїх творах їм добро.
Навчати вічливості, мудрості, терпіння,
Лише чарівним і простим словам
Таке просте вічне творіння
Він залишив у спадок нам.
І «квітка сонця» й «материне поле»,
«Чиста криниця» й «вогник у вікні»
Та «найгарніша мама»... Ніжності й любові твори
Подарував нам Сухомлинський на віки...
Людина, батьківщина, рідна мова –
Це заповіт великого творця.

Звучи ж добром в дитячих душах, рідне слово!

Бо «добрі люди – це одна сім'я»!

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови у 4-х т. – Т. 1. – К. : «Аконіт», 1999.
2. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа. Вибрані твори в 5-ти томах. К. : Радянська школа, 1977. Т. 4. 640 с.
3. Сухомлинський В.О. Радість і доброта, сила і совість у дитячому колективі. Методика виховання колективу. Вибр. твори у 5-ти т. К. : Радянська школа, 1976. Т.1. 654 с.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Вибрані твори в 5-ти томах. К. : Радянська школа, 1976. Т. 2. 670 с.

МЕТОД ПРОЕКТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Оксана Карпенко

Національний університет «Чернігівський колегіум»

ім. Т. Г. Шевченка

м. Чернігів

*Науковий керівник: Коваль В.О.,
кандидат біологічних наук, доцент*

Анотація. У статті розкривається значимість та сутність використання проектної діяльності в початковій школі. Висвітлені характеристики використання, особливості застосування, поетапність, критерії методу проектів.

Ключові слова: проект, метод, технологія, проектна діяльність, критерії.

Метод проектів у світовій педагогіці – не сучасний винахід (він виник щонайменше півтора століття тому), але переосмислення і застосування його у нинішній навчальній та культурно-соціальній ситуації дає право говорити про нього як про нову педагогічну технологію. Метод проектів успішно й

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

активно розвивається, оскільки дає змогу раціонально поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням для вирішення конкретних життєвих проблем сучасності в навчальній діяльності школярів. Часто дослідники називають його і як метод, і як технологію [6, 41].

До характеристик навчання з використанням методу проектів належать: актуальність, міждисциплінарний характер навчання, комплексне розв'язання завдань, мотиваційний характер навчання, реалістичність навчання, налаштованість на співробітництво [4, 7].

У педагогіці метод проектів розглядають як засіб усебічного розвитку мислення, формування творчих здібностей, розвитку самодіяльності та підготовки школярів до самостійного трудового життя, підготовки до професійної діяльності, поєднання практики та теорії в навчальному процесі, стимулювання до вирішення конкретної проблеми (Є. Полат) [2, 3].

Слово «проект» запозичене з латинської, походить від слова «proectus» і означає «кинутий уперед». Проектна діяльність є основою випереджальної освіти, при якій у випускника школи формуються ті вміння, навички й компетенції, які знадобляться йому після закінчення школи – під час подальшого навчання та професійної діяльності.

Проект – поняття багатозначне й багатоаспектне, воно може розглядатися з різних точок зору й у різних площинах. Учені В. Кіпатрик, С. Кримський, Є. Полат, С. Ожегов по-різному трактують це поняття [1, 2-3].

По-різному також трактується поняття «метод проектів»:

Н. Матяш вважає, що метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації начального процесу, зорієнтована на самореалізацію особистості учня шляхом розвитку його інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей і творчих здібностей у ході створення під наставництвом учителя нових товарів і послуг, які мають суб'єктивну чи об'єктивну новизну, практичну значущість [3, 26].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Є. Полат визначає цей метод як сукупність прийомів, операцій опанування певною галуззю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності; як шлях пізнання або спосіб організації процесу пізнання. На її думку, під методом проектів треба розуміти спосіб досягнення проблем, яке повинно завершитися реальним практичним результатом, оформленим у певний спосіб [3, 26].

Г. Селевко характеризує метод проектів як комплексний метод, який дає можливість індивідуалізувати навчальний процес, дозволяє дитині виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності [3, 26-27].

Основною ідеєю методу проектів є спрямованість навчально-пізнавальної діяльності на результат, який отримують при розв'язанні тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Окрім того, цей зовнішній результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практиці. Тим часом внутрішнім результатом роботи над проектом стає досвід діяльності – воістину безцінне надбання учня, що поєднує в собі знання та вміння, компетентності й цінності, необхідні для розв'язання різних життєвих проблем.

Стрижнем проектування є нерозривний зв'язок задуму із утіленням, особиста відповідальність за предмет і результат своєї діяльності [2, 3].

Методисти розглядають проект як спеціально організований учителем і виконуваний учнями комплекс дій, де учні можуть і повинні бути самостійними під час прийняття рішень та відповідальними за результат праці, створення творчого продукту. Таким чином, метод проектів виступає як педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на практичне застосування вже наявних знань і набуття нових.

Застосування методу проектів передбачає: існування значущої проблеми; значущість отриманих результатів (практична, теоретична, пізнавальна); застосування дослідницьких методів при проектуванні;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виокремлення й структурування етапів виконання проекту; самостійну діяльність учнів у ситуації вибору [4, 7-8].

Метою методу проектів є розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в насиченому інформаційному просторі, формування критичного мислення. Для досягнення цієї мети слід навчати учнів самостійно мислити, заходити й розв'язувати проблеми, використовуючи задля цієї мети знання з різних сфер науки, техніки, технології, творчих ділянок, розвивати здатність прогнозувати результати й можливості наслідки різних варіантів розв'язання проблеми [4, 8].

Навчальний проект є матеріалізованим продуктом процесу проектування, який визначають як самостійно здійснене учнями розв'язання проблеми у вигляді сформованих результатів («продуктів») проекту, а також конкретної практичної діяльності. Існують різні класифікації проектів за певними критеріями. Узагальнюючи їх, можна виділити найбільш характерні види проектів: за провідною діяльністю у проектній роботі (дослідницькі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані); за галуззю виконання (предметні та інтегровані); за змістом (монопредметні, міжпредметні, надпредметні); за складом учасників (учні одного класу, однієї школи, міста, району, країни, різних країн світу); за кількістю учасників (індивідуальні, парні, групові і колективні); за тривалістю (короткотривалі (реалізація проекту за кілька уроків), середньої тривалості (від тижня до місяця) і довготривалі (реалізація проекту триває кілька місяців, рік)) [5, 8-9].

За провідною діяльністю виділяють дослідницькі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проекти, кожен з яких має певну специфіку. Їх об'єднує те, що реалізація цих проектів потребує креативного підходу, застосування знань із різних навчальних дисциплін, злагодженої роботи в команді [5, 9].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Проектна діяльність у початковій школі організовується поетапно, а також за безпосередньої участі та підтримки дорослого.

На *першому етапі* проектна діяльність формується на наслідувально-виконавчому рівні. На цьому етапі активна роль належить учителеві. Його спостережливість, здібності й уміння проникати у внутрішній світ дітей, відчувати їх, усвідомлення їхніх інтересів та потреб допоможе ввести дітей у проблему, «замовлену» ними. Доросла гра в маленьких науковців допоможе виконувати проект на наслідувально-виконавчому рівні.

На *другому етапі* проектна діяльність формується на розвивальному рівні. На цьому етапі діти вже мають досвід співпраці, спілкування, співпереживання, узгодженості своїх власних потреб, інтересів та дій з іншими людьми. У них сформовані певні загально-навчальні вміння та навички. Учні вже вміють не тільки «приймати» проблему від вчителя, але й самостійно її знаходити, уточнювати мету, обирати відповідні засоби для досягнення необхідного результату діяльності.

Третій етап – творчий етап розвитку проектної діяльності. Характеризується високим рівнем інтересу у дітей до проектування, що зумовлений пізнавальним та особистим розвитком, сформованістю загально-навчальних умінь та навичок (організаційних, загально-мовленнєвих, загально-пізнавальних, та контрольних-оцінних). Роль учителя на цьому етапі полягає у розвитку та підтримці творчої активності дітей, створенні умов, що дозволяють їм самостійно визначити тему, мету, завдання, зміст проектної діяльності, обирати засоби роботи над проектом й організувати її [1, 5-6].

Поетапна організація вчителем проектної діяльності дозволяє успішно формувати особисті якості дитини (уміння працювати у колективі, співпрацювати в режимі діалогу, уміння розв'язувати творчі суперечки, допомагати іншим, навчати своїх товаришів, оцінювати свої та чужі дії) та позитивну мотивацію до навчальної діяльності [1, 6].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Таким чином, метод проектів є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає сучасним вимогам, коли увага переноситься на процес набуття знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетенції. Робота на проектом має інноваційний характер: вимагає від учнів застосувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Список використаних джерел:

1. Додусенко Н. О., І. В. Нетужилова. Теоретичні аспекти проектної діяльності молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*, 2010. № 24. С. 2-55.
2. Івань З. В. Проектна діяльність на уроках біології. *Біологія (навч.-метод. журн.)*, 2018. № 9. С. 3-6.
3. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність в освіті. *Директор школи*, 2010. № 46. С. 23-29.
4. Талгіна О. В. Метод проектів на уроках біології. Харків: Вид-во «Ранок», 2011. 160 с.
5. Філончук З. В. Інтегровані проект. Екологічна безпека та сталий розвиток: навч.-метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 160 с.
6. Янкович О. І., Романишина Л. М., Бойко М. М., Лупак Н. М., Паламарчук Л. М. Освітні технології у короткому викладі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2013. 160 с.

СТАНОВЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У ЖИТОМИРІ

Діана Литвинчук

КЗ «Бердичівський педагогічний коледж»

Житомирської обласної ради,

м. Бердичів

Науковий керівник: Зеленянська Л.М.,

викладач-методист, голова предметно-циклової комісії

Анотація: У статті розглядаються освітні заклади, що діяли в Житомирі у ХІХ – на початку ХХ століття, описуються навчальні програми, викладацький склад. Наголошується на високому рівні музичного виховання учнівства в загальноосвітніх закладах.

Ключові слова: музична освіта, концертна діяльність, культурне життя Житомира.

Важливою складовою культурно-мистецького життя Житомира у ХІХ – на початку ХХ століття була музична освіта, високий рівень якої не лише безпосередньо впливав на загальний культурний простір міста, але й готував майбутніх професіоналів, які надалі могли надійно забезпечувати в ньому подальший розвиток музичного мистецтва. Деякі аспекти культури міста цього періоду відтворені в працях М. Моїсеєвої, Н. Бовсунівської, І. Копоть, Г. Мокрицького, К. Шамаєвої. Однак інформація про музичну освіту в цих роботах має загальний характер. Тому дослідження специфіки музичної освіти в Житомирі вимагає деталізованого підходу.

Метою статті є огляд музичних навчальних закладів у зазначений період та визначення їх впливу на подальше становлення музичної освіти в Житомирі.

У ХІХ – на початку ХХ століття Житомир, адміністративний центр Волинської губернії, був значним культурним осередком. Плекаючи давні культурні традиції, що сформувалися «на перетині української, російської і польської національної культур» [3, с. 4], митці продовжували їх розвивати. У місті працювало кілька театрів та кінотеатрів, активну діяльність вели численні громадські товариства різного спрямування, існувало кілька

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

концертних залів, що дозволяло проводити публічні виступи місцевим та приїжджим музикантам, у тому числі й оперним трупам.

Музику викладали в усіх загальноосвітніх навчальних закладах: народних та професійних училищах, гімназіях, приватних школах. Кожен з них мав власний хор, у деяких були й свої оркестри. Хористи та оркестранти відвідували індивідуальні заняття з вокалу або гри на музичному інструменті. Такі уроки проводили високопрофесійні викладачі з консерваторською освітою, які паралельно викладали і в спеціальних музичних закладах. Музичне життя таких закладів було напрочуд насиченим і охоплювало не лише учнів, а й місцевих любителів музики. Так, на сцені приватного восьмикласного Комерційного училища Н. Ремезової виступали не лише його учні та педагоги, але й місцеві музиканти та відомі артисти, які приїжджали до міста на гастролі. Високий виконавський рівень демонстрували й власні творчі колективи училища: хор під керівництвом знаного в місті диригента М. Бернатовича, струнний оркестр, очолюваний О. Філіповим, духовий оркестр під орудою М. Титова. На численних концертах, що влаштовувалися з приводу свят і ювілеїв, учні виконували складні як для непрофесіоналів твори. Насиченій музичній діяльності Комерційне училище завдячувало своєму директоріві – Миколі Лятошинському, батькові майбутнього видатного українського композитора Бориса Лятошинського.

У Першій чоловічій гімназії Житомира також викладалися співи та музика. Для навчання мистецтву хорового співу допускалися здібні учні різних класів, які у вільний від основного навчання час займалися сольфеджіо та іншими музичними дисциплінами, необхідними для розвитку слуху й голосу. Отримавши початкову музичну підготовку, такі учні вступали до основного складу хору. Окрім хорового колективу в Першій чоловічій гімназії функціонував невеликий оркестр. Творчі колективи ставали незмінними учасниками літературно-музичних вечорів, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

регулярно проводилися в гімназії. Всі бажаючі мали змогу навчатися сольному співу та грі на музичних інструментах. В 1905-1909 рр. у гімназії працював М. Гайдай, в майбутньому відомий український фольклорист і диригент [1]. На музичних заняттях в якості посібників М. Гайдай використовував підручник та музичну хрестоматію М. Єрошенка, що була розрахована на дворічний курс навчання.

Музична підготовка в загальноосвітніх навчальних закладах виконувала важливу функцію естетичного виховання учнівства, формуючи їх високий культурний рівень, що мало великий вплив і на загальну мистецьку атмосферу міста.

Професійною підготовкою музикантів займалися спеціальні навчальні заклади – музичні школи та музичні класи. У 1885 р. в Житомирі було засновано приватну музичну школу П. Грінберга, навчальний курс якої був розрахований на сім років. Тут викладалися гра на фортепіано, вокал, хоровий спів та теоретичні дисципліни: сольфеджіо, теорія музики, аналіз форм, гармонія й контрапункт, історія музики. До школи приймалися учні різного віку. У закладі працювали професійні музиканти-педагоги: Я. Вейнберг (фортепіано), М. Єлецька та Д. Чебанов-Лавров (вокал), П. Грінберг (скрипка та теоретичні предмети). Школа користувалася неабияким авторитетом, до деяких її педагогів учнів приймали за конкурсом. Навчання в школі було платним, однак незаможні учні з хорошими голосами могли безкоштовно відвідувати уроки хору.

У 1898 р. в Житомирі було відкрито приватну музичну школу Є. Кущевської, яка викладала гру на фортепіано та теоретичні дисципліни (елементарну теорію, сольфеджіо, гармонію, історію музики). Уроки вокалу проводив артист російської опери Д. Чебанов-Лавров. Навчання в школі передбачало проходження трьох курсів, на кожному з яких учень мав займатися не менше року. Учні приймали без обмеження соціального стану та віку (починаючи від семи років) [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

З 1900 р. почали діяти фортепіанні класи О. Ружицького. Тут працювало три відділення: підготовче з річним курсом, а також дворічні – молодше та старше. За програмою та рівнем освіти п'ять років навчання на цих відділеннях відповідали п'яти курсам Московської консерваторії. Окрім власних приватних фортепіанних класів О. Ружицький заснував музичні класи при Житомирському Артистичному товаристві. Рівень підготовки учнів тут дорівнював шести класам консерваторії. Тут викладав віолончеліст піаніст і органіст Теофіл Ріхтер, батько славетного піаніста Святослава Ріхтера. Найвідомішим у майбутньому випускником класів, і зокрема самого О. Ружицького, став український композитор Б. Лятошинський [4, с. 142]. У класах при Артистичному товаристві традиційно викладалися такі предмети, як гра на фортепіано, струнних (скрипка, віолончель) та духових інструментах (мідних та дерев'яних), сольний та хоровий спів, теоретичні дисципліни, ансамбль, диригування. Програма навчання розподілялася на чотири курси: річний підготовчий, та дворічні нижчий, середній та вищий [2].

Найбільш вагомий вплив на розвиток музичної культури регіону мало Житомирське музичне училище, реорганізоване у 1910 р. з музичних класів Житомирського відділу Імператорського Російського музичного товариства. Тут викладали піаніст В. фон Фріман – випускник Берлінської королівської консерваторії, віолончеліст Л. Плайер, який закінчив королівську консерваторію в Лейпцигу, та інші фахівці європейського рівня, більшість із яких мали звання «вільних художників», яке отримували лише відмінники навчання. В училищі навчали гри на фортепіано, скрипці, віолончелі, флейті, корнеті, гобої, тромбоні та валторні, а також сольного співу. Крім того, викладались усі допоміжні теоретичні дисципліни: елементарна теорія, гармонія, сольфеджіо, історія музики. З 1911 р. при музичному училищі почали діяти підпорядковані дирекції народних училищ Волинської губернії наукові класи для осіб обох статей за програмами перших чотирьох класів

чоловічих гімназій Міністерства народної освіти. В них викладалися Закон Божий, іноземні мови, арифметика, історія, географія [3, с. 16]. До того ж існувало підготовче відділення для учнів від шести років, у якому навчали грі на фортепіано та скрипці. Одним з найяскравіших випускників училища став учень директора Л. Местечкіна в майбутньому знаний український композитор Михайло Скорульський, який ще під час навчання впродовж чотирьох років працював викладачем обов'язкового фортепіано [4, с. 262-263].

Отже, у XIX – на початку XX століття було закладене міцне підґрунтя професійної музичної освіти в Житомирі. Високий рівень загальної та спеціальної мистецької підготовки забезпечували викладачі – випускники провідних європейських консерваторій. Важливо, що всі вони одночасно працювали в різних освітніх закладах, а також давали приватні уроки, що підвищувало загальний культурний рівень учнівства Житомира. Освітні традиції, закладені на межі століть, створили надійний фундамент для подальшого розвитку мистецьких надбань, що й забезпечило належний культурний клімат сьогоdnішнього Житомира, а також високий рівень його професійної музичної освіти.

Список використаних джерел:

1. Гайдай М. Народознавча спадщина Михайла Гайдая. URL : <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2003/N4/Art1.html> (дата звернення: 10.03.2020), с. 3-13. Народна творчість та етнографія No 4, 2003, (журнал).
2. Кравченко А. В. Професійна музична освіта в Житомирі: етап становлення. – Таврійські студії. Мистецтвознавство, 2013.
3. Памятная книжка дирекции народных училищ Волынской губернии на 1914 год. – Житомир, 1914. – 461 с.
4. Скорульський Михаїл: Воспоминания. Письма. Материали / Сост. Р. Н. Скорульская. – К.: Муз. Україна, 1988. – 326 с.

5. Шамаєва К. І. Золоті сторінки історії. До 110-річчя Житомирського музичного училища імені В. С. Косенка. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, 2015. №4 (29)

СЕКЦІЯ V

«Сучасні технології в педагогічній науці і практиці»

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Вікторія Баличева

*Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»*

*Харківської обласної ради
м. Красноград*

*Науковий керівник: Монастирська О.В.,
старший викладач*

Анотація. У статті обґрунтовано важливість технологій орієнтованих на особистість. Особистісно-діяльнісний та особистісно орієнтований підходи є основними концептуальними підходами у вихованні учня як суб'єкта самостійної життєдіяльності. Розкрито важливість використання технологій розвитку самостійності.

Ключові слова. Технологія, педагогічні технології, виховні технології, технології розвитку самостійності.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні, коли проходять глибинні державотворчі процеси, що охоплюють соціальну та економічну сферу, відбувається пошук нових засобів і методів формування особистості, творця здатного до самостійної поведінки та дії, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення. Це актуальне завдання вирішується педагогами завдяки використанню нових педагогічних технологій у своїй діяльності.

Провідною характеристикою педагогічних технологій виступає концептуальне обґрунтування. Основу будь-якої педагогічної технології

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

складають концептуальні ідеї, що визначають зміст, способи взаємодії суб'єктів освітнього процесу, види діяльності. Щодо загальних вимог до педагогічних технологій, то їх може бути багато. Але, без сумніву, система досягнення успіху повинна бути універсальною. Виходячи з цього, такими загальними вимогами є: науковість, варіативність, посиленість, доступність і зрозумілість [2, 10].

Аналіз наукових джерел, педагогічних досліджень, дають нам можливість стверджувати, що останнім часом все рідше вживається поняття «методика», натомість частіше вживається поняття «технологія» – освітня, педагогічна, виховна.

Поняття «педагогічні технології» розвивалось відповідно до розвитку педагогічної науки. У зв'язку з цим трансформувалось у такі нові поняття: технології навчання, технології управління, освітні технології, технології виховання.

Виховні технології відображають на науковій основі систему конкретних засобів впливу на особистість та колектив, вони спрямовані на досягнення виховної мети та удосконалення освітньої діяльності. Сучасні дослідження у галузі педагогічної технології виділяють характерні риси технології виховання: цілепокладання, процесуальність, поділ процесу, його послідовність, безперервність, раціональність і стабільність, гарантованість педагогічного результату на основі постійної корекції і зворотного зв'язку, індивідуальна майстерність педагога [3].

Сьогодення потребує використання технологій орієнтованих на особистість. Вибір виховної технології починається з усвідомлення мети та основних завдань виховної роботи закладу освіти.

Розуміючи, що нічого стабільного не буває, особливо у роботі з дітьми, необхідно постійно вдосконалювати існуючу систему виховної роботи, вносити щось нове, а від чогось відмовлятися. Але найголовніше завдання вчителя – зробити шкільне життя дітей насиченим, змістовним, цікавим.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Зміст виховної діяльності розкривається через виховні орієнтири такі, як ціннісне ставлення до себе, родини, оточуючих людей та їх праці, гуманне відношення до природи.

У різних джерелах можна зустріти різну класифікацію виховних технологій, нами визначено пріоритетні, які використовуються у практиці сучасних закладів освіти: гуманно-особистісна технологія Ш. О. Амонашвілі; технологія колективної творчої справи І. П. Іванова; проєктна технологія виховання; педагогіка співробітництва (В. Караковський, В. Шаталов, В. Щетинін); ідеї виховання через середовище (В. Сухомлинський) [1, 6]. Зазначені технології розподіляються за орієнтацією на особистісні структури: технології виховання особистості як суб'єкта життєдіяльності, ґрунтуються на ідеї формування дієвих механізмів особистості: потреб (самопізнання, самовизначення, самоствердження, самовиховання, саморегуляції, самореалізації); спрямованості (інтереси, соціальні установки, ціннісні орієнтації, світогляд, переконання, морально-етичні принципи), Я-концепції; технології за переважаючими методами і засобами: вільного вибору, пошукові, розвивальні; за категорією об'єктів (контингенту).

Особистісно-діяльнісний та особистісно орієнтований підходи є основними концептуальними підходами у вихованні учня як суб'єкта самостійної життєдіяльності. Вони надають кожному учню, спираючись на його здібності, схильності, інтереси, ціннісні орієнтації і суб'єктний досвід, можливість реалізувати себе в освітній діяльності.

Технології розвитку самостійності. Ці технології ґрунтуються на тому, що діяльність учня сприяє саморозвитку особистості. Тому акценти цільових установок спрямовані на те, щоб виховати людину самостійну, яка самовдосконалюється, володіє почуттям ціннісного ставлення до власного життя, здатна до самопізнання, самовизначення, самореалізації, саморегуляції і об'єктивної самооцінки. Організаційно-методична мета технологій: створити умови, які сприяють розвитку самостійності учнів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Концептуальними позиціями технологій розвитку самостійності особистості є: розуміння учня як суб'єкта спільної педагогічної діяльності, як індивідуальності; повноцінна, цілеспрямована діяльність, яка включає усі її етапи (цілепокладання, планування, організація, реалізація мети, рефлексивний аналіз результатів) і розгортається у всіх сферах життєдіяльності учнів, надання вихованцям необхідної допомоги і підтримки.

Технологія «Стати самостійним» на початковому рівні, на середньому – «Навчаємось самостійності», на високому – «Філософічні бесіди», для випускників – «Мій шлях до самостійного життя».

Технологія «Стати самостійним». Мета технології – актуалізація в учнів потреби у розвитку такої якості особистості, як самостійність, озброєння їх певною системою знань і практичних умінь, допомога у визначенні кожним учнем власних шляхів до самостійності через складання індивідуального плану діяльності щодо розвитку самостійності. Педагог має навчити дітей адекватно оцінювати себе, свої можливості, схильності, здібності; знаходитись в активно-діяльнісному ставленні до світу і до себе; формувати позитивну Я-концепцію. Технологія пропонується класним керівникам, педагогам, вихователям. Часові межі виконання технології – 1-1,5 год. Однією з методик реалізації технології можуть стати групові заняття. Предметом осмислення на таких заняттях є насамперед життя у всіх його проявах і ставлення до життя як найвищої цінності; зміст життя і засоби життя; етапи життя і готовність людини до зміни етапів; ролі людини в її житті; діяльність як спосіб існування людини; життя, гідне людини; матеріальне і духовне в їх єдності та суперечності.

Технологія «Навчаємось самостійності». Педагогічна мета виховної технології «Навчаємось самостійності» – розвиток і реалізація самостійності дитини у різних видах діяльності на основі програми особистісного росту, навчання дитини самостійно визначати ритм, темп, характер діяльності,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

обирати її, керуючись вірою у власні сили і посилаючись на власні моральні принципи. Організаційно-методична мета технології: створити умови, які сприяють розвитку самостійності учнів. Ця технологія передбачає надання кожному вихованцю самостійності у виборі просторів самореалізації, у розробці програми діяльності для досягнення особистісного успіху як найбільш оптимальне досягнення мети. Види діяльності набувають на практиці конкретних форм, які для учнів стають простором реалізації самостійності, демонстрації і розвитку здібностей, а для закладу освіти – основними напрямками діяльності. Серед видів діяльності: спорт; обслуговуюча праця, трудові доручення, туризм, гра, навчання, пізнавальна діяльність, організація дозвілля, моделювання, конструювання, дослідницька, театральна, музична діяльність, хореографія, прикладна творчість, образотворча діяльність, профорієнтація тощо.

Педагогічна мета технології розвитку самостійності «*Філософічні бесіди*» – розвиток самостійності шляхом залучення дитини до загальнолюдських цінностей. Ця технологія найбільш результативна для старших підлітків, може використовуватися у діяльності класного колективу, дитячого об'єднання, групи. Тематика занять: мрія, мета, програма життя, здібності, здатність людини змінювати світ. Змістом занять слугує система найвищих цінностей людства і сучасної культури, ставлення до життя як найвищої цінності: життя мого «Я» і життя «іншого»; зміст життя і способи життя; роль людини у її житті; діяльність як спосіб існування людини та інше.

Алгоритм технології «*Філософічні бесіди*»: питання – приклад – рольова гра – поняття – ситуація – рефлексія. Практика свідчить, що володіння педагогами технологіями виховання самостійності дітей і підлітків сприяє успішному розвитку виховної системи. Оволодіння технологічним проектуванням спільної з вихованцями діяльності, перехід від інтуїтивних

дій до логічно обґрунтованих дозволяє усю виховну діяльність зробити більш усвідомленою.

Підсумовуючи вищевказане, нами визначено, що саме використання різноманітних технологій виховання є основою для визначення шляхів розвитку закладу освіти та впровадження різнопланових інновацій. Цілеспрямованість, організованість спільного життя, сприяє ефективному всебічному виховному процесу, дії педагогів, взаємному впливу здобувачів освіти один на одного, самовихованню успішної особистості. Виховні технології передбачають самостійний вибір і використання доступних для сприйняття різноманітних форм і методів виховання, врахування вікових особливостей, здібностей та інтелектуальних можливостей особистості, що будуються на історично обумовлених традиціях виховання людини.

Список використаних джерел:

1. Єрофєєва Л. А. Школа особистісного розвитку: модель виховної системи навчального закладу / Л. А. Єрофєєва // Виховна робота в школі. – 2015. – № 7. – С.6-23.
2. Прокопенко І. Ф. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків: Колегіум, 2008. – 344 с.
3. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології : навч.-метод. посіб. / Г. І. Сорока. – Харків: Ранок, 2002. – 128 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ІГРОВИХ ТЕХНОГОЛОГІЙ

*Аріна Барабус,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ,
Науковий керівник: Бернацька О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. Автором проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми формування соціокультурної компетентності особистості молодшого школяра, визначено зміст базових понять дослідження. Розглядаються підходи до проблеми дослідження різних науковців в педагогічній теорії, психології, а також узагальнюється досвід практиків в початковій школі.

Ключові слова: «культура», «компетентність», «соціокультурна компетентність», «гра», «ігрові технології».

Під час реформування початкової освіти та запровадження в ній компетентнісного підходу, відбувається перебудова освітнього процесу, де здійснюється його спрямування на особистісний розвиток молодших школярів, формування в них основних компетентностей, які є передбаченими Державним стандартом і типовими навчальними програмами.

Проблему компетентнісного підходу ґрунтовно досліджували В. Байденко, О. Бермус, Н. Кузьміна, А. Хуторський та ін. Явище соціокультурної компетентності як обов'язкової складової процесу навчання іноземної мови досліджували І. Закір'янова, Л. Власенко, І. Воробйова, О. Коломінова. Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну чи подальшу навчальну діяльність [1].

Поняття «соціокультурна компетентність» не має єдиного визначення і формулюється відповідно як: рівень знань соціокультурного контексту при

використанні іноземної мови (П. В. Сисоєв) [2]; лінгвокраїнознавчі знання, уявлення про основні національні звичаї та традиції, що дозволяють узгоджувати свою поведінку у відповідності з цими знаннями (О. О. Коломінова) [3]; здатність особистості забезпечувати самозміну засобами звичної активності, переосмислення, усвідомлення існування інших культурних значень раніше привласненого сенсу життєдіяльності (О. І. Жорнова) [4].

Соціокультурна компетенція – засвоєння культурних і духовних цінностей свого та інших народів; норм, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, націями, сприяють естетичному та морально-етичному розвитку [5].

Зміст соціокультурної компетентності може бути представлений у вигляді чотирьох компонентів: соціокультурні знання; досвід спілкування; особистісне ставлення до фактів іншомовної культури; володіння способами використання мови сприйнятливості до подібності і розбіжностей між соціокультурними явищами [6].

Для підвищення рівня соціокультурної компетентності молодших школярів педагоги пропонують різноманітні методи: використання в системі навчально-виховної роботи вербальної наочності (казки, вірші, оповідання), драматизації, проектної роботи, дидактичної гри, відеоматеріалів тощо.

Можна виділити такі складові соціокультурної компетентності: **мотиваційний компонент** (позитивне ставлення до наявності в суспільстві різноманітних етнокультурних груп); **знаннєвий компонент** (знання історико-культурних, країнознавчих особливостей, етнокультурного фону країни; знання соціокультурних норм поведінки в умовах міжкультурної комунікації); **практичний компонент** (здатність до взаємодії в умовах міжкультурної комунікації).

Аналіз проблеми дослідження, дав змогу з'ясувати, що рівень сформованості соціокультурної компетентності молодших школярів

підвищиться за рахунок використання комплексу вправ на основі ігрових технологій на уроках іноземної мови.

Отже, визначені умови формування соціокультурної компетентності молодших школярів нами взято для обґрунтування та перевірки в експериментально-дослідній частині дипломної роботи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту»: офіц. текст прийнятий Верх. Радою України 05.09.2017 . Київ.: Алерта, 2018. 120 с.

2. Сысоев И. В. Социокультурный компонент обучения иностранному языку в учреждениях дополнительного образования // Внешкольник. 1998. № 2(7). С. 16-19.

3. Коломінова О. О. Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англomовного спілкування: автореф. дис. канд. пед. наук Київ., 1998. 17 с.

4. Жорнова О. І. Соціокультурна компетентність студентів в контексті оминання «слабких ланок» сучасного освітнього процесу. // Вища освіта України. Додаток 3 (Т.3) 2006. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору». с. 93 – 100.

5. Коваленко О. Про вивчення іноземних мов у 2006-2007 н.р. : методичні рекомендації // Іноземні мови в навчальних закладах. Київ. : Педагогічна преса, 2006. – С. 6.

6. Бирюк О. В. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів засобами англomовних публіцистичних текстів // Вісник ЖДПУ. Житомир: Вид. центр ЖДПУ, 2003. Вип. 12. С. 157-159.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ
ЧИТАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ Л. ШЕЛЕСТОВОЇ

*Оксана Білизна,
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук,
Науковий керівник: Носкіна Л.М.,
асистент кафедри*

Анотація. Тези присвячено дослідженню формуванню позитивної мотивації навчання дітей читання за методикою Л. Шелестової. Висвітлено досвід апробації системи роботи з навчання дітей середньої групи читання в робочому зошиті Л. Шелестової /частина I.

Ключові слова: позитивна мотивація, робочий зошит по навчанню дітей читання Л. Шелестової, діти середньої групи.

Важко переоцінити значущість здатності людини читати. Добре відомо, наскільки важка і об'ємна програма початкових класів і як іноді складно не вміючій дитині читати, засвоювати її курс. Чіткі вимоги до рівня підготовки дитини до життя визначені в Базовому компоненті дошкільної освіти: «знає алфавітні назви букв» [2, 6].

Значить вже в дитячому садку потрібно навчати дітей читати. Ш. Амонашвілі ставить питання про те, щоб дитина була направлена не на формування навичок читання, а на розвиток її, на засвоєння пізнавального читання. На його думку: "Пізнавальне читання є справжнє читання, є те новоутворення в дитині, яке виникає як результат розвитку» [1, 107].

Зараз видається велика кількість барвистих підручників, існує багато різноманітних методик. Та навчати по-справжньому добре читати не просто.

Ми познайомились з різними методиками навчання дітей раннього читання, зупинились на методиці Шелестової Людмили Володимирівни, кандидата педагогічних наук і матері двох дітей, яка розробила робочий зошит з навчання грамоти для дітей 4 – 5 років. В основу її методики

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

покладено підхід Ш. Амонашвілі: багаторазово сконцентрувати увагу дітей на букві, тоді вона запам'ятає її.

Ми вирішили перевірити на практиці в роботі з дітьми середньої групи ефективність запропонованої системи роботи з навчання дітей читання в робочому зошиті Л. Шелестової /частина І.

Ми очікували, що система роботи робочого зошита по навчання дітей читання Л. Шелестової сприятиме формуванню позитивної мотивації, отриманню задоволення від процесу діяльності, прищепленню любові до читання, якщо роботу проводити у відповідності із рекомендаціями автора.

На думку Л. Шелестової: «дослідження показують: найкраще починати навчати дітей читання з чотирьох-п'яти років (хоч у багатьох випадках можна розпочинати з трьох і навіть з двох років). Для кожної дитини цей вік визначається індивідуально, залежно від її загального розвитку, умов життя, оточення, інтересів сім'ї тощо» – пише вона.

Жодна чинна програма не передбачає навчання читання дітей середньої групи. В освітній програмі розвитку дітей від 2 до 7 років «Дитина» в старшій групі в розділі «Мовлення дитини» в підрозділі «Ознайомлення з буквами» вказано: «Формувати початкове уміння усвідомленого читання...» [4, 165].

Експериментальне дослідження нами здійснювалося у вересні 2019 року у середній групі дошкільного навчального закладу № 78, м. Кременчука, Полтавської області. Метою дослідження було виявити рівень умінь дітей читати, знання букв. Розпочала роботу із бесіди із вихователями середньої групи з метою визначення чи планують і проводять вихователі роботу по навчання дітей читання. Як виявилось, вихователі не навчають дітей читати, але деякі діти знають окремі букви, та вміють читати. Для проведення дослідної роботи було взято 10 дітей середньої групи. Індивідуально кожній дитині запропонувала впізнати букви з каси букв, прочитати слово, один і той текст. Результати обстеження показали, що 10% обстежених дітей досконало знають голосні, окремі приголосні букви,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вміють читати злито і усвідомлено. 90% діти не знають букв, не вміють читати. З дітьми, які становлять 90% вирішила організувати гурток з навчання читання за робочим зошитом Л. Шелестової.

Батьки дітей, які брали участь у дослідженні згодились на проведення гурткової роботи з дітьми, щоб навчити їх читати. Гурток розпочав роботу у вересні місяці. Кількість дітей – дев'ять.

В чому полягає підготовка вихователя до роботи з дітьми?

Підготовка вихователя до роботи з дітьми включає: 1. Вивчення основних положень методики. 2. Продумування ігрові завдань, врахування індивідуальних особливостей дітей, їх інтересів. 3. Забезпечення організації різних видів діяльності. Підготовка потрібного обладнання. 4. Дотримання запропонованої системи занять та етапів роботи.

Основні положення методики Л. Шелестової: навчання читання по складах; проведення занять в ігровій формі; використання різноманітних видів діяльності; застосування диференційованого підходу; відповідність змісту завдань пізнавальним запитам дошкільнят.

Почали ми роботу з ознайомлення дітей з літерами, що позначають голосні звуки: А, О, У, Е, И, І, але не з усіма одразу. На вивчення кожної букви запропонували 5-8 завдань. послідовно, по черзі: спочатку – на ознайомлення з літерою, потім – на її знаходження у складах і словах (дитина, показує пальчиком, розфарбовує, підкреслює, обводять, вирізає тощо). Якщо дитина вільно орієнтується щодо голосних звуків, переходили до вивчення літер, які позначають приголосні звуки, які називали [б], а не [бе]. Щоб дитина не відчувала перевантаження, з буквами, що позначають приголосні звуки, знайомте поступово, по одній букві.

Водночас треба, вчити малят помічати й утворювати з літерою, що вивчається, відкриті склади (приголосний + голосний БА, ГО, ВУ тощо) і знаходити ці склади в словах. Під час виконання завдань треба стежити, щоб дитина відразу читала вголос склади (а не літери, з яких вони складаються).

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У разі потреби можна запропонувати малятам виконати вправу кілька разів – головне, щоб вони навчилися читати склади правильно і швидко.

Отже, вивчаючи кожну літеру, бажано пройти такі етапи роботи: знайомство з буквою, відшукування її серед уже відомих; знайомство зі складами, які утворюються з цією буквою; відшукування складу з новою буквою серед інших складів; відшукування складу з новою буквою у словах; овторення попередньо вивчених складів і складання з них складів, слів.

Коли ми помітили, що дитина може вільно утворювати відкриті склади, впевнено їх читає, то давали їй можливість читати й одно – та двоскладові слова, що підсилював інтерес до читання, бо читати слова інакше, ніж склади. Допомагайте дитині читати слова, якщо в цьому є потреба. Можете прочитати перший склад, а дитина – другий.

Після засвоєння відкритих складів за допомогою ігрових завдань засвоюються склади з йотованими буквами, закриті склади, відкриті склади з кількома приголосними. А потім можна поступово і без поспіху переходити до читання слів (спочатку односкладових, потім дво – і трискладових), словосполучень, речень, текстів. Зробити цей перехід плавним і цікавим для дитини знову ж, такі допоможуть ігрові завдання.

Не обов'язково пропонувати малюкові виконувати за одне заняття 5-8 завдань. Пам'ятаймо, що тривалість занять не повинна перевищувати 10 хвилин для 3-4 – річних з 5-8 дітьми. Краще працювати індивідуально.

Якщо в малюка є улюблена іграшка, її можна використовувати як дійову особу в ігрових завданнях. Відомо, що для середніх дошкільнят мотив «допомогти» – один з найстійкіших. Малята охоче комусь допомагають, відчуваючи свою корисність, значущість.

Етапи роботи:

1. Ознайомлення із голосними літерами. А, О, У, Е, И, І.
2. Ознайомлення з приголосними літерами. Б, В, Г, Д, Ж...
3. Читання відкритих складів. БА, БО, БУ, БЕ....

4. Читання одно– та двоскладових слів із відкритих складів. Вова...
5. Завершення вивчення всіх приголосних літер.
6. Опановування читання складів, що містять йотовані букви, м'який знак, апостроф. РЯ, РЮ, РЄ, ЇР, РЇ, РЬ.
7. Читання закритих складів. МЕ – ЕМ, НЕ - ЕН
8. Читання відкритих складів з кількома приголосними літерами. ПТО, ПТУ
9. Читання одно–, дво-, трискладових слів. стіл, сова, машина.
10. Читання словосполучень, речень, текстів. Машина їде.

Під час експерименту діти знайомились із буквами, вдосконалювали свої навички читання прямих складів. В основі навчання лежить гра, яка викликає у дітей радість, емоційне піднесення, навіть відчуття свята. Ніхто з дітей не помічав, що їх навчають. Отак ми гралися по три дні на тиждень і одного разу переконалися, що 80% дітей, які не читали, читають. Читають усвідомлено, легко, радісно у межах вивченого. Це була перемога, успіх!

Отже, як показує досвід роботи, підпорядковуючи навчання дитини читання меті її загального розвитку і проводячи заняття в ігровій формі, можна легко сформувати в дошкільнят позитивну мотивацію діяльності й водночас дати їм міцні знання та навички.

Список використаних джерел:

1. Амонашвили Ш. А. Здравствуйте, дети. – Москва: Просвещение, 1983.
2. Базовий компонент дошкільньої освіти — К., 2012
3. Вчимося читати. Л Шелестова. Частина 1: // Навч.-розв. посіб. для дітей 4-6 років [Текст]. — К.: «Фенікс», 2010.
4. Освітня програма для дітей віком від 2 до 7 років «Дитина» (нова редакція) / Наук. кер. В. Огнев'юк. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.

5. Розвивальне читання: перспективне планування та конспекти занять за методикою Л. Шелестової / Валентина Семизорова, Зінаїда Дігтяр та інш.; за заг. ред. Л. Шелестової. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Максим Борисьонк
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Онищенко І.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «інформаційно-комунікаційна технологія», її роль і значення. Проаналізовано сучасні підходи до використання ІКТ в освітньому процесі Нової української школи. Обґрунтовано необхідність використання ІКТ у розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, інформаційна технологія, інформаційно-комунікаційна технологія.

Одним із важливих завдань НУШ є формування творчої, активної, мислячої особистості [1]. У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що головною метою початкової освіти є створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу та таких індивідуальних здібностей особистості, які забезпечать їй досягнення життєвого успіху [2]. Тому зараз все більше уваги приділяється питанням формування творчої особистості молодшого школяра, де одним з головних завдань виступає розвиток творчих здібностей учня засобами інноваційних технологій.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Творчість – діяльність, що пов'язана з створенням нового, оригінального, унікального. Психолого-педагогічні аспекти формування творчої особистості розглядаються в дослідженнях Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, В. Моляко, О. Леонтєва, В. Рибалки, С. Рубінштейна, С. Сисоєвої та ін. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів розглядалися в роботах Є. Борисова, І. Бужина, Н. Георгян, К. Горбунової, Н. Гурець, В. Давидова, А. Денесюк, Г. Костюка, В. Крутецького, Л. Кузнецової, В. Сухомлинського та ін.

На розвиток творчих здібностей молодших школярів впливають багато чинників, серед яких особливе місце займають зміст освіти, форми організації, методи і прийоми навчання. Ефективним засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках в початковій школі є інформаційно-комунікаційні технології. Науковий та методичний супровід впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес початкової школи здійснювали М. Левшин, Г. Ломаковська, І. Онищенко, Ю. Первін, Й. Ривкінд, А. Семенов, Б. Хантер, В. Шевченко та ін.

Погоджуємося з думкою М. Жалдака, «Сучасна інформаційна технологія – це сукупність засобів, методів і прийомів збирання, зберігання, опрацювання, подання та передавання повідомлень, що розширює знання дітей та розвиває їхні можливості щодо управління технічними та соціальними процесами» [3].

Цінним доробком для розв'язання проблем упровадження ІКТ в освітній процес початкової школи є наукові напрацювання І. Онищенко, яка зауважує, що молодші школярі в цікавій, динамічній, ігровій формі опановують комп'ютерні засоби, набувають первинних навичок користування комп'ютером, початковими уміннями й навичками управління ним та одночасно удосконалюють свої знання з навчальних предметів, розвивають пам'ять, просторову уяву, логічне мислення, творчі здібності [5].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На нашу думку, ефективними умовами розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій є:

- 1) створення на уроці творчої атмосфери;
- 2) органічне включення інформаційно-комунікаційних технологій у структуру уроку;
- 3) вміле керівництво вчителем процесом формування творчих здібностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій;
- 4) систематичне використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у початковій школі.

Таким чином, з точки зору дидактики ІКТ дозволяють:

- забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання;
- зробити навчання більш інтенсивним, головне, ефективним за рахунок реалізації можливостей мультимедійних навчальних систем до дієвого і наочного подання навчального матеріалу;
- підвищити унаочнення освітнього процесу початкової школи;
- створювати сприятливу атмосферу для розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Зростаючий інтерес до використання ІКТ не повинен зменшувати увагу вчителя до особистості учня, навпаки, саме використання інформаційно-комунікаційних технологій вчитель звільняється від ручної роботи з трансляції навчального матеріалу, дозволяючи йому більше орієнтуватися на формуванні в дитини творчих здібностей та фундаментальних основ в області духовного життя особистості.

Отже, використання ІКТ освітньому просторі Нової української початкової школи сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності учнів, надбанню умінь життєво необхідних компетентностей та дозволяє розвивати творчі здібності молодших школярів, уміння самостійно конструювати свої знання, критично мислити, орієнтуватися в

інформаційному просторі, стимулює потреби дитини в самореалізації та самовираженні.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний стандарт початкової освіти.pdf](http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний_стандарт_початкової_освіти.pdf).
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Жалдак М. І. Про деякі методичні аспекти навчання інформатики в школі та педагогічному університеті / М. І. Жалдак // Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка. Серія «Педагогіка». – 2005. – № 6. – С. 17-24.
4. Ломаковська А. В. Інформаційно-комунікаційні технології – нова якість навчання та послуг: Практико зорієнтоване дослідження / А. В. Ломаковська, Г. О. Проценко. – К.: Інком, 2006. – 70 с.
5. Онищенко І. В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів / І. В. Онищенко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: «Психолого-педагогічні науки». – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – С. 117-122.

ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Катерина Бурун,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ,
Науковий керівник: Комогорова М.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. В умовах гуманізації освіти, коли особистість зростаючої людини знаходиться у центрі усієї освітньої та виховної діяльності, пошук ефективних засобів і прийомів навчання, в тому числі і навчання іноземної мови привертає пильну увагу багатьох вчених, методистів та вчителів. Один з таких ефективних прийомів навчання – використання пісенних матеріалів на уроках іноземної мови.

Ключові слова: фонетична компетенція; пісенний матеріал

На сьогоднішній день в сучасній методиці питанню формування фонетичної компетенції молодших школярів через використання пісенного матеріалу на уроках іноземної мови зверталися такі науковці, як Никитенко З. Н., Аитов В. Ф., Аитова В. М., Пелишенко А. С., Черныш В. В., Метьюлкіна О.Б. та інші.

Фонетична компетенція (ФК) – це здатність людини до коректного артикуляційного та інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і фонетичної усвідомленості. Успішність формування ФК залежить від рівня сформованості фонетичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про фонетичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складників на основі загальної мовної та фонетичної усвідомленості.

Фонетична навичка – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне звукове й інтонаційне оформлення власного мовлення та адекватне сприймання звукового й інтонаційного оформлення мовлення інших.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У процесі формування ФК під час проведення фонетичних фрагментів уроків вживаються різноманітні засоби навчання. До найважливіших відносяться звичайно фонограма і відеофонограма із зразками автентичного мовлення. Це записи віршів, римувань, пісень, діалогів, спеціальних фонетичних вправ для слухання й імітації, а також фрагментів фільмів, телепередач тощо.

Формування фонематичного навику передбачає перебудову звичної артикуляції на основі встановлення подібностей та відмінностей в проголошенні звуків у рідній та іноземній мовах, формування фонематичного слуху, а також оволодіння технікою проголошення іншомовних звуків. Все це на початковому етапі можливо лише шляхом наслідування і повторення, хорového, слідом за вчителем, аудіо- або відеозаписом. Аналізувати почуті звуки і усвідомлено керувати своїми органами мовлення школярі можуть у дуже обмеженому обсязі. Психологічно, діти сприймають і запам'ятовують пісні і скандування (штучне, повільне читання віршів, що підкреслює їх метричну структуру) під музику набагато краще, ніж будь-який інший текст. [1, с. 28].

Використання віршів, рифмовок і пісень створює психологічно сприятливий клімат і комфортну атмосферу в класі. Прийоми роботи з віршами, піснями та римування поєднуються з іншими прийомами і роблять урок легким, цікавим і незабутнім, вносять жвавий струмінь у хід уроку, створюючи ефект новизни. Будь-який матеріал на пісенній основі запам'ятовується легше і швидше, міцніше і відкладається в довготривалій пам'яті учнів. Але музика – це не самоціль і не розвага на уроці, а природна її частина, яка повинна вплітатися в сюжет уроку і сприятливо впливати на мотиваційну сферу учнів. І головне, вчитель повинен прагнути до того, щоб процес навчання не був монотонним механічним відтворенням досліджуваного матеріалу, вчитель повинен захопити своїх учнів, чому значною мірою сприяє робота над римуванням, віршами та піснями.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Музика і спів надають неоціненну допомогу у вивченні іноземної мови в школі. Пісня на уроках англійської мови може використовуватися в самих різних цілях: для розвитку аудитивні, вимовних та граматичних навичок, поповнення словникового запасу, відпрацювання мовних навичок, а також для ознайомлення учнів з елементами культури країни досліджуваної мови. Використовувати пісні потрібно по можливості на всіх етапах навчального процесу: для фонетичної зарядки; для більш міцного закріплення лексики та граматики; для проведення фізкульт-пауз; для релаксації.

Ще одним важливим фактором, який робить пісню цінною для уроку англійської мови, є те, що вона може створити дійсно сприятливі умови для навчання. Мерфі вважає, що "використання музики та пісень може стимулювати дуже позитивні асоціації до вивчення мови, що в іншому випадку може розглядатися лише як копітка завдання, що тягне за собою іспити, фрустрацію та виправлення". Люди зазвичай ототожнюють пісні із веселощами, саме тому навчання через пісні пов'язане з приємною атмосферою [2, с. 6].

Пісні стимулюють монологічні і діалогічні висловлювання, сприяють розвитку як підготовленої, так і непідготовленою мови. Пісні дають інформацію про країни, які розмовляють англійською мовою, їх столиці, пропонують форми мовного етикету англомовних країн в ряді ситуацій спілкування: при зустрічі, в школі, під час спільної гри, при розмові по телефону, в гостях, за столом, в магазині, що сприяє набуттю знань і умінь для формування соціокультурної компетенції.

З одного боку, пісні та музика, ритм і музичність - це потужний інструмент на уроці для покращення запам'ятовування та вивчення нової мови, але вони повинні супроводжуватися регулярними уроками, або чергуючи використання пісень з іншими видами діяльності в той же урок або чергування використання пісень з іншими діями в окремих уроках. Тому ми не повинні просто слухати пісні на уроці; пісні повинні стати інструментом

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

для здійснення чотирьох навичок: слухання, говоріння, читання та письма. Дії на основі пісень також повинні бути присвячені навчанню лексиці, граматичним структурам та вимові, водночас викликаючи інтерес учнів до вивчення англійської мови як другої мови.

Іншою технікою може бути використання пісень у класі лише для особливих випадків. Наприклад, ми можемо слухати пісню в кінці підрозділу, або коли в когось день народження, і учневі дозволяється приносити свою улюблену пісню на заняття. Таким чином наші учні можуть сприймати використання пісень як щось позитивне, чого вони можуть навчитися як у класі, так і вдома, де вони можуть продовжувати роботу з піснями.

Крім того, ми повинні мати на увазі, що вибір пісні надзвичайно вагомий, тому для вибору тих пісень, які ми хочемо використовувати, потрібно вкласти багато часу. Підводячи підсумки слів Гріффі, обираючи пісню, ми повинні враховувати: вік наших учнів, рівень мови учнів, їх музичний інтерес, а також, яка мета вчителя за допомогою пісні. [3, с. 5].

Отже, мета моєї роботи – показати, що використання пісень як навчального інструменту в класі англійської мови - це хороший метод для мотивації наших учнів та підвищення їх інтересу до вивчення англійської мови не лише в початковій школі, а й під час решти життя. Крім того, використання пісень може бути рекомендовано з кількох причин: тексти пісень, як правило, складаються з коротких речень і мають повторювану структуру, яка спонукає учнів наслідувати вимову та інтонацію англійської мови правильно, що допомагає їм запам'ятовувати мовні структури та лексикон.

Список використаних джерел:

1. Дьяченко Н.П. Вірші, римування та пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови. / Н. П. Дьяченко // Педагогічний вісник. – 2004. – № 3. – С. 30-33.
2. Мерфі, Тім, 1992. Музика та пісня. Oxford: Oxford University Press.
3. Гріффі, Дейл Т. 1992. Пісні в дії. Trowbridge: Prentice Hall International. 93р.

MODERN TEACHING TECHNIQUES OF ENGLISH: PRACTICAL ASPECT

Henrietta Heider
Sophomore
Specialty Secondary education (Language and Literature (English))
Science educator:
PhD in Psychology
Beata Barchi

One of the priority areas of education reform identified by the state national program “education in Ukraine of the 21st century” is the need to reach a new level in the study of foreign languages. Unlike other subjects, foreign language is a whole field of knowledge because it reveals to the person the treasure trove of foreign language culture, new lifestyles. Integration of Ukraine into the world community requires perfect command of foreign languages through innovative technologies. Therefore, their use is identified as one of the priority areas of education reform.

As language remains the only universal base of thinking, foreign language knowledge should be viewed in terms of improving intellectual ability (memory, imagination, critical, logical, creative thinking). Creativity is the highest manifestation of the development of the human mind. Creative ability is the ability

to wonder and learn; the ability to find solutions in non-standard situations. It is the focus on opening a new and the ability of deeply understanding their experience. Through creative activity, the person develops the ability to realize independently their opportunities, self-realization leads to personal growth [1].

Interactive learning is a dialogue mode in which the participants of the pedagogical process interact with the purpose of mutual understanding, joint solving of educational tasks, and development of students' personal qualities. Teaching material is easier to absorb and long stored in memory, when the student does not passively perceive what the teacher says, and actively acts during the study of the material.

It is important for the modern teacher to know the latest foreign language teaching methods, special teaching techniques in order to select optimally a particular teaching method according to the level of knowledge, needs and interests of students. Learning methods are not simple algorithmic units, and their rational and motivated use in foreign language classes requires a creative approach on the part of the teacher.

Quality language training for students is impossible without the use of modern innovative educational technologies. Modern innovative technologies in education are the use of information and communication technologies in training, project work in training, work with educational computer and multimedia programs, remote technologies in learning foreign languages, creation of presentations in Microsoft PowerPoint software environment, use of resources of the Internet. These technologies help to implement a person-centred approach to learning, provide individualization and differentiation of learning, taking into account the abilities of students, their level of knowledge [2].

To achieve communicative competence, communication skills formed on the basis of linguistic knowledge, skills and abilities, it is important to use the latest teaching methods that combine communicative and cognitive goals. Innovative methods of teaching foreign languages, based on an innovative approach, aimed at

the development and self-improvement of the individual, to open up his\her reserve opportunities and creativity.

The main principles of modern methods are: 1) the movement from the general to the individual; 2) the orientation of the classes for the student; 3) the purposefulness and content of the classes, their focus on achieving social interaction in the presence of the teacher's faith in the success of his students, 4) integrating the language and mastering it through knowledge from other fields of science. Modern communication methodology offers a wide introduction to the educational process of active non-standard methods and forms of work for better conscious assimilation of the material. In practice, the following forms of work have proved to be quite effective: individual, team, group and team work.

In different types of work, students face is the challenge of replenishing knowledge, vocabulary, or communication skills, so they intensify their activities and, in the process of communication, attempt to resolve these issues. This has a positive effect on the students' thinking and mindfulness, encourages them to cooperate. Therefore, all exercises and tasks must be communicatively justified by information gaps, choices and feedback. To complete them, students will need additional information, will make some effort to achieve it, and thus be able to organize their activities better and more effectively.

The most effective are the following forms of pair and group work: inside / outside circles; brain storm; jigsaw reading; think-pair-share; pair-interviews and others. These forms of work enhance students' knowledge and skills. In the process of communication, students learn to solve complex problems based on an analysis of circumstances and relevant information, express alternative thoughts, make informed decisions, communicate with different people, and participate in discussions.

Therefore, modern learning technologies provide unique opportunities for work and creativity with considerable ease of management. It is necessary to take

into account the important psychological moment, increase of learning motivation, stimulation of creative activity and personal development.

References:

1. Baytak, A., Tarman, B., & Ayas, C. (2011). Experiencing technology integration in education: children's perceptions. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3(2), 139-151. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/233>. Date accessed: 17 June 2018.
2. Keser, H., Uzunboylu, H., & Ozdamli, F. (2012). The trends in technology supported collaborative learning studies in 21st century. *World Journal on Educational Technology*, 3(2), 103-119.

МАЙСТЕР-КЛАС У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІКИ АЙРІС- ФОЛДІНГУ

*Катерина Гонтарук,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ,
Науковий керівник: Руденко І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У тезах стисло представлений процес майстер-класу. На основі проаналізованих методичних джерел акцентована актуальність теми. Айріс-фолдінг схожий на мультиплікацію або конструктор, чим і викликає інтерес до цієї техніки. Він сприяє вмінню розміщати матеріал на поверхні та правильно комбінувати деталі декору.

Ключові слова: паперопластика, айріс-шаблон, інтегрована техніка.

Актуальність даної теми обумовлена популяризацією нетрадиційної художньої техніки та звернення уваги педагогів з пошуку та її апробації у

співпраці і співавторстві зі студентами та іншими особами, які бажають спробувати себе у творчості.

Айріс-фолдінгу присвячені методичні розробки А. Ахременко, Н. Гриценко, Є. Мерікіної, Г. Капішнікова, Л. Кущик та ін. Автори розглядають цю техніку як навчання, розвиток естетичного смаку, виховання терпіння, охайності, творчого та просторового мислення. Зокрема, Н. Гриценко вважає, що однією з форм навчання айріс-фолдінгу є майстер-клас [1].

У тезах пропонується розгортання технологічного процесу з айріс-фолдінгу. Він вирішує проблему навчання техніки паперопластики, аплікації як складових айріс-фолдінгу у створенні декоративного панно, листівки, картини, альбомів, книг.

Володіння цією технікою сприяє розвитку математичних уявлень, просторового положення предметів, їх частин. Заняттях айріс-фолдінгом сприяють розвитку почуття кольору, ритму, симетрії, і на цій основі формується художній смак.

Мета теоретичної частини запропонованого нами майстер-класу спрямована на ознайомлення з історією виникнення цієї техніки. Практична частина безпосередньо спрямована на навчання.

Історія айріс-фолдінгу починається з середини ХХ століття. Ця техніка народилася на просторах Голландії. Сьогодні він знову входить в моду та набирає все більшої популярності серед майстрів. Ця техніка складна і водночас цікавий різновид паперопластики. Фактично кожна робота стає унікальним витвором сучасного декоративно-прикладного мистецтва. Застосування техніки айріс-фолдінгу допомагає творчо підійти до оформлення листівок, картин або титульного аркушу альбому, скрапбукінгу тощо.

Традиційно техніка айріс-фолдінг виконується за використання декоративного паперу та кольорового картону. В якості альтернативи

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підійдуть атласні стрічки, шматочки тканини, комбінації інших матеріалів [2].

Для виконання цієї техніки потрібно картон, смужки кольорового паперу і айріс-шаблон, на якому будуть наклеюватись паперові смужки. На схемі кожного айріс-шаблону нанесені лінії й цифри. Лінії позначають межу, де потрібно розташовувати смужки, цифри – послідовність їх наклеювання. Іноді замість цифр вказаний колір. Також є айріс-шаблони вже готового зображення.

Спочатку потрібно намалювати чи вибрати малюнок або частину малюнка, яку вирізаємо по контуру. Малюнок і айріс-шаблон можна знайти в інтернеті.

Малюнок наноситься на картон. Потім добирається айріс-шаблон (геометрична фігура, закручена по колу на 30 градусів), який приблизно нагадує наш малюнок і має такі ж розміри.

Кількість і розташування смужок на ньому повинні співпадати з кількістю смужок на завершеній роботі. Нарізаємо смужки з паперу, і складаємо вздовж навпіл, щоб край був рівний, а сама смужка щільнішою. Довжина, ширина, колір і кількість смужок повинні відповідати вимогам, відповідно до шаблону.

Смужки приклеюємо з іншої сторони картону, на якому є малюнок. Кожна смужка частково перекриває попередню. Кожен крок потрібно перевіряти за шаблоном.

Після заповнення шаблону веселковими смужками до внутрішньої сторони малюнка приклеюють картон або інший матеріал. Лицеву сторону прикрашають декоративними елементами: блискітки, бісер, наклейки тощо.

Отже, айріс-фолдінг – модна техніка рукоділля з незвичайними ефектами. Аплікація та паперопластика у техніці айріс-фолдінг, як правило носять інтегрований характер. В айріс-фолдінгу можна використовувати різні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

матеріали: смужки паперу, атласні стрічки, тасьму, фольгу, висушене листя тощо.

Список використаних джерел:

1. Виготовлення листівки у техніці айріс-фолдінг. URL: <https://naurok.com.ua/rozrobka-zanyattya-vigotovlennya-listivki-u-tehnici-ayris-folding-111536.html> (дата звернення 20.04.2020).

2. Мастер-клас «Открытка в технике айрис-фолдинг» URL: <https://nsportal.ru/shkola/raznoe/library/2014/02/03/master-klass-otkrytka-v-tekhnikе-ayris-folding> (дата звернення 20.04.2020).

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ

Вікторія Горкуша
Київський університет
імені Бориса Грінченка
м. Київ

Науковий керівник: Шкуренко О. В.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У тезах проаналізовано роль розвитку дослідницьких умінь для молодших школярів. Досліджено можливості проєктної діяльності для формування дослідницьких навичок. Окреслено специфіку ролі вчителя початкової ланки під час впровадження проєктного навчання.

Ключові слова: дослідницькі навички, проєктне навчання, проєктна діяльність, молодші школярі, здобувачі освіти.

Актуальність. Однією з пріоритетних проблем початкової освіти є пошук ефективних шляхів формування дослідницьких навичок учнів. Адже, за Концепцією Нової української школи кожен здобувач освіти має оволодіти десятьма ключовими компетентностями. Однією з основних є «уміння вчитися впродовж життя. Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і

колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя» [1, с. 11]. Отже, сучасний навчальний процес має базуватися на методах, що різносторонньо впливають на розвиток дослідницьких навичок молодшого школяра.

Здобувачі освіти, починаючи з першого дня перебування в школі, не тільки опановують зміст освітніх галузей, а й готуються до подальшого життя. «За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями» [1, с. 4]. Тому систематичний та поступовий розвиток подібних умінь – запорука успішності дитини, як особистості. Для формування сукупності вищезазначених умінь доцільно обирати саме метод проєктів.

Проблемі формування в молодших школярів навичок навчально-дослідницької діяльності присвячено наукові праці В. Андрєєва, Н. Бібик, О. Савченко та ін. Особливості впровадження проєктного навчання досліджували: С. Купчак, Р. Михалишин, О. Олексюк, І. Пінчук О. Савченко, С. Стецик, О. Шкуренко.

Дослідники звертають увагу, що значущість проєктної діяльності полягає в її особливостях та можливостях всебічного розвитку дитини. Зокрема, метод проєктів:

- забезпечує розвиток умінь школярів працювати в колективі, планувати діяльність, приймати рішення під час виникнення проблем, долати труднощі в різних ситуаціях, нести відповідальність за виконану справу [2, с. 96];

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- містить у собі сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів [4, с. 52];
- передбачає формування певної проблеми і поступове її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідей та гіпотези розв'язування проблеми, чітким плануванням дій [3, с. 47].

В ході проектного навчання учні розвивають вміння бачити проблему та ймовірні шляхи її вирішення, аналізувати та синтезувати, спостерігати та порівнювати, знаходити шляхи вирішення проблем та формулювати висновки.

Цінність проектної діяльності також полягає в підвищенні рівня академічної самобутності учня, де вчитель набуває ролі фасилітатора, тьютора або коучера. Зокрема, О. Олексюк зауважує, що координування та коригування проекту для педагога набуває нового значення, а реалізація веде до зміни його позиції, вчитель трансформується з носія знань на організатора пізнавальної діяльності [4, с. 53]. С. Стецик та О. Шкуренко вважають що: «Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність учнів – на індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують впродовж визначеного відрізка часу» [6, с. 221]. За період виконання завдання здобувачі освіти повинні отримати результат власної праці – конкретний продукт.

Зазвичай, для результативного завершення проекту дітям необхідно активізувати комплекс дослідницьких умінь. «Технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості» [6, с. 221].

Молодший шкільний вік є природно обумовленим періодом для розвитку відповідних навичок. На час навчання в початкових класах припадає формування нових психічних новоутворень, що є

фундаментальними для закріплення та подальшого формування правильної дослідницької поведінки. Поділяємо думку І. Пінчука, що педагог повинен контролювати діяльність здобувачів освіти на всіх етапах реалізації проєкту, адже знань та умінь в учнів початкової ланки ще не достатньо [5, с. 147].

Висновок. Використання методу проєктів в освітньому процесі молодших школярів можна вважати достатньо ефективним інструментом для формування їх дослідницьких умінь. Адже в ході проєктної діяльності здобувачі освіти розвивають природно закладений дослідницький потенціал та набувають нових умінь. Проте успіх впровадження даної технології залежить від правильної організації проєктного навчання вчителем.

Список використаних джерел:

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
2. Купчак, С. Б. Особливості реалізації проєктної технології навчання у початковій школі / С. Б. Купчак // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. – Вип. 63. – С. 95-98.
3. Михайлишин Р. МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ [Електронний ресурс] / Роман Михайлишин // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2016.30.4784>.
4. Олексюк, О. Є. Теоретичні основи методу проєктів як педагогічної технології. *Наукові праці: наук.-метод. журн.* – Миколаїв, 2004, С. 10-13.
5. Пінчук І. О. Особливості використання проєктної технології на уроках англійської мови в початкових класах / І. О. Пінчук // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Випуск 39. – С. 144-149.

6. Стецик С. П. Теоретичний аспект впровадження проектного методу в освітній процес сучасної школи [Електронний ресурс] / С. П. Стецик, О. В. Шкуренко // Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24901>.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Анастасія Денисенко,
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
імені І.Я. Франка
м. Прилуки,
Науковий керівник: Кочерга О.М.,
кандидат педагогічних наук*

***Анотація.** У статті здійснено аналіз проблеми підвищення ефективності освітнього процесу сучасної початкової школи через впровадження інтерактивних методів навчання. Автор розкриває сутність інтерактивної технології, пропонує характеристику найпоширеніших методів інтерактивного навчання.*

***Ключові слова:** інтерактив, інтерактивні методи навчання, технологія, початкова освіта.*

В умовах реформування системи освіти України відбуваються вагомі зміни у всіх її ланках. Особливо це стосується організації освітнього процесу, який змінює свій вектор з традиційного навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього учня, переважанням інформаційно-репродуктивних методів на особистісно-орієнтоване, суттєвими ознаками якого є навчання і виховання особистості на засадах індивідуалізації, переведення учня із об'єкта процесу навчання у суб'єкт, який займає активну позицію у освітньому середовищі. Щоб перетворити аудиторію пасивних спостерігачів на активних учасників заняття, вчителю потрібно використовувати сучасні освітні технології, однією із яких є інтерактивне навчання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дослідженню проблеми впровадження інтерактивної технології навчання у освітній процес приділили увагу О. Пометун, Л. Пироженко, А. Гін, О. Ісаєва, А. Мартинець, Г. Сиротинко, Н. Суворова, Г. Токмань, С. Жила та інші.

Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації діяльності, яка має на меті створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів, учителя. [1, с. 32].

Головна особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що процес учіння відбувається у спільній діяльності за схемою «учитель – учень». Така співпраця підвищує ефективність уроку. В інтерактивному навчанні змінюється взаємодія вчителя та учня: активність учителя поступається місцем активності учня, а метою вчителя стає створення умов для ініціативи школярів. Інтерактивне навчання забезпечує взаєморозуміння, взаємодію, взаємозбагачення. Саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це надає змогу учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення; формувати критичне мислення, виявляти і реалізувати індивідуальні можливості [1, с. 41].

Інтерактивне навчання має ряд значних переваг порівняно з іншими видами навчання. Воно сприяє інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу; дає змогу полегшити процес засвоєння програмового матеріалу, активізувати навчальну діяльність учнів, формувати навички аналізу навчальної інформації; розвиває уміння формулювати власну думку, правильно її висловлювати, додавати свою точку зору, аргументувати її та дискутувати, моделювати різні ситуації й збагачувати власний досвід через включення в різні життєві ситуації; вчить слухати, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу, уникати конфліктів, шукати компромісів тощо.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співпраці вчителя та учнів, вчить їх конструктивно взаємодіяти, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, створює доброзичливу атмосферу, значно підвищує мотивацію учнів до навчання. Використання інтерактивних методів знімає нервові навантаження учнів; дозволяє змінювати форми діяльності та легко переключати увагу учнів; розвиває творчі здібності, вдосконалює мовленнєві і розумові навички; дозволяє створювати ситуацію успіху, коли кожен учень відчуває себе невимушено на уроці. У процесі взаємодії учнів формуються колективізм, моральні та гуманні якості особистості [3].

Залежно, від інтерактивних технологій, визначених у працях М. Пентилюк, Т. Онукевич, Н. Солодюк, виділяють такі типи інтерактивних методів навчання:

1. Методи кооперативно-групового навчання: робота в парах, ротаційні (змінні) трійки; «Два-чотири – всі разом»; «Карусель»; робота в малих групах; «Акваріум»; «Діалог»; «Синтез думок»; «Коло ідей».

2. Кооперативно-групового навчання: Мікрофон; Броунівський рух; Мозковий штурм; Мозаїка; аналіз ситуацій; «Дерево рішень».

3. Методи ситуативного моделювання: рольова гра; інсценізація; драматизація; проведення конференцій [2, с.22-23].

Розкриємо особливості застосування деяких методів інтерактивного навчання у практиці сучасної школи.

Поширеним методом навчання у початковій школі є «Акваріум». Такий вид діяльності на уроці допомагає вдосконалити навички роботи в малих групах. Як правило, він може бути запропонований тільки за умови, що учні вже мають вправні навички групової роботи. Учитель об'єднує учнів у групи по 4 – 6 осіб і пропонує їм ознайомитись із завданням. Одна з груп сідає в центр класу (або на початку середнього ряду в класі, де стоять парти). Це необхідно для того, щоб відокремити діючу групу від слухачів певною відстанню. Учні цієї групи починають обговорювати запропоновану

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вчителем проблему. Групі, що працює, для виконання завдання необхідно: прочитати вголос ситуацію; обговорити її в групі, використовуючи метод дискусії; дійти спільного рішення за 3-5 хв. Усі інші учні класу мають тільки слухати, не втручаючись у процес обговорення, спостерігають, чи відбувається дискусія за визначеними правилами. Після закінчення 3 - 5 хв група займає свої місця, а клас обговорює: чи погоджуєтеся ви з думкою групи; чи була ця думка достатньо аргументованою, доведеною; який з аргументів ви вважаєте найпереконливішим. Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію. Усі групи по черзі мають побувати в «Акваріумі», і діяльність кожної з них мусить бути обговорена класом.

«Дерево рішень» – цей метод допомагає зрозуміти вирішення складних проблем та проаналізувати їх. Вчителю важливо обрати дилему, що не має однозначного рішення та запропонувати учням напередодні почитати інформацію, необхідну для її розв'язання; підготувати для кожного учня зразок «дерева рішень». Пошук варіантів рішення можна провести за допомогою мозкового штурму.

«Мозковий штурм» – цей метод проводиться за допомогою колективного пошуку рішень, висловлювання пропозицій, ідей. Він спрямований на виявлення уяви, творчості, креативних думок. Всі учні можуть говорити не обдумуючи. З шалених ідей починаються геніальні вирішення.

Навчання у грі має на меті надання можливостей самовираження, розвиток уяви, фантазії, критичного мислення, уміння стримувати та контролювати емоції. Включає такі методи:

а) «симуляція» – це ситуація, створена вчителем, під час якої учні копіюють модель поведінки під час даних обставин. Такий вид роботи дає змогу учням глибоко вжитися в проблему та зрозуміти її зсередини.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

б) «рольова гра» – інсценізація реальної життєвої ситуації, до якої учні показують своє особисте ставлення. Діти набувають досвіду поведінки в складних життєвих ситуаціях, за допомогою виконання ролі.

Методи навчання в дискусії навчають відстоювати власну думку, спонукають до вирішення проблемних питань, виховують вміння залишатися гідним співбесідником навіть під час суперечок. До них належать:

а) «метод прес» – для використання цього методу вчителю треба підготувати роздатковий матеріал, в якому буде зазначено 4 етапи: висловіть свою думку та поясніть свою позицію, обґрунтуйте; наведіть приклади або аргументи на підтримку вашої позиції; узагальніть свою думку. Цей метод навчає учнів лаконічно та суттєво висловлювати свої думки, переконувати інших.

б) «займи позицію» – вчитель пропонує учням проблемне питання і пропонує визначити свою позицію щодо нього. В класній кімнаті розміщується три плакати з написом «погоджуюсь», «не погоджуюсь», «не знаю». Ті, хто розділяють один погляд об'єднуються в команду та наводять спільні аргументи щодо його захисту, решта слухає. Після викладу різних поглядів вчитель запитує чи не змінив хтось з учнів свою думку і чи не хоче перейти до іншого плакату, свою думку пояснити.

Інтерактивні методи та прийоми навчання є невід'ємною складовою процесу навчання у початковій школі. Вони сприяють формуванню внутрішньої мотивації до навчання, вміння осмислювати отриману інформацію, висловлювати власну думку та спонукають учнів до саморозвитку. Інтерактивні технології мають великий вплив на підвищення якості процесу навчання та рівня пізнавальної активності учнів. Інтерактивне навчання дає змогу зробити урок змістовним, творчим, пізнавальним і цікавим. Воно розкриває величезний творчий потенціал педагога та учнів, сприяє формуванню ключових компетентностей, розвиває комунікативні вміння і навички, вчить працювати в колективі, прислухатися до думки

товаришів. Щоб урок був яскравим та ефективним, вчителю варто доцільно використовувати декілька інтерактивних методів у різних варіаціях.

Список використаних джерел :

1. Галіцина Л. Інтерактивні методи навчання. / Л. Галіцина. – К., 2005. – 261 с.
2. Кондратюк О. Інноваційні технології в початковій школі. / О. Кондратюк. – К., 2015. – 250 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: Метод, посібник / О. Пометун, Л. Пироженко /. – К.: Видавництво А.С.К., 2008. – 192 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Ганна Данюк
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця
Науковий керівник: Головська І. В.,
кандидат педагогічних наук*

***Анотація:** у статті визначено особливості вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання шляхом застосування інформаційних технологій як засобу формування навчальної мотивації учнів молодшого шкільного віку. Аналізується методика створення і розробки вчителями електронних ресурсів. Запропоновано перелік платформ для організації дистанційного навчання із застосуванням інформаційних технологій.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, інформаційні технології, інформаційно-освітнє середовище, освітній інформаційний ресурс.*

Постановка проблеми. В даний момент, в умовах дистанційного навчання, формування пізнавальної мотивації необхідно, так як це надає діяльності учнів особливий особистісний сенс, завдяки чому навчання набуває для них цінності. В основі мотивації лежить жага до знань, бажання пізнати нове. Перед педагогічними працівниками сучасної української школи постає завдання знайти ефективні форми та засоби формування мотиваційної сфери учнів.

Стан дослідження проблеми. Проблема формування мотивації навчання іноземної мови висвітлена у численних працях вітчизняних та зарубіжних науковців і методистів. Мотивація як психічне явище досліджувалась у роботах Л. І. Божович, С. Ю. Головіна, К. Ц. Левіна, Г. В. Рогова, В. Д. Шадрікова. Вивченням проблеми теорії та практики дистанційного навчання займались А. А. Андрєєв, М. Ю. Бухаркіна, М. В. Моїсеєва, Є. С. Полат, В. І. Солдаткін. Використання сучасних технологій та застосування технічних засобів у вивченні іноземних мов описували такі методисти та науковці, як О. О. Коломинова, Т. М. Макенченко, Є. О. Співаковська-Ванденберг. Однак, потреба в підвищенні мотивації учнів до вивчення іноземних мов, питання характеристики потенціалу застосування інформаційних технологій в умовах дистанційного навчання ще не достатньо розроблена.

Мета статті – проаналізувати потенціал застосування інформаційних технологій як засобу мотивації учнів до вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання, зазначити ефективні методики створення і розробки вчителями електронних ресурсів для дистанційного навчання учнів.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, у зв'язку з потребою тимчасового закриття шкіл, гостро постає проблема модернізації освітнього середовища шляхом застосування інформаційних технологій. Виникає потреба у впровадженні дистанційної освіти в сучасних реаліях.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Педагогам слід розуміти особливості дистанційного навчання та знати методику створення дистанційних курсів [2, 165].

Дистанційне навчання – це особлива індивідуальна форма навчання, яка базується на використанні інформаційно-телекомунікаційних технологій з метою організації повноцінного навчально-виховного процесу незалежно від того, на якій відстані знаходяться суб'єкти навчання [3, 271].

Інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання являє собою організовану сукупність традиційних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, засобів діалогу і передачі даних, систем мультимедіа, ІКТ, інформаційних ресурсів, системного апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтується на задоволення освітніх потреб користувачів. Сучасні засоби телекомунікацій і електронних видань дають змогу усунути значну частину недоліків традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому майже всі їх надбання і переваги [2, 166].

При розробці методики дистанційного навчання слід враховувати наступні умови: основним і найбільш результативним є безпосереднє міжособистісне «живе» спілкування, так як воно є найбільш природнім та інформативним для учнів способом передачі інформації; ключовою фігурою в процесі навчання є вчитель: він виконує роль безпосереднього джерела інформації; «живе» спілкування відбувається переважно на уроках, тому важливу роль грає регулярність їх проведення; навчати потрібно усім видам діяльності. Усі ці умови можна реалізувати, використовуючи дидактичні можливості нових інформаційних технологій [4, 127].

Інформаційна система Інтернет пропонує своїм користувачам різні види інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може включати:

– електронну пошту (англ. e-mail, або email, скорочення від electronic mail) – популярний сервіс в Інтернеті, що робить можливим обмін даними будь-якого змісту;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– відео конференцію – це послуга, що дозволяє територіально віддаленим користувачам обмінюватися відео- й аудіоінформацією в режимі реального часу, бачити й чути один одного, а також передавати інші корисні дані (Zoom);

– обмін текстовими повідомленнями та розмова в мережі (Viber, Skype). Viber – це популярна система обміну короткими повідомленнями. Skype – це комп’ютерна програма, завдяки якій можна дзвонити іншим абонентам Skype у всьому світі абсолютно безкоштовно;

– можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на web-сервері, створення курсів на платформі [Classroom](#) [3, 272].

Можемо рекомендувати такі платформи для організації дистанційного навчання з застосуванням інформаційних технологій як:

1. [Zoom](#) – програма для відео конференцій у реальному часі. Учитель під час демонстрації може налаштовувати багато опцій: «дозволити чи заборонити коментарі для учасників», спільно використовувати звук свого комп’ютера, щоб щось демонструвати. Дуже важлива функція – дозволити чи заборонити учасникам вмикати чи вимикати свій звук при долучені до цього уроку. Коли ми працюємо в режимі демонстрації, то можемо передати керування своїм екраном одному з учнів. Наприклад, ми на своєму екрані відкриваємо копію сторінки друкованого зошита, передаємо керування мишкою учню, і він пише безпосередньо на нашому екрані. І це бачать інші учні. Це, фактично, означає викликати когось до дошки. При цьому зберігається можливість коментування, підказок і так далі. Zoom дозволяє не просто переглянути відеозображення одне одного, але й гнучко працювати зі спільним вмістом, який демонструється на екрані. Можна демонструвати програму чи, скажімо, підручник. Може бути так звана біла дошка – аналог шкільної дошки. І може бути демонстрація екрану свого гаджета, якщо учні зараз працюють не з комп’ютером. Опція «сесійні зали» дозволяє об’єднати

учнів в окремі групи. Це аналог роботи в малих групах у класі. Ми можемо розподіляти учасників між групами автоматично чи вручну, виділяти окремі групи, які працюватимуть, надавати їм певний час для обговорення. Учитель може долучатися до кожної з цих кімнат і перевіряти, про що саме говорять учні [5].

2. Дошка оголошень ([Padlet](#)). Для вчителя іноземної мови, що викладає в багатьох класах, виникає необхідність повідомляти інформацію для усіх учнів. Для цього можна створити дошку, на якій є інформація для кожного із класів – невеликий текст, посилання на відеоурок, записані відповідно для кожного із класів, додаткова інформація для виконання завдань. Можна розробити окрему картку, де вчитель вказує засоби зв'язку з ним, де можна поставити запитання, інформацію, як долучитися до відео уроку тощо. Аналогічні програми: Linoit і Flinga [5].

3. [Google-форма](#). Дає можливість збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання тестування.

4. [Learningapps](#). Дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми. Також уже підготовлено багато вправ, якими можна скористатися. Вправи бувають різних типів: наприклад, можна встановити відповідності, сортувати інформацію в різні стовпчики тощо. Одразу можна побачити, чи правильними були відповіді учнів [5].

Висновок. Таким чином, правильно організоване дистанційне навчання іноземної мови може бути достатньо ефективним. В сучасних реаліях ми повинні повною мірою забезпечити право на навчання та не переривати навчальний процес. Використання інформаційних технологій робить процес навчання більш ефективним, підвищує мотивацію учнів до навчання та дає змогу забезпечити їх гармонійний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Олійник О. В. Особливості навчання іноземної мови через дистанційне навчання / О. В. Олійник // Лінгвістичні дослідження. – 2013. – Вип. 36. – С. 287-294. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2013_36_50.
2. Ванчицький А. Методичні основи створення і розробки електронних ресурсів для дистанційного навчання / А. Ванчицький // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 2. – С. 165-169. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_2_42.
3. Федюк Г. М. Інтернет-технології у дистанційному навчанні іноземної мови / Г. М. Федюк // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 9(2). – С. 271-276. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2013_9\(2\)_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2013_9(2)_47).
4. Демкин В. Особенности дистанционного обучения иностранным языкам / В. Демкин, Е. Гульбинская // Педагогические технологии / В. Демкин, Е. Гульбинская., 2001. – С. 127–129. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-distantsionnogo-obucheniya-inostrannym-yazykam/viewer>.
5. Як технічно організувати дистанційне навчання – покрокова інструкція [Електронний ресурс] // nus.org.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/articles/yak-tehnicno-organizuvaty-dystantsijne-navchannya-pokroкова-instruktsiya/>.

ЕСТЕТОТЕРАПІЯ – ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Вікторія Дериведмідь
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Науковий керівник: Мірошніченко Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

***Анотація.** У статті визначено сутність поняття «естетотерапія», розкрито роль естетотерапевтичних технологій у створенні емоційно сприятливого освітнього середовища в початковій школі. Автором акцентується увага на важливості активізації позитивних емоцій та переживань молодших школярів з метою розвитку мотивації до навчання. Представлені творчі завдання для учнів з використанням естетотерапевтичних технологій (казкотерапії, сміхотерапії, музикотерапії, арт-терапії, фототерапії, кінезітерапії).*

***Ключові слова:** естетотерапія, засоби естетотерапії, емоційно сприятливе середовище в початковій школі, творчість, молодші школярі.*

У Концепції Нової української школи визначено мету нової школи, що полягає у різнобічному розвитку, вихованні і соціалізації особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [3].

Одним із ключових принципів Державного стандарту початкової освіти – *радість пізнання*. Організація пізнавального процесу, яка приносить радість учневі, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності [3, 22].

Однією із умов досягнення поставленої цілі, на нашу думку, є впровадження в навчально-виховний процес початкової школи життєтворчої технології *естетотерапії*, яка володіє широким арсеналом психолого-

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

педагогічних засобів впливу на особистість учнів шляхом активізації емоційної сфери. Адже при відсутності позитивних переживань молодший школяр не просто перебуває в дискомфортному стані, він перестає розуміти звернені до нього прохання, слово вчителя, «виключає» себе з навчального процесу, відчуває негативні емоції, в результаті чого відбувається блокування пізнавальної активності, зниження працездатності.

На нашу думку, важливим завданням учителя Нової української школи є створення позитивно сприятливого середовища в освітньому процесі, адже наявність позитивних емоцій і переживань учнів тісно пов'язана з їх пізнавальною активністю на уроках. Тому заохочення правильних дій учнів, переживання їх успіху не тільки закріплює навчальний матеріал, а й сприяє розвитку навчальної мотивації. Використання засобів естетотерапії на уроках і позаурочний час в початковій школі спрямоване на активізацію позитивних емоцій учнів з метою розвитку пізнавального інтересу, бажання здобувати самостійно знання, і головне – формування позитивної навчальної мотивації [2, 263].

Навчання молодших школярів ґрунтується на творчій взаємодії дітей і дорослих – грі, спільній праці, пізнанні, спілкуванні. Поступово дитина стає активним учасником суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Тож важливо одразу уникнути авторитарного впливу на особистість дитини, встановити й підтримати добрі стосунки, довіру у спільній діяльності [4]. Саме естетотерапевтичний компонент професійної діяльності вчителя початкових класів базується на гуманістичних засадах створення особливого емоційно комфортного поля входження дитини в світ шкільного життя.

Провідні ідеї гармонійного розвитку особистості розкриті у творах В. Сухомлинського. Вихідним принципом діяльності Павлишської середньої школи, співзвучним з естетотерапевтичним, є любов і повага до дитини, тепле і чуйне ставлення до неї, розуміння її. Невипадково він писав: «Що найголовніше було в моєму житті? Без вагань відповім: любов до дітей» [5,

7]. Педагог-гуманіст В. Сухомлинський, стверджуючи, що навчання має стати для учня джерелом інтересу та духовного збагачення, в одному з розділів книги «Серце віддаю дітям» писав: «Спостерігаючи протягом багатьох років розумову працю учнів початкових класів, я переконався, що в періоди великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам'ятовування відбувається найінтенсивніше... Думка учня початкових класів невід'ємна від почуттів і переживань. Емоційна насиченість процесу навчання, особливо сприймання навколишнього світу, – це вимога, що висувається законами розвитку дитячого мислення» [5, 87].

Естетотерапію розглядаємо як інноваційну технологію створення особливого емоційно сприятливого середовища в початковій школі шляхом залучення дітей до художньо-творчої діяльності (малювання, ліплення, музикування, театралізація тощо), активізуючи терапевтичний потенціал психолого-педагогічних засобів впливу (казки, гри, природи, мистецтва, спілкування, пізнавального гумору, руху тощо) з метою розвитку морально-духовної, інтелектуальної, емоційно-вольової, психофізичної сфери особистості. Головна стратегія естетотерапевтичної діяльності вчителя – не лікування патологій, а попередження можливих психічних розладів і відхилень, тобто актуалізація *превентивної функції* педагогіки мистецтва, і не тільки в надзвичайних обставинах, а й у природних умовах повсякденного навчально-виховного процесу [1, 141].

Найбільш ефективними у роботі з молодшими школярами, на нашу думку, є ті технології естетотерапії, які відповідають віковим психофізіологічним особливостям дітей, викликають у дітей захоплення, радість, зацікавленість, впевненість у собі і своїх силах. Пропонуємо творчі завдання для молодших школярів з використанням таких естетотерапевтичних технологій:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- казкотерапії: створити колективну казку на теми «Життя в королівстві «Дружба»», «Королева Математика», «Чарівний світ природи»;
- сміхотерапії: подарувати посмішку один одному, говорячи компліменти: «Я дарую цю посмішку ... за те, що він ...»; посміхатися один одному протягом певного часу під веселу музику; показати посмішку людини, яка відчуває задоволення, образу, здивування, сум;
- музикотерапії: провести музично-рухові ігри, музично-ритмічні хвилинки, музико-малювання;
- арт-терапії: намалювати малюнок на теми «Чарівна країна почуттів», «У кого (у що) зачаклувала мене Фея», «Моя родина в образах казкових героїв» «Мій світ», «Я в минулому», «Я в майбутньому», «Я і мої друзі»;
- фототерапії: зробити або підібрати фотографії на теми «Добро – це...», «Чарівний світ кольорів», «Природа рідного краю», «Емоції»;
- кінезітерапії (імпровізація рухів під музику) тощо.

Представлені естетотерапевтичні техніки можна використовувати на ранкових зустрічах, як елемент фізкультхвилинки, а також на уроках і позаурочний час з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, розвитку мотивації до навчання. За допомогою комплексних естетотерапевтичних технологій педагог має можливість стимулювати різні форми самовираження учнів, розвивати здібності до вербальної та невербальної комунікації, здійснювати превентивні заходи щодо збереження, зміцнення, відновлення холістичного здоров'я учнів.

Отже, впровадження вчителем початкових класів технологій естетотерапії сприяє забезпечення емоційності сприймання навчального матеріалу, ефективнішому його засвоєнню, усвідомленню, запам'ятовуванню й відтворенню молодшими школярами, розвитку емпатії, прагнення дитини

до активної роботи, самоствердження, життєтворчості, співпраці, а також створення сприятливого емоційного середовища в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання / Л. М. Масол. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. – 178 с.
2. Мірошніченко Т. В. Дидактичний аспект використання естетотерапії у початковій школі / Т. В. Мірошніченко // Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (Бердянськ, 14 вересня, 2017 р.). – Бердянськ, 2017. – С. 262 – 266.
3. Нова українська школа [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://nus.org.ua> (дата звернення: 30.03.2020). – Назва з екрана
4. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібик Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 669 с.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ХВИЛЬОВИХ ЗАНУРЕНЬ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 2-ГО КЛАСУ

Тетяна Золотаренко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Васютина Т.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

***Анотація.** У статті розглянуто дидактичні можливості хвильових занурень як методу навчання для формування основ громадянської компетентності в учнів молодшого шкільного віку. Описаний метод навчання характеризується як приклад здійснення міждисциплінарної інтеграції на засадах психодидактики та довготривалої проєктної діяльності учнів.*

***Ключові слова:** громадянська компетентність, хвильові занурення, інтегроване навчання учнів.*

Реалізація ідей Концепції громадянської освіти в Україні та Концепції НУШ неможливі без пошуку нових форм, методів та засобів навчання сучасних молодших школярів. Одним із варіантів з доведеною ефективністю, який практикується у освітніх закладах приватної форми власності і здатний втілити поставлені у нормативних документах завдання, є хвильові занурення.

М. Марусинець, О. Сергеєнкова, Г. Селевко та ін. вважають, що хвильові занурення як філософська категорія, базуються на засадах психодидактики. Так, у психології метод занурення розглядається як «активний метод навчання з використанням елементів релаксації, навіювання та гри. На відміну від інших методів навчання, де основний акцент впливу на учнів припадає саме на переконання, метод занурення більше ґрунтується на навіюванні. Переконання та навіювання – різні способи впливу на психіку людини. Переконання впливають переважно на людей з розвиненим логічним мисленням, тоді як навіювання ефективно не тільки для них, але й для людей з недостатньо розвиненим логічним мисленням [2], якими є учні 2-го класу в нашому дослідженні.

Г. Селевко занурення розглядає через призму технології концентрованого навчання, в основу якої покладено такі принципи: скорочення розриву між збільшенням обсягу навчальної інформації та обмеженням у часі, передбаченому на його опрацювання; прискорення та інтенсифікація освітнього процесу за рахунок стиснення (концентрації) навчальної інформації; активізація пізнавальних інтересів учнів за рахунок загального бачення перспективи; вироблення швидкості виконання

розумових дій (загально навчальних навичок); цілісне формування якостей особистості, необхідних для прискореного засвоєння матеріалу (концентрація уваги, цілеспрямованість тощо); формування схемного, знакового, символічного, критичного мислення [5, с. 489]. При цьому автор рекомендує застосовувати групові та індивідуальні організаційні форми навчання, які є ключовими у проектній діяльності учнів.

Стосовно поняття «хвилі», то його значення можна розглядати у декількох напрямках: загальновизнаного тлумачення – «зміна стану середовища, що поширюється у просторі», з точки зору фізики як «процес розповсюдження електромагнітної взаємодії в просторі у вигляді змінних зв'язаних між собою електричного та магнітного полів», спорту «пустити хвилю»), природного явища у гідросфері (хвилі на воді). В контексті нашого дослідження даний термін можна розглядати як середовище, яке забезпечує зміну стану (рівня розвитку, рівня навчальних досягнень, рівня сформованості ключових компетентностей та наскрізних умінь) учнів через певні проміжки часу [6].

Для глибшої реалізації мети і завдань дослідження спробуємо з'ясувати: який саме вид інтеграції представлений у хвильових зануреннях, які характеристики вони мають з огляду на особливості організації проектної діяльності молодших школярів і як їх можна проводити у 1-2-х класах НУШ для формування громадянської компетентності учнів.

Коханко О., аналізуючи фахову літературу з питань інтеграції, зазначає, що світова практика пропонує нам три підходи до здійснення інтегрованого навчання учнів: мультидисциплінарний, міждисциплінарний (інтердисциплінарний) та трансдисциплінарний (Т. Аугсбур, Дж. Кляйн, Л. Мітл, Д. Мос, Б. Ніколеску, Т. Осборн) [1].

Найбільш відомим для вчителя є *мультидисциплінарний* підхід. Він має багато спільного з традиційним навчанням і є, на її думку, перехідним між предметним та інтегрованим навчанням. Діти вивчають тему чи

проблему з різних сторін, але при цьому межі навчальних предметів та розклад не порушуються.

Міждисциплінарний та трансдисциплінарний інтеграційні підходи передбачають стирання чітких меж та обрисів навчальних предметів. Зокрема, *міждисциплінарна* інтеграція має на меті вивчення учнями теми, використовуючи знання і вміння з різних наукових галузей. Прикладами міждисциплінарної інтеграції є інтегроване вивчення однієї теми, що включає знання з різних навчальних дисциплін або інтегрований навчальний курс на основі будь-якого навчального предмета.

Найскладнішим є *трансдисциплінарний* підхід до інтегрованого навчання. Спостерігаємо ми його у ряді світових технологій вільного виховання, що відмовилися від класно-урочної системи (Вальдорфська школа, «Школи саморозвитку» М. Монтесорі, трудова школа С. Френе, «Школа Саммерхілл» О. Ніла, школа-парк та ін.). Даний підхід передбачає повне злиття навчальних дисциплін та створення єдиного освітнього середовища, де дитина сама визначає тему для дослідження [1].

Зупинимось детальніше на тематиці хвильових занурень у приватних закладах освіти та їхніх можливостях у формуванні основ громадянської компетентності учнів.

Аналіз інформаційних джерел, зокрема, дописів Креативної Міжнародної дитячої школи (КМДШ) м. Києва, Міжнародного освітнього центру INSIGHT, дозволив нам констатувати, що педагоги даного закладу освіти вважають хвильові занурення одним із «навчальних підходів, який сприяє комплексному сприйняттю і усвідомленню матеріалу, дозволяє урізноманітнити види і форми діяльності учнів, дотримуючись обраної теми» [3; 4]. Так, темами хвильових занурень у досвіді даного приватного закладу, які привертають увагу педагогів-практиків та сприяють формуванню тих чи інших складових громадянської компетентності в учнів, є такі:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

«Мандрівник», «Патріот», «Improve your world», «Performans», «Супергерой», «Магія слова», «Impreza», «Марафон КМДШ», «Фестиваль країн світу».

У практиці роботи приватного закладу середньої освіти І ступеня «Академія сучасної освіти» з поглибленим вивченням іноземних мов м. Києва теж практикуються хвильові занурення тривалістю 1,5 місяці і наприкінці кожної чверті учні захищають свій доробок. Зокрема, у 2018-2020 роках такі занурення проходили за темами: «Мова – ДНК нації», «Я – волонтер», «Кекси», «Я – дизайнер» (І. Іщук, П. Соколовська та ін.).

Щодо результативності даного методу, то, як вважає Л. Фісунова, за його допомогою учні навчаються самостійно досліджувати й освоювати контент, використовувати нові знання в реальному світі, який змінюється та прогресує. На «хвильових» уроках є можливість якісніше застосувати новітні технології, інструменти й цифрові ресурси, ігрові практики, методики для розвитку критичного мислення, що, власне і є суттю занурень як складової технологій концентрованого навчання [3; 4].

Як показали бесіди з учителями, результати спостереження за роботою учнів у зануренні, в дітей у процесі роботи над ним відбувається формування навичок критичної оцінки отриманої інформації, свідомо трансформація даних на рівень застосування у новій ситуації, розвивається креативність мислення, без якої неможливе створення чогось нового та глобального. Що, власне, і є складовими громадянської компетентності учнів.

Таким чином, хвильові занурення у початковій школі є прикладом здійснення міждисциплінарної інтеграції на засадах психодидактики та довготривалої проектної діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Коханко О. Г. Історичні аспекти розвитку інтегрованого підходу в освіті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.*

Випуск 30: збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 94 – 104.

2. Метод занурення. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення: 10.09.2019).

3. Метод хвильових занурень. Мета та ефективність. URL: https://www.creativeschool.com.ua/teaching_methods_waves/ (дата звернення: 1.03. 2019 р.)

4. Офіційний сайт КМДШ. URL: https://www.creativeschool.com.ua/wave_of_september/#more-11102 (дата звернення: 1.10.2019 р.).

5. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т. 1. М. НИИ школьных технологий. 2006. 816 с.

6. Хвиля (значення). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ДЕЦЕНТРАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

*Христина Лютан
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ
Науковий керівник: Кузенко О. Й.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Анотація. У статті обґрунтовано значення арт-терапії в розвитку емоційної децентрації дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Наголошується, що в дитячому віці кожна особистість має навчитися налагоджувати комунікацію з однолітками та дорослими, враховуючи їх емоційний стан. Визначено особливості застосування із цією метою різних методик арт-терапії в роботі з дошкільниками з особливостями психофізичного розвитку.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: діти з порушеннями психофізичного розвитку, емоційна децентрація, арт-терапія, старший дошкільний вік, комунікативні здібності.

Гуманізація міжособистісних взаємин як важлива проблема сучасного суспільства актуалізує необхідність налагодження взаємин між людьми, які ґрунтуються на взаєморозумінні та взаємоповазі. За таких умов кожна особистість, починаючи з дитячого віку, має навчитися налагоджувати контакти як з однолітками, так і з дорослими, відчуваючи емоційний стан інших, узгоджувати власні вчинки з вимогами в колективній діяльності. Важливим напрямом особистісного розвитку в дошкільному віці стає здатність враховувати почуття і точку зору однолітків, уміння з повагою ставитися до чужого вибору, а також здатність уникати конфліктних ситуацій та уміння розв'язувати конфліктні ситуації.

Емоційна децентрація в сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці вважається важливою складовою становлення й підтримки міжособистісної взаємодії. Як свідчать результати досліджень, формування децентрації в період дошкільного дитинства забезпечує в наступні періоди життєдіяльності успішність взаємодії як з окремими людьми, так і суспільством в цілому, оскільки розвиток децентрації забезпечує розуміння позиції інших, дозволяє об'єктивно оцінити конкретну ситуацію.

Починаючи з дошкільного віку, діти повинні навчатися узгоджувати в спільній діяльності свої дії з однолітками. Для цього вони мають відчувати межі допустимої активності та необхідної дистанції. На ступінь реального бачення дитиною себе в оточуючому довкіллі, об'єктивного сприйняття нею дійсності та здатності порозумітися з оточуючими безпосередньо впливає рівень розвитку її децентрації.

Арт-терапія як метод діагностики, зміни та ресурсного розвитку особистості, групи чи колективу шляхом використання різних видів мистецтва та власної творчої діяльності має широке поле застосування. У західноєвропейській теорії і практиці психотерапії, спеціальної педагогіки,

соціальної роботи та ерготерапії він апробований у роботі з різними віковими категоріями людей із різноманітними діагнозами та психоемоційними станами.

У сучасній зарубіжній і вітчизняній науці доведено дієвість арт-терапії в оздоровленні та гармонізації розвитку особистості в період дошкільного дитинства. Особливе значення відводиться арт-терапії в соціально-психологічній адаптації дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

Необхідно відзначити, що сучасні українські фахівці не тільки вивчають розвивальний вплив арт-терапії, але й визначають шляхи реалізації корекційно-розвивальних можливостей мистецтва [2, 43].

В сучасній теорії та практиці спеціальної освіти відбувається становлення та активний розвиток методики застосування арт-терапевтичних методик із різними категоріями дітей з функціональними порушеннями. Наукові дослідження здебільшого розкривають корекційно-розвивальні можливості ізотерапії, танцювально-рухової терапії та казкотерапії. Вони активно вивчаються в науковій літературі, опрацьовуються на різноманітних семінарах, конференціях та тренінгах [1, 35].

Окремим напрямом досліджень стала проблема застосування арт-терапії в розвитку комунікативних здібностей дітей старшого дошкільного віку із ЗПР. Дослідники розглядають арт-терапію як вагомускладову емоційного налаштування дошкільників на емоційно позитивне та доброзичливе ставлення як до однолітків так і до дорослих. Використання арт-терапевтичних методик забезпечує сприятливі умови для спілкування і комунікації дошкільників із функціональними обмеженнями. Для досягнення позитивного результату в корекційно-розвивальній роботі застосовуються такі арт-терапевтичні напрями як: ізотерапія, казкотерапія, пісочна терапія, музична терапія, фототерапія, кольоротерапія. Вони можуть інтегруватися, доповнюючи одна одну.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У зарубіжній і вітчизняній науці відбувається активне вивчення ефективності застосування арт-терапії в роботі з дітьми з вадами психофізичного розвитку. Важливим напрацюванням вчених стала розробка різних моделей застосування арт-терапії в корекційно-розвивальній роботі з цією категорією дітей дошкільного віку. Арт-терапія, маючи психотерапевтичні, діагностичні, корекційні та виховні можливості, виступає важливим засобом гармонізації особистісного розвитку особистості в період дошкільного дитинства задля її подальшої успішної інтеграції в соціум. Організація арт-терапевтичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку із проблемами психофізичного розвитку дозволяє виявити проблеми їх емоційної та комунікативної сфери. Під час арт-терапевтичних занять розкриваються особливості міжособистісної комунікації, виявляються перешкоди в її налагодженні. Особистісний розвиток вихованців із функціональними порушеннями реалізується в процесі художньо-творчої діяльності, оскільки вони перебувають в емоційно комфортних умовах.

Найпоширенішими напрями арт-терапевтичної роботи з дітьми дошкільного віку означеної категорії є ізотерапія, музикотерапія, лялькотерапія та казкотерапія. Ізотерапія позитивно впливає на розвиток чуттєво-рухової координації. Музикотерапія має особливе значення для розвитку комунікативних умінь. Казкотерапія є важливим чинником розвитку для соціалізації та інтеграції особистості дитини з функціональними розладами в середовище однолітків. Значимість лялькотерапії полягає у наданні дитині можливості висловлюватись від імені лялькового персонажу, так дитина вкладаючи в уста ляльки певні слова, не відчуває своєї відповідальності за висловлені негативні почуття про батьків чи інших людей.

Участь дітей у групових арт-терапевтичних заняттях забезпечують сприятливі для них умови для міжособистісної комунікації з однолітками. Це дозволяє їм взаємодіяти в колективі, а таким чином здобувати навички

спілкування. Засобами арт-терапії створюється, необхідна для дітей із особливими освітніми потребами «ситуація успіху», внаслідок чого в них формується почуття емоційного комфорту, задоволеності своєю діяльністю, гідності, самоповаги та віри у власні можливості.

Таким чином, арт-терапія є дієвим чинником розвитку емоційної децентрації дітей старшого дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку. Організація арт-терапевтичної роботи сприяє розвитку їх емоційної та комунікативної сфери, налагодженню міжособистісної комунікації з врахуванням емоційного стану однолітків. Під час арт-терапевтичних занять розкриваються особливості міжособистісної комунікації, виявляються та долаються перешкоди в її налагодженні.

Список використаних джерел:

1. Вознесенська О. Л., Мова Л. В. Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті. Київ: Шкільнийсвіт, 2007. 120 с.
2. Вийтак Г. Й. Особливості становлення арт-терапії в Україні //Гуманітарний вісник ЗДІА. № 56. 2014. С. 43-51.
3. Садова І. І. Використання арт-терапевтичних технологій корекції здоров'я у роботі з учнями початкової школи // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2015. Вип. 18. С. 309-313.
4. Хіля А. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних учених // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 5(59). С. 394-405.
5. Хребтова Н. Використання інноваційних корекційно-компенсаційних технологій у логопедичній роботі з дітьми //Режим доступу: <http://marganets-dnz5.edukit.dp.ua>.

ВАРІАТИВНІ ЗАВДАННЯ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІНТЕГРАТИВНИМ ТЕХНІКАМ У ГУРТКОВІЙ РОБОТІ

Аліна Максименко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Руденко І. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах представлені можливі варіанти завдань для дітей з дослідження інтегративних технік. Гурткова робота не обмежена художніми матеріалами та нетрадиційними інструментами, що дозволяє дітям не зациклюватися на традиційних художніх техніках і інструментах.

Ключові слова: варіативні завдання, малювання бульбашками, репліка.

Істотний вплив на живопис у сучасному світі зумовлюють інтеграційні процеси між кіно, фотографією, телебаченням, театром та образотворчим мистецтвом. У живопису набувають сенсу раніше не значущі елементи такі як рама, формат, розміри, інтегративні техніки.

Техніки образотворчого мистецтва вивчали та систематизували художники А. Куїнджі, М. Ромадін, П. Левченко, В. Орловський та ін. Вони притримувались думки, що при вивченні образотворчого мистецтва слід визначитись з «власною» особливою технікою написання картин. Як вважає І. Руденко, інтегративні техніки та варіативні завдання сприяють реалізації творчого потенціалу дитини, її допитливості, жагу до експериментів [3, с. 127].

Аналіз програм для позашкільних навчальних закладів [2] та науково-методичних джерел виявив, що проблема використання нетрадиційних технік у навчанні дітей має багато недосліджених аспектів.

Наведемо приклади варіативних завдань за використання інтегративних технік. У завданні «Аналіз картини І. Левітана «Весна. Велика вода» звертаємо увагу дітей як митець домігся показати пробудження природи

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

після довгої зимової сплячки. Адже кольорова гама ранньої весни пастельна, а не яскрава як влітку чи восени. Колорит картини вирішене у спокійно-приглушених, сірувато-коричневих відтінках. Дітям рекомендується поміркувати: «Чи зміниться враження від зображення, якби художник використав змішану техніку?» Відповіддю на це питання стане створення репліки за сюжетом цієї картини інтегративними техніками з наступним порівнянням.

Інший варіант завдання: «Уявіть себе «картиною» та розкажіть про свої почуття». До розгляду їм пропонується картина І. Левітана «Золота осінь». Завдання полягає у тому, що одна дитина уявляє себе картиною і говорить від її імені, а всі інші діти задають питання або вчитель запитує у всіх дітей [1, с. 40] «Що на картині вказує на сонячний осінній день?», «Куди спрямовує наш погляд річка?», «Які відчуття передав митець?» Потім за сюжетом цієї картини вони створюють репліку за використання відтиску листочків дерев та міркують: «Як впливає художня техніка на сприйняття картини?»

У наступному варіанті їм радять розглянути плакат із зображенням неба і землі та доповнити його аплікацією. З цією метою їм роздають картинки з будинками, деревами різної величини або вони самостійно зображують будинки, дерева та вирізують їх. Завдання полягає у плановості розташування об'єктів (великі – внизу, маленькі – вгорі).

Мильне малювання належить до нетрадиційних методів зображення. Воно утворює несподіваний ефект, змушує дитину задіяти фантазію та уяву, отримати досвід взаємодії з матеріалом для творчості у процесі дослідження його властивостей. При мильному малюванні на папері залишаються рельєфні плямки та лінії, залишені від щетинок пензля. Мильне малювання підходить для зображення вовни тварин і пір'я птахів, води, неба, хмар тощо. Дітям радять створити морський пейзаж з рожевими фламінго. Технологія мильного малювання забезпечується такою послідовністю:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- для створення текстури води змішуємо кілька різних відтінків синьої і зеленої фарби з милом; проводимо пензлем довільні горизонтальні лінії; біля лінії обр'ю прокладаємо темніший відтінок або наносимо фарбу змішану з милом на файл; прикладаємо до нього папір і отримуємо відтиск «моря».

- спочатку готуємо інструмент; беремо соломку для коктейлю і з однієї сторони робимо розрізи; змочуємо соломку у кольоровій мильній воді та видуваємо бульбашки; при зіткненні з папером бульбашки лопаються й залишають плями; покриваємо бульбашками частину паперу, там де розташовується небо.

- для зображення фламінго вмочуємо пензлик в акварельну фарбу рожевого кольору та змішуємо з милом; починаємо з його вигнутої шиї, на кінці якої позначаємо невелику голову; шию з'єднуємо з тулубом, що зображуємо мазками пензля; для другого і третього птаха в рожевий колір додаємо трохи помаранчевої або бузкової фарби, тому забарвлення птахів різнитиметься, а на пір'ї з'являться колірні переливи.

- коли фарба висохне – чорним фломастером, стікером або гелевою ручкою малюємо палички-ніжки, довгий дзьоб з чорним кінчиком і невеликі очі.

Значення варіативних завдань у навчанні дітей інтегративних технік полягає у стимулюванні нестандартного мислення, експериментування в творчому процесі, живленні її невтомного інтересу та допитливості.

Список використаних джерел:

1. Єрьоміна О., Сердюк І. Формування естетичного сприйняття творів мистецтва: З досвіду роботи. *Мистецтво та освіта*. Науково-методичний журнал. Київ, 2000. №1. С. 39–41.

2. Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку. За ред. Шкура Г. А. Київ, 2018. Вип. 3. В 2-х ч. 267 с.

3. Руденко І. В. Творчі завдання для майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. *Формування мистецьких уподобань учнів основної і старшої школи на уроках мистецтва та в позаурочний час*. Монографія. Комаровська О. А., Миропольська Н. Є., Ничкало С. А., Руденко І. В. За ред. О. А. Комаровської. Кропивницький, 2018. С. 118–128.

ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНИХ І МОРФОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ТА ПОНЯТЬ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ТА ЦІКАВИХ ЗАВДАНЬ У ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Михаліна Небожук
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник: Чабайовська М.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах визначено актуальність наукової проблеми. Проведено аналіз рівня її дослідження в психолого-педагогічній та методичній літературі. Подано теоретичне обґрунтування доцільності використання дидактичних ігор та цікавих завдань у період навчання грамоти для формування синтаксичних і морфологічних уявлень та понять у першокласників.

Ключові слова: синтаксичні і морфологічні уявлення та поняття, дидактична гра, цікаві завдання, навчання грамоти, українська мова, першокласники.

Актуальність наукової проблеми. У Державному стандарті початкової освіти вказано, що до ключових компетентностей здобувачів освіти належить компетентність – вільне володіння державною мовою [1, 1]. Тому вивченню синтаксичних і морфологічних тем відводиться важлива роль у шкільному курсі української мови. Перші морфологічні і синтаксичні уявлення та поняття формуються під час навчання грамоти і результати навчальних досягнень першокласників з вищезазначеної проблеми залежать від тих засобів, які використовує вчитель в освітньому процесі. Прагнення до

ефективності оволодіння мовним матеріалом вимагає від учителя застосування таких методів і прийомів навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. До них відносимо види завдань, що зацікавлюють учнів, показують практичне застосування набутих знань. У зв'язку з цим великого значення набуває дидактична гра.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Відомими українськими дослідниками морфології та синтаксису були: С. Бевзенко, І. Вихованець, А. Грищенко, К. Городенська, С. Дорошенко, А. Загнітко, І. Ковалик, Г. Козачук, І. Кучеренко, М. Плющ, В. Русанівський, К. Шульжук, І. Ющук та ін. Для початкової школи з означеної проблеми особливе значення мають праці М. Вашуленка, О. Вашуленко, Н. Васильківської, М. Захарійчук, М. Наумчук, К. Пономарьової, І. Цепової та ін. Також важливо відзначити внесок у становлення методики вивчення морфології і синтаксису в початковій школі викладачів кафедри української мови та методики навчання факультету педагогіки і психології нашого університету. Зокрема, у працях А. Каніщенко, Г. Семеренко, М. Чабайовської, Л. Литвин можна знайти цікаві завдання та вправи, які формують морфологічні і синтаксичні компетентності учнів.

Мета публікації полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування дидактичних ігор та цікавих завдань у період навчання грамоти для формування синтаксичних і морфологічних уявлень та понять першокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вимогах до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної галузі в першому класі визначено, що учень «спостерігає за мовними одиницями та явищами, відкриває деякі закономірності співвідношення звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні» [1, 4].

Щоб успішно реалізувати вищевказані освітні завдання, вчитель повинен добре знати особливості вікового розвитку дитини. Дидактична гра

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

займає важливе місце серед методів навчання першокласників. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвивальна й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні можливості, виховує особистість. Гра сприятливо діє на розвиток психічних процесів, нових видів розумової діяльності, засвоєння нових знань та вмінь молодших школярів, тому що в грі поетапне відпрацювання розумових дій відбувається постійно і ненав'язливо.

Дидактична гра несе в собі значний потенціал активізації навчально-пізнавальної діяльності, необхідно лише як в теорії, так і на практиці глибше розкривати саме механізм взаємодії навчального та ігрового компонентів пізнавального процесу.

Рівень особистих та навчальних досягнень першокласників у мовно-літературній освітній галузі в частині формування синтаксичних і морфологічних уявлень та понять підвищиться за умови цілеспрямованого використання дидактичних ігор і цікавих вправ.

Висновки. Складні освітні задачі в першому класі на етапі становлення Нової української школи можна вирішувати шляхом упровадження ефективних методик. Саме тому є важливим питання використання цікавих завдань та ігрової діяльності в освітньому процесі початкової школи, зокрема на уроках навчання грамоти.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-atverdzhennyaderzhavnogostandartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Вашуленко О. В. Про роботу за букварем нового видання / Микола Вашуленко, Оксана Вашуленко // Початкова школа. – 2018. – № 8. – С. 16-21.

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. – Kyiv: Litera LTD, 2018. – 160 s.

4. Пономарьова К. І. Навчально-методичний комплект з навчання грамоти: структура і функції [Електронний ресурс] // Режим доступу: lib.iitta.gov.ua

5. Чабайовська М. І. Основні вимоги до сучасного уроку української мови в початковій школі / М. І. Чабайовська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Вип. 23: збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. – К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 192-198.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Анна Новак
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава
Науковий керівник: Кулімова Ю. Г.
кандидат педагогічних наук, асистент кафедри

Анотація. У статті йдеться про організацію дистанційного навчання майбутніх учителів НУШ в умовах карантину. Розкрито поняття та основні підходи до дистанційної освіти. Описано досвід викладачів та студентів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка щодо впровадження онлайн технологій дистанційного навчання (ZOOM, Google Hangouts та Google Classroom).

Ключові слова: дистанційне навчання, навчання в умовах карантину, професійна освіта, цифрові онлайн технології.

Нині вся освітянська громада гостро відчула іншу сторону життя, де немає живого спілкування та зорового контакту викладача зі студентами, активного обговорення актуальних питань в контексті науково-практичних

конференцій чи круглих столів, набуття студентами навичок практичної діяльності у процесі проходження педагогічної практики тощо. У сучасних, так званих «карантинних» умовах, всі учасники педагогічної взаємодії (вчителі, учні та батьки) відчують колосальне навантаження щодо організації та реалізації нового формату навчання. Дистанційна освіта ставить певні рамки у роботі викладачів та студентів щодо виконання поставлених перед ними завдань. Проте, в той же час, такі умови відкривають нові перспективи у контексті опанування професійними навичками дистанційного навчання та формування медіаграмотності й цифрової компетентності.

Метою публікації є висвітлення основних психолого-педагогічних умов організації дистанційного навчання майбутніх учителів НУШ в період карантину.

Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, використання комп'ютерних навчальних програм з метою створення інформаційно-освітнього середовища, постачання навчального матеріалу та спілкування [2, 7]. Така форма професійної підготовки являє собою освітню систему III тисячоліття, адже актуальність її імплементації в систему традиційного навчання майбутніх учителів початкової школи зумовлена тим, що результати суспільного прогресу нині концентруються саме в інформаційній сфері, адже професійні знання старіють дуже швидко, тому необхідно їх постійно вдосконалювати [1, 3]. Саме в такому форматі можливо найбільш адекватно і гнучко реагувати на потреби суспільства щодо підготовки високопрофесійних фахівців початкової ланки освіти. Відтак, на переконання сучасних дослідників, дистанційне навчання увійшло в XXI століття як найефективніша система підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня педагогічної сфери [там само].

Відповідаючи на освітні виклики сьогодення, викладачі та студенти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка активно впроваджують онлайн технології дистанційної освіти. Так, з метою проведення лекційних, практичних та лабораторних занять у форматі відеозв'язку використовуються онлайн сервіси *Zoom* (безкоштовні відеозаняття із 40 учасниками одночасно протягом 30 хвилин, можливості чату, опитування, обміну файлами чи фотографіями, демонстрація екрану та ін.) та *Google Hangouts* (безкоштовні відеозаняття із 10 учасниками одночасно, час необмежений, можливості чату, обміну фотографіями та демонстрації екрану).

Переважна більшість завдань виконуються у додатку *Google Classroom*. Це безкоштовний веб-сервіс, який має простий інтерфейс та зручний у користуванні. Викладач публікує завдання, визначає критерії оцінки, надає письмові чи відеоінструкції, а також здійснює індивідуальні консультації студентів.

Таким чином, дистанційне навчання відкриває нові горизонти для професійного самовдосконалення викладачів та активізації студентів спеціальності Початкова освіта, сприяє мобілізації їх освітніх можливостей, творчого потенціалу та прагнення до постійного саморозвитку. Важливо правильно організувати онлайн навчання, яке буде зрозумілим, цікавим, адаптованим до проблематики фахової освіти та доступної кожному здобувачеві вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Адамова І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми / І. Адамова, Т. Головачук // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ. – Вип. 10, 2012. – С. 3-6.

2. Андрусенко Н. В. Дистанційне навчання в Україні / Н. В. Андрусенко // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія :

матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – С. 7-9.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*Владислав Осаулко,
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
ім. І.Я. Франка
м. Прилуки*

*Науковий керівник: Кочерга О.М.,
кандидат педагогічних наук*

***Анотація.** Статтю присвячено аналізу можливостей впровадження елементів проблемного навчання у освітній процес початкової школи. Автор розкриває основні характеристики проблемного навчання, обґрунтовує доцільність використання методів проблемного навчання на різних уроках, репрезентує власний досвід їх впровадження у практику навчання здобувачів освіти в умовах Нової української школи.*

***Ключові слова:** проблемне навчання, творчий підхід, тьютор, правила, здивування, мотивація, глибоке розуміння.*

В умовах оновлення сучасної національної школи одним із актуальних завдань є підвищення якості та ефективності освітнього процесу шляхом активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їх творчого мислення, здібностей до самостійного оволодіння знаннями. Це завдання досягається різними шляхами, на особливу увагу серед яких заслуговує проблемне навчання.

Проблемне навчання у сучасній дидактиці розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значущих рис особистості [2]. Таке навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

загальну активність учнів. Воно формує пізнавальну спрямованість особистості, сприяє виробленню психологічної установки на подолання пізнавальних труднощів. «Проблемне навчання ґрунтується не на передаванні готової інформації, а на отриманні учнями певних знань та вмінь шляхом вирішення теоретичних та практичних проблем. Суттєвою характеристикою цього викладання є дослідницька діяльність учня, яка з'являється в певній ситуації і змушує його ставити питання-проблеми, формулювати гіпотези та перевіряти їх під час розумових і практичних дій» [2, с. 222.].

Суть проблемного навчання зводиться до створення такої ситуації, яка змушує здобувача освіти, спираючись на отримані знання, самостійно шукати рішення. Але такі ситуації не виникають самі, а стають результатом дидактичної майстерності вчителя, яка полягає в тому, щоб проблема являла собою якусь життєву ситуацію, привернула увагу учнів, зверталась до їх інтересів та досвіду. В кожній проблемі, ситуації, задачі повинно бути щось невідоме. Найбільш суттєвою рисою проблемного знання є не постановка запитань, а створення навчальних проблемних ситуацій. Педагог тут виступає як сценарист, режисер і вихователь.

Науковці виділяють основні характеристики проблемного навчання:

а) проблема – точка відліку в процесі отримання знань;

б) учень – у центрі навчальної діяльності, а учитель – керівник навчального дослідження, його роль полягає в тому, що він спрямовує мислення учнів у правильний напрям для досягнення освітніх цілей; учитель – це експерт, навчальний гід та тьютор для учнів; Він ставить уточнювальні запитання, скеровує думки групи у правильний напрям, підсилює зацікавленість темою, яка досліджується, а учні планують свою навчальну діяльність, відпрацьовуючи навички тайм-менеджменту.

в) навчання учнів, засвоєння ними навчального матеріалу відбувається у процесі вирішення ними проблем;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

г) учні беруть відповідальність за своє навчання і складають власний план навчальних цілей, обирають шляхи, методи, прийоми та засоби їх досягнення, аналізують помилки під час вирішення тих чи інших проблем, визначають способи їх корекції.

Важливо зазначити, що у процесі організації освітнього процесу, побудованого на засадах проблемно-орієнтованого навчання, вчитель повинен враховувати особливості організації роботи з учнями початкових класів, враховувати вікові та індивідуальні особливості свої вихованців, вміти застосовувати адекватні методи і прийоми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, стимулювати їх пошуково-дослідницьку діяльність. Успішна реалізація проблемного навчання в практиці школи безпосередньо пов'язана із здійсненням педагогічно доцільного керівництва учнівським пізнанням: збільшення позитивної і зменшення негативної дії проблемних ситуацій у навчальній діяльності учнів досягається завдяки різнобічному врахуванню залежностей, що існують між компонентами проблемної ситуації та провідними характеристиками в розвитку учня як особистості. Щоб досягти успіху, вчитель повинен врахувати структуру проблемного навчання, особливості роботи з дітьми, закономірності розвитку, покладатися на набутий досвід дітей, а також творчо ставитись до завдань. Щоб досягти бажаного успіху, вчитель повинен врахувати структуру проблемного навчання, особливості роботи з дітьми, закономірності їхнього розвитку, покладатися на набутий досвід дітей, а також творчо ставитись до завдань.

У навчальному процесі сучасної початкової школи учитель має можливість впроваджувати різні методи проблемного навчання: проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий та дослідницький методи.

Проблемний виклад навчального матеріалу передбачає: учитель самостійно формулює проблему і сам демонструє перед учнями шляхи її

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

вирішення, розкриває існуючі суперечності. Значення цього методу полягає в тому, щоб продемонструвати зразки процесу наукового пізнання. Учні при цьому прослідковують логіку вирішення проблеми, знайомляться зі способами і проймами наукового мислення, зразками культури розгортання пізнавальних дій. За класифікацією І. Лернера і М. Скаткіна, метод проблемного викладу відноситься до продуктивного типу методів, тому що сприяє розвитку творчого мислення. Для діяльності вчителя характерна постановка проблем і розкриття доказового шляху її вирішення. Діяльність учня характеризує сприйняття знань, усвідомлення знань і проблеми, увагу до послідовності і контроль над ступенем переконливості рішення проблеми, уявне прогнозування чергових кроків логіки рішення, мимовільне запам'ятовування [4].

Частково-пошуковий (евристичний) метод полягає в тому, що учитель розділяє проблемну задачу на проблеми, а учні здійснюють окремі шляхи пошуку її вирішення. Кожен шлях передбачає творчу діяльність, проте цілісне розв'язання проблеми поки що відсутнє.

Дослідницький метод передбачає самостійне вирішення учнями пізнавального завдання, яке ставить перед ними педагог або яке може виникнути у них самостійно. При цьому учні самостійно добирають необхідні для цього прийоми, демонструють уміння і навички творчого застосування наявних знань. Цінність цього методу полягає у тому, що учні оволодівають методами наукового пізнання і збагачують досвід дослідницької творчої діяльності.

Важливе значення для розвитку у школярів самостійного творчого мислення належить створенню проблемних ситуацій. Проблемне вивчення матеріалу можна розпочати зі створення проблемної ситуації. Проблема ситуація – це своєрідна драбина, користуючись якою можна вийти на формулювання проблеми, це засіб для формування інтересу учнів до даного питання. Але це тільки один аспект проблемної ситуації. Дуже важливо

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

допомогти учням вирішувати поставлену перед ними проблему, навчити їх виділяти у ній головні моменти, бачити суперечності, аналізувати їх, знаходити оптимальні шляхи вирішення цих суперечностей, обґрунтовувати доцільність їх застосування і т.п. При цьому важливо викликати в учнів здивування, радість від отриманої перемоги, задоволення від успіху, тощо.

Розглянемо приклад створення проблемної ситуації, що ґрунтується на здивуванні, для учнів початкової школи з предмету «Українська мова», 2 клас (Тема. Корінь слова. Спільнокореневі слова). Вчитель зачитує казку про спільнокореневі слова:

Йшли якомсь стежкою гусак, гуска і гусеня. А на зустріч їм повзла гусінь.

– Ви хто такі? – запитала вона їх.

– Я – гусак, це – гуска, а то – наше гусеня, – відповів ввічливо гусак. – А ти хто?

– А я – ваша тітка, похвалилася гусінь. Гуси ображено загелкотали.

Вчитель запитує:

- Скажіть, будь ласка, чому гуси не згодилися з гусінню? Чи є вони родичами?

Школярі зіштовхуються з протиріччям: родичі вони чи не родичі. Учні починають аналізувати, актуалізувати свій життєвий досвід. Зрештою, формують гіпотези:

1) Вони – не родичі, адже гуси – це птахи, а гусінь – личинка комахи.

2) Корені слів, які тільки звучать однаково, але мають різне значення, – це різні корені. Наприклад, слова гусеня і гусінь – не споріднені, бо в них корені різні за значенням.

3) Треба, щоб слова мали не тільки спільну частину, а ще були і близькими за значенням.

– Спробуйте сформулювати правило на основі сказаного, – вчитель підводить учнів до висновку. «Спільнокореневі (споріднені) слова – слова, у яких спільний корінь і за написанням, і за значенням».

– Пам'ятайте, діти, що такі слова називаються спільнокореневими, – підсумовує вчитель. Для закріплення він просить учнів навести свої приклади, коли

у словах корені звучать однаково, але мають різне значення. Наприклад: міст, місто.

Як бачимо, проблемний метод – це метод створення проблемної ситуації, активної пізнавальної діяльності учнів, що передбачає пошук і вирішення складних питань, які потребують актуалізації знань, аналізу, вміння самостійно виявляти певні факти, явища, їх ознаки та закономірності. Цей процес складний і вимагає від учителя та учнів особливої творчості, готовності до такого виду навчання. Саме тому проблемне навчання не завжди можна використовувати через складність матеріалу, що вивчається, невідповідність суб'єктів навчального процесу, що вказує на недоліки проблемного навчання. На нашу думку, подолати цей недолік можливо через комплексне поєднання застосування традиційного та проблемного навчання, які взаємно доповнюють одне одного і компенсують недоліки.

Підводячи підсумки, хочеться виділити переваги проблемного навчання, серед яких наступні: дозволяє досягти більш глибокого розуміння матеріалу та його свідомого засвоєння; викликає пізнавальну потребу в новому знанні; формує комунікативні та творчі здібності; розвиває самостійність, активність, колективізм; продукує всебічно розвинену особистість, здатну вирішувати в майбутньому складні життєві та професійні проблеми.

Список використаних джерел:

1. Кудрявцев В. Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы / В. Т. Кудрявцев. – М.: Знание, 1991. – 80 с.
2. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. – 392 с.
3. Оконь В. Введение в общую дидактику пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. / В. Оконь. – М.: Высшая школа, 1990. – 381 с.

4. Скаткин М. Н. Дидактика средней школы / М. Н. Скаткин. – М.: Просвещение, 1982. – 324 с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Марія Паршукова
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів
Науковий керівник: Носко Ю. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті розглядаються сучасні здоров'язбережувальні технології, їх вплив та необхідність застосування у початкових класах в умовах інклюзивної освіти. Розкрито визначення поняття «здоров'язбереження в освітньому процесі». Виділено та обґрунтовано мету здоров'язбережувальних освітніх технологій у початкових класах в умовах інклюзивної освіти.

Ключові слова: здоров'язбереження, здоров'язбережувальні технології, інклюзивна освіта, початкові класи.

Здоров'язбереження в освітньому процесі – це комплекс дій та заходів учасників взаємодії у початкових класах з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів, формування їх здоров'язбережувальної компетентності. Його реалізація відбувається у здоров'язбережувальній діяльності, що здійснюється відповідно до цілей освіти, особистісних потреб учнів та ситуацій взаємодії [5]. На досягнення цієї мети мають бути спрямовані зусилля керівництва школи, вчителів, медичної та психологічної служб, батьків – тобто всіх учасників освітнього процесу.

Мета здоров'язбережувальних освітніх технологій у початкових класах в умовах інклюзивної освіти – надання дітям з обмеженими можливостями

необхідних знань, умінь та навичок здорового способу життя, а також використання їх у повсякденні, відповідно до конкретної ситуації.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова, А. Колупаєва, В. Ляшенко, О. Савченко, О. Столяренко, А. Шевчук та ін. присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації.

Дослідженнями питання інклюзивної освіти займалася низка авторів, які розглядали різні її аспекти: філософія інклюзивної освіти та її концептуальні аспекти (В. Засенко, Ю. Найда, Т. Сак, В. Синьов, Д. Таланчук, та ін.); вивчення проблем інклюзивного навчання і впровадження його в освітній простір (І. Гудим, Л. Прохоренко, Г. Сіліна, О. Чеботарьова та ін.); викладання в інклюзивному навчальному закладі (Л. Даниленко, Е. Данілавічюте, С. Єфімова, Г. Нікуліна, Л. Савчук, О. Таранченко, І. Хафізулліна та ін.); аналіз зарубіжного досвіду навчання дітей з особливими освітніми потребами (Дж. Деспелер, Т. Лорман, Д. Харві, Д. Чарлтон та ін.) [6].

У спеціальних дослідженнях відмічається позитивний вплив фізичних вправ на інтелектуальну сферу дитини (О. Леонтьєв, П. Лесгафт, О. Лурія, І. Павлов, І. Сеченов та ін.). Дослідниками було переконливо доведено, що недостатній руховий розвиток дітей значною мірою впливає на їх загальний розвиток і на розвиток таких аналізаторних систем як, зорова, слухова, тактильна, а також в цілому на їх поведінку [6].

Мета статті – зробити огляд сучасних здоров'язберезувальних технологій, і обґрунтувати їх вплив на дітей з особливими потребами у початкових класах.

Мета сучасної школи – підготовка дітей до життя. Кожен учень має отримати під час навчання знання, що знадобляться йому в майбутньому

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

житті. Здійснення означеної мети можливе за умови запровадження технологій здоров'язбережувальної педагогіки в освітній процес.

Основна роль у здоров'язбережувальній діяльності будь-якого освітнього закладу відводиться грамотній організації освітнього процесу.

Для ефективного проведення освітніх занять із дітьми з особливими освітніми потребами упродовж періоду навчання необхідне запровадження здоров'язбережувальних технологій, а їх систематичне застосування, забезпечення безперервності освітнього та реабілітаційно-розвивального процесу сприяє зміцненню загального здоров'я «особливих» дітей [3].

Здоров'язбережувальні технології у початкових класах в умовах інклюзивної освіти можуть використовуватись з різною метою, а саме:

- для профілактики (пальчикова гімнастика, профілактика та корекція постави, профілактика та корекція ступні, дихальна гімнастика, артикуляційна гімнастика, гімнастика пробудження, Су-джок терапія);
- для фізкультурно-профілактичних цілей (ритмопластика, звіроробіка, дитяча йога, ритмічна гімнастика, корекційна гімнастика, гімнастика йоги);
- для зняття психологічної напруги (кінезіологічні вправи, музикотерапія, психогімнастика, кольоротерапія, казкотерапія, сміхотерапія, релаксація, природотерапія, світлотерапія, теплотерапія);
- для загартовування, що допомагає уникнути багатьох хвороб, зберегти високу працездатність.

Наведемо приклади деяких здоров'язбережувальних технологій які можна впроваджувати у початкових класах в умовах інклюзивної освіти.

Методика «Розвиваючого руху» В. Шерборн. Розвиваючий рух є невербальною методикою, спрямованою на активізацію мови тіла і руху учасників. Головним положенням методики В. Шерборн є використання руху як інструменту в допомозі психоруховому розвитку дитини, а також в терапії

і корекції його порушень. В основі пропонованих вправ лежить основна та природна потреба дитини в русі, а їх виконання покликане стимулювати розвиток усвідомлення власного тіла, оточуючого простору, переміщення та діяльності в ньому, вміння перебувати в близькому контакті та співпрацювати з іншими людьми, а також покращує загальний моторний розвиток дитини. Методика допомагає дитині пізнати і усвідомити власну фізичну силу, рухові можливості, а також розвинути їх, що, в свою чергу, сприяє проявам більшої ініціативи та творчості [1].

Су-джок терапія – сучасна, популярна, корисна і цілковито безпечна терапія, яка ґрунтується на стимулюванні біологічно активних точок (з корейської «су» – долоня, «джок» – стопа) [4]. За допомогою даної терапії ми можемо розвивати дрібну моторику рук, яка в свою чергу стимулює розвиток ЦНС та сприяє розвитку мовлення, а також підвищує розумову активність дитини. Способи Су-джок можуть бути різноманітними і в поєднанні з іншими оздоровчими технологіями, такими як аромотерапія, фітотерапія, музикотерапія, казкотерапія, аурікулотерапія, аеротерапія, ігротерапія та ін. [7].

Мудри. Енергія на кінчиках пальців. Мудри – (з санскриту) – це особливе положення рук, що відновлює порушення в енерго-інформаційному обміні шляхом впливу на енергетичні потоки в нашому організмі.

Мудри позитивно впливають на розвиток мислення, мовлення, а також дрібної моторики рук. У роботі з дітьми вони можуть бути наступним етапом після пальчикової гімнастики. Мудри треба виконувати сидячи, повернувшись обличчям на схід, по 5-10 чи 15 хвилин 3-4 рази на день. Усі вправи виконуються спокійно, без найменшого напруження м'язів, не додаючи зусиль. Деякі мудри приносять полегшення вже в перший день, а деякі – навіть миттєво. Ці вправи можуть проводити вихователі, учителі, до того ж діти виконують ці вправи з задоволення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Дихальна гімнастика К. Бутейко – система оздоровлення організму, спрямована на обмеження глибокого дихання або «метод вольової ліквідації глибокого дихання (ВЛГД)» – за словами самого К. Бутейко [2].

Дихальна гімнастика загалом дуже корисна для організму дитини: вона покращує обмін кисню по всьому тілу, стимулює роботу шлунка і кишечника, серцевого м'яза. Якщо у дитини спостерігається гіперактивність, то завдяки дихальній гімнастиці, вона навчиться розслаблятися, заспокоюватися. Вправи можна проводити в будь-який час, але краще відвести для занять певні години і щодня займатися певний час.

Також, дихальна гімнастика має позитивний вплив і на мовлення дітей, адже для повноцінного мовлення у дітей важливе значення має постановка правильного мовленнєвого дихання. Плавне мовленнєве дихання формується на основі фізіологічного дихання. У деяких дітей можуть спостерігатися порушення правильного фізіологічного дихання, тобто недостатнє збагачення легень киснем. Тому так важливо навчити дитину дихати правильно. Регулярне проведення дихальної гімнастики допомагає розвивати у дітей діафрагмальне дихання.

Отже, сучасні здоров'язберезувальні технології у початкових класах в умовах інклюзивної освіти можемо використовувати з різною метою, на різних етапах уроку. А найголовнішим є систематичне та ефективне використання цих технологій в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Sherborne V. Building relationships through movement. Special Children. 1989. p. 7 - 8.
2. Дихальна гімнастика. 2017. URL: <http://championkids.com.ua/ua/dykhatel'naya-gimnastika-ua/> (дата звернення: 12.04.2020).

3. Метельська Т. Інклюзивна освіта як одна з умов соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами. Психологія. 2018. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-inklyuzivna-osvita-yak-odna-z-umov-socialno-adaptaci-ditey-z-osoblivimi-potrebami-32172.html> (дата звернення: 08.03.2020).

4. Носко Ю. М. Ефективність використання руханок у процесі навчання учнів закладів початкової освіти. Науковий журнал «Молодий вчений». № 2.1. (54.1) лютий, 2018. С. 108-111.

5. Онищенко Н. П., Лиховид О. Р. Здоров'язбережувальні технології у системі підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності. Молодий вчений. № 9.1 (36.1), 2016. С. 122.

6. Пінчук Ю. В. Методичні засади фізичного виховання дітей дошкільного віку з порушенням мовлення. Логопедія. №2. 2012. С.67- 71.

7. Су-джок терапія в роботі вчителя – логопеда. 2019. URL: <https://osvita.if.ua/data/pages/629/19a5498969d1a776f83c7ae020432297.pdf> (дата звернення: 09.04.2020).

НЕТРАДИЦІЙНІ ТЕХНІКИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ІМІТАЦІЇ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПISУ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ірина Петрик
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник: Руденко І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті представлені завдання для дітей з імітації петриківського розпису. Мета гурткової роботи спрямована на оволодіння та дослідження властивостей нетрадиційних інструментів та матеріалів для його імітації.

Ключові слова: петриківський розпис, імітація, пластилінографія, квілінг, карвінг, дудлінг, зентангл, витинанка, контррельєф, кольорова глина.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

До основних завдань національного виховання в Українській державі належать шанобливе ставлення до родини, повага до народних традицій і звичаїв, державної і рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй [2].

Чимало педагогів, учених, методистів, художників і мистецтвознавців, вивчали й аналізували петриківський розпис. Зокрема, методику висвітлено у працях П. Глущенко, Ф. Панка, І. Руденко, В. Ружицького, В. Соколенка та ін. Рекомендації методистів щодо його навчання дітей зводяться до двох варіантів. Один з них – це вільна імпровізація, виконання розпису відразу фарбами, а інший – виконання підготовчого малюнка і цілого ряду вправ. Зокрема, І. Руденко [5] досліджувала витоки малювання пальцями та перехідного мазка на прикладах завдань для дітей.

Актуальність теми визначається потребою у новому погляді на розвиток петриківського промислу та впровадженні у систему позашкільної освіти.

Дітям надається навчальний матеріал з петриківського розпису від простого до складного, від елементарної вправи до складної композиції, від дійсності – через мистецтво.

Спочатку дітей ознайомлюють з властивостями фарб, з основними кольорами спектра, ахроматичними й хроматичними кольорами, теплими та холодними тонами. Для опанування техніки петриківського розпису їм необхідно оволодіти основними типами мазків, традиційна назва яких «гребінчик», «горішок», «зернятко», «кривеньке зернятко», «перехідний мазок». Після засвоєння основ петриківського розпису переходять до створення орнаментів, складніших мальовок, які можна використовувати для оформлення ужиткових речей. Будь-який твір петриківського розпису починається зі створення ескізу. Потім фарбами виконують основні елементи композиції, далі – другорядні.

Під час виконання петриківського розпису діти набувають навичок стилізувати елементи природних явищ, створювати з них композиції.

Наприклад, традиційна квітка цибулька схожа на розрізану навпіл цибулину. На її основі створюються більшість стилізованих образів квітів у петриківському розписі.

Сучасне заняття з петриківського розпису передбачає обов'язкове застосування різноманітних засобів підвищення ефективності навчально-виховної роботи: технічні засоби навчання, замальовки спостережень в повсякденному житті, явищ і об'єктів природи, графічні вправи, встановлення міжпредметних зв'язків, використання нетрадиційних матеріалів і технік [5]. Мета використання таких засобів спрямована на оволодіння та дослідження властивостей нетрадиційних інструментів та матеріалів для імітації петриківського розпису.

Традиційний петриківський розпис найчастіше виконується фарбами, іноді – кольоровими глинами, як це робила Мотря у повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». Вона підводить призьбу та припічок білою і червоною глиною, оздоблює оселю рослинними візерунками [3, с. 13].

Найвищого рівня у «малюванні глинами» досягли майстри Косівської кераміки [2]. Спочатку вони покривали готовий виріб білою глиною, а потім виконували візерунки ангобами, виготовленими на основі кольорової глини. У завданні із зображення букету ромашок за допомогою спринцівки та кольорових глин діти досліджують властивості ангобів та можливості спринцівки у процесі написання елементів петриківського розпису «кривеньке зернятко», «пірчасте листя», «зернятка», «ягідки», «гребінець» тощо.

Імітацію петриківського розпису представляє техніка карвінг (фруктово-овочеве малювання). Майстриня Тамара Бондар [1] створює роботи в стилі петриківського розпису із стебел цибулі, композиції доповнює кропом, петрушкою, калиною, листям рослин. Особливо для розстановки акцентів підходить морква, у якої яскравий помаранчевий колір, та буряк. А ще у петриківському розписі поширені мотиви ягід і фруктів. І, наприклад, влітку

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

в дитячому оздоровчому закладі на гуртку можна складати цікаві композиції саме із фруктів та ягід: розрізати навпіл яблука чи груші, а потім відрізати паралельні плоскі скибочки. Ягоди можна також розрізати навпіл, а от полуниця має всередині цікаві переходи. Тому розрізана навпіл полуниця може слугувати пелюстками квітів. У завданні створити у техніці карвінг композицію за мотивами малювання П. Глущенко «Квіти» [1], за використання різних овочів, фруктів, ягід, зелені; мета полягає у дослідженні їх особливостей.

Петриківський розпис вдало поєднується з пластиліном, як у техніці пластилінографії, так і в скульптурному вирішенні. Розкачування кульок, крапельок, ковбасок з переходами різних кольорів пластиліну уможливорює створення рельєфних композицій. Наприклад, виконати рельєфну композицію у колі, основним елементом якої є квітка-цибулька з метою створення петриківських образів в об'ємі.

Окрім того, проста пластилінова кулька чи крапелька з легкістю трансформується у мазок. Роль пензлика в даному випадку виконує палець.

Пластилін чудово змішується, що створює необмежену колірну палітру і уможливорює відтворення традиційного «перехідного мазка». Таким чином можна створити листочки, пелюстки квітів і навіть дрібні елементи. Цікавим завданням для дітей (робота у парах, мікрогрупах) слугує панно з мотивами традиційних петриківських квітів. Робота виконується на склі, при цьому скло виступає в якості своєрідного полотна, на яке дуже зручно наносити пластилінові мазки, протягуючи їх до необхідної довжини. У техніці пластилінового живопису спочатку виконуються дрібні елементи, потім – основні, локальні. Метою є розвиток тактильного відчуття та відпрацювання перехідного мазка за допомогою пластиліну.

Хорошим орієнтиром для імітації петриківського розпису – Єгипетський контррельєф (глибинний рельєф). На розкатаному пласті глини чи пластиліну за допомогою різноманітних скульптурних і кондитерських стеків чи

звичайних кулькових ручок і фломастерів створюються композиції шляхом продавлювання і відтиску «стеків». У завданні зі створення кахлів, декорованих гронами калини та айстрами у петриківському стилі; протилежна частина кулькової ручки або фломастера сприяє виразності образу ягідок калини, серединки квітки. Якщо її прикласти не вертикально, а похило до пласта – вийдуть пелюстки квітів.

Застосування комбінації петриківського розпису з традиційною графікою простежуються у роботах М. Тимченко, Ф. Панка і навіть П. Глущенко. Існують такі сучасні напрямки графіки як дудлінг (створення композицій з простих елементів – кружечків, паличок, ромбиків) та зентангл (заповнення різних форм візерунками з найпростіших елементів), на зразок розмальовок «анти-стрес». Елементи петриківського розпису можуть з успіхом використовуватися для виконання такого виду графічних робіт пензликом з котячої шерсті чи навіть сучасними лінерами-пензликами, і таким чином перенести традиційний розпис на інший художній рівень. Натхненням для творчості може слугувати казка «Колобок» з ілюстраціями Т. Кудіш [3]. Дітям пропонується за мотивами ілюстрацій Т. Кудіш створити стилізований портрет лисички (в профіль) або зайчика (у фас), використовуючи традиційні елементи петриківського розпису. У цьому завданні вдосконалюється уміння з базових елементів петриківського розпису та нестандартного їх застосування.

Петриківський розпис можна поєднати з мистецтвом витинанки. На аркуші паперу вирізаються нескладні композиції петриківського розпису. Завдання ускладнюються дрібними елементами. Композиція набуде виразного силуету у порівнянні з традиційним розписом. Якщо виконати витинанку на тонкому пластику (трафарет), то уможлиблюється штампування поролоновими губками або задування аерографом. У процесі створення композиції «Дерево життя» в техніці витинанки з традиційними

мотивами петриківського розпису діти опановують технікою витинанки, досліджують зміну силуету образів у порівняно з живописним рішенням.

Відомий вид паперопластики квілінг дозволяє по-новому звучати петриківському розпису. Скручені у спіралі смужки кольорового паперу імітують зернятка, горішки і навіть довгі перехідні мазки. Видатним майстром такого поєднання – К. Моргунова [1]. У завданні створити композицію з жар-птицею, що сидить на гілці з квітами, метою передбачається навчатися передавати пластику петриківських мазків у техніці квілінг.

Використання сучасних нетрадиційних технік для виконання імітації петриківського розпису таких як пластилінографія, карвінг, дудлінг, зентангл, квілінг дозволяє урізноманітнити заняття з вивчення петриківського розпису, стимулює інтерес дітей до навчально-пізнавальної діяльності, збагачує їхні вміння і навички, сприяє розвитку творчого мислення. Окрім того, аерограф, стеки, спринцівка, кулькові ручки, фломастери та інші підручні матеріали допомагають втілити імітацію петриківського розпису, оволодіти новими інструментами, дослідити нові матеріали, що допоможе в оволодінні іншими прийомами та техніками образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Глухенька Н. Петриківські майстри декоративного розпису. Київ, 1959. 63 с.
2. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис. Навчальний посібник. Київ, 2006. 228 с.
3. Колобок. Казка. Ілюстратор Тамара Кудіш. Дніпропетровськ, 1990. 16 с.
4. Нечуй-Левицький І. Кайдашева сім'я/Іван Нечуй-Левицький. – Харків: Фоліо, 2017. 152 с.

5. Руденко І. В. Найдосконаліший інструмент митця. *Мистецтво та освіта*. Науково-методичний журнал. Київ, 2006. № 3. С. 44–46.

ЗМІСТ ТА МЕТА НАВЧАННЯ КОЛОРИСТИКИ СТУДЕНТІВ ХУДОЖНІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Олександра Подушина
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник: Руденко І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У тезах висвітлюються завдання з колористики та показується їх взаємозв'язок з практичною діяльністю. Формування компетенцій з цієї дисципліни є необхідною умовою для написання морського пейзажу студентами художніх спеціальностей. Колорознавство тісно пов'язано з живописом та є теоретичною й практичною основою образотворчої освіти.

Ключові слова: колорознавство, пейзаж, майбутні вчителі образотворчого мистецтва, методична і фахова компетенції.

У сучасний період розвитку освіти в Україні відбувається зміна пріоритетів у професійній підготовці висококваліфікованих фахівців. Зростає, зокрема, попит на вчителів образотворчого мистецтва, які володіли б системними психолого-педагогічними знаннями і навичками та ґрунтовними художніми вміннями, мали сформовану педагогічну та естетичну культуру.

Практичну підготовку фахівців у закладах вищої педагогічної освіти досліджували О. Кайдановська, І. Мужикова, О. Музика, О. Смірнова, І. Руденко, Г. Сотська, О. Шевнюк та ін. Властивості кольору вивчали такі видатні діячі як В. Бецольд, І. Гете, Е. Делакруа, Леонардо да Вінчі, М. Ломоносов, І. Ньютон, В. Оствальд, Ф. Рунге, А. Хельцель, Г. Цойгнер, М. Шеврельта ін. Вагомий внесок у дослідження колористики зробив Й. Іттен.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Отже, проблематика, пов'язана з даним явищем, постійно привертає увагу вчених. Сьогодні вже зрозуміло, що це складний процес, який неможливо розглядати лише на якомусь одному рівні: фізичному, фізіологічному, психологічному, естетичному. Потрібно розглядати систему цілісно і теоретичні концепції апробувати в педагогічному процесі навчання студентів.

Дисципліна «Колористика» є теоретичною та практичною основою образотворчої освіти, в якій інтегруються такі базові дисципліни, як «Живопис» та «Композиція». Програма курсу розроблена для студентів, чия кольорова культура і знання з кольорознавства увійдуть органічною складовою в структуру їх майбутньої творчої діяльності.

Мета навчання колористики – знайомство з наукою про колір в її історичній ретроспективі, осмислення досвіду накопиченого людством у цій галузі, підготовка майбутнього спеціаліста до теоретичного та практичного застосування знань з кольорознавства, розвиток у студентів колористичного мислення, вміння втілювати ідеї, замисли, почуття за допомогою кольору. Підготувати випускників вищих навчальних закладів до компетентної і професійно-орієнтованої діяльності в художньо-творчій та освітній сфері.

Зміст дисципліни «Кольорознавство» дозволяє встановити взаємозв'язок творчого і наукового підходів до використання законів кольорознавства у практичній діяльності. Завдання дисципліни спрямовані на освоєння історико-філософських питань з теорії основ кольорознавства; засвоєння основних колористичних понять, взаємодії світла і кольору та світлових явищ як причини виникнення кольору; поглиблення теоретичних знань кольорової естетики та кольорової гармонії; виховання розвиненого професійного кольорового мислення; оволодіння термінологією кольорознавства; вміння практично та якісно вести спрямований пошук кольорових рішень у будь-якому творі образотворчого мистецтва відносно психофізичних характеристик кольорів та кольорових сполучень;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

виховування у студентів працьовитості, відповідальності до виконання завдань курсу, дисциплінованості, самостійності.

Зокрема, І. Руденко [1] пропонує комплексне завдання з методики навчання пейзажу, яка охоплює сукупність задач:

- використати різні художні техніки або одну пріоритетну;
- відобразити різні природні явища або одне;
- розробити завдання для різних вікових категорій;
- дослідити стилістичні особливості живопису.

Подібні задачі вирішує й колористика, тому вона тісно пов'язана з різними жанрами образотворчого мистецтва.

Вважаємо, що завдяки комплексним завданням з колористики при написанні морського пейзажу стимулюється творча активність студентів, експериментальна та дослідницька діяльність з інноваційними ідеями, напрямками, технологіями та матеріалами. Розроблене комплексне завдання з методики навчання пейзажу може впроваджуватися у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Руденко І. В. Комплексне завдання з методики навчання пейзажу в шкільній та позашкільній освіті. *Педагогічні науки*. Зб. наук. пр. Херсон, 2018. Вип. LXXXII. Том 3. С. 76–81.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ЛЕКСИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Оксана Понепалюк
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник: Комогорова М.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На сьогоднішній день в сучасній методиці питанню формування лексичної компетентності учнів початкової школи присвячено роботи К. В. Балабухи, С. В. Волкової, О. В. Ткачик та ін. Важливий внесок у розробку та дослідження інтерактивних методів навчання зробили вчені Арнольд Р., Вейдиг І, Стус Ф., Шелтен А., Швейтцер И. Форми роботи на уроці іноземної мови для інтенсифікації навчання фонетики, читання та лексики розглядаються у працях Гітельман Л., Магури М. та ін. Проблемам застосування в навчальному процесі початкової школи інтерактивних методик присвячені роботи О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко та ін.

Інтерактивний (від англ. *interaction* – взаємодія) – той, що базується на взаємодії; означає наявність зворотного зв'язку між педагогом та учнями. Інтерактивне навчання – це такий вид діяльності, що передбачає взаємодію учня з навчальним середовищем, яке слугує джерелом засвоюваного ним досвіду [1]. Інтерація у розумінні педагогічних методик передбачає навчання у співпраці, коли і слухачі, і педагог є суб'єктами навчання. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії.

Отже, інтерактивним можна назвати метод, в якому той, хто навчається, є учасником. Учень не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається на уроці [2]. За такої форми організації процесу навчання школярі стають його повноправними учасниками. Функція вчителя полягає, в основному, у стимулюванні їх до самостійної діяльності, пошуку шляхів досягнення визначених цілей. На інтерактивних уроках активність учнів є пріоритетною, а завдання вчителя полягає у створенні ефективних дидактичних і методичних умов для виявлення їхньої ініціативи. Інтерактивна форма навчальної роботи співвідноситься із комунікативнодіяльнісним підходом до оволодіння іноземною мовою, який домінує у практиці сучасної школи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У практиці навчання іноземних мов інтерактивне навчання можна асоціювати з розвитком критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності школярів під час організації та здійснення мовленнєвої взаємодії. Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямів активної взаємодії, у процесі якої учень вступає в діалог з учителем або іншими учнями, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання у парі або групі.

Інтерактивне навчання має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних належать: розширення пізнавальних можливостей учнів (здобуття, аналіз, застосування інформації з різних джерел); високий рівень засвоєння знань; оптимальний контроль учителя; взаємодія та партнерство між учителем і учнями; пошук альтернативного підходу в оцінюванні знань учнів. У порівнянні з традиційними методами, перевагами інтерактивного навчання є: участь у роботі всіх учнів класу; формування вміння працювати у команді; вироблення доброзичливого ставлення; можливість висловлювати власну думку; можливість засвоєння великої кількості матеріалу за короткий проміжок часу; , знаходити альтернативне рішення проблеми. Недоліком є відсутність достатньої кількості методичних розробок уроків з іноземної мови в початковій школі відповідно вимогам Концепції нової української школи, необхідність значних затрат часу на вивчення певної інформації.

Опанувати лексичною компетенцією англійською мовою, не перебуваючи в країні досліджуваної мови, завдання досить важке. Тому важливим завданням учителів є створення реальних й уявлених ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи й прийоми роботи.

Зауважимо, що під час навчання молодших школярів потрібно приділяти велику увагу вивченню лексики, оскільки вона є найважливішим компонентом мовленнєвої діяльності; основою для здійснення успішного спілкування і взаємодії в іншомовному середовищі. Шкільною Програмою з

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

іноземних мов для 1-4 класів визначено обсяг лексики, якою повинен оволодіти кожний учень, і яку він має використовувати та розуміти під час здійснення іншомовної комунікації. Тому для вчителя важливо пробудити в учнів інтерес до постійного розширення словникового запасу. Дійсно, набагато простіше збільшувати активний (тобто базовий набір лексичних одиниць, які учні повинні знати і вміти відтворювати в продуктивних видах мовленнєвої діяльності) та пасивний (це лексика, яку учні повинні розуміти в ході рецепції, але не обов'язково використовувати в своєму мовленні) словник не за рахунок механічного привнесення нової лексики, а за рахунок творчого застосування вже вивчених лексем в нових контекстах [3].

На нашу думку, ефективним засобом розв'язання проблеми збагачення словникового запасу молодших школярів є застосування ігрових технологій на уроках. Завдяки іграм можна створити ситуації, максимально наближені до життєвих, у яких учні вимушені використовувати мову як єдиний засіб спілкування. Застосування ігрових технологій на уроках в початковій школі може відбуватися на будь-якому етапі: це допомагає повторити лексику з теми; активізувати словниковий запас молодших школярів; навчити вживати лексику в мовленнєвих ситуаціях; розвивати творчі вміння та здібності учнів. У інтерактивній грі, при багаторазовому повторенні (що є необхідним для фіксації моделі в пам'яті) лексичних одиниць, молодші школярі не стомлюються, не бояться неправильно висловитися чи зробити неправильну дію та більш чітко запам'ятовують необхідну лексику. Крім того, під час гри в учнів розвивається так званий потенційний словник. Обсяг потенційного словника залежить від ступеня оволодіння кожним учнем активним і пасивним мінімумами. Потенційний словник формується на основі слів, що складаються із знайомих словотворчих елементів, і слів, значення яких виводиться з конверсії, наприклад, winter – to winter; також за допомогою розуміння інтернаціональної лексики [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Значну роль у збагаченні словника молодших школярів відіграють буквені ігри (Word Games). Під буквеними іграми ми розуміємо своєрідні загадки, в яких потрібно відгадати слово або фразу, написані незвичним способом. Для відгадки необхідно провести комбінаторні перетворення з буквами – змінити їх послідовність, розміщення, відносно одна одної, порядок читання, додати або вилучити окремі букви. Буквені ігри розширюють словниковий запас, дають можливість тренувати пам'ять, заглиблюватися в тонкощі мови, але при цьому не втрачають розважального характеру. Ці ігри використовують з метою змагання: групами, індивідуально, в письмовій чи усній формі, із застосуванням наочності (частіше образотворчої — графічної, друкованої, символічної) або без неї. До буквених ігор належать: анаграма (це слово або словосполучення, утворене перестановкою букв, які складають інше слово чи словосполучення), паліндром (слова, які читаються однаково зліва направо і справа наліво), метаграма (загадка, в якій одна буква слова замінюється іншою), логогриф (буквена гра, в якій треба відшукати загадане слово і утворити від нього нові слова шляхом перетворення і відкидання окремих букв або складів), різноманітні кросворди, чайнворди, ребуси тощо [1].

Отже, інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу. На інтерактивних уроках учні мають змогу: аналізувати навчальну інформацію та творчо підходити до засвоєння навчального лексичного матеріалу; формувати власну думку, правильно її висловлювати; моделювати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації; розвивати лексичні навички в творчій та проектній діяльності, самостійній роботі. Використання інтерактивного навчання – не самоціль, а лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкращим чином сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дозволяє у повній мірі реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. – К. : Шкільний світ, 2011. – 96 с.
2. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – С. 135.
3. Редько В. Інтерактивні технології.

ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ НАОЧНОСТІ З МЕТОЮ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Марія Пономаренко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лук'янчук С.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Автором досліджено дидактичний аспект застосування наочності з метою навчання англійського писемного мовлення школярів молодших класів. З'ясовано, що формування навичок грамотного письма є більш ефективним за активного використання наочно-дидактичного матеріалу, зокрема посібників зі слайдами, карток на магнітах, плакатів і таблиць тощо. Узагальнено, що наочність є засобом міцного засвоєння навчальної інформації, формування вмінь і навичок англійського писемного мовлення у гармонійній єдності та взаємозв'язку з усним мовленням.

Ключові слова: писемне мовлення, наочність, англійська мова, школярі молодших класів.

У педагогічній науці є чимало досліджень, присвячених проблемі особливого значення наочності та її використання в навчальному процесі. Важливу роль у розвитку теоретичних положень й умов застосування засобів наочності у процесі навчання мають роботи таких вітчизняних дослідників в галузі загальної дидактики, як Н. П. Волкова, В. П. Кравець, І. В. Малафійк, О. Я. Савченко, М. М. Фіцула та інших учених. Займались цією проблемою і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

класики світової наукової педагогіки, зокрема Я. А. Коменський, на думку якого саме принцип наочності є «золотим правилом дидактики».

Наочність у навчанні – це дидактичний принцип, згідно якого воно будується на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих учнями [2, 224]. Це також особлива властивість психічних образів, які створюються у процесах сприйняття, пам'яті, мислення й уяви у процесі пізнання предметів та явищ навколишнього світу. В. О. Сухомлинський вважав, що наочність – це стежка пізнання і світло, що осяває цю стежку [4].

Вимоги і потреби ХХІ століття вносять свої корективи в розуміння та використання поняття наочності в педагогічній науці, зумовлюючи появу як нових термінів типу «модельовання», «нова наочність», «засоби наочності нового покоління», «засоби віртуальної наочності», так і розуміння їх специфіки, необхідності та призначення на сучасному етапі [1, 37].

Писемне мовлення – це мовлення рефлексивне, що вимагає створення образу слова, зупинки вільного промовляння слова й аналітичного розкладання мовлення. Це також внутрішній діалог з уявним співрозмовником, це мовлення наодинці.

Реакції співрозмовника, які людина передбачає у своєму внутрішньому мовленні під час письма, визначають її мовлення інакше, ніж слова реального партнера в усній розмові. Вплив реального співрозмовника завжди є сильнішим.

Писемне мовлення є глибшим, ніж усне, оскільки пов'язане з уявним відповідачем. Слово співрозмовника вимагає викривлення писемного мовлення автора, формуючи внутрідіалогічну структуру мовлення, що є не менш напруженою, ніж у ситуації безпосереднього усного спілкування. Писемне мовлення дійсно дає можливість створити образ свого особистого мовлення, відстороненого від автора. На нашу думку, формування навичок писемного мовлення у школярів молодших класів на заняттях з мови,

зокрема англійської, буде більш ефективним завдяки використанню спеціально підібраних засобів наочності.

За програмою Нової української школи на кінець 3-го класу учні мають створювати письмові повідомлення обсягом 4-5 речень, зокрема уміти: писати слова, словосполучення, короткі речення; писати адресу; за зразком оформлювати короткі повідомлення та листівку-вітання, СМС; за зразком описувати себе, свою сім'ю, друзів, тварин; дії [3]. На нашу думку, реалізація зазначених умінь можлива не лише за умови формування в учнів навичок грамотного письма англійською мовою, а й за активного використання наочно-дидактичного матеріалу, зокрема посібників зі слайдами, карток на магнітах, плакатів і таблиць, схем, з опорою на відеоматеріал, ігри тощо.

Таким чином, використання наочності під час вивчення гуманітарних дисциплін, коли вчитель спостерігає за учнями, зокрема з метою формування граматичних навичок з англійської мови, тренування каліграфії та орфографії, сприяє здобуттю нових знань, є засобом узагальнення та міцного засвоєння навчальної інформації, формування вмінь і навичок англійського писемного мовлення у гармонійній єдності та взаємозв'язку з усним мовленням.

Список використаних джерел:

1. Гнедко Н. М. Формування готовності майбутніх учителів до застосування засобів віртуальної наочності у професійній діяльності. Рівне, 2015. 292 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
3. Іноземні мови. Навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів. 1-4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4->

[klas/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf](#)

4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Київ: Радянська школа, 1988. 304 с.

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Катерина Реутова
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ
Науковий керівник: Голота Н.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

***Анотація.** У статті проаналізовано потенційні можливості проблемного навчання як засобу формування самостійності молодших школярів, роль проблемної ситуації в технології проблемного навчання, етапи і способи створення проблемних ситуацій на уроках в початковій школі.*

***Ключові слова:** проблемна технологія навчання, проблемна ситуація.*

Динамічні зміни суспільства детермінують постійне оновлення педагогічної науки й практики. Це призводить до реформування системи освіти в Україні загалом та до оновлення підходів до організації освітнього процесу в початковій школі зокрема.

Виклики сьогодення зумовили розроблення Концепції Нової української школи – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, індивідуального підходу до кожної дитини, гуманного навчання, створення освітнього середовища, здатного забезпечити розвиток особистості дитини та її здібностей.

Сучасна людина має бути компетентним фахівцем і відповідно до Концепції має володіти одинадцятьма ключовими компетентностями та

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

наскрізними вміннями. Ці ключові компетентності в сучасній школі досягаються за допомогою різних технологій та методів. Особливе місце серед них займає технологія проблемного навчання.

М. І. Махмутов визначав проблемне навчання як навчально-пізнавальну діяльність учнів із засвоєння знань і способів діяльності шляхом сприймання пояснень вчителя в умовах проблемної ситуації, самостійного (чи за сприяння вчителя) аналізу проблемних ситуацій, формулювання проблем та їхнього рішення за допомогою (логічного й інтуїтивного) висунування пропозицій, гіпотез, їхні обґрунтування й докази, а також шляхом перевірки правильності рішення. Вся ця розумова робота школярів проходить під керівництвом вчителя та забезпечує формування наукової свідомості й інтелектуальної активності особистості [1, 87].

Враховуючи сучасні реалії навчання дітей молодшого шкільного віку, ми схильні вважати, що сучасне застосування технології проблемного навчання забезпечить формування самостійності молодшого школяра, його трансформацію як суб'єкта пізнавальної діяльності, творця індивідуальної освітньої траєкторії, можливість для зростаючої особистості знаходити рішення не лише навчальних, але й різноманітних життєвих ситуацій.

Для ефективного застосування цієї навчальної технології, вчитель має перш за все створити на уроці проблемну ситуацію, яка змушує учнів мислити, шукати відповідь на поставлене питання чи вирішення проблемної ситуації. На подальших етапах школярі аналізують ситуацію та висунувають гіпотези щодо її вирішення. Наступним етапом буде те, що діти перевіряють кожен гіпотезу та співвідносять її з очікуваним результатом. Для нас, як вчителів, є важливим той факт, що діти в процесі цієї діяльності систематизують і узагальнюють здобуті раніше знання та застосовують їх у практичній діяльності.

Розглянемо, якими способами можна створити проблемні ситуації на уроці у початковій школі.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Першим способом є повідомлення учням інформації, яка містить у собі суперечність. Наприклад, під час обговорення з дітьми ситуацій, які навчають бути відповідальними за своє життя та водночас уважними до інших людей, можна запропонувати пояснити вислів: "Про свою безпеку дбаєш – інших теж оберігаєш".

Другим способом є подання різного тлумачення одного й того самого явища. Наприклад, можна поставити учням питання: "Що спільного між словами "батьки" й "Батьківщина"? Чи пов'язані між собою ці поняття?"

Третім способом є невідповідність між системою знань, навичок та вмінь учнів і новим фактом, явищем. Наприклад, на початку вивчення теми "Батьківщина" можна задати дітям проблемне питання: "Що саме ви б розповіли своїм європейським друзям про Україну?"

Четвертим способом є використання сукупності способів і прийомів, під час якого виникає проблемна ситуація. Наприклад, можна запропонувати дітям ситуацію: "Уявіть, що вам пощастило й ви знайшли чарівну квітку, яка виконує бажання і на цій квітці є сім чарівних пелюсток, тобто, вона може виконати таку ж кількість бажань. Якими б були ваші бажання? Але пам'ятайте, що тільки корисні бажання зможуть здійснитися."

При вирішенні проблемної ситуації ми орієнтуємо учня на виконання таких дій:

- 1) виконання завдань, розрахованих на опрацювання додаткової літератури, першоджерел, тривалі спостереження;
- 2) поставлення запитань вчителю, однокласникам задля з'ясування незрозумілих фактів, явищ;
- 3) висунення власних суджень та їх захист, наведення аргументів, доказів, користуючись здобутими знаннями;
- 4) ділитися своїми знаннями з іншими. Так, інколи глибоке опрацювання основних та додаткових джерел дозволяє учням здобути знання, які можуть

знадобитися не лише їм, але й однокласникам при вирішенні проблемних завдань;

5) корекція відповідей однокласників, пропонування порад.

Вчитель має постійно спонукати дітей знаходити кілька рішень проблемної ситуації та підтримувати пізнавальний інтерес молодших школярів.

Слід зазначити, що намагаючись вирішити проблемну ситуацію, молодші школярі, як першого, так і четвертого класу здебільшого намагаються вирішити її самостійно, без допомоги дорослих. Таким чином, діти отримують задоволення не лише від змоги виконати завдання самим, без сторонньої допомоги, але й пишаються власною спроможністю досягти певних результатів самостійно.

Отже, ми вважаємо, що проблемна технологія навчання дозволяє розвивати в учнях таку особистісну якість як самостійність. Також необхідно, щоб весь навчальний матеріал, який вчитель пропонує учням, містив причинно-наслідкові зв'язки і був спрямований на формування певних понять.

Список використаних джерел:

1. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителя / М. И. Махмутов. – М., 1977. – 240 с.
2. Бабовалова Д. Методи проблемного навчання як фактор розвитку пізнавальної активності молодших школярів [Електронний ресурс] // Система неперервної освіти вчителів початкової школи [вебсайт]. — Електронні дані. — Режим доступу : <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/94-vseukrainska-studentska-internet-konferentsiia-dlia-mahistrantiv-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkh-stolittia-11-12-lystopada-2019/346-metodi-problemnogo-navchannya-yak-faktor-rozvitku-piznavalnoji-aktivnosti-molodshikh-shkolyariv>.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ

Артем Риндін
Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, м.Красноград
Науковий керівник: Весельська Т.В. , викладач

Основний напрямок модернізації освіти в Україні – це інформатизація освітнього процесу. Нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу відкривають сучасні інформаційні технології, які сприяють:

- поширенню нових методів навчання;
- оволодінню навичками самоосвіти;
- створенню дистанційних освітніх програм.

Інформаційні та комунікаційні технології відіграють велику роль у дистанційному навчанні студентів. Це новий етап зміни традиційних форм, методів навчання, відбувається заміна роботи з крейдою біля дошки на: використання електронної дошки і бібліотеки; спілкування з віртуальною аудиторією; використання сучасних комп'ютерних систем навчання.

Досвід впровадження дистанційного навчання показав, що існують різні моделі використання дистанційного навчання в залежності від врахування соціальних та економічних можливостей навчального закладу та здобувачів освіти.

Електронні навчальні матеріали сприяють засвоєнню програмового матеріалу шляхом використання:

- електронного дистанційного навчання (відеоконференції, комп'ютерні телекомунікаційні системи, засоби мультимедіа);
- електронне навчання (матеріал для вивчення поданий в режимі online, забезпечує зворотній зв'язок);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– діалогове навчання (доступ до джерела інформації через використання електронного середовища Інтернету, відеоконференцій).

Діалогове навчання має більш широку сферу впливу на отримання освітніх послуг студентами в результаті взаємодії учасників та складових: викладач – студент; навчальне середовище, використання технології створення та застосування інтерактивних навчальних ситуацій [1].

Ставлення студента до участі в діалоговому навчанні залежить від того, яке навчальне середовище створить йому викладач. Для цього викладач повинен планувати індивідуальні, групові та колективні завдання (проекти, дискусії, порт фоліо, віртуальні екскурсії тощо).

Технологія, яка поєднує роботу студента з викладачем, має забезпечуватись якісним технічним зв'язком, відповідним інструментарієм.

Для здійснення дистанційного навчання використовують такі платформи та веб-сервіси: Moodle; Blogger; ZOOM; Classroom.

Навчальна платформа Moodle об'єднує всіх учасників освітнього процесу в одну систему для створення та використання індивідуального навчального середовища. Навчальна платформа Moodle дозволяє створити власний курс вивчення предмета за алгоритмом: підготовчий, створення курсу, перевірка на помилки (попереднє тестування), апробація, висновки. Для роботи на платформі Moodle слід зареєструватись та мати електронну пошту. На платформі існує журнал обліку навчальних досягнень (оцінки від 0 до 100 балів, перевід оцінок у 12-ти бальну систему). Позитивним аспектом є безкоштовне користування та можливість створювати тести, матеріали лекцій, внесення оцінок в електронний журнал.

Веб-сервіс Blogger – це сервіс, за допомогою якого можна вести власний блог. Для роботи з даним сервісом треба мати електронну скриньку Google та власну сторінку у Google+. Для налаштування власного блогу треба:

– створити блог, дати йому назву та адресу в Інтернеті;

– обрати дизайн блогу (для цього видалити з шаблону непотрібні частини);

– заповнити текстом, схемами, тестами, малюнками тощо.

Для перевірки знань, умінь, навичок з математики можна використовувати стандартні форми перевірки практичних робіт та Google-форми для теоретичних питань. На Google-диску створюють Google-форму, де закріплюють тести на сторінках блогу-курсу. Користуючись формами можна оцінити та підрахувати бали за виконаний тест [2].

Вебсервіс надає освітні послуги з математики та основ початкового курсу математики. Позитивне є простота у використанні, оформленні, можливість редагування, збереження графічних елементів, заповнення гіперпосилань, малюнків, відеоматеріалів, використання Google-диска.

Перехід до інформаційного суспільства прискорює реформування системи освіти. Дистанційне навчання – ефективний шлях вивчення предметів інформатично-математичного циклу.

Список використаних джерел:

1. Бадер В. Інформаційно-комунікаційні технології у фаховій підготовці вчителів початкової школи: теорія і практика / В. Бадер, І. Хижняк // Рідна школа. – 2014. – № 3. – С. 35-40.

2. Болілий В. О. Реалізація ідей змішаного навчання засобами вікі-курсів / В. О. Болілий, В. В. Копотій // Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти: наукові записки. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – Вип. 11. – С. 14-17.

УПРОВАДЖЕННЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ
ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ
МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анастасія Сівачук
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: Онищенко І. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено особливості упровадження мобільних технологій в освітній процес початкової школи. Обґрунтовано необхідність формування мотивації учіння молодших школярів засобом мобільних технологій. Проаналізовано сучасні підходи до використання мобільних технологій на уроках у початковій школі.

Ключові слова: мобільне навчання, мобільні технології, мобільні засоби, мобільні додатки.

На сучасному етапі становлення Нової української школи проблема формування мотивації учіння молодших школярів є актуальною і важливою, адже перед сучасною початковою освітою постає завдання сформувати активну, компетентну і вмотивовану на подальше навчання та самоосвіту особистість. Формування мотивації учіння молодших школярів вимагає впровадження в освітній процес початкової школи активних форм і методів навчання, серед яких чільне місце посідають мобільні технології.

Важливість досліджуваної проблем визначено в держаних документах: Концепція «Нова українська школа» (2016), «Державний стандарт початкової освіти» (2018), Закон України «Про освіту» (2017) та ін., де зазначена проблема формування мотивації учіння як необхідна умова для гармонійного становлення особистості. Вмотивування молодшого школяра на навчання допоможе йому якісно навчатися та розвивати свої здібності до самоосвіти та самовиховання.

Вважається, що навчання за допомогою мобільних засобів є природною еволюцією людства, в якій світ усе частіше звертається до m-learning. Багато

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

науковців, таких як Т. Георгієв, Х. Турунен та ін. вважають, що мобільні засоби є поширеним способом для поєднання навчання, праці та вільного часу [2, 61]. Застосування на уроках мобільних технологій вивчали такі науковці, як К. Бугайчук, І. Золотарьова, І. Мардаренко, Н. Рашевська, С. Семеріков, В. Ткачук, Ю. Триус, А. Труш та ін.

Мобільні технології – це різноманітні цифрові пристрої, які є в більшій мірі портативними приладами. І. Безкровний ще на початку ХХ ст. переконував, що впровадження мобільних засобів у навчання є вагомим аргументом у тому, що наша держава виходить на новий сучасний етап. Раніше, навчання було лише проблемно-сконцентрованим на предметі, а зараз воно невпинно спирається на індивідуальні особливості учня та можливості безпервного навчання. Використання засобів мобільних технологій дозволяє учням навчатися і поза межами школи в цікавій формі [1, 28].

Використання мобільних засобів для навчання підвищує рівень персоналізації навчального процесу. Учитель має можливість давати дітям різноманітні завдання для перевірки будь-яких знань. У сучасному Інтернет-просторі існує необмежена кількість програм, мобільних додатків та платформ. Найпопулярнішими з них є: Kahoot!, Google Forms, Learning Aps та інші додатки платформи Play Market, які ставлять за мету не тільки навчальний момент, але й змагальний та стимулюючий. Використовуючи ці додатки, вчитель може швидко перевірити, чи засвоєна учнями тема, чи зрозуміли вони ключові моменти. Проходити різноманітні навчальні тести чи писати контрольні завдання можна за допомогою персонального мобільного пристрою. Уже не потрібно як раніше, йти до комп'ютерної зали та відповідати.

В освіті у зв'язку з реформуванням усе піддається змінам. Популярні квести для дітей змінюються Веб-квестами – інформаційно-комунікаційною технологією, за допомогою якої учень, використовуючи пошуковий спосіб

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розв'язання, знаходить відповідь на запитання. Результатом таких квестів є створення оригінального творчого проекту у мережі Інтернет.

Використання додатків Kahoot!, Learning Aps та Wooclap допомагає вчителю за короткий час з'ясувати, наскільки вивчена тема розуміється учнями. Інтерпретація та перевірка знань з використанням таких додатків, займає до 10 хвилин. Після цього вчитель отримує зворотній зв'язок з учнями.

За допомогою Google Forms вчитель має змогу створювати об'ємні відкриті та закриті запитання. Платформи такого виду доречно використовувати під час карантину, вчителі скидають на власні сторінки дітей різноманітні завдання: тести, які треба виконати у відведений час, відео-уроки з вивченням нової теми та завдання до них.

Миттєвий зворотній зв'язок, персоналізація навчання, раціональне використання навчального часу на уроках та можливість безперервності у навчанні – усе це якісно нові та сучасні тенденції навчання сучасних школярів [3, 178].

Але не зважаючи на невпинне впровадження мобільних засобів у школи, вони, які усе, мають свої недоліки. До них ми можемо віднести:

- відсутність мобільних пристроїв у деяких дітей і, навіть, у батьків;
- фрагментація навчання;
- проблеми з несумісністю деяких мобільних пристроїв між собою;
- недостатня підготовка вчителів до використання технічних засобів задля створення завдань у мобільному додатку;
- недостатньо розвинений самоконтроль учнів до пізнавальної діяльності.

На нашу думку, для того, щоб мобільне навчання не втрачало своєї ефективності, вчителям необхідно:

1. Знати правила використання мобільних технологій на достатньому рівні.

2. Навчити усвідомлювати дітьми мотиви, які будуть сприяти покращенню навчальних результатів.

3. Майстерно керувати процесом використання мобільних технологій для формування позитивної мотивації учіння.

4. Поступове включення та постійне використання мобільних засобів на урок різних галузей.

За умови правильного й регулярного застосування мобільних технологій в учнях будуть формуватися навички праці в інформаційному просторі, підвищуватися зацікавленість та мотивація до навчання у школі. Використання різноманітних програм, додатків та квестів надає сучасним урокам новий вигляд і робить навчання більш цікавим і привабливим для дітей молодшого шкільного віку.

Таким чином, використання мобільних технологій на уроках у початковій школі є ефективним засобом формування мотивації учіння молодших школярів. Активне та безперервне впровадження мобільних засобів в освітній процес НУШ стимулює в молодших школярів інтерес до навчання, дослідницькі пізнавальні дії, самостійний варіативний пошук на досягнення результату. Систематичне використання мобільних технологій спонукає молодших школярів до самостійної творчої діяльності, сприяє розвитку мовленнєвих здібностей, формує комунікативну компетентність.

Список використаних джерел:

1. Бескровный И. Homo Mobiles: шаг в сторону матрицы / И. Бескровный // E-Learning World. – 2004. – № 4. – С. 25-31.

2. Власюк І. В. Мобільний телефон – невід’ємна новітня технологія навчання на заняттях іноземної мови/ І. В. Власюк // Молодий вчений. – 2018. – № 7. – С. 60-63.

3. Терещук С. І. Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення / С. І. Терещук // Вісник Чернігівського національного

педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – №138. – С. 178-180.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ І
ТЕМАТИЧНИХ ДНІВ**

Світлана Тішина
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування навчальної мотивації молодших школярів. Розкрито ряд ефективних педагогічних умов підвищення мотивації учнів до навчання у процесі інтегрованих уроків та тематичних днів.

Ключові слова: навчальна мотивація, педагогічні умови, молодші школярів, інтегровані уроки, тематичні дні.

Актуальність дослідження. Актуальність проблеми формування навчальної мотивації молодших школярів є однією з причин оновлення змісту навчання сучасної української школи. Новий зміст НУШ передбачає «організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі з переважанням ігрових методів у першому циклі (1-2 класи) та інтегровано-предметній основі у другому циклі (3-4 класи)» [4].

Останні дослідження та публікації. Дослідженням проблеми формування навчальної мотивації учнів займались психологи та педагоги різних років (Л. Божович, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонт'єв, А. Лурія, С. Максименко, А. Маслоу, Н. Менчинська, Ж. Піаже, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.).

Психологічні основи процесу інтеграції в системі шкільного навчання розкриті в дослідженнях Л. Виготського, В. Давидова, В. Зінченка, Е. Носенко та ін. Сутність інтеграції як цілісного впливу на становлення особистості, її форми і види розкриті в працях С. Гончаренка, С. Вашуленка, С. Загв'язінського, В. Тименка, С. Якименка та ін.

Мета статті: проаналізувати ефективні педагогічні умови формування навчальної мотивації молодших школярів у процесі інтегрованих уроків та тематичних днів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважаємо, що формування навчальної мотивації молодших школярів буде відбуватися ефективніше у процесі інтегрованих уроків і тематичних днів за певних **педагогічних умов**.

Перша умова – *підбір цікавої та корисної тематики інтегрованих уроків та тематичних днів з опорою на інтереси учнів*.

Навчально-виховна система початкової освіти поєднує процеси навчального пізнання й діяльності учня, а інтегрований підхід до навчання дає змогу враховувати цю особливість у процесі інтегрованих уроків, тематичних днів шляхом підбору відповідної тематики, добору змісту нового матеріалу, способів і засобів оволодіння ним. Відповідно інтегровані уроки дають відчутні результати у розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів, вносять у звичайну систему уроків новизну, знімають суворі кордони предметного викладання, допомагають дітям сприймати важливі поняття, явища цілісно й водночас різнобічно.

Впровадження інтегрованих уроків та тематичних днів у навчальний процес початкової школи вимагає ґрунтовної підготовки – підбору матеріалів, складання плану, ретельного вивчення індивідуальних особливостей учнів класу та ін.

Інтегроване навчання має розглядатися не як самоціль, а як засіб підвищення ефективності навчального процесу, формуванню у молодших школярів мотивації учіння.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Друга умова – *ретельне планування та організація різних видів діяльності учнів у ході інтегрованих уроків та тематичних днів.*

Інтегрований урок та тематичні дні повинні об'єднувати блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня, що дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, досягати цілісності знань. Варто зазначити таке: певні навчальні предмети початкової школи мають свої особливості інтегрування. Так, найбільш вдалим і ефективним є такі інтегративні зв'язки навчальних дисциплін: *українська мова – читання; математика – природознавство; математика – трудове навчання; музика – образотворче мистецтво; природознавство – образотворче мистецтво (чи праця) та ін.*

Уміло спланований інтегрований урок містить в собі чіткі, реалістичні, досяжні цілі та завдання, цікавий для дітей матеріал, відповідає всебічним здібностям, інтересам, досвіду дітей.

При відборі матеріалу для інтегрованого уроку вчителю слід керуватися тим, що зміст різних предметів, об'єднаних в одній темі, – не проста сума знань. Необхідно пам'ятати, що входять до неї компоненти функціонують як підсистеми, що забезпечують єдине ціле в даній системі. У місцях взаємодії змісту навчальних предметів (на їх перетині) виникає поле взаємодії і активні точки, які можуть забезпечити перехід на якісно новий рівень функціонування інтегрованого уроку як системи.

Тематичні дні плануються та організовуються, якщо програмовий матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня. Під час планування тематичного дня варто скористатися Інтелект-картою (ментальна карта, карта пам'яті, діаграма зв'язків тощо) – метод структуризації концепцій з використанням графічного запису.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Третя умова – *формування активно-позитивного ставлення молодших школярів до інтегрованого навчання.*

Результативність учбової діяльності залежить від тих мотивів, які спонукають учня до активності, спрямованої на засвоєння знань, формування навичок і вмінь. Домінуючими мотивами учбової діяльності учнів повинні стати мотиви пізнання навколишнього світу. Пізнавальні мотиви спонукають до пізнавальної діяльності, вони пов'язані із задоволенням пізнавальних потреб (інтересів) суб'єкта; пізнавальні мотиви виступають як сукупність внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта, визначають її спрямованість та полягають в основі вибору дій. При цьому важливо, щоб учні оволодівали діями й засобами цього пізнання, щоб на першому місці були мотиви їх реалізації себе як особистості. Будучи обов'язковим компонентом учбової діяльності, мотивація виконує в ній спонукальну, організаційну і смислоутворюючу функції, які в єдності утворюють мотиваційну сферу особистості. Мотивація визначає потребу в пізнанні, прагнення до отримання нової інформації, готовність до подолання суперечностей, що виникають під час пізнання.

Реалізація цієї мети вимагає зрозуміло викладати матеріал, вміло організувати самостійну роботу для оволодіння знаннями, уміннями й навичками, показувати практичну значимість навчального матеріалу, вміло поєднувати різні методи і прийоми, навчання та способи навчальної роботи, використовувати елементи зацікавленості, викликати емоції, переживання подій тощо.

Четверта умова – *відповідність мети і завдань інтегрованих уроків і тематичних днів навчальним можливостям учнів, їх інтересам та державним вимогам щодо рівня ЗУН учнів.*

Успішне формування мотивації учіння молодших школярів вимагає активізації пізнавальної діяльності. Активізація пізнавальної діяльності розуміється як спонукування до максимальної активності, спрямованої на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

свідоме засвоєння знань, розвиток навчальних інтересів та самостійності у процесі навчання. Суть активізації пізнавальної діяльності вбачаємо в тому, щоб учні активно опановували навчальний матеріал, уміли самостійно застосовувати набуті знання на практиці.

Активізація пізнавальної діяльності передбачає тісний зв'язок засвоєння знань із застосуванням їх під час вирішення завдань, які потребують від учнів пошуку нового, відбору даних, видозмінення звичних дій (ініціативу, наполегливість, розв'язування завдань проблемного характеру).

Важливим завданням вчителя початкової школи є формування в молодших школярів позитивного ставлення до учіння. За позитивного ставлення школяра до навчання мотивація характеризується стійкістю і неповторністю мотиваційної сфери; уміннями ставити перспективні, нестандартні цілі та реалізовувати їх; умінням долати перешкоди задля досягнення мети.

Важливим є формування пізнавального інтересу в особистості молодшого школяра. Інтерес являє собою ланку системи диспозиції особистості, її потреб та основу соціальних установок, ціннісних орієнтацій і мотивів; інтерес матеріалізується у вибіркового ставленні особистості до навколишнього світу і до самої себе. Пізнавальний інтерес – це самоцінна сутність людини, без якої вона перестає бути особистістю.

Щоб сформувати зацікавлене ставлення учнів до пізнання, треба спиратися на природну допитливість, емоційність, інтелектуальність, почуття дитини, її самооцінку, роль у колективі. Пізнавальний інтерес найбільш ефективно активізується в навчальній діяльності, засобами якої можна керувати процесом розвитку інтересів особистості.

Висновок. Таким чином, у статті описано педагогічні умови, за яких процес формування навчальної мотивації молодших школярів у процесі інтегрованих уроків та тематичних днів буде ефективним.

Список використаних джерел:

1. Бланк Т. В. Формування позитивної мотивації як фактору успіху навчальної діяльності молодших школярів. *Початкове навчання та виховання: наук.- метод. журн.* Харків: Основа. 2009. N 16/18. С. 2–9.
2. Большакова І. Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи. НВК «Новопечерська школа». *Електронний ресурс*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=f2kvqQdQp54>.
3. Ніколенко Л. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. *Методист*. 2018. № 2. С. 72-74.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеади», 2017. 206 с.
5. Просіна О. Інтеграція в НУШ. Інтегрований підхід в освітньому процесі. *Методист*. 2018. № 2. С. 68-71.

WEB-КВЕСТ ЯК СУЧАСНА ПЕРСПЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анастасія Тютюнник
Криворізький державний педагогічний університет
Кривий Ріг
Науковий керівник: Онищенко І.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У статті визначено особливості застосування web-квесту як сучасної перспективної технології навчання молодших школярів. Обґрунтовано необхідність упровадження в освітній процес Нової української школи технології веб-квест. Проаналізовано сучасні підходи до використання технології веб-квест на уроках у початковій школі.

Ключові слова: web-квест, технологія web-квест, web-технологія, інформаційно-комунікаційна технологія, початкова школа.

В умовах Нової української школи перед учителем початкових класів постає важливе завдання – навчити молодших школярів застосовувати ІКТ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

для пошуку, обробки, аналізу й обміну інформацією. У ХХІ столітті сучасний вчитель повинен максимально використовувати всі переваги інформаційного світу та демонструвати, як використовувати їх із користю і школярам. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах інформатизації початкової освіти, яка є обов'язковою, фундаментальною, базовою, необхідною для подальшого життя і навчання дитини [2, 99].

Проблема використання ІКТ на уроках у початковій школі є актуальною, складною і важливою. У «Державному стандарті початкової освіти» та Концепції «Нова українська школа» наголошується на активному впровадженні в освітній процес Нової української школи сучасних інформаційних технологій, зокрема web-технологій, які адаптують зміст навчального матеріалу до індивідуальних особливостей молодших школярів, рівня їх компетентностей.

Безумовно, більшість педагогів вже засвоїли та активно впроваджують в свою педагогічну діяльність деякі стандартні програми Microsoft, такі як Word, Excel, PowerPoint, Movie Maker, але всі вони виступають більше як помічниками вчителя, адже школярам цікаво спостерігати за результатом роботи педагога під час перегляду відео фрагменту чи презентації, але в них не виникає бажання самостійно працювати з цими програмами через відсутність стійкої цілі.

Варто звернути увагу на таку нову технологію, яка ще не набула популярності в безпосередній практичній діяльності вітчизняних вчителів початкової школи, але досить доступну та просту у створенні та використанні – технологію web-квест. Це синтез навчання та гри, цікавий безпосередньою комунікацією учнів з електронним гаджетом та пошуком необхідної інформації в Інтернет-мережі. Технологія web-квест дозволяє ефективно організувати різні види навчання, інтегруючи ігрове, проблемне, групове та індивідуальне навчання; розвивати конкурентність та лідерські якості учнів [3, 4]. Отже, технологія web-квест – одна з небагатьох,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

що дозволяє навчатись граючись. Це дуже важливо для дітей початкової ланки освіти, адже інтелектуальні ігри – шлях до ефективного засвоєння необхідного навчального матеріалу.

Аналіз наукових джерел показав, що особливості використання web-квестів на уроках у початковій школи досліджували М. Андрєєва, О. Гапеєва, Ю. Гетта, О. Грицюк, О. Деревенська, Т.Марч, Т. Стефанович, Л. Хоменко, М.Шаповалова, В. Шмідт та ін. М. Магас та С. Мартиненко, дали влучне визначення цієї технології, адже web-квест («web» – англ. – «мережа», а «quest» – англ. – «пошук») – це пошукова діяльність, що передбачає використання інформаційних ресурсів Інтернету, спрямована на розв'язання проблемного завдання по одному або декількох маршрутах [1].

За допомогою web-квестів можна цікаво поєднати на уроках проблемну ситуацію та ІКТ, що, як відомо, позитивно впливає на запам'ятовування навчального матеріалу. Адже, як зазначає Л. Хоменко, особливістю web-квестів є визначення ресурсів що будуть використовуватися та звернення уваги на те, щоб у них була вся необхідна інформація для розв'язання заданої проблеми. Методологічною основою зазначеної технології вважається активне навчання, що, у свою чергу, створює сприятливі передумови для трансформації одержаної нової інформації у стійкі знання, які можуть бути використані в інших ситуаціях. Робота з web-квестами допомагає ознайомити учнів з новими видами сучасних Інтернет-сервісів, розвивати в них інформаційну культуру, сприяти розвитку критичного мислення, формувати вміння знаходити шляхи розв'язку проблеми [4].

Отже, така нова та перспективна технологія як web-квест повинна займати провідне місце серед програм та технологій, які вчитель використовує під час підготовки до заняття, адже вона сприяє розвитку абстрактної уяви, сприяє кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу, дає можливість вільного доступу до різних джерел інформації, особливо до передбачених web-квестом, формує уміння користуватись різними

інформаційними ресурсами та критично їх оцінювати, сприяє підготовці дітей до самостійного пошуку потрібної інформації й матеріалів та виховує самостійність у роботі з електронною інформацією. Безумовно, технологія web-квест має декілька недоліків, але не більше ніж будь-яка інша технологія, що пов'язана з використанням Інтернет-ресурсів, а саме – це необхідність мати доступ до мережі та вимога від дітей і дорослого певного рівня знань комп'ютерної грамотності.

Список використаних джерел:

1. Магас М. Б. Підготовка майбутніх вчителів до застосування Веб-квест технології в початковій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conference.pu.if.ua/forum/viewtopic.php?t=45>
2. Онищенко І. В. Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище як засіб формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкових класів / І В. Онищенко // Інформаційні технології в освіті. – 2014. – № 18. – С. 96-104.
3. Стефанович Т. В. Веб-квест на уроках української словесності / Т. В. Стефанович // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 14. – С. 2-7.
4. Хоменко Л. Г. Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання молодших школярів в умовах НУШ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12241/1/17.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ
ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Альона Хоралець
Полтавський національний педагогічний університет
Імені В.Г. Короленко
м. Полтава
Науковий керівник : Процай Л.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Дана стаття розкриває значення екскурсій у ході вивчення природознавства (інтегрований курс «Я досліджую світ») у початковій школі. Визначається роль і місце екскурсій у природничій освіті. Розглядаються етапи проведення екскурсій, її види, діяльність школярів під час екскурсій.

Ключові слова: екскурсія, природознавство, початкова школа, природознавча компетентність.

Робота вчителя початкових класів передбачає розширення природознавчих поглядів молодших школярів, оскільки саме знайомство і спілкування дітей з природою дозволяє їм зрозуміти взаємозв'язок людини з природним середовищем.

Специфіка природознавства (інтегрований курс «Я досліджую світ») як шкільного предмету полягає в тому, що його вивчають не лише шляхом читання і переказу учнями змісту навчального матеріалу, але й на основі безпосереднього спілкування із самою природою. Цьому значно сприяє проведення екскурсій, які мають значну пізнавальну цінність, оскільки діти бачать усе, що відбувається навкруги.

Екскурсії стали проникати у школу у другій половині ХІХ століття. Щоправда тоді ще дивились на екскурсії як на корисний спорт. Але вже на початку ХХ століття екскурсіям було надано значення як одній із форм викладання.

Взагалі останні роки ХІХ століття були роками бурхливого розвитку пропаганди не лише поглядів про потребу запровадження в шкільну програму природничих наук, а й активізації методів та форм їх викладання.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Особливо обстоювався спосіб проведення уроків за допомогою екскурсій. У посильній праці, у грі і забавах учні молодшого шкільного віку, стикаючись з природою, виховували матеріалістичний світогляд [7, 64].

Екскурсія, яка проводиться за програмою з природознавства, є одним із видів уроку. Вона має тісний логічний зв'язок з попередніми та наступними уроками, але проводиться в іншій зовнішній та емоційній обстановці, ніж звичайний урок, а саме: серед природи, під час безпосереднього спілкування учнів з об'єктами і явищами природи [1, 292].

Екскурсії мають великий навчально-виховний вплив на дітей. Сприймання краси природи, до якого їх постійно спонукають, відчуття гармонії, її доцільності, на якій зосереджуються їхня увага, сприяють розвитку естетичних почуттів, позитивних емоцій, доброти, дбайливого ставлення до всього живого [1, 292]. Без проведення відповідних екскурсій вивчення природничого матеріалу набуває схоластичного характеру. К. Д. Ушинський підкреслював, «що чудовий краєвид має такий великий виховний вплив на розвиток молодої душі, з яким важко змагатися впливові педагога, що день, проведений дитиною серед гаїв і полів, вартий багатьох тижнів, проведених на навчальній лаві».

Екскурсії цінні тим, що на відміну від уроків у класі учні можуть сприймати природу безпосередньо різними органами чуттів. Діти бачать об'єкти в природному середовищі, спостерігають взаємозв'язок рослин і ґрунту, тварин і рослин. Це дає можливість сформувати уявлення про природу як єдине ціле, в якому всі елементи перебувають у тісному взаємозв'язку, утворюючи природний ланцюг. Екскурсії розширюють кругозір учнів, розвивають спостережливість (оскільки, основним методом пізнання на уроках-екскурсіях є спостереження), уміння бачити те, що раніше відбувалося поза їх увагою, виробляють практичні навички і вміння – орієнтування в просторі, визначення швидкості і напрямку течії ріки, видів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

грунтів, рослин, комах, птахів, формують уявлення про їх життя, харчування, значення та ін [3, 4].

Навчальні екскурсії організують з метою формування в учнів уміння спостерігати за навколишнім світом, сприяння розвитку наукового мислення, інтересу до вивченого матеріалу, ознайомлення з культурно-суспільним надбанням нашого народу та людства, національними традиціями [3, 5].

До особливостей екскурсій можна віднести мінливість учнівського складу. Залежно від типу, змісту й об'єкта екскурсії кількість учнів у групі коливається від 10 до 40. Тривалість екскурсій також нестала – від 35 до 90 хвилин [1].

За обсягом навчальні екскурсії можна поділити на однотемні, багатотемні (споріднені теми з одного предмета), комплексні та інтегральні (багатотемні з різних предметів). Однотемні й багатотемні іноді об'єднують в групу тематичних екскурсій [1, 294].

За методом проведення розрізняють дослідницькі, ілюстративні й комбіновані екскурсії.

Дослідницькі екскурсії проводяться в лабораторії, конструкторських бюро, на полях.

Ілюстративні екскурсії організують переважно з метою демонстрації практичного застосування законів [науки](#) на виробництві, наприклад екскурсії на холодильні підприємства.

Комбіновані екскурсії організують для досягнення кількох цілей — ілюстрації використання закономірностей науки на практиці, самостійного з'ясування учнями принципів конструкції машини й механізмів та ін.

За часом проведення відносно тем, які вивчаються на уроках, екскурсії ділять на вступні, супровідні й заключні.

Вступні екскурсії передують вивченню нового матеріалу. На таких екскурсіях учні знайомляться з опорними [поняттями](#), одержують наочні

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

уявлення, необхідні їм для свідомого засвоєння нового навчального матеріалу.

Супровідні екскурсії організовуються паралельно з вивченням теоретичного матеріалу й покликані забезпечити більш глибоке його [розуміння](#) учнями, доповнити їхні знання новими фактами, наочними уявленнями.

Заключні екскурсії проводяться після вивчення розділу (теми) програми з метою узагальнення й систематизації теоретичних знань, удосконалення й закріплення умінь і навичок. На заключних екскурсіях розкриваються зв'язки вивченого на уроках матеріалу з реальними процесами і явищами.

Розробка методики організації і проведення уроку-екскурсії з природознавства здійснюється на основі загальних дидактичних закономірностей, але з урахуванням особливостей уроку-екскурсії взагалі і конкретно кожного її виду.

Ефективність уроку-екскурсії насамперед залежить від підготовки його вчителем. Ця [робота](#) здійснюється у такій послідовності:

1. Визначення теми уроку-екскурсії за програмою з природознавства.
2. Визначення виду уроку-екскурсії.
3. Складання логічно-понятійної схеми власне предметного змісту уроку-екскурсії за [підручником](#) з природознавства.
4. Конкретизація змісту відповідно до тих об'єктів, які є на місці екскурсії. (Учитель попередньо добре вивчає маршрут і місце уроку-екскурсії).
5. Визначення освітньої, розвиваючої і виховної цілей конкретного уроку.
6. Розробка методики проведення уроку-екскурсії.
7. Підготовка [школярів](#) до нього.
8. Підбір необхідного обладнання [1, 293].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В. О. Сухомлинський говорив: «Багаторічний досвід навчально-виховної роботи переконує, що природа є не лише об'єктом пізнання, не лише сферою активної діяльності наших вихованців, а й частиною їхнього буття, взаємовідносин, усього ладу їхнього життя. Природа – величезної ваги чинник, що накладає свій відбиток на весь характер педагогічного процесу» [4, с. 23-27].

Кожна освітня галузь вносить свій вклад у формування особистості, яка житиме в третьому тисячолітті. На уроках природничої галузі учням надано можливість усвідомити себе як духовно – значиму особистість, розвивати здібності художнього, естетичного, морального оцінювання навколишнього світу.

«Природа – колиска дитячої думки, і треба прагнути, щоб кожна дитина пройшла школу дитячого мислення – писав Сухомлинський» [4, с. 125-131].

Навчити говорити, мислити, творити серед природи, на мій погляд, важливо для зміцнення емоційно-духовного зв'язку дітей з довкіллям, здатності відчувати красу природи, зупиняти зацікавлений погляд на найяскравіших виявах виразності у природі. Саме уроки-екскурсії мають допомогти учням полюбити природу всім серцем, навчитися захищати рідне і дороге серцю довкілля.

Отже, цілеспрямоване проведення екскурсій з природознавчої галузі сприяє формуванню екологічних уявлень та культури молодших школярів і почуття особистої відповідальності за стан природи і підростаючого покоління.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: [навч. посібник] / Т. М. Байбара. – К.: Веселка, 1998. – 333 с.

2. Державний стандарт початкової школи // Освіта України, № 87, від 21 лютого 2018 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/CyrX9GL>.
3. Навчальні екскурсії в початкових класах // авт.-упоряд. Ю. В. Алексеєва, О. В. Божко, Л. В. Лубенська. – Х. : Вид. група «Основа», 2015. – 126, [2] с. – (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип. 3 (135)).
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 5–279.
5. Ушинский, К. Д. Педагогические сочинения [Текст]: В 6 т. / К. Д. Ушинский ; Сост. С. Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1990. – Т. 5. – 528 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Фіцула. – К. : Вид. центр «Академія», 2002. – 528 с.
7. Холонкіна А. И. Осенняя экскурсия в парк. // Начальная школа.— 1997, №9. – С. 63-65.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКІВ ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗУН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Олександра Шадріна
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Стаття присвячена проблемі організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, зокрема, процесу систематизації та узагальнення ними знань, умінь, навичок. Проаналізовано ряд ефективних умови використання вчителем у освітньому процесі одного із ефективних засобів формування системного мислення учнів – лепбука. Наведено приклади уроків з використанням даного засобу.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: навчально-пізнавальний процес, молодші школярі, систематизація та узагальнення знань, умінь та навичок, лепбук.

Актуальність дослідження. У зв'язку зі збільшенням обсягу навчального матеріалу, учням все важче запам'ятовувати нову інформацію, адже людський мозок не настільки довго здатен її зберігати, незалежно від того, чи була вона записана, прочитана або почута. Проте наукові дослідження вказують: якщо отримані знання були занотовані у звичайному вигляді (стовпчиком або лінійно), то мозку доводиться просто заносити їх в пам'ять. Але йому набагато простіше оперувати з великим блоком інформації, якщо дані пов'язані асоціативним рядом. Адже, людина краще запам'ятовує інформацію, якщо вона представлена у структурованому вигляді, у графічному зображенні. Для того щоб учні мали змогу систематизувати отримані ЗУН сучасні вчителі використовують різні засоби: опорні конспекти, схеми, таблиці, лепбуки. Вважаємо, що саме лепбуки є ефективними у освітньому середовищі початкової школи, бо вони є цікавими, малюнковими, динамічними у порівнянні з іншими засобами.

Останні дослідження та публікації. Проблема організації навчально-пізнавальної діяльності учнів здавна цікавила ряд науковців: Л. Аристова, Ю. Бабанський, Н. Бібік, В. Паламарчук, П. Підкасистий, В. Онищук, О. Савченко, І. Харламов, Г. Щукіна та ін. [1]. Питання використання лепбуків у роботі з дітьми вивчали: І. Большакова, Т. Дабі, Д. Зайк, І. Коваленко, Т. Рудакова, О. Хомич та інші [2; 5; 6].

Мета статті: проаналізувати ефективні педагогічні умови використання лепбуків для систематизації та узагальнення ЗУН молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психолого-педагогічній літературі (Р. Альтшуллер, П. Гальперін, В. Давидов, Л. Казанцева, А. Леонтович, І. Лернер, А. Матюшкін) зазначається про необхідність створення особливих умов для успішного навчання учнів і, зокрема, до організації процесу пізнання ними нової інформації. У тлумачному словнику

української мови зазначається, що *умова* – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [7].

Таким чином, процес систематизації та узагальнення знань, умінь, навичок учнів початкової школи засобом лепбук буде ефективним за певних педагогічних умов.

Перша умова – **систематичне використання різних за тематикою лепбуків на узагальнюючих уроках в початковій школі.**

Тематичні лепбуки підвищують інтерес учнів до предмета, розвивають їх ініціативу й активність, сприяють зменшенню навантаження домашньою роботою, адже повторення відбувається на узагальнюючому уроці. Використання різних видів лепбуків та ігрової і проектної роботи з ними допомагає педагогу творчо підходити до побудови уроку та процесу систематизації учнями ЗУН. Наприклад, на уроці природознавства для узагальнення теми **«Природа материків і океанів»** нами було використано лепбуки про материки для роботи з учнями. Дітей було об'єднано у мікрогрупи. Кожна група учнів мала за визначений період часу попрацювати з різними завданнями. Одне з яких – це робота з лепбуками. На таку діяльність відводилося групі учнів 15 хвилин. Зокрема, учні повинні були за відведений час виконати навчальні завдання у лепбуці, що носили характер пригадування, узагальнення та систематизації раніше вивчених знань з теми. Зокрема, завдання у тематичній папці були спрямовані на систематизацію знань про материки Землі та про особливості їх тваринного та рослинного світу. Наприклад: «Описати тваринний світ Австралії за картинками», «Чим живляться тварини Антарктиди», «Порівняйте рослинний світ Африки і Євразії» і т.д.

На узагальнюючому уроці з літературного читання на тему: **«Творчість Всеволода Нестайка»** було запропоновано учням створення лепбуків. Для цього наперед усім учням вчитель задав проектне завдання – підшукати

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

інформацію про улюблені оповідання та повісті Всеволода Нестайка, його біографію та життя. На самому уроці учні мали змогу вибрати певні види міні-книжечок та скласти їх за шаблонами. У книжечки вони записували підготовлену інформацію та розміщували їх на полі лепбука. Потім діти обмінюватися лепбуками між собою та опрацьовували інформацію один одного. Таким чином, знання про творчість дитячого письменника були цілісно відтворені, систематизовані та узагальнені. Діти пригадали багато його цікавих книжок: «Лісова школа», «Теодори з Васюківки» і т.д. Вони створювали один для одного цікаві завдання по змісту творів, складали загадки та придумували творчі завдання.

Українська мова в 4 класі містить таку важливу велику тему як ознайомлення з частинами мови (іменником, прикметником, дієсловом та інш.). Запропонована робота зі створення лепбуків з теми **«Прислівник»** допомогла учням систематизувати знання про цю частину мови, про роди, відмінки, числа, власні та загальні назви. На основі лепбука учні виконували різні практичні завдання та вправи.

На уроках математики ми використали практично-орієнтований лепбук для закріплення теми **«Нумерація багатоцифрових чисел. Арифметичні дії з ними»**. У міні-книжечках та кишеньках були розміщені різні завдання з даної теми. Діти увесь урок розв'язували приклади та задачі. А це сприяло повторенню, відпрацюванню умінь і навичок та підготовці до контрольної роботи. Впродовж уроку діти працювали і у мікрогрупах, і індивідуально.

Таким чином, систематичне використання різних видів лепбуків на різних уроках сприяє узагальненню та систематизації ЗУН учнів з певної теми.

Друга умова – **мотивування молодших школярів до здійснення самостійних проектів засобом лепбука**. Мотив – це внутрішній потяг людини до діяльності, особисті причини, що спонукають людину до дій, вчинків, те, заради чого діяльність відбувається (якийсь привабливий для неї

предмет). Сукупність внутрішніх факторів, що обумовлюють поведінку і діяльність людини і підтримують її на необхідному рівні, називається **мотивацією**.

Під час експерименту ми мотивували дітей до групової та самостійної роботи з лепбуками, до їх опрацювання та створення. Наприклад, тему **лепбука «Природа материків і океанів»** діти самі запропонували. Ми виявили, що дітям було цікаво дізнатися про життя тварин на різних материках. Запропонувавши цю тему, діти з задоволенням включилися у групову роботу.

Лепбуком «Славетні українці» на уроках «Я у світі» ми мотивували дітей досліджувати чи є у нас в країні славетні українці і чи були раніше, на кого б вони хотіли бути схожими. Діти з задоволенням включилися в роботу, із запропонованих імен кожна дитина обрала собі одного. Результатом цього стала презентація «Славетні українці». Кожна дитина шукала інформацію про славетного українця і робила свою частину презентації про нього.

Третя умова – **ознайомлення учнів із етапами створення лепбука, його складовими**. Дуже важливим є ознайомлення учнів із етапами роботи з розробки лепбуків. Звісно, працювати з готовими тематичними папками дітям зрозуміліше та швидше, але створювати їх власноручно – цікавіше та корисніше. Для успішності створення лепбуків ми вивчили з учнями правила підбору матеріалу, вибору міні-книжечок та їх оформлення. Дуже важливо навчити учнів розташовувати інформацію чи навчальні завдання на сторінках міні-книжечок. Окремо ми приділяли увагу естетичному оформленню лепбуків, адже будь-яка робота має бути якісно зробленою та приваблювати зовнішньо.

Найцікавіше для учнів виявилось питання створення різних міні-книжечок. Вони вибирали найскладніші варіанти і з захопленням включалися у їх створення.

Висновок. Отже, у ході формувального експерименту ми систематично впроваджували тематичні папки – лепбуки – для узагальнення та систематизації ЗУН учнів. Саме така робота посприяла формуванню навчальної мотивації учнів, пізнавальних інтересів. А головне учні краще вивчили відповідні теми та демонстрували вищий рівень системності засвоєних знань та готовність їх використовувати у практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І., Коханко О. Г. Дидактика: теорія і технологія її вивчення. Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності «Початкова освіта». К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 145 с.
2. Большакова І. О. Міжпредметна інтеграція змісту навчання у початковій школі. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 15. С. 75-80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_15_18.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. Онлайн-курс для вчителів початкової школи (MON-EDERA-OSVITORIA: ST101). Модуль 3. Інтегроване навчання. URL: <https://www.ed-era.com>.
5. Романич Н. В. Лепбук як новітній спосіб систематизації навчальної інформації. URL: <http://shtf.tilda.ws/lapbook1>.
6. Рудокова Т. А. Лепбук – новий засіб узагальнення вивченого матеріалу та простір для творчості школярів. *Розвиток філологічної науки в сучасному міжкультурному просторі*. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil/29may2019/5.pdf>
7. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua>

МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБ'ЄМНИХ ФОРМ НА ПЛОЩИНІ

Анна Шарига
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Труш В. М.,
член Національної Спілки художників України,
старший викладач

Анотація. Тези присвячені методам навчання відображення об'ємних форм на площині, що допомагають засвоїти загальні прийоми навчання відображення об'єму й використовувати їх у відтворенні дійсності на площині.

Ключові слова: об'єм на площині, методика передачі об'ємних фігур.

Творча діяльність художників, вся їх спадщина та надбання спрямовані на розкриття сутності об'єктів зображення, їхніх зовнішніх і внутрішніх проявів.

Проблему навчання об'ємних форм на площині вивчали: Фіцула М. М., Яценко В. С., Н. Волкова, Н. Врублевська. Методику навчання відображення об'ємних фігур на площині досліджували: Л. Коваль, К. Павлик, М. Ростовцев, Л. Шелестова та ін. Автори вважають, що існує декілька прийомів та методів для успішного та досить результативного засвоєння широкої теми відображення об'ємних форм на площині для учнів закладів загальної середньої освіти.

Актуальність даної теми полягає в тому, що зображення об'ємних форм на площині є однією з основ в образотворчому мистецтві.

Існують певні методи навчання відображення об'ємних форм на площині в написанні натюрморту:

- інформаційно-рецептивний метод;
- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- дослідницький, експериментальний і проблемний методи.

Всі вони дозволяють максимально розкрити учнівський потенціал та досягти бажаного кінцевого результату творчого вдосконалення.

В образотворчому мистецтві натюрмортом прийнято називати зображення неживих предметів, об'єднаних в неподільну композицію. Натюрморт може мати як самостійне значення, так і бути складовою частиною композиції жанрової картини. У натюрморті, як правило, виражається ставлення людини до світу, що її оточує. В ньому розкривається розуміння прекрасного в будь-якій дрібниці, властиве художнику як людині свого часу.

Одним з методів навчання відображення об'ємних форм на площині є перспективні побудови. Задачею перспективи є виявлення двовимірного простору завдяки скороченням. Але не тільки за допомогою перспективних скорочень виникає можливість реалістичного зображення дійсності і, безпосередньо, простору. Однією з найголовніших просторових характеристик є саме тінь від предметів. Падаюча тінь не належить самому предмету, а належить площині, на якій предмет знаходиться, повторюючи його форму більш або менш чітко, залежно від ракурсу й інтенсивності освітлення. Від відстані джерела світла та кута падіння променів освітлення до предмету змінюються обриси тіней. Леонардо да Вінчі зазначав: «Тіні, що належать тілам, не повинні бути причетні до іншого кольору, окрім кольору на якому вони знаходяться» [1, с. 47].

Зображення тривимірного простору на площині здійснюється, насамперед, правильною перспективною і конструктивною побудовою предмета.

Інший важливий засіб передачі об'єму на площині – це градація його світлотіні: відблиск, світло, півтінь, рефлекс, тіні власна і падаюча.

Перш за все, саме ці основні правила і закони зображення об'ємних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Предметів вивчаються на уроках образотворчого мистецтва. Учні повинні знати і вміти використовувати на практиці здобуті навички в передачі реалістичного зображення, розуміти принципи створення таких об'ємних композицій та правильно відтворювати дійсність через зображення.

Поняття і форма об'єму допомагає учням різного віку отримати відповідні необхідні та важливі знання про тривимірність світу та способи передачі цього світу на площину. Це допомагає значно розшири ще дитячу свідомість, що суттєво вплине на становлення дорослої свідомості в майбутньому і загального сприйняття світу, як досить широкого явища, що потребує безперервного дослідження в різних аспектах діяльності.

Інформаційно-рецептивний метод – отримання інформації через рецептори (слух, зір, дотик тощо), є провідним методом у навчанні. Він спрямований на відображення об'ємних форм на площині за допомогою виявлення градації світлотіні – відблиску, світла, півтіні, рефлексу, власної тіні. До нього відноситься пояснювально-ілюстративний, який передбачає отримання знань шляхом безпосереднього сприймання дійсності, предметів, об'єктів зображення і творів мистецтва школярами, а також на засвоєння ними певної інформації про мистецтво, художників, окремі твори, інформації про навколишній світ.

Репродуктивний метод (репродукція – повторення) – передбачає використання вправ, копіювання, повторення та відтворення зразків, показаних вчителем. Прикладом слугують такі вправи як побудова предметів з гранями (книга, пенал, куб, піраміда тощо). Потім будують більш складні предмети циліндричної, конусної, кулевидної форми.

Велику роль при зображенні натюрморту відіграє дослідницький, експериментальний і проблемний методи. Адже, для живописного натюрморту потрібно проекспериментувати з кольором, відтінками, загальним колористичним рішенням. Дослідити властивості м'яких графічних матеріалів: вугілля, пастель, сепія, сангіна. Поставити проблему

для вирішення розташування предметів натюрморту або у виборі його теми [2, с. 64].

Сутність завдання полягає в тому, щоб виділити найголовніші аспекти виконання натюрморту та методи навчання відображення об'ємних фігур на площині, щоб не допустити на практиці помилок, які можуть стати на шляху в кожного, хто починає роботу над композицією та відтворенням об'єму не знаючи загальних правил і норм, як, наприклад, побудови, законів світлотіні, правильної передачі тонів тощо.

Правильне вивчення всіх законів побудови та прийомів світлотіні дає змогу усвідомлювати цілісність предметів, їхню будову, матеріальність, створювати ілюзію тривимірності на площині.

Список використаних джерел:

1. Леонардо да Винчи. Трактат про живопис. Москва, 2013. 2019 с.
2. Ростовцев Н. Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе. Навчальний посібник. Москва, 2010. 251 с.

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ З ВИГОТОВЛЕННЯ ПАННО У ТЕХНІЦІ ФЕЛТІНГУ

Анна Шовкопляс
Національний педагогічний університет
ім. М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Руденко І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Тези присвячені творчому процесу, який відбувається під час творчої майстерні. Творча майстерня дозволяє засвоїти прийоми з виготовлення виробів у техніці фелтінгу за керівництвом майстра, засвоїти фільтювання, мокре валяння й здійснювати експериментальну роботу з вовною з додаванням різних матеріалів.

Ключові слова: мокре валяння, повстяний килимок, творча майстерня.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Особливе місце у навчанні студентів посідає декоративно-прикладне мистецтво. Воно охоплює різні види діяльності такі як фелтінг, батик, декупаж, вишивка, гобелен тощо. Зокрема, фелтінг є унікальним у вирішенні завдань естетичного, національного та патріотичного виховання.

Отже, актуальність теми обумовлена відродженням фелтінгу з його неповторними, унікальними й модними виробами.

У науково-методичній літературі валянню з вовни присвячено праці А. Корнієнко, С. Лізунова, Д. Ліпіліна, А. Хворостова. Автори переконані, що заняття фелтінгом сприяють відчуттю нерозривного зв'язку з українською культурою, її традиціями, духовним світом народу.

Мета тез полягає у розкритті творчого процесу у техніці валяння під час проведення творчої майстерні.

Творча майстерня дозволяє послідовно опанувати валяння з вовни, ознайомитися з прийомами, різними техніками валяння та цікавими легендами про нього. Спочатку студентів ознайомлюють з інформацією про основні положення валяння та виникнення цієї техніки. Деякі легенди припускають, що перший валяний килим з'явився ще на Ноевому ковчезі, а археологічні знахідки вказують на часи степових кочівників Євразії, скотарів гірських просторів Тибету, Алтаю тощо. За легендою, поки тваринки чекали кінця потопу, вівці все линяли і линяли та топталися ногами по власній вовні. Так потихеньку звалявся перший в світі, екологічно чистий повстяний килим. Слово «повсть» походить від тюркського «ojlyk» – покривало [1]. Окрім того, валяння з вовни має свої стильові особливості. В іранській традиційному стилі обов'язково присутній червоний, чорний і білий колір. Візерунок викладають кольоровою вовною на підкладці, скручують в рулон і клеять. В основі традиційного пазирського (алтайського) стилю лежить аплікація з яскравих соковитих кольорів. Візерунки не «увалюються» як в іранському стилі, а накладаються поверх, що потребує ювелірної роботи. У сьонкській традиції стилю додержується однотонного полотна, простьобаного

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

візерунком в одну нитку. Слов'яни придумали «напівповість». На тканий основі у техніці фелтінгу накладаються візерунки.

Сучасні майстри використовують старовинні техніки, придумують свої, приєднують різні матеріали – шовк, дерево, метал, скло, кераміку.

Отже, творча майстерня з виготовлення килимка з квітами розрахована на три години. Для його виготовлення потрібні кольорова вовна, пухирчата одностороння плівка, рівний стіл зі зручним до нього доступом з усіх боків, дитяче мило, гаряча вода, ганчірка і відро. Пучки вовни відриваємо руками. Він зберігає шерстинки цілими. Відрізання ножицями руйнують структуру вовни. Працювати зручніше за все з тонкою і дуже тонкою вовною. Чим багатша вовняна палітра, тим живописніша картина. При нестачі відтінків можна змішувати різні кольори вовни, домагаючись бажаного результату. Якщо в картині використовується віскоза, то її краще змішувати з шерстю 1:2, щоб уникнути зайвого блиску [2, 39].

Після теоретичного матеріалу приступаємо до роботи. Спочатку малюємо на папері ескіз композиції. На рівному і гладкому столі скотчем відзначаємо межі прямокутника приблизно 40x60 см. Тому що шерсть в процесі роботи дає усадку приблизно в 30 %. Нам потрібно мати чіткі рамки, щоб контролювати розмір і рівність країв (вони і так будуть хвилясті).

Розстеляємо на стіл пухирчату плівку, складену вдвічі, гладкою стороною назовні. Розгортаємо її та фіксуємо одну половинку скотчем. Потім беремо вовняну стрічку основного кольору тла. Стрічка досить довга, її можна покласти на плече, або на стілець для зручності у роботі. Кінець стрічки беремо в ліву руку і правою обережно розпушуємо приблизно 15 см. Слідкуємо щоб ворс розподілявся рівномірно. Відриваємо розпушений стрічки з вовни і накладаємо його один за одним, рівно, охайно, в одному напрямку. Укладаємо ряд за рядом без потовщень. Коли перший шар готовий, викладаємо другий, перпендикулярно першому. Для виготовлення ніжнього килимка залишаємо два готових шари. Якщо задумали килимок

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

щільним, міцним і товстеньким, то накладаємо ще два-три шари в такому ж порядку. Кожен наступний – перпендикулярно попередньому.

Тепер на готову основу з розпушеної вовни накладаємо пелюстки квітів. Пелюстки можна вирізати по шаблону з паперу, можна на око. Кількість пелюсток необмежена. Квіти викладаємо на тло в довільному порядку. Серединки квітів заповнюємо вовною контрастною до кольору пелюсток. Готуємо гарячу воду (півтора літра), в якій розчиняємо мило до утворення піни. Цим розчином рівномірно заливаємо всю площину килимка. Після чого накриваємо роботу вільної половиною плівки. Зверху наливаємо трошки мильної води для кращого ковзання рук. Розгладжуємо килимок руками, розподіляючи мильну воду рівномірно. Спочатку обережно, потім все сильніше і жорсткіше. Розтираємо килимок під плівкою хвилин двадцять-сорок, в залежності від сили рук. Відкриваємо плівку та визначаємо щільність та однорідність маси.

Наступний етап – прокатування. Згортаємо роботу в рулон і катаємо вперед і назад приблизно 50 раз. Потім розгортаємо, скручуємо іншою стороною і знову катаємо 50 разів. Цей процес повторюємо чотири рази для видавлювання лишньої води. Вижату воду потрібно вимочувати та зливати у відро. Після чого розкриваємо плівку і обережно стискаємо килимок у грудку. Починаємо її м'яти та натискати для видалення залишків води. Викручувати килимок забороняється.

Останній етап передбачає піднімати грудку та з силою кидати п'ять разів об стіл. Залишається розправити, розгладити та розрівняти всі нерівності утримуючи прямокутну форму. Промиваємо килимок під душем й кладемо для просушки.

Таким чином, творча майстерня з навчання фелтінгу сприяє розвитку творчого потенціалу, самовираженню студента. Валяння це – виготовлення повстяних виробів завдяки їх ущільнення, зчеплення і переплетення між собою волокон вовни.

Список використаних джерел:

1. Цікавинки про фелтінг від Лириси Кришталь. URL : <https://ocnt.com.ua/cikavinki-pro-felting-vid-larisi-krishtal/> (дата звернення 17.04.2020)
2. Корнієнко А. В. Методика викладання декоративно-ужиткового мистецтва в позашкільних навчальних закладах. *Мистецтво та освіта*. Науково-методичний журнал. Київ, 2017. № 3 (77). С. 39–42.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК І ВМІНЬ 21 СТОЛІТТЯ

Юліана Якимчук
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Лук'янчук С.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Автором проаналізовано теоретичні засади використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі та встановлено їх роль у формуванні основних навичок та вмінь, необхідних для досягнення успіху в 21 столітті. Підсумовано, що впровадження в навчально-виховний процес інтерактивних методів навчання відкриває широкий спектр можливостей для розвитку в учнів ключових умінь та навичок.

Ключові слова: вміння і навички, інтерактивні методи навчання, початкова школа.

В умовах реалізації Концепції НУШ учителям необхідно постійно вдосконалювати навчальний процес, використовуючи не лише підручники та наочність, але й інтерактивні методи навчання, які допомагають створити більш цікаву і продуктивну атмосферу на уроці.

Проблема використання інтерактивних методів навчання досліджувалась такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як

Ю. Бабанський, П. Блонський, Л.Виготський Б. Коротяєва, В. Крупич, М. Скаткіна, Р. Хабіб, І. Харламова, Т. Шамовой, Г. Щукіна та ін. Різні аспекти проблеми сучасних технологій навчання досліджували А. Алексюк, І. Зязюн, Т. Ільїна, О. Пехота, О. Савченко, С. Сисоєва та ін.

Аналіз наукових джерел показав, що для навчання молодших школярів найбільш ефективними методами інтерактивного навчання є: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Займи позицію», «Навчаючи – вчуся», «Робота в парах», «Ток-шоу», «Ажурна пилка», «Коло ідей», «Акваріум», «Суд від свого імені», «Прес», «Метод проєктів» [4, 32].

У процесі дослідження нами було встановлено, що ці методи допомагають розвивати основні навички та вміння, які є важливими для того, щоб досягти успіху в 21 столітті, а саме:

- уміння вчитися;
- вміння ефективно опрацьовувати нову інформацію;
- вміння адаптуватись в будь-яких умовах життя;
- робота з інформаційними технологіями;
- комунікативні навички;
- критичне мислення та інші.

Використання інтерактивних методів на уроках дозволяє формувати і розвивати вище зазначені навички та вміння ефективніше, ніж використання традиційних методів навчання. Погоджуємося із дослідниками, що традиційні методи навчання не можуть сповна прийняти виклики, які ставить перед сучасними школярами сьогодення. Наприклад, багатьма дослідженнями виявлено, що такі методи навчання не є оптимальними для ефективного засвоєння учнями нових знань, що є незадовільним для сучасної освіти. Ці ж дослідження довели, що використання інтерактивних методів навчання для формування тих же вмінь та навичок є ефективнішим на 40-80% [5, 78].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Встановлено, що ефективність навчального процесу зростає, якщо вчитель приймає участь у навчальному процесі на рівні з учнями. Інтерактивні методи допомагають в повній мірі реалізувати ідею співпраці тих, хто навчає, і тих, хто навчається [3, 25].

Завдяки використанню методів інтерактивного навчання учні вчаться критично мислити, зважувати альтернативні думки, приймати продуктивні рішення, дискутувати, спілкуватися з іншими людьми. Досягається це організацією індивідуальної, парної, групової та кооперативної роботи; застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, безпосередня робота з текстом, різноманітними інформаційними джерелами; використовуються творчі роботи [1, 26].

Інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативних навичок. Учні співпрацюють в парах чи групах, що потребує високого рівня спілкування, командної роботи та самоорганізації. Крім того, у школярів формується вміння правильно формувати свої думки і доносити їх до інших.

Робота над дослідницькими проектами, яка є одним із методів інтерактивного навчання, розвиває у дітей здатність самостійно опрацювати матеріал, сприяє розвитку самоорганізації та вміння презентувати свою роботу, удосконалює навички роботи з інформаційними технологіями [2, 7]. Також інтерактивні методи навчання полегшують роботу вчителя і роблять її ефективнішою, адже діти краще вмотивовані до навчання.

Таким чином, впровадження в навчально-виховний процес інтерактивних методів навчання відкриває широкий спектр можливостей для розвитку ключових умінь та навичок, які необхідні сучасній людині.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 19-30.

2. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 3-8.
3. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. 2012. № 3. С. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 142 с.
5. Пометун О. І., Пирожниченко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. – 84 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО СУПРОВОДУ ПІД ЧАС ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ксенія Яковлєва
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Поворознюк С. І.,
кандидат філологічних наук, доцент

Анотація. У дослідженні охарактеризовано поняття «мультимедійний супровід» і з'ясовано особливості його використання для збагачення словникового запасу дітей молодшого дошкільного віку.

Ключові слова: ІКТ, мультимедійний супровід, дошкільна освіта, збагачення словникового запасу.

Сьогодні неможливо уявити наше життя без інформаційно-комунікаційних технологій. Вже декілька років ці технології активно впроваджуються в освітній процес закладів дошкільної освіти. Їх застосування при проєктуванні освітнього процесу в закладі дошкільної освіти є актуальним напрямком у вітчизняній дошкільній педагогіці.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Створено безліч простих і складних комп'ютерних програм для різних областей пізнання відповідно до віку дошкільників. Існують різні інтерактивні засоби, спрямовані на розвиток основних психічних функцій дітей, таких як зорове та слухове сприйняття, увага, пам'ять, словесно-логічне мислення тощо, яке можна з успіхом застосовувати для повноцінного розвитку дітей дошкільного віку.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень щодо сприйняття дошкільнятами художніх творів із мультимедійним супроводом дозволив зробити висновок, що повнота сприйняття ілюстрації залежить від наявності змісту зображуваної, художньої форми передачі змісту; характер сприйняття – емоційно насичений. Зокрема, такі науковці, як В. А. Волкова, А. А. Худякова [3], Ж. В. Матюх [7], А. С. Левшина [6], О. І. Чекан [5], досліджуючи проблему використання мультимедійного супроводу в освітньому процесі ЗДО, зазначали, що художній образ мультимедійного супроводу дитина сприймає активно, емоційно, ставлення дітей до героя книги значно змінюється після показу ілюстрацій через мультимедійні засоби.

Зокрема, А. С. Левшина зауважила, що інформаційні технології на базі дошкільного закладу відкривають безмежні можливості вихователю, щоб виростити розумне та креативне покоління дітей. Проте, їх успішне впровадження в освітній процес та роботу з батьками залежить насамперед від рівня медіакомпетентності педагога [6].

Ж. В. Матюх зазначав, що упровадження МТ дозволяє значно розширити й урізноманітнити методику роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти. Запровадження авторської моделі використання МТ дозволить підвищити якість освітньої роботи з інклюзивною групою за рахунок поліпшення сприймання дітьми навчальних відомостей, залучення в освітній процес кожної дитини без винятку, урізноманітнення способів

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

демонстрації навчальних досягнень, розвитку психічних процесів вихованців [7, с. 85].

Також О. І. Чекан зауважив, що у процесі роботи на комп'ютері розвиваються особистісні якості, які в майбутньому житті сприятимуть реалізації потенціалу особистості дитини та дадуть їй змогу почуватися компетентною [5, с.9].

Практика доводить, що при використанні ІКТ значно зростає інтерес дітей до занять, підвищується рівень пізнавальних можливостей. Презентація допомагає об'єднати величезну кількість демонстраційного матеріалу, звільняючи від великого обсягу паперових наочних посібників, таблиць, репродукцій, альбомів із мистецтва, предметів натурного фонду, аудіо- та відеоапаратури. Таким чином, для дошкільної освіти комп'ютер може служити «сировиною», на основі якої можна формувати власні засоби навчання, складати свої презентації, слайд-фільми, здійснювати освітні проєкти, створюючи тим самим численні варіанти роботи, які допоможуть урізноманітнити і удосконалити освітню діяльність [8].

Мультимедійний супровід – це освітлення, візуальне зображення; пояснення з використанням ілюстративних прикладів; супровідні та додаткові зображення (презентації, DVD тощо). Зображення на екрані відтворює зміст тексту. Прийняття літературного образу завдяки мультимедійному супроводу має великий вплив на розуміння дитиною тексту та збагачення її словникового запасу. Погляньмо на деякі різновиди мультимедійного супроводу:

- на початку читання української народної казки цей супровід називають заставкою;
- в кінці тексту – називається кінцівкою;
- мультимедіа, що займають всю сторінку і використовуються наприкінці певних частин, називаються смуговими ілюстраціями;
- ті, що займають половину сторінки, називають пів сторінками;

– невеликі, густо оточені текстом – позалицеві ілюстрації.

Залежно від призначення мультимедійного супроводу, мультимедіа поділяються на ті, що зображують предмети та явища, які мають вузько пізнавальну чи наукову мету і можуть чітко пояснити, про що йдеться в тексті (науково-пізнавальні ілюстрації), та ті, що візуально розкривають створені зображення письменником, і інтерпретувати літературний твір за допомогою графіки (художньої) [4].

Мультимедійний супровід відіграє значну роль у формуванні та вихованні особистості дитини. Використання мультимедійного супроводу з метою збагачення словникового запасу дітей молодшого дошкільного віку засобами українських народних казок є ще одна можливість показати світ неіснуючого, світ уяви, фантазії. Після ознайомлення з казкою із використанням мультимедійного супроводу поліпшується розуміння змісту твору, збільшується кількість сюжетних елементів, відтворених дітьми; зростає зв'язність переказування змісту твору. Для підвищення рівня розуміння української народної казки та збагачення словникового запасу дітей молодшого дошкільного віку необхідно встановити зв'язок зображуваного предмета із зображенням та знаннями дитини, тобто дитина повинна розпізнати в зображуваному предметі знайому річ.

За словами О. М. Леонтьєва, використання ілюстрацій у мультимедійному супроводі вдвічі полегшує процес запам'ятовування та підвищує його ефективність саме в дітей молодшого дошкільного віку. Використання ілюстрацій також значно підсилює процес запам'ятовування [9].

Науковці довели, що на процес виникнення цілісного образу після ознайомлення з твором за допомогою мультимедійного супроводу, крім доступності змістової та художньої форми зображення, впливають попередні цільові вказівки у вигляді запитань, які вихователь ставить дитині перед початком перегляду. На запитання «Що на ілюстрації?» діти перелічують

предмети. На запитання «Що роблять діти на ілюстрації?» дошкільнята дають цілісну презентацію сюжету. Джінкін вказує на необхідність «мобілізувати словниковий запас» дитини, привести його в стан готовності до передачі думок; підкреслює необхідність активізації оперативної пам'яті, а також підключення до аудіо- та внутрішнього мовлення дитини [10, с. 60].

На відміну від звичайних технічних засобів навчання, інформаційно-комунікаційні технології дозволяють не тільки збагатити дитину значною кількістю готових, цілеспрямовано відібраних, відповідним чином організованих знань, але і розвивати інтелектуальні, творчі здібності, та, що дуже актуально в дошкільньому віці, – вміння самостійно здобувати нові знання.

Сприйняття дитиною художнього твору із мультимедійним супроводом є для неї складнішим, ніж безпосереднє сприйняття реального предмета, оскільки дитина бачить ілюстрацію лише поглядом. Однак, якщо створено відповідні педагогічні умови в ЗДО, які не лише покращують розуміння дітьми тексту творів мистецтва, але й стимулюють їх до створення розповідей за змістом ілюстрацій, то діти молодшого дошкільного віку здатні сприймати мультимедійні ілюстрації.

Отже, мультимедійний супровід відіграє важливу роль у процесах сприйняття, аналізу, синтезу, розуміння, які складають основу формування мовної особистості дитини молодшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: [монографія]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 374 с.
2. Використання мультимедійних презентацій в роботі з дошкільниками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dnz38.edu.vn.ua/multimed-present/>

3. Волкова В. А. Мультимедійні технології як один із засобів візуалізації інформації в навчально-виховному процесі ДНЗ [Електронний ресурс] / В. А. Волкова, А. А. Худякова. – Режим доступу: file:///C:/Users/007/Downloads/Pfto_2016_50_50.pdf

4. Воронова Н. С. Мультимедійні технології в освіті [Електронний ресурс] / Н. С. Воронова. – Режим доступу: https://fitu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/kitmd/Internet_conf_17.05.18/s1/1_Voronova.pdf

5. Комп'ютерні технології в роботі з дітьми: курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» [Електронний ресурс] / Укладач: О. І. Чекан – Мукачево: МДУ, 2016. –123 с. – Режим доступу: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/733/1/%D0%A7%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%BD%20%D0%9E.%20%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%E2%80%99%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%20%D0%B2%20%25D.pdf>

6. Левшина А. С. Впровадження інформаційних технологій і медіаосвіти в роботі з дітьми в ДНЗ [Електронний ресурс] / А. С. Левшина. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vprovadzenna-informacijnih-tehnologij-i-mediaosviti-v-roboti-z-ditmi-v-dnz-86252.html>

7. Матюх Ж. В. Модель використання мультимедійних технологій вихователем закладу дошкільної освіти в освітній роботі з інклюзивною групою [Електронний ресурс] / Ж. В. Матюх // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – К., 2018. – № 1 (15). – С. 80-86. – Режим доступу: http://pedpsy.duan.edu.ua/images/stories/Files/2018/2018_1/14.pdf

8. Мультимедійний супровід занять із зображувальної діяльності в ДНЗ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://pv->

sonechko.ucoz.ua/blog/multimedijnij_suprovid_zanjat_iz_zobrazhuvalnoji_dijalnosti_v_dnz/2016-03-25-5

9. Проценко В. Колиска думки – казка: [В.О. Сухомлинський про казку] / В. Проценко. – Київ, 1998. – №5-6. – С. 125-127.

10. Хрестоматія по теорії і методикі розвитку речі дітей дошкільного віку: Учебное пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Сост. М. М. Алексеева, В. И. Яшина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 560 с.

СЕКЦІЯ VI

«Професійна підготовка майбутніх педагогів: стан та перспективи»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Дмитро Білорус
Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Красноград
Науковий керівник: Гніда Г.М.,
викладач*

Сучасні темпи розвитку освіти у поєднанні із потребами у фахівцях на ринку праці диктують нові правила підготовки майбутніх учителів. Завдання освітніх закладів, які готують фахового молодшого бакалавра, полягає у формуванні у студентів наукового світогляду, творчих здібностей, системи

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сучасних професійних знань, які б допомогли майбутньому педагогу бути впевненим у собі, своїх уміннях.

Вектор направлення освітнього процесу спрямований на поступове формування ключових предметних і професійних компетентностей, зокрема й інформаційно-комунікативних.

Інформаційно-комунікативна компетентність передбачає впевнене і водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією під час навчання, в публічному просторі та приватному спілкуванні [4].

Інформаційна медіаграмотність, вміння працювати з базами даних, навички кібербезпеки в інтернетному просторі, набуття етичних правил роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) свідчать про сформованість інформаційно-комунікативної компетентності і визначають готовність випускника до фахової діяльності [2].

Як показує досвід, використання інформаційно-комунікаційних технологій доцільне при вивченні будь-яких предметів, адже вони дають змогу не лише поживити заняття, а й зробити освітній процес більш цікавим, результативним.

Важливим чинником для інтенсивної роботи на заняттях з української літератури є використання інформаційних технологій, які підвищують ефективність, якість, результативність процесу навчання; забезпечують спонукальні стимули, що зумовлюють активізацію пізнавальної діяльності; сприяють кращому використанню міжпредметних зв'язків.

Інформаційно-комунікаційну компетентність розвивають у поєднанні з апробованими, результативними сучасними технологіями, такими як гейміфікація, скрайбінг, перевернуте навчання, дистанційне навчання, BYOD-технології, технологія «SMART».

Одним із сучасних методів активного навчання є гейміфікація. Гейміфікація – це використання ігрових механізмів та методів у неігрових

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

сферах. Прикладами завдань можуть бути квести, вебквести (наприклад, під час вивчення творчості будь-якого письменника можна скласти путівник із завданнями, коли за кожен пройдений етап студент отримує оцінку. Якщо якість завдання студент або група не виконали, то попередні досягнення анулюються) [1]. Заняття з української літератури з елементами гейміфікації будується так:

Завдання 1 → Завдання 2 → Завдання 3 →.....

Прикладом таких завдань може бути гра «Морський бій», у якій одночасно іде повторення вивченої теми і одночасне набирання необхідної кількості балів для проходження наступного завдання.

Термін BYOD розшифровується як «bring your own device», або – «принеси свій власний пристрій». Виконання завдань уможливорює використання викладачами та студентами своїх девайсів під час занять [3].

Завдяки BYOD можна не лише зробити цікавішим процес навчання, але й пришвидшити його. Адже не доведеться використовувати додатковий час на прості дії, наприклад, на занесення завдань у робочий зошит або на копіювання малюнків, відеороликів чи цитат, що займають такі потрібні хвилини, які можна реорганізувати в дискусію або ж консультацію.

Навіть перевірка знань займає менше часу завдяки таким мобільним програмам. Використання інтернет-ресурсів значно підвищує ефективність та змістову значущість будь-якого заняття, стимулює викладача до побудування принципово інших незвичних для студентів форм занять.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій роблять заняття яскравими, створюють позитивну робочу атмосферу, сприяють унаочненню і кращому запам'ятовуванню матеріалу.

Сучасній освіті потрібні педагоги, які є гнучкими у змінах, легко адаптуються до суспільних вимог, є вмотивованими до саморозвитку, компетентними фахівцями, використовують нові технології для навчання та успішного розвитку здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Багузіна О. І. Вебквест технологія як дидактичний засіб формування іншомовної комунікативної компетентності [Електронний ресурс] / О. І. Багузіна. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/veb-kvest-tekhnologiya-kak-didakticheskoe-sredstvo-formirovaniya-inoyazychnoi-kommunikativno#ixzz2jVexRWt1>. – Назва з екрана.
2. Дегтярьова Г. А. Застосування комп'ютерних методичних систем на уроках української мови та літератури / Г. А. Дегтярьова // Дивослово. – 2010. – № 4. – С. 2–4.
3. Технологія BYOD[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fsf-linux.blogspot.com/>. – Назва з екрана.
4. Цінько С. Роль ТЗН і комп'ютерних технологій у розвитку професійно-творчого потенціалу майбутніх учителів-словесників / С. Цінько, О. Рябцев // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 1. – С. 40–42.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ТА ФОРМ РОБОТИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Олександра Більська
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця
Науковий керівник : Головська І.В.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. Стаття присвячена проблемі аналізу використання інтерактивних методів та форм роботи на сучасному уроці англійської мови. Охарактеризовано особливості організації та проведення колективних (кооперативних) методів навчання та групової (фронтальної) форми організації навчальної діяльності учнів. Звернено увагу на переваги та недоліки використання інтерактивних методів та форм роботи на уроках англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: інтерактивне навчання, традиційне навчання, групова (фронтальна) форма, колективна (кооперативна) форма організація роботи.

Постановка проблеми. На сучасному етапі основною метою навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах є формування та розвиток комунікативної компетентності та комунікативної культури школярів. Вчитель покликаний створити сприятливі умови для кожного учня в оволодінні іноземною мовою, дібрати такі методи навчання, які б дали змогу усім без винятку виявити свою активність та творчість. Такі умови можуть бути створені за допомогою інтерактивних форм та методів навчання. Однак ефективність зазначеного процесу залежить від врахування переваг та недоліків різноманітних форм інтерактивного навчання та їх доречного застосуванні у вивченні англійської мови.

Стан дослідження проблеми. Питанням дослідження сутності і форм інтерактивної освіти присвячені роботи А. Рівіна. Передумови використання інтерактивних методів в навчальному процесі були описані в працях Ш. Амонашвілі, Дж. Брюннера, Є. Ільїна, А. Маслоу, В. Сухомлинського, В. Шаталова. Методичні аспекти використання інтерактивних форм роботи на уроках іноземної мови вивчали Н. Бориско, Г. Кривчикова, Т. Кудряцев, А. Матюшкин, І. Махмутов, Л. Пироженко, О. Пометун та інші.

Мета статті – проаналізувати переваги та недоліки використання інтерактивних методів та форм роботи на уроках англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Слово «інтерактивний» означає здатний до діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації навчальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [5].

За визначенням педагогічного енциклопедичного словника Б. Бім-Бада інтерактивне навчання – це навчання, яке побудоване на взаємодії того, хто

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

навчається, з навчальним середовищем, яке є сферою досвіду, що засвоюється. Основними формами інтерактивної роботи є навчальна взаємодія учнів у парах і мікрогрупах [1, 4].

Прийнято вважати, що спілкування в процесі навчання іноземної мови може бути «одновекторним» і «багатовекторним». У першому випадку мається на увазі організація навчального процесу з переважанням фронтальних форм роботи, коли вчитель запитує / спонукає учня до мовної діяльності, а учень відповідає. Що стосується «багатовекторного» спілкування, для нього типовими формами роботи є групові та колективні, в яких кожен учень має можливість проявити себе як самостійний і повноправний учасник певної діяльності.

Інтерактивне навчання має ряд переваг над традиційним, оскільки під час такого навчання задіяні усі учасники освітнього процесу з рівними правами та можливостями. Протягом інтерактивного навчання створюється безліч «ситуацій успіху», за короткий час опановується велика кількість матеріалу, що дозволяє суттєво зекономити час і приділи увагу практиці, формуються навички толерантного спілкування; вміння аргументувати свою точку зору, знаходити альтернативне рішення проблеми. Реалізувати мету інтерактивного навчання можна за допомогою інтерактивних форм роботи.

Аналіз методичної літератури дає нам змогу виділити наступні види інтерактивних методів: групові та колективні. Групова (фронтальна) форма організації навчальної діяльності учнів передбачає навчання однією людиною (здебільшого вчителем) групи учнів чи цілого класу. За такої організації навчальної діяльності кількість слухачів завжди більша, ніж тих, хто говорить. Усі учні одночасно працюють разом чи індивідуально над одним завданням із наступним контролем результатів [5, 19].

Наведемо декілька прикладів фронтальних методів, які можуть бути застосовані на різних етапах уроку. Використання методу «Асоціативний куш» сприяє розвитку логічного мислення, уваги та пам'яті учнів та створює

широкі можливості для використання ними функціональних виразів у власному мовленні. Метод «Велике коло» передбачає таку організацію, коли усі учасники сидять у колі і за бажанням висловлюються з певного питання. Обговорення триває поки є бажуючі. Вчитель може взяти слово після обговорення. Різновидом методу «Велике коло» є метод «Мікрофон». Учні швидко по черзі висловлюються з певного питання, передаючи один одному уявний «мікрофон».

Перевагами даної групи методів є те, що чим більшою є кількість учасників взаємодії, тим більше цікавих ідей та думок буде виголошено, більше прикладів різного життєвого досвіду буде наведено. Вчитель має змогу оцінити усіх учнів. Такі методи часто використовують в заключній частині уроку, щоб підсумувати усе вивчене, перевірити, чи усі засвоїли новий матеріал. Серед недоліків можемо зазначити те, що не всі учні почувають себе комфортно, виступаючи перед великою групою людей, деякі соромляться, почувають себе невпевнено.

Колективні (кооперативні) методи навчання – це навчання у малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою, де вчитель керує роботою кожного з учнів опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Кооперативні методи навчання відкривають більше можливостей для співпраці зі своїми ровесниками, дозволяють реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяють досягненню високих результатів засвоєння знань та формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами і методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання [5, 19]. Досвідчений вчитель створює групи, коли бажає розвинути у своїх учнів командний дух та навички співробітництва.

Серед переваг групової форми роботи можемо зазначити те, що кожен учень має більше часу, щоб висловитися, більше реалізується індивідуальний підхід у навчанні, зростає спектр соціальних ролей, який кожен може

спробувати виконати. У школярів зростає інтерес до навчання, а стресове напруження, навпаки, зменшується, оскільки обов'язки розподіляються між членами групи. Невимушена обстановка в малій групі сприяє розвитку у сором'язливих учнів навичок міжособистісного спілкування. Крім того, технології кооперативного навчання вчать учнів уникати конфліктних ситуацій при вирішенні суперечливих питань. Серед недоліків можна виділити те, що вчителів важко оцінити роль кожного учасника групи, частку виконаної особисто ним роботи.

Кооперативна технологія може здійснюватися не тільки в групах, а й у парах. Пара є різновидом навчального колективу, де відбувається взаємонавчання [3, 223-229]. Перевагами парної роботи є те, що учні почувають себе більш незалежними від керівництва вчителя, зростає частка їх активності та самостійності, вони оволодівають навичками співпраці. Серед недоліків виділяють те, що така робота може спричиняти шум у класі, учні можуть вести розмови, які не стосуються теми уроку. Усе вищезгадане вимагає сформованості у вчителя навичок підтримання дисципліни у класі, організації та спрямованості діяльності учнів.

Наведемо декілька прикладів колективних методів для використання їх на різних етапах уроку. Метод «Навчаючи – вчуся» дає учням можливість ознайомити групу своїх однокласників з новою інформацією в доступній формі. Коли час виконання вправи сплине, учні розповідають у класі, про що вони дізналися від інших. За допомогою методу «Два – чотири – всі разом» учні вчаться розподіляти обов'язки, доводити свою думку, розвивають творчі здібності. Він використовується, коли потрібно обговорити якесь питання спершу в парах, потім у квартетах, потім у більших групах і презентувати результат у вигляді проекту. Сюжетно – рольові ігри організують тоді, коли необхідно на практиці показати школярам, як правильно застосовувати знання. Рольові ігри можна використати під час вивчення будь-якої теми на уроці закріплення знань.

Висновок. Отже, кожен вид роботи, який може бути колективним, парним та груповим, має своє місце в класі. Є певні переваги та недоліки кожного підходу, але їх вдала комбінація може сприяти ефективному вивченню мови. Ключовим є використання на уроці англійської мови різноманітності форм та методів взаємодії та надання школярам достатньої кількості можливостей використовувати іноземну мову практично та вчитися одне в одного.

Список використаної літератури:

1. Бориско Н. Ф. Теоретичні основи створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителів іноземних мов / Н. Ф. Бориско. – К.: Видавництво «Ленвіт», 2000. – 36 с.
2. Будакова В. М. Я иду на урок: Хрестоматия игровых приёмов обучения: [Книга для учителя]. / В. М. Будакова, А. П. Єршова. – М.: Издательство «Первое сентября». – 2000. – 224 с.
3. Кривчикова Г. Ф. Інтерактивне навчання іншомовного писемного мовлення студентів мовних спеціальностей / Г. Ф. Кривчикова // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 17-20.
4. Ляховицький М. В. Методика преподавания иностранных языков / М. В. Ляховицький. – М.: Издательство «Высшая школа», 1981. – 159 с.
5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології: Наук.-метод. посібн. / За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ
НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ НУШ**

Ірина Бурлін
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Реформування української освіти сприяє тому, що учитель повинен навчитися застосовувати у своїй діяльності нові методи, технології та прийоми роботи з учнями, для того, щоб активізувати їхню навчальну діяльність та сприяти розвитку інтересу, а також бажанню вчитися, пізнавати та відкривати щось нове. Однією з нових та ефективних сучасних технологій є технологія «навчання як дослідження».

Ключові слова: педагогічна технологія, технологія «навчання як дослідження» реформа НУШ, початкова освіта.

Постановка проблеми. Усім відомий той факт, що зараз освіта в Україні перебуває в періоді перебудови та змін. Майбутні учителі повинні бути готові до реформ у Новій Українській Школі. Оскільки концепція НУШ велику увагу приділяє новим та сучасним технологіям навчання, котрі зможуть заохотити учня розвиватися та навчатися саме через практичну діяльність. Потенційний учитель має ознайомитися з усіма технологіями, які будуть містити у собі саме практичну роботу (у нашому випадку – дослідження).

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого-педагогічних досліджень (В. Андреев, В. Биков, П. Блонський, Д. Богоявленський, І. Лернер, О. Скаткін, В. Успенський) свідчить про те, що технологія «навчання як дослідження» є досить актуальною та ефективною у школі. Адже дитина під час проведення самостійного дослідження матеріал сприймає та засвоює набагато краще, ніж коли отримує вже готову інформацію [3; 4].

Мета статті. Здійснити аналіз проблеми підготовки майбутніх вчителів молодших класів до впровадження технології «навчання як дослідження» в умовах НУШ.

Виклад основного матеріалу. Світ змінюється дуже швидко і це змушує педагогіку переглянути місце дослідження у навчальному процесі початкової школи. Цілком зрозуміло, що вміння й навички дослідницького пошуку обов'язково потребують не тільки ті, чиє життя пов'язано з науковою діяльністю. Вони необхідні кожній людині. Дитяча потреба в дослідницькому пошуку обумовлена біологічно. Кожна здорова дитина народжується дослідником. Невтомна жадоба нових вражень, допитливість, цікавість, прагнення спостерігати й експериментувати традиційно розглядають як важливі риси дитячої поведінки. Дослідницька активність – природний стан дитини. Вона спрямована на пізнання світу і хоче його пізнавати. Саме це внутрішнє прагнення до пізнання шляхом дослідження спричиняє дослідницьку поведінку та створює умови для дослідницького навчання.

Сучасна освіта в Україні активно реформується. І це змушує майбутніх учителів важливу увагу звертати на нові технології навчання. У Додатку до Державного Стандарту початкової освіти подано «Показчик наскрізних умінь», які реалізуються в рамках кожної освітньої галузі. "Розвиток наскрізних умінь є індикатором впровадження компетентнісного підходу на рівні конкретної шкільної практики. Орієнтування на наскрізні вміння забезпечує рівновагу між знаннями, вміннями, ставленнями учнів та їхніми реальними життєвими потребами. Наскрізні уміння слугують підставою для інтеграції освітніх галузей, впроваджуються під час вивчення змісту всіх навчальних предметів [1].

В свою чергу в Концепції НУШ вказано, що ці наскрізні вміння мають формуватися певним чином через практичну діяльність, в тому числі і через проведення досліджень [2].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Використання у навчанні дослідницьких прийомів та методів сприяє глибокому засвоєнню учнями знань, формуванню у них умінь і навичок, вихованню інтересу до пізнавальної, творчої діяльності.

Сутність технології «навчання як дослідження» полягає у забезпеченні освітньої підготовки учнів у процесі систематичних (за періодами навчання і навчальними предметами) навчальних досліджень. Метою застосування дослідницьких технологій в навчанні є набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності, об'єднання розвитку їх інтелектуальних здібностей, дослідницьких умінь і творчого потенціалу, формування на цій основі активної, компетентної, творчої особистості [6, 18].

Упровадження дослідницької технології в навчальному процесі сприятиме виконанню низки комплексних педагогічних завдань, провідне місце серед яких належить становленню досвіду самостійного пошуку нових знань і реалізації їх за умов творчості, формування нових пізнавальних цінностей і збагачення ціннісної орієнтації, тому навчання на основі здійснення дослідницької діяльності значною мірою ініціюється учнями, які засвоюють новий досвід.

Організація навчальних досліджень учнів має відповідати основним вимогам до проведення будь-яких досліджень: запроваджувати методи наукового пізнання, розширювати зміст учнівської освіти й удосконалювати їхню підготовку до майбутньої діяльності.

За дослідницької технології необхідне застосування відповідних дидактичних засобів непрямого й перспективного керівництва роботою школярів, що спрямовували б напрям їхню діяльність на пошук пояснень і доказів закономірних зв'язків і відношень фактів і процесів, які можна експериментально спостерігати або теоретично аналізувати [5, 178].

Для технології «навчання як дослідження» є актуальним визначення основних компонентів навчально-дослідницької діяльності учня та рівнів мотивації. Для низького, споглядального рівня мотивації характерно, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

учня приваблюють лише яскраві факти й ефектні демонстраційні досліди. Для споглядально-діяльнісного рівня мотивації характерним є спрямованість й зацікавленість вирішенням нескладних дослідницьких завдань, установленням причинно-наслідкових зв'язків між ними. Вищим є діяльнісний, діялісно-дослідницький і дослідницькій рівні мотивації.

Перший характеризується однаковим ступенем інтересу, бажанням і прагненням учнів до дослідницької діяльності й до репродуктивної діяльності. Для другого характерна перевага в школярів інтересу, бажання та прагнення до дослідницької діяльності. Для найвищого рівня дослідницької мотивації притаманним є інтерес до цього виду діяльності як стрижневий у всьому комплексі мотивації.

Упровадженням дослідницької технології передбачається:

- визначення мети та змісту навчальних досліджень із конкретних предметів навчальної програми;

- постановки завдань і визначення характеру дослідницької практики учнів згідно з періодом навчання (по класах).

У процесі реалізації дослідницької технології слід здійснювати постійний контроль поточних результатів, вносити вчасні корективи, що ведуть до більш упевненого досягнення поставленої мети. Основою технологічної побудови навчального процесу має бути оперативний зворотний зв'язок, який слід організувати так, щоб він пронизував увесь процес навчання. Якщо дослідницька технологія обирається основною для вивчення визначеного предмета або в роботі окремого вчителя, то всі подані вище операції мають здійснюватися з урахуванням цієї специфіки.

Зміст дослідницької технології визначає те, що її особливою складовою є низка вимог, яким повинен відповідати вчитель. Насамперед він повинен мати широку ерудицію в конкретній науковій галузі, що відповідає навчальним предметам, які він викладає (психологічну, педагогічну, методичну, дослідницьку).

Для ефективного впровадження дослідницької технології вчителю потрібно визначити теми вивчення програмного матеріалу з навчального предмета, урахувавши необхідний час і пересвідчившись у наявності пізнавальної цінності впровадження дослідницької технології. Йому варто розробити систему завдань для учнів, які будуть проводити дослідження відповідних проблем [7, 48].

Педагог повинен керуватися оптимістичною концепцією: кожен учень має певний дослідницький потенціал, навчально-дослідна робота допоможе йому наблизитися до розуміння наукової картини світу, стати талановитою творчою особистістю [8, 435].

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, підготувати майбутніх учителів до впровадження технології навчання як дослідження (дослідницької) є важливим завданням сучасної педагогіки вищої школи. Адже вчитель має повністю відповідати і виконувати ті вимоги, які ставить перед ним сучасна освітня система.

Список використаних джерел:

1. Нова Українська Школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. 36 с. URL <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 17.04.2020).
2. Державний стандарт початкової освіти: офіц. видання : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. Київ, 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п> (дата звернення 17.04.2020).
3. Блонський П. П. Избр. пед. и психол. соч. в 2 т. – Т. 1 / Павел Петрович Блонский; под ред. А. В. Петровского. – М.: Педагогика, 1979. – 304 с.
4. Богоявленський Д. Н., Менчинська Н. А. Психологія засвоєння знань в школі. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959. – 347 с.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

5. Пехота О. М. Освітні технології: навчально-методичний посібник /О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 2002. – 255 с.
6. Полат Є. С. "Нові педагогічні технології" // Посібник для вчителів. / Є. С. Полат – М., 1996 р.
7. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі / О. О. Сокурєнко. – Миколаїв : ОІППО, 2011. – 50 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К. 2002. – 528 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Наталія Васьків
Дрогобицький державний педагогічний університет
Імені І.Я. Франко
м. Київ
Науковий керівник : Невмержицький О.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Тези присвячено висвітленню специфіки підготовки педагогічних кадрів у Республіці Польща. Охарактеризовано основні концепції, що лежать в основі педагогічної освіти. Розглянуто особливості побудови системи педагогічної освіти у Польщі. Вказано на специфіку адаптації польської моделі вищої освіти, у т.ч. її педагогічної, до вимог Болонського процесу.

Ключові слова: педагог, педагогічна освіта, професійна підготовка, Республіка Польща.

Сучасність ставить серйозні вимоги до фахівців, які мають бути активними, мобільними та гнучкими, зважаючи на швидкі зміни сучасного життя. Молоде покоління має бути готовим до функціонування в нових умовах, які на чільне місце висувають науку та технології.

Формування сучасного молодого покоління є важливим завданням педагогічних працівників. А це, своєю чергою, актуалізує проблему підвищення ефективності підготовки педагогічних кадрів. Маємо тривалі традиції підготовки педагогічних працівників, однак, вважаємо, що не варто нехтувати й прогресивним зарубіжним досвідом. Його вивчення може дати змогу оцінити власні досягнення у цій царині з точки зору переваг та недоліків, вказати на перспективні шляхи розвитку вітчизняної педагогічної освіти.

У цьому контексті звернемося до досвіду розбудови педагогічної освіти у Республіці Польща. Це країна-сусід, яка свого часу перебувала у соціалістичному таборі та мала приблизно однакові стартові можливості у підготовці педагогічних працівників з незалежною Україною.

Насамперед зазначимо, що у польській педагогічній теорії сформовано кілька концепцій підготовки майбутніх педагогів.

Згідно з першою концепцією, підготовка майбутніх педагогів має полягати у забезпеченні їх максимально широкими енциклопедичними знаннями. При цьому роль педагога в освітньому процесі визнається пріоритетною. Саме він вважається особливим джерелом знань школярів.

Відповідно до другої концепції, у процесі професійної підготовки майбутній педагог має насамперед особливо ґрунтовно опанувати знання з певної навчальної дисципліни, яку буде викладати у школі (хімія, біологія, математика, польська мова тощо).

Третя концепція враховує необхідність методичної підготовки майбутніх педагогів, відтак у процесі професійної підготовки особлива роль відводиться дисциплінам психолого-педагогічного блоку.

Четверта концепція ставить перед майбутніми педагогами завдання опанування способів розв'язання різноманітних життєвих проблем, зокрема, й освітніх [1, 58].

Підготовка педагогічних кадрів у Республіці Польща здійснюється у державних та приватних закладах освіти, які належать до академічного та освітнього середовища. Академічна сфера представлена університетами, вищими професійними школами, вищими педагогічними школами, натомість освітня – презентована учительськими колегіями. Як зазначає Т. Кристопчук, характер навчання у педагогічних закладах освіти є академічним та реалізовується у межах одного предмета спеціалізації, що доповнюється психолого-педагогічною підготовкою. При цьому вагому роль відіграє педагогічна практика [2, 129].

Адаптуючи польську модель вищої освіти до вимог Болонського процесу, було впроваджено різнорівневу підготовку фахівців. Перший з цих рівнів – ліценціат з 3–4-річним терміном навчання. Другий рівень представлений 1–2-річною магістратурою. Відповідно третій рівень представлений докторантурою з трирічним терміном навчання.

Кожен польський вчитель проходить кілька ступенів професійної кар'єри: молодий викладач, вчитель за контрактом, вчитель за призначенням, дипломований вчитель та професор освіти [3, 66].

Отже, у системі вищої педагогічної освіти Республіки Польща впроваджено різнорівневу підготовку фахівців. При цьому здобути вчительський фах можна у різних типах закладів вищої освіти, до яких, зокрема, належать університети, вищі педагогічні школи, учительські колегіуми тощо. Безперечно у системі польської педагогічної освіти є свої труднощі та проблеми, ознайомлення з якими може створити можливість для уникнення помилок при підготовці молодій генерації українських педагогів.

Список використаних джерел:

1. Біницька К. М. Модернізація педагогічної освіти в Республіці Польща та діяльність вищих педагогічних шкіл у 90-х рр. ХХ ст. *Наукові*

записки : [збірник наукових статей]. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Випуск LXXXVIII (98). С. 53–60

2. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в Республіці Польща: структура та зміст. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2003. № 3–4. С. 127–134.

3. Кристопчук Т. Є. Педагогічна освіта в Україні та в Республіці Польща: порівняльний аналіз. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2017. Вип. 2. С. 63–70.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Мирослава Вірченко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник : Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Стаття присвячена проблемі визначення сутності та структури готовності майбутніх учителів до виховної роботи з педагогічно занедбанними молодшими школярами.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, структура готовності, майбутній вчитель початкової школи, молодший школярі, виховна робота, педагогічно занедбані діти.

Актуальність дослідження. У зв'язку зі збільшенням в Україні кількості проблемних сімей, зниженням рівня педагогічної освіти батьків, негативним впливом засобів масової комунікації, проблемами в політично-економічному розвитку країни помітно зросла чисельність важковиховуваних, педагогічно занедбаних дітей. Водночас недостатньо

вивченим є питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з педагогічно занедбаними учнями.

Останні дослідження та публікації. Питання педагогічної занедбаності та важковиховуваності досліджували М. Алемаскін, В. Баженов, А. Белкін, П. Блонський, Л. Виготський, Л. Зюбін, Б. Кобзар, І. Козубовська, А. Кочетов, І. Литвинов, А. Макаренко, Л. Маленкова, Г. Медведєв, А. Микитіна, В. М'ясищев, І. Невський, В. Обухов, Р. Овчарова, І. Солопенко, В. Сухомлинський та ін.

Мета статті: проаналізувати сутність та структуру готовності майбутнього вчителя до виховної роботи з педагогічно занедбаними молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готовність до діяльності як один з важливих складників підготовки фахівців, розглядається з різних позицій, наприклад: настанова (Д. Узнадзе), якість особистості (К. Платонов), особистісне утворення (Л. Кондрашова), особливий психічний стан (М. Дьяченко, Л. Кандибович), складне психічне утворення (О. Мороз) тощо.

В. Сластьонін, вивчаючи рівень педагогічної майстерності педагогів, готовність розглядає як сукупність загально педагогічних умінь. Дослідник наголошує, що готовність до праці повинна містити в собі такі компоненти, як властивості й характеристики, які визначають професійно-педагогічну й пізнавальну спрямованість особистості педагога, вимоги до його психолого-педагогічної підготовки, обсяг і склад спеціальної підготовки, зміст методичної підготовки за фахом [4].

К. Дурай-Новакова зазначає, що «готовність є складним структурним утворенням, ядро якого складає позитивне ставлення студентів до вчительської професії, достатньо стійкі мотиви педагогічної діяльності, наявність професійно значимих якостей особистості» [1].

Під *готовністю майбутнього вчителя до виховної роботи з педагогічно занедбаними учнями* ми розглядаємо особливу інтегровану

структуру, яка забезпечує високі результати педагогічної роботи й включає в себе сукупність мотивів, цілей, знань, умінь, навичок, необхідних для організації своєї діяльності з педагогічно занедбаними учнями у освітньому процесі початкової школи.

Загалом розглядаємо професійну готовність як результат професійної підготовки, а готовність до виховної роботи з педагогічно занедбаними учнями як результат відповідної підготовки у ЗВО.

Результати аналізу літератури дозволяють стверджувати, що вчені по-різному визначають і структуру професійної готовності фахівця: одні з них компонентами готовності називають ставлення особистості до діяльності (Н. Горбач, Н. Кичук, А. Линенко); інші виокремлюють такі складові, як мотиваційний, змістовий, процесуальний, організаторський (Н. Кузьміна, Л. Спирін, В. Сластьонін, О. ІЩербаков та ін.); мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти (В. Моляко, Є. Машбиць, О. Тихомиров).

У структурі готовності до виховної роботи з педагогічно занедбаними молодшими школярами виділяємо наступні компоненти: *мотиваційно-ціннісний, когнітивний (знаннєвий) та поведінково-діяльнісний*. Розглянемо детальніше кожний з компонентів, що є критерієм прояву загальної готовності.

Мотиваційно-ціннісний компонент містить у собі мотиви, потреби, інтереси, переконання, цінності та визначає спрямованість майбутнього вчителя початкової школи на виховну роботу з педагогічно занедбаними учнями.

Мотиваційна сфера готовності ґрунтується на усвідомленні значущості педагогічної діяльності вчителя початкової школи, формуванні поваги до особистості педагогічно занедбаного учня, прагненні до пошуку нових, ефективніших методів у роботі із даною категорією учнів. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів стимулює розумові процеси, є

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

джерелом інтелектуальної активності; мобілізує творчі сили та пошук при виконанні пізнавальних завдань.

Зауважимо, що робота з педагогічно занедбаними учнями є складним процесом, який вимагає від сучасного вчителя сформованих відповідних ціннісних орієнтацій. Педагоги-науковці розглядають ціннісну орієнтацію як систему стійких ставлень особистості до навколишнього світу й до самого себе у формі фіксованих установок на ті чи інші цінності матеріальної чи духовної культури суспільства, тобто характеризують ціннісну орієнтацію через спрямованість особистості на певні цінності [3].

Отже, мотиваційно-ціннісний компонент вияву готовності до виховної роботи з педагогічно занедбаними учнями виявляється через наступні показники:

- інтерес до проблеми виховної роботи з педагогічно занедбаними учнями в освітньому процесі;
- бажання планувати та проводити індивідуальну виховну роботу з педагогічно занедбаними учнями;
- потреба професійного самовдосконалення з даної проблеми;
- спрямованість на пошук нових ефективних форм, методів роботи з педагогічно занедбаними учнями.

Наступним у готовності студентів до роботи з педагогічно занедбаними учнями ми виділили **когнітивний компонент**, який багатьма науковцями визначається як знаннєвий. Знання – це «розуміння, збереження у пам'яті і відтворення фактів науки, понять, правил, законів, теорій» [2, с. 44].

Готовність до роботи з педагогічно занедбаними учнями можлива за умов отримання належних знань про психофізіологічний розвиток дітей молодшого шкільного віку, причини виникнення занедбаності, інноваційні методи педагогічної діяльності, їхнє засвоєння повинно сприяти творчому осмисленню характеристики педагогічної занедбаності. Постійне пізнання

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спонукатиме до активної, педагогічно грамотної й доцільної дії, спрямованої на подолання педагогічної занедбаності дітей.

В аспекті проблеми нашого дослідження, важливим у роботі з педагогічно занедбанними дітьми, є оволодіння майбутніми педагогами такими **знаннями**:

- знання про сутність педагогічної занедбаності, причини та можливі форми прояву занедбаності в дитини молодшого шкільного віку;
- обізнаність з формами й методами роботи з педагогічно занедбанними учнями в освітньому процесі початкової школи;
- знання особливостей використання індивідуальних форм і методів у роботі з даною категорією дітей.

До **поведінково-діяльнісного компоненту** ми включаємо вміння й навички роботи з педагогічно занедбанними учнями. Для роботи з педагогічно занедбанними учнями важливим є:

- уміння ставити мету і цільові завдання у роботі з педагогічною занедбаністю учнів;
- уміння визначати педагогічну занедбаність у дитини, її причини та форми прояву;
- уміння оптимально вибирати форми й методи роботи з такими дітьми у освітньому процесі;
- уміння планувати і проводити індивідуальну роботу з педагогічно занедбанними учнями.

Поведінково-діяльнісний компонент передбачає також володіння інноваційними технологіями, методикою роботи й уміння планувати роботу із занедбанними учнями з урахуванням сучасних реалій та нових досягнень у галузі педагогіки і психології.

Висновок. Таким чином, досягнення високого рівня готовності майбутніх учителів до виховної роботи з педагогічно занедбанними учнями молодшого шкільного віку можливе за умови поєднання та цілісного

формування мотиваційно-ціннісного, когнітивного та поведінково-діяльнісного компонентів, кожний з яких виявляється через свої критерії та показники, що є необхідними для комплексної підготовки майбутнього фахівця до означеного виду діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. диссерт. д-ра пед. наук: 13.00.01. М., 1983. 32 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с.
3. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності). *Рідна школа*, 1994. № 3-4. С. 68-72.
4. Слостенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию. М.: Академия, 2003. 192 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЕЛЕМЕНТІВ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ольга Вербицька
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

***Анотація.** Впродовж усього навчання в загальноосвітньому закладі закладаються підвалини успішного особистісного розвитку. Саме у початковій школі відбувається формування життєвої, освітньої компетентності дитини. Впровадження в навчально-виховний процес інноваційної гуманістично зорієнтованої технології арт-терапії є одним із ефективних шляхів вирішення педагогічних завдань, що передбачає створення психологічно-комфортного освітнього середовища шляхом актуалізації естетико-терапевтичного потенціалу традиційних засобів психолого-педагогічного впливу (казка, гра, музика, танок, спілкування та ін.). У статті розкривається проблема підготовки майбутніх вчителів початкових класів до використання елементів арт-педагогічних технологій.*

***Ключові слова:** арт-терапія, арт-педагогіка, учитель початкових класів, фахова підготовка, мистецтво.*

Постановка проблеми. Реформування сучасної початкової ланки освіти висуває перед майбутніми учителями нові завдання, серед яких – володіння новими педагогічними технологіями, методами і формами організації навчально-виховного процесу. З огляду на це, студенти спеціальності «Початкова освіта» мають бути готові до використання під час уроку елементів арт-педагогічних технологій.

Аналіз актуальних досліджень. В Україні питаннями та проблемами арт-педагогіки займаються багато вчених-теоретиків та практиків: А. Бреусенко-Кузнецов, О. Вознесенська, Н. Волкова, В. Газолишин, Н. Ещенко, О. Любарец, Н. Полякова, Н. Простакова, О. Пинчук, А. Старовойтов, А. Чуприков, Т. Яценко та ін.

Підготовка майбутніх педагогів до впровадження в освітню діяльність арт-педагогічних технологій розглядалася М. Беляєвою, Т. Кисельовою, Л. Лебедєвою, О. Сорокою та ін. Сучасні дослідження вказують на необхідність активного пошуку ефективних засобів підготовки майбутніх фахівців як активних учасників інноваційної практики та особливе зацікавлення у науковців викликають арт-педагогічні технології навчання.

Здійснюючи наукові пошуки стосовно застосування арт-терапії в освітній системі, можемо представити позицію багатьох дослідників. Як зарубіжні автори Д. Аллан, Т. Боронська, Ч. Ірвуд, Е. Хольцман, Л. Монтанарі, Р. Сільвер, Е. Холт, М. Федорко, С. Керрел, К. Уелсбі,

М. Ессекс, К. Фростиг, Д. Хертз, В. Бреусенко, так і вітчизняні науковці О. Вознесенська, О. Деркач, О. Древицька, І. Зязюн, Л. Злочевська, О. Копитін, В. Кокоренко, О. Кондрицька, М. Кісельова, Л. Лебедева, Л. Мова, Л. Терлецька визначають, що арт-технологіям властиві суттєві переваги, порівнюючи з іншими методами практичної психології. Використання цих технологій дозволяють значно розширити форми роботи у психолого-педагогічній сфері з підростаючої особистості.

Водночас проблема впровадження арт-педагогічних технологій у навчально-виховний процес початкової школи залишається недостатньо дослідженою і потребує ґрунтовного вивчення.

Мета статті. Розкрити проблему підготовки майбутніх вчителів молодших класів до використання у процесі навчання молодших школярів елементів арт-педагогічних технологій.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах швидко розповсюдилось використання арт-терапії в освітньому просторі, де такий педагогічний напрям отримав назву арт-педагогіка. Педагогіка ХХІ-го століття розширила традиційні форми та методи реалізації навчального процесу. За дослідженнями Л. Лебедевої, використання мистецтва в якості терапевтичного та психокорекційного чинника стає все більш доступним для педагога і розрахований на потенційно здорову особистість. Завдяки своєму міждисциплінарному характеру арт-терапія здатна не лише здійснити терапевтичний чи корекційний вплив на психофізичний стан дитини, а й реалізувати основні освітні функції. «Технологія терапевтичного малювання дозволяє створити особливі умови, відмінні від звичайних умов навчальної діяльності, в яких найбільшою мірою проявляється індивідуальність особистості кожного учня, отримується позитивний досвід соціальної взаємодії, розвиваються вміння слухати і розуміти інших, співчувати і співпереживати, щиро допомагати один одному, знаходити конструктивні способи вирішення

труднощів і розв'язання конфліктів, приймати відповідальні рішення», – зазначає автор [3, 29].

Під поняттям "арт-педагогіка" О. Таранова розуміє галузь педагогічної науки, що вивчає специфіку інтегративного впливу всіх видів заняття мистецтвом та пробуджених ним форм продуктивної особистості на систему її соціальних зв'язків і ставлень [5].

У наукових положеннях Л. Лебедевої, яка наголошує, що виховний, розвивальний, діагностичний і корекційний процеси протікають водночас завдяки захоплюючій діяльності, в результаті якої налагоджуються емоційні, довірливі комунікативні контакти між дорослим та дитиною, пізнаються закони ефективної соціальної взаємодії [4].

Зазначимо функції, які виконує вчитель використовуючи елементи арт-педагогіки в навчальному процесі:

– виховні – використовуючи групові форми роботи, педагог будує взаємодію в дитячому колективі таким чином, щоб діти навчалися коректному спілкуванню, співчуттю, взаєморозумінню, взаємоповазі та взаємопідтримці, що, в свою чергу, позитивно впливатиме на формування міцного, дружнього колективу, забезпечуватиме орієнтацію в системі моральних норм та сприятиме формуванню у дітей морально-етичних цінностей;

– корекційні – достатньо успішно коректується образ "Я", який раніше міг бути деформованим, покращується самооцінка, зникають неадекватні форми поведінки, налагоджуються способи взаємодії з іншими людьми. Позитивні результати можуть бути досягнуті в роботі з деякими відхиленнями у розвитку емоційної та вольової сфери дитини, оскільки арт-терапевтичні техніки застосовуються для корекції тривожності, агресивності, страхів, сором'язливості та гіперактивності молодших школярів. Діти вчаться вербалізації емоційних переживань, відкритості у спілкуванні, спонтанності. Загалом відбувається особистісний та творчий розвиток

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

дитини, отримується новий досвід, формуються вміння та навички емоційно-вольової саморегуляції;

– психотерапевтичні – "лікувального" ефекту можна досягнути завдяки тому, що у процесі творчої діяльності створюється атмосфера емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, визнання цінності особистості іншої людини, її почуттів та переживань. Відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості та успіху мобілізує цілющий потенціал емоцій;

– діагностичні – арт-терапія дозволяє отримати унікальні відомості про індивідуальні особливості розвитку учнів, їх психічний та емоційний стан. Це коректний спосіб спостереження за дитиною під час навчальної та позакласної діяльності, що дає змогу краще дізнатися про її інтереси, цінності, побачити внутрішній світ, відчуті її неповторність та особистісну своєрідність, виявити її проблеми. У процесі занять легко проявляється характер міжособистісних стосунків і реальне становище кожного школяра у колективі, розкриваються деякі закономірності найближчого соціального оточення;

– розвивальні – завдяки використанню різноманітних форм художньої експресії виникають умови, за яких кожна дитина переживає відчуття успіху, оскільки побічним результатом арт-терапії зазвичай є задоволення, що виникає в результаті виявлення прихованих талантів. Це не лише розвиває художні здібності, але й підвищує самооцінку дітей, сприяє укріпленню віри у власні сили [3].

Арт-педагогіка вирішує такі завдання, близькі до професійно-педагогічних, оскільки арт-педагогіка:

- дає можливість застосовувати інтерактивні технології навчання фахівців мистецького напрямку;

- розвиває рефлексивну культуру і самоконтроль студентів;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- сприяє розвитку всіх органів відчуттів, що є важливим для фахівців саме цієї галузі;

- налагоджує комунікативний простір на заняттях;

- полегшує мислительні процеси;

- дає вихід негативним відчуттям, агресії та ін.

Арт-педагогічна діяльність у сучасній освіті містить:

- використання засобів мистецтва в системі роботи вчителя;

- використання засобів мистецтва з метою виховання, навчання, розвитку, підтримки, соціалізації тощо;

- вплив різних видів мистецтва (музика, театр, образотворче мистецтво, танець, фотографія, поезія тощо) на людину та вивчення природи цього впливу;

- художній підхід до принципів пізнання – формування думок та сприймання з точки зору цілісності образу [2].

Для реалізації арт-педагогіки в навчальному процесі із підготовки майбутніх учителів початкової школи необхідно:

- 1) активно використовувати художнє мистецтво для засвоєння інтелектуального і духовного досвіду майбутніми фахівцями;

- 2) зважати на інтеріоризацію знань, умінь і навичок арт-спрямування, тобто подавати навчальний матеріал у різних модальностях на підставі існуючих у людини репрезентативних систем (візуальної, аудіальної, кінестетичної, полімодальної)

- 3) налагоджувати суб'єкт-суб'єктну сферу в комунікативному просторі "викладач – студент".

Використання арт-педагогічних технологій як засобу творчого самовираження молодших школярів у навчальних закладах базується на наступних принципах:

- принципі співпраці, творчого партнерства всіх учасників навчально-виховного процесу. Даний принцип проявляється тому, що педагог

виконує роль помічника, а молодші школярі отримують не лише знання і вміння, а й імпульс до самовираження, прояву своєї неповторної індивідуальності через знаходження нестандартних, оригінальних рішень;

– принципі новизни, який стосується прийомів та форм організації навчально-виховної роботи. Новизна виступає як основа гнучкості здобутих знань, умінь, можливості їх перенесення в нові творчі ситуації та забезпечує продуктивність роботи, оскільки є основою підтримки й пробудження інтересу до знань;

– принципі педагогічного оптимізму, за якого відбувається віра в потенційні можливості особистості та безпосереднє її демонстрування. Враховуючи вікові особливості молодших школярів, під час використання арт-педагогічних технологій на заняттях важливими є такі положення:

– безумовне прийняття кожної дитини; навчання дітей диференціювати оцінювальні судження дорослих та не переносити їх на всю особистість, що є характерним для цього вікового періоду;

– спілкування педагога з дитиною повинно будуватися на засадах партнерського суб'єкт-суб'єктного спілкування, при якому враховуються інтереси, особливості, почуття та переживання всіх, хто бере участь у роботі групи [1].

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Застосування арт-педагогічних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи дозволить педагогу реалізувати одне з основних завдання освіти розвитку креативності як здатності до творчості та потреби до творчого самовираження. Крім того, це сприятиме формуванню позитивної "Я-концепції" молодшого школяра на основі самопізнання та самосприйняття, ефективному засвоєнню

соціально прийнятних моделей поведінки і спілкування, навичок емоційної саморегуляції тощо.

Використання широкого спектру арт-педагогічних форм в навчальних закладах, які засновані на прийомах образотворчої, музичної, драматично-рольової та художньо-поетичної експресії, мають дозволяти досягти максимального вираження особистістю своєї індивідуальності в соціально прийнятих формах.

Список використаних джерел:

1. Вознесенська О. Л., Волкова Л. М. Методичні засади підготовки майбутніх арт-педагогів / О. Л. Вознесенська, Л. М. Волкова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). № 7(194). Частина I. – Луганськ: Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 60-65.

2. Деркач О. О. Реалізація виховного потенціалу арт-педагогіки в умовах навчально-виховного процесу початкової школи / О. О. Деркач // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 "Теорія і методика мистецької освіти" : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 155–159.

3. Лебедева Л. Д. Педагогические основы арт-терапии в образовании учителя : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / Лебедева Людмила Дмитриевна. – М. : РГБ, 2003. – 383 с.

4. Лебедева Л. Д. Арт-терапия в педагогике / Л. Д. Лебедева // Педагогика. – 2000. – № 9. – С. 27–34.

5. Таранова Е. В. Арт-педагогический практикум по работе с дошкольниками : игры, упражнения, занятия / Е. В. Таранова. – Ставрополь : Ставропольсервисшкола, 2003. – 95 с.

ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР

Марина Гриб
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж
Імені І.Я. Франка»
м. Коростишів
Науковий керівник : Войналович О.В.,
викладач, методист

Анотація. У сучасному світі дедалі важче заохотити дітей до виконання фізичних вправ. Через це спостерігається погіршення їх загального стану і зниження працездатності. Саме завдяки іграм і вчитель у школі, і батьки вдома здатні заохотити дитину і підсилити її інтерес до занять фізичної культури. У статті розкрито роль рухливих ігор у процесі розвитку фізичних якостей. На основі проведених досліджень визначено, що рухливі ігри – це невід’ємна частина фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: фізичні якості, рухові здібності, фізичні вправи, рухливі ігри, фізична культура, здоров’я.

Сучасна педагогічна наука та теорія фізичної культури розглядають виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Основу цього процесу складає проектування якостей особистості [2, 108].

Терміни «фізичні якості» й «рухові якості» вживаються у спеціальній літературі як рівнозначні й позначають окремі аспекти рухових можливостей людини. До рухових якостей належать:

- швидкість,
- сила,
- витривалість,
- гнучкість,
- спритність [4, 11].

Рухові здібності (якості) – це сукупність морфофункціональних особливостей людини, які забезпечують їй успіх у певному виді рухової діяльності [1, 108]. Наприклад, для подолання великого зовнішнього опору потрібна, перш за все, відповідна м’язова сила; для подолання короткої

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

відстані за якомога менший час потрібна швидкість; для тривалого й ефективного виконання фізичної роботи потрібна витривалість; для виконання рухів з великою амплітудою необхідна гнучкість; а для раціональної перебудови рухової діяльності відповідно до зміни умов необхідна спритність.

До програми з фізичної культури для молодших класів включаються вправи, за допомогою яких можна виховувати ці фізичні якості. Але якщо ці вправи постійно використовуються в «чистому вигляді», уроки проходять нецікаво. Може статися так, що діти поступово втратять інтерес до занять.

Уникнути такої ситуації допоможе використання рухливих ігор.

Крім того, в рухливих іграх створюються найсприятливіші умови для розвитку фізичних якостей [3, 86]. А це дає змогу дітям, нашому майбутньому поколінню, покращити стан здоров'я та готовність їх організмів до найпростіших життєвих ситуацій.

Н. К. Крупська відмічала: «В грі розвиваються фізичні сили дитини, твердішою стає рука, розвивається уявлення, винахідливість, ініціативність».

Більшість рухливих ігор вимагає від учасників швидкості (швидше втекти, наздогнати, миттєво реагувати на звукові, зорові, тактильні сигнали).

Швидкісні здібності – це здатність людини до максимально швидкого виконання рухових дій [2, 110]. Наприклад, в грі "Наступ" гравці обох команд повинні швидко зреагувати на свисток керівника, при цьому одні повинні втекти, а інші їх наздогнати. Також, на зразок таких ігор можна застосувати ігри «Виклик номерів», «Чорні та білі», «Вовки і вівці» та різні естафети.

Так як вправи на розвиток швидкості дуже динамічні і потребують більшої витрати сил, то їх рекомендується виконувати в першу половину тренувального заняття, причому в малих обсягах.

Важливе значення в процесі фізичної підготовки учнів займає виховання силових здібностей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Сила – це здатність людини протидіяти зовнішньому опору за допомогою м'язових зусиль [2, 113].

Молодший шкільний вік, на думку ряду авторів, не сенситивний до виховання сили, оскільки кістково-м'язовий і суглобово-зв'язковий апарат дітей ще не готовий до максимальних навантажень.

Для розвитку сили у дітей і підлітків з більшою ефективністю використовуються рухливі ігри, що включають вправи з зовнішнім опором (вага предметів, протидія партнера, біг по піску і т.д.) або вправи з подоланням ваги власного тіла (згинання-розгинання рук в упорі лежачи, лазіння на рукоходах і т.д.). Емоційне забарвлення подібних випробувань змушує учасників ігор проявити максимальні зусилля для досягнення як особистої, так і командної перемоги.

Рухливі ігри, спрямовані на розвиток сили, доцільно застосовувати після ігор на швидкість і спритність, які підготують дихальну і серцево-судинну систему дітей до силових навантажень. Як приклад, можна назвати такі ігри, як «Перетягування каната», «Перетягування в парах», «Утримання в колі», «На прорив» та інші.

Витривалість, як і інші фізичні якості, має нерівномірний характер природного розвитку. Як відзначає більшість фахівців з фізичного виховання і спорту, діти молодшого шкільного віку не відзначаються високим рівнем розвитку витривалості.

Витривалістю називають здібність протистояти втомі в певному виді рухової діяльності, тобто виконувати роботу максимально довгий час зусиль [2, 112].

В іграх витривалість проявляється не в статичних, а в динамічних умовах роботи, коли чергуються моменти напруги і розслаблення. Ці вправи, особливо циклічного характеру, можуть викликати стомлення, при цьому спостерігається зниження працездатності. Тому такі вправи слід давати у

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

другій половині заняття. Серед таких ігор, найбільш ефективними будуть ігри «Рибалки і рибки», «Тигробол», «Вибивайло», «Зумій наздогнати».

Гнучкість – це здібність людини досягти максимальної амплітуди в будь-якому русі [2, 114]. Особливо сприятливі можливості для виховання гнучкості спостерігаються у дітей молодшого шкільного віку. Це пояснюється тим, що вік 7–11 років відрізняється гнучкістю і пластичністю опорно-рухового апарату, високим ступенем еластичності тканин, відсутністю могутньої мускулатури, великою кількістю синовіальної рідини в суглобах, а також інтенсивним приростом рухливості в суглобах.

Удосконалення гнучкості відбувається в іграх, пов'язаних з частою зміною напрямку рухів. До таких ігор належать ігри «Хто швидше», «Місток і кішка», «Лавка над головою»

Спритність виявляється в здатності виконання складних за координацією рухів, швидкій зміні рухів, спричиненій зовнішніми обставинами [4, 15]. Постійна зміна обставин в грі, що вимагає від учасників швидкого переходу від одних дій до інших, сприяє розвитку спритності.

Для розвитку спритності можна використовувати будь-які рухливі ігри, що містять елементи новизни, фізичні вправи більшої координаційної складності, вправи на рівновагу і точність рухів, ігри, пов'язані з необхідністю прийняття нестандартних швидких рухових рішень з дефіцитом часу і з використанням різних предметів. Наприклад, «Вірвовочка», «Вартові і розвідники», «Падаюча палиця», «Бомбардири» та «Метке око».

Спільним інтересом і популярністю користуються ігри з елементами подолання перешкод, пересувань і маніпуляцій з м'ячем, з метанням різних дрібних, неважких снарядів, предметів.

Ігрова діяльність сприяє гармонійному розвитку опорно-рухового апарату, оскільки в роботу можуть бути залучені всі м'язові групи, а умови змагання вимагають від учасників досить великого фізичного навантаження.

Рухливі ігри сприяють і моральному вихованню. Повага до суперника, товариські почуття, чесність у спортивній боротьбі, прагнення до вдосконалення – всі ці якості можуть успішно формуватися під впливом занять рухливими іграми.

Таким чином, застосування рухливих ігор на уроках фізичної культури у школярів молодших класів дає змогу вчителям досягти кращих результатів навчання, зміцнення здоров'я і розвитку функціональних можливостей організму учнів, покращення їх фізичних якостей, а також створює позитивні умови для формування стійкого інтересу до занять фізичною культурою.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Н. В., Леськів А. Д., Мехоношин С. О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Метод. посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 112 с.
2. Ареф'єв В. Г., Єдинак Г. А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту): Навчальний посібник для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 248 с.
3. Леськів А. Д., Андрощук Н. В., Мехоношин С. О., Дзюбановський А. Б. Форми і засоби фізичного виховання молодших школярів. Метод. посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 94 с.
4. Присяжнюк Д. С. Фізична культура. Легка атлетика. 1-12 класи / Д. С. Присяжнюк, В. В. Деревянко. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. – 288 с.

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ СПІВПРАЦЮВАТИ

Анастасія Дмитренко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Васютина Т. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті висвітлено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми у фахових джерелах. Здійснено загальну характеристику готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування у молодших школярів уміння співпрацювати та її компонентів. Одним з критеріїв сформованості готовності студентів до даної діяльності є його здатність до створення ефективного освітнього середовища та організації групової форми пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: готовність вчителя, групова робота, компоненти та показники готовності вчителя до організації співпраці молодших школярів.

Аналіз наукових праць сучасних дослідників свідчить, що питання підготовки вчителя як провідної, керівної ланки навчально-виховним процесом не є новим і тісно пов'язане з визначенням його ролі в суспільстві та відповідною соціальною функцією. У зв'язку зі змінами у освітньому просторі відбувається активний пошук нових концепцій та моделей освіти, методів і засобів, технологій навчання і виховання майбутніх педагогів, серед яких завдання підготовки студентів до формування у молодших школярів ключових компетенцій, предметних компетенцій та наскрізних умінь у світлі нового змісту Державного стандарту початкової освіти.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, які висвітлюють проблеми професійної підготовки фахівців загалом, питання модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту освітніх галузей Держстандарту 2018 р. та відповідних йому Типових освітніх та авторських навчальних програм залишається малодослідженим. Це, у свою чергу, потребує всебічного обґрунтування, що забезпечить

підвищення рівня професіоналізму та компетентності вчителів і відповідатиме новим соціальним та освітнім запитам.

Одним із напрямів роботи вчителя у його виробничих функціях є формування в учнів наскрізних умінь загалом та здатності до співпраці зокрема. Зупинимось на його характеристиці даного уміння детальніше.

Так, уміння спільної трудової діяльності входить у групу комунікативних навчальних дій, які забезпечують формування соціальної компетентності і врахування позицій інших людей, партнерів із спілкування або діяльності; вміння слухати і вступати в діалог; брати участь у колективному обговоренні проблем; інтегруватися в групу однолітків і будувати продуктивну взаємодію і співробітництво з однокласниками та дорослими.

Проблема формування умінь спільної трудової діяльності та взаємодії з однолітками у молодших школярів розглядалася в працях Л. Виготського «Собрание сочинений: В 6-ти томах», П. Гальперіна у праці «Методы обучения и умственного развития ребенка», А. Леонтьєва «Педагогическое общение», С. Рубінштейна, Д. Ельконіна «Психология обучения младшего школьника». Серед сучасних дослідників проблемою також займалися Шевирьова М., Комаров В., Санжієва Т., Демидова І., Приходько Ю., Слободчиков В. та інші.

Учителі прагнуть до створення у своєму класі дружнього і міцного учнівського колективу, в якому дитина формується як особистість, розвиває свої творчі здібності, набуває моральних норм, з цікавістю проводить навчальний процес, і головне, відчуває себе вільно, спокійно, комфортно. Ефективність навчального процесу значною мірою залежить від уміння вчителя грамотно вибрати і правильно організувати ту чи іншу форму проведення уроку [2, 79-81].

Колективно-групові форми роботи, на нашу думку, є найефективнішими формами роботи для організації співпраці учнів на уроці. Групова робота –

це унікальна організація спільної трудової діяльності та уроку. Такі педагогіч-практики як Мірошникова О., Кубчинська Н., Кондратюк О., Толмачова І., Шилкунова З., Ярошенко О. застосовують групову форму роботи під час навчання та виділяють ряд переваг. Зокрема, групова робота забезпечує взаємодію між учнями і робить непрямим керування вчителя. Він виступає організатором початку і кінця роботи: формулює завдання, спільну інструкцію по його виконанню, разом з учнями приймає участь оцінки результатів. Етап спільної оцінки допомагає формуванню самооцінки і самоконтролю школярів. Дуже важливо, що оцінюється робота всієї групи, а не окремих учнів. Помилки дітей обговорюються тільки в групі. Робота учнів перетворюється із індивідуальної діяльності кожного учня в співпрацю. Учні вимушені навчитися домовлятися швидко, не враховуючи особисті інтереси. Поступово учень починає відчувати клас частиною свого світу, він зацікавлений в підтриманні дружніх стосунків. Ця форма роботи має велике значення для формування самостійності школяра. Працюючи в команді, учень має можливість проявляти ініціативу (вибрати завдання, порадити, як організувати роботу); вчитися планувати свої дії, переконувати, нести відповідальність за себе і команду [1].

Ефективне впровадження групової навчальної діяльності в освітній процес початкової школи вимагає від педагога готовності до її організації.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що поняття готовності є предметом досліджень як психологів, так і педагогів. Так, питання професійної готовності досліджувалося у працях Бондаря В., Войченко А., Капської А., Корищенко С., Коханко О., Матвієнко О., Пенькової Р., Підласого І., Разборової Л., Севастюк М., Шапошнікової І., Ярошенко О., та ін.

На основі аналізу наукових джерел, ми розглядаємо готовність майбутнього вчителя до формування у молодших школярів уміння співпрацювати як єдність компонентів: мотиваційного, який містить

сукупність внутрішніх і зовнішніх мотиваційних чинників та моральні цінності майбутнього вчителя початкових класів, що забезпечують здатність особистості успішно здійснювати професійну діяльність у даному напрямі; когнітивного, що відображає систему знань фахових, психолого-педагогічних та суспільних наук у поєднанні із сукупністю цілеспрямованих, взаємопов'язаних інтелектуальних і практичних дій щодо формування наскрізних умінь в учнів; діяльнісного, який уособлює вміння майбутнього вчителя якісно облаштувати освітнє середовище та організувати ефективну співпрацю молодших школярів [3].

Виділені компоненти структури готовності вчителя у поєднанні утворюють органічну єдність, де вдосконалення одного компонента впливає на вдосконалення інших, а недостатня сформованість – знижує якість готовності педагога загалом.

Таким чином, готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування у молодших школярів уміння співпрацювати – це складова його фахової компетентності, яка утворюється при наявності мотивації, установок, психологічних якостей, професійно-педагогічних знань, умінь та навичок, а також досвіду з організації групових форм роботи у сучасному освітньому середовищі молодших школярів.

Список використаних джерел :

1. Авраїмова О. А. Організація парної та групової роботи на уроках у початковій школі. URL: <http://osvita.ua/school/method/technol/6630/>.
2. Колеснік К. А. Особливості організації індивідуальних та групових форм навчання молодших школярів. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20-21 травня 2016 року)*. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки». 2016. С. 79-81.

3. Линенко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: Автореф. дис. ... доктора пед. наук. 13.00.04. К.: 1996. 44 с.

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ

Тетяна Кесорецьких
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Мордоус І.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Арт-терапевтичні засоби впливу на людину взагалі і їх використання у професійній підготовці педагога зокрема не втрачають своєї актуальності. Це відбувається за рахунок впливу, який вони спричиняють, та мінімальної підготовки до їх застосування. На особливу увагу заслуговує той факт, що арт-терапія дозволяє розкривати почасти скритий внутрішній потенціал, а з точки зору підготовки майбутніх фахівців педагогічної сфери – уточнювати методичні моменти.

Ключові слова: креативність, арт-терапія, ізотерапія.

На сучасному етапі розвитку суспільства креативність виступає як один із факторів успішності людини, як фахівця будь-якої сфери та просто у житті. Особливо в педагогічно-орієнтованих професіях творчий та креативний підхід до роботи з дітьми дозволяє сформувати в кожному індивідумі особистість, нестандартне мислення, дати можливість дитині стати унікальною, бути інноватором та «креатором» свого власного життя.

В даний час існує безліч підходів і теорій щодо формування і розвитку креативності внаслідок того, що відсутнє єдине і чітко сформульоване визначення самого поняття. Наприклад, «Великий психологічний словник» під редакцією Б. Г. Мещерякова та В. П. Зінченко визначає «креативність», як «творчі можливості (здібності) людини, які можуть проявлятися в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість в цілому та/або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. Креативність розглядають як один із важливіших і відносно незалежних факторів обдарованості, яка рідко відображається в тестах інтелекту та академічних досягнень. Навпаки, креативність визначається не стільки критичним відношенням до нового з точки зору набутого досвіду, а скільки сприйнятливості до нових ідей» [2, 247-248].

Формування креативності, на думку К. А. Волгуснової та Д. С. Лічмана, проходить через «механізм, в основі якого лежить загальна обдарованість: під впливом мікросередовища і наслідування формується система мотивів та особистісних особливостей. А загальна обдарованість перетворюється на актуальну креативність» [1].

Одним із методів розвитку креативності у студентської молоді є арт-терапія. Адже цей метод має ряд переваг над іншими шляхами розвитку креативності не тільки для студентів, людей юнацького віку, а для усіх вікових категорій. Це метод є майже універсальним. Н. М. Сенаторова звела усі переваги до таких пунктів [4]:

- Кожна людина, незалежно від віку, культурного досвіду та соціального статусу у суспільстві, може брати участь в арт-терапевтичній роботі;
- Художня діяльність не потребує попереднього досвіду, навичок в малюванні та творчих здібностей;
- Зображувальна діяльність є потужним засобом зближення людей;
- Арт-терапія є засобом вільного самовираження;
- Викликаються позитивні емоції, формується активна життєва позиція;
- Арт-терапія має в основі мобілізацію творчого потенціалу внутрішніх механізмів саморегуляції і зцілення.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ми погоджуємося з думкою автора, що найбільш застосовуваним видом арт-терапії є ізотерапія, тобто застосування малюнку в терапевтичних та розвивальних цілях. В арт-терапії використовуються елементарні художні засоби і не потрібно попереднього досвіду в художньому зображенні. А через те, що арт-терапія майже не має протипоказань для застосування, її можливості необмежені [4].

На заняттях з арт-терапії малюнок можна використовувати не тільки як творчу діяльність, а й у вигляді фону, матеріалу для обговорення, спостереження, концентрування, знаття емоційної напруги. Для розвитку креативності можна використовувати усі види роботи з малюнком. Проте, зважаючи на обраний нами напрям дослідження, ми зупинилися на особливостях практичного застосування художнього зображення, а саме процес малювання. Такий підхід дозволяє в процесі фахової підготовки педагога не лише формувати його особисту креативність, а й шліфувати методичні тонкощі розвитку останньої у дітей в майбутній професійній діяльності.

Наприклад, вправа «Малюємо радість», що має на меті концентрацію на своїх почуттях, поліпшення емоційного фон, і як наслідок – розвитку уяви, творчих здібностей та оригінальності. Під час застосування цієї вправи одним із найголовніших пунктів є зручне розміщення людини та відчуття спокою. Людині необхідно згадати або уявити такий момент, коли їй було дуже радісно. Необхідно звернути увагу на всі почуття та форми, що викликає цей конкретний момент – тактильні відчуття, смаки, запахи, звуки, кольори, фігури тощо. Після концентрування на образі, людині потрібно зобразити цей момент на папері у будь-якій доступній формі. Після завершення малювання необхідно обов'язково вербалізувати малюнок [3].

Також можна використовувати комплексно малюнок та музику. Наприклад, вправа «Малюємо музику». Для виконання цієї вправи необхідно забезпечити комфортні умови, вибрати мелодію бажано без слів та зайняти

зручну позицію. Необхідно слухати мелодію, «поринути» в неї, відчутти ритм, такт. Після того, як людина відчує «єднання» з музикою можна почати процес малювання. Головне завдання вправи не намагатися зобразити музичний твір точно, слід створювати малюнок спираючись на звуки музики і на свої емоції та переживання, що викликані цим твором. Після закінчення роботи можна відповісти на декілька запитань: «Які почуття картина у вас викликає?», «Яка частина картини найбільш приємна і чому?» і т.д. [3].

Отже, можна дійти висновку, що проблема розвитку креативності у студентів є актуальною в сучасному світі, а арт-терапевтичні техніки є майже універсальним засобом для розв'язання цієї проблеми. Використання арт-терапії дозволяє розвинути уяву і абстрактне мислення, креативність. Крім того, такі вправи сприяють розвитку уваги, навички слухати свої відчуття, знаходити ресурси для подальшого розвитку і самовдосконалюватися за їх рахунок.

Список використаних джерел:

1. Волгуснова К. А. Общие и специфические особенности креативности в юношеском возрасте / К. А. Волгуснова, Д. С. Личман // Вісник Шадринського державного педагогічного університету. 2017. №4 (36). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/obschie-i-spetsificheskie-osobennosti-kreativnosti-v-yunosheskom-vozhraste>
2. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / під ред. Б. Г. Мещерякова та В. П. Зінченко – СПб.: Прайм-Еврознак, 2003. – 632 с.
3. Образно-символические упражнения [Електронний ресурс] // Healing Arts. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://healingarts.ru/category/art-terapiya-2/uprazhneniya/>.
4. Сенаторова Н. М. Применение арт-терапии в работе с детьми [Електронний ресурс] / Н. М. Сенаторова. – 2012. – Режим доступу до

ресурсу: <https://nsportal.ru/shkola/psikhologiya/library/2012/12/10/primenenie-art-terapii-v-rabote-s-detmi>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ПОРТФОЛІО» В ПРОЦЕСІ ОЦІНЮВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Богдана Кісіль
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий крейвник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

***Анотація.** Портфоліо нині широко застосовується в зарубіжній практиці, причому діапазон його застосування постійно розвивається. Усі країни включають портфоліо в свої освітні системи й починають використовувати на всіх рівнях, від вищої до початкової школи. Загальною тенденцією стала поява нових форм портфоліо, заснованих на застосуванні сучасних інформаційних технологій («електронне портфоліо») і орієнтованих на нові освітні цілі («паспорт компетенцій і кваліфікацій»). Інше характерне явище, що лежить в руслі Болонського процесу - створення єдиних європейських зразків портфоліо, таких як прийняте Радою Європи «Європейське мовне портфоліо» [1].*

***Ключові слова:** портфоліо, початкова школа, сучасні інформаційні технології, готовність майбутніх учителів початкової школи до педагогічної діяльності.*

Постановка проблеми. Потенційні вчителі початкової школи мають бути готові до використання технології портфоліо в процесі оцінювання молодших школярів.

Адже основною його метою є навчання школярів самоорганізації своєї діяльності, їхня мотивація на активну пізнавальну діяльність, формування рефлексивних умінь, умінь здійснювати адекватну самооцінку власної діяльності. Портфоліо доповнює традиційні контрольні-оціночні засоби, спрямовані, як правило, на перевірку репродуктивного рівня інформації.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого-педагогічних досліджень (В. Імбер, І. Гавриш, Л. Бекірова, Л. Дзюбак-Шпурак, О. Онопрієнко, О. Коханко, О. Пехота, О. Перець, Т. Коломієць). Проаналізований вітчизняний та зарубіжний досвід із проблеми дослідження засвідчив актуальність упровадження технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів в освітній сфері.

Мета статті. Розкрити проблему готовності майбутніх вчителів до використання технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Портфоліо є формою автентичного оцінювання освітніх результатів продукту, створеного учнем в ході навчальної, творчої, соціальної та інших видів діяльності. Таким чином, портфоліо відповідає цілям, задачам і ідеології практико-орієнтованого навчання [2].

Узагальнивши вивчені роботи, виділяємо чотири структурних компоненти готовності студентів спеціальності «Початкова освіта» до використання технології портфоліо: мотиваційний; когнітивний; операційно-діяльнісний; рефлексивно-корекційний.

Мотиваційний компонент поєднує мотиви, інтерес і потреби майбутнього вчителя у використанні технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів, виховання й розвитку молодшого школяра, реалізації його здібностей і можливостей; ціннісні орієнтації вчителя; особистісні якості вчителя – професійна мобільність і адаптивність в інформаційному суспільстві, бажання досягти ефективного результату; прагнення до творчого пошуку.

Когнітивний компонент включає специфічні знання майбутнього вчителя, необхідні для успішного застосування технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів у професійній діяльності.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Операційно-діяльнісний компонент включає комплекс специфічних умінь, необхідних для застосування технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів у професійній діяльності.

Рефлексивно-корекційний компонент включає вміння критично аналізувати й оцінювати педагогічну ефективність технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів; перевіряти якість реалізації дидактичних функцій технології «портфоліо»; контролювати дотримання комплексу вимог, що пред'являються до технології «портфоліо» для молодших школярів; оцінювати результат апробації технології «портфоліо» в навчальному процесі; аналізувати власну обізнаність із інструментальними засобами технології «портфоліо» та педагогічним досвідом їх застосування у навчальному процесі початкової школи.

Ураховуючи здійснений нами в дослідженні аналіз наукової літератури, визначаємо готовність майбутнього учителя початкових класів до використання технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів як інтегральну характеристику особистості майбутнього фахівця початкової ланки освіти, що формується в результаті професійної підготовки й виявляється в його здатності здійснювати професійну діяльність з урахуванням вимог до професійної кваліфікації [3].

Таким чином, вважаємо, що готовність майбутніх учителів до використання технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів виявляється у сукупності спеціальних знань і вмінь, стійкому вмотивованому бажанні здійснювати цю діяльність, здатності оцінювати рівень власної підготовки та підвищувати його, а також ефективно використовувати можливості технології «портфоліо» в умовах педагогічної діяльності у процесі навчання, виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку в умовах їх раннього включення в освітнє середовище. У структурі зазначеної готовності виокремлено такі компоненти: мотиваційний (сукупність мотивів), когнітивний (знання про навчальні системи, способи їх

створення і застосування), операційно-діяльнісний (професійні вміння, які сприяють використанню знань на практиці й правильній організації навчального процесу) та рефлексивно-корекційний (прагнення до професійного вдосконалення в напрямі застосування навчальних технологій) [4].

Узагальнюючи вище викладене, формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до використання технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів – це комплексний педагогічний процес, в основі якого лежить методика формування професійних знань, умінь, навичок та особистісних характеристик, що формуються з використанням технології «портфоліо» у сукупності засобів під час навчання у ЗВО.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. На основі теоретичного аналізу наукових джерел з'ясовано, що готовність – складне багаторівневе утворення, якому притаманна усталена структура якостей та здібностей особистості, що реалізуються в діяльності. Таким чином, підготовка майбутніх вчителів до використання технології «портфоліо» в процесі оцінювання молодших школярів розглядається як сукупність спеціальних знань і вмінь, стійких вмотивованих бажань здійснювати цю діяльність, здатність оцінювати рівень власної підготовки та підвищувати його, а також ефективно використовувати можливості навчальних технологій в умовах педагогічної діяльності в процесі навчання, виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку в умовах раннього включення в освітнє середовище.

Список використаних джерел:

1. Золотов Д. В. Использование информационных технологий в педагогической диагностике с применением технологии «Портфолио». URL: http://edu.of.ru/ftip/default.asp?ob_no=9148 (дата звернення: 20.04.2020)

2. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування педагогічних технологій навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Імбер Вікторія Іванівна. – Вінниця, 2008. – 238 с.

3. Коханко О. Портфоліо як ефективний засіб формування готовності майбутніх учителів до роботи в групі продовженого дня / О. Коханко // Збірник: Наукові записки. – Випуск 7. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – С. 45-48

4. Онопрієнко О. В. Портфоліо як засіб контролю результатів навчання на засадах компетентнісного підходу [Електронний ресурс] / О. В. Онопрієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. Праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2010. – Вип. 34. URL: http://abclab.ucoz.ua/_ld/0/18.doc. – Назва з екрану. (дата звернення 20.04.2020)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АДАПТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Світлана Кратасюк
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У початковий період навчання дитини у першому класі важливе значення має успішність адаптаційного періоду. Створення сприятливого середовища для адаптації дитини до систематичного навчання забезпечуватиме їй подальший розвиток, успішне навчання та виховання. Майбутні вчителі початкових класів мають бути готовими до організації адаптаційного періоду учнів у навчально-виховного процесу. У статті розкривається проблема підготовки майбутніх вчителів початкових класів до організації адаптаційного періоду першокласників засобами ігрових технологій.

Ключові слова: адаптація першокласників, початкова освіта, ігрові технології

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем сьогодні є недостатня підготовка майбутніх викладачів у ЗВО, яка на сьогодні не завжди відповідає оновленим вимогам та не забезпечує достатнього рівня готовності вчителів до педагогічної діяльності. Важливою проблемою залишається пошук ефективних шляхів та достатніх умов для вдосконалення процесу формування вчителя, як висококваліфікованого фахівця, здатного творчо організувати всі підрозділи особистісно орієнтованого педагогічного процесу, до самореалізації, до здійснення нового соціального замовлення.

Аналіз актуальних досліджень. Спираючись на дані з наукової літератури (В. Антропова, М. Безруких, С. Белічева, С. Єфімова, М. Кольцова, О. Хрипкова), можна стверджувати, що початок навчання дитини в 1-му класі – складний і відповідальний етап у її житті. Відбувається дуже багато змін. Це не тільки нові умови життя та діяльності – це й нові контакти, нові стосунки, нові обов'язки. Змінюється соціальна позиція: був просто дитиною, тепер став школярем. Змінюється соціальний інститут навчання і виховання: не садочок чи бабуся, а школа, де навчальна діяльність стає провідною, обов'язковою, соціально значущою та оцінюваною, такою, що розширює права і обов'язки дитини, її взаємостосунки з навколишнім середовищем. Змінюється життя дитини: усе підпорядковується навчанню, школі, шкільним справам.

Мета статті. Розкрити проблему підготовки майбутніх вчителів молодших класів до організації адаптаційного періоду першокласників засобами ігрових технологій.

Виклад основного матеріалу. Нова українська школа? Це місце, де приємно навчатись. Куди цікаво ходити дітям і яке даватиме знання, що можна застосувати у повсякденному житті. Розпочався шлях до нової, кращої школи у вересні 2017 року з ухвалення закону «Про освіту» [1]. На формуванні засад нової системи зміни не закінчились. Наступним був закон «Про загальну середню освіту», який затвердив новий Державний стандарт

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

початкової освіти. Цей Стандарт вже протестували у 100 школах по всій країні, і успішно використовують в початковій школі з 2018 року [2]. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Теоретичними засадами підготовки студентів до організації адаптаційного періоду першокласників засобами ігрових технологій слугували новітні документи про освіту, а саме: Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» [1; 4; 3]. Крім того, враховано результати сучасних наукових досліджень щодо здійснення професійної педагогічної освіти й методичні рекомендації, які запропоновано вчителям для організації адаптаційно-ігрового циклу початкової освіти в Новій українській школі.

Закон «Про освіту» регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти [1].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У Концепції НУШ представлено коментар щодо особливостей організації освітнього процесу в школі І ступеню згідно з новою структурою. Так, в початковій школі виділено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1 – 2 класи); другий – основний (3 – 4 класи).

Метою першого циклу навчання, відповідно до його назви, буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. До особливостей цього циклу віднесено такі:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання будуть визначатися відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал можна буде інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань буде обмежено;
- навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти; буде запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок не буде; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання [4].

У результаті аналізу підручників і навчальних посібників із дисципліни «Загальна педагогіка» відзначимо, що проблему адаптації молодших школярів до шкільного навчання та організації освітнього процесу в першому-другому класах відповідно до сучасних викликів у них висвітлено фрагментарно. У цьому аспекті заслуговує на особливу увагу підручник «Дидактика початкової школи» (автор О. Савченко) [5], адже в ньому запропоновано теми, що відбивають виклики сучасної початкової школи, а саме: «Розвивальний потенціал початкового навчання», «Компетентнісний підхід як чинник модернізації навчального процесу», «Гуманізація навчання й освітнього середовища», «Дидактичні особливості уроків у першому класі», «Ігрова діяльність як метод навчання й розвитку» тощо.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Відповідно до Концепції «Нова українська школа», простір освітніх можливостей, забезпечення успішної адаптації молодших школярів до освітнього процесу необхідно розглядати в контексті розв'язання завдання проектування й ефективної організації адаптаційно-ігрового циклу початкової освіти.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, організація адаптаційного періоду першокласників – завдання першочергової важливості. Воно є актуальним у світлі психолого-педагогічного підходу до вирішення проблеми адаптації дітей у сучасному суспільстві шляхом застосування ігрових технологій. Адаптація учнів пред'являє високі вимоги до учителя, що керує навчально-виховною діяльністю школярів. Він повинен добре володіти методами для адаптації першокласників й забезпечувати їх ефективність.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про освіту": офіц. видання : текст прийнятий ВР України 5 вер. 2017 р. Київ, 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 17.04.2020).
2. Державний стандарт початкової освіти: офіц. видання : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. Київ, 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п> (дата звернення 17.04.2020).
3. Про затвердження професійного стандарту "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти": офіц. видання : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31 тр. 2017 р. Київ, 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (дата звернення 17.04.2020).
4. Нова Українська Школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. 36 с. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 17.04.2020).

5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ, 2002. 368 с. (дата звернення 17.04.2020).

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Оксана Криворучка
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені І.Я. Франка
м. Дрогобич

Науковий керівник : Невмержицька О.В.,
доктор педагогічних наук, доцент

Анотація. Тези присвячено висвітленню специфіки підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. Вказано на основні компоненти готовності майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзії. Охарактеризовано шляхи підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. Подано прогнозовані результати підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзії.

Ключові слова: педагог, інклюзія, інклюзивний освітній простір, професійна підготовка.

Успішність реалізації інклюзивної освіти в значній мірі залежить від рівня підготовленості педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору. Тому дослідження підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору є надзвичайно важливим.

Дослідженню різних аспектів цього питання присвятили свої праці Е. Агафонова, М. Алексєєва, С. Альохіна, В. Бондарь, О. Вознюк, І. Денисова, І. Демченко, А. Колупаєва, О. Кузьміна, О. Мартинчук, Н. Назарова, Л. Савчук, А. Шевцова, І. Юхимець та інші.

Так, С. Альохіна, М. Алексєєва та Е. Агафонова вказують на те, що основу готовності педагога до роботи в умовах інклюзивного освітнього

простору становить його загальна інформаційна обізнаність в сфері інклюзивної освіти, оволодіння ним відповідними педагогічними технологіями, корекційною педагогікою та психологією [1, 83–92].

Натомість О. Вознюк [2], досліджуючи готовність педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до запровадження інклюзивної освіти, виділяє три взаємопов'язані компоненти (технологічний, інформаційний та аксіологічний). Учений зазначає, що готовність педагога до впровадження інклюзивної освіти повинна проявлятися у здатності освоювати відповідний теоретичний матеріал, у тому числі нормативно-правову інформацію, дидактичні та методичні засади педагогічної взаємодії з різними групами учнів [2, 2–5].

Педагог повинен уміти впроваджувати і ефективно використовувати в освітньому процесі нові педагогічні технології, нові форми організації навчального процесу. Володіти навичками надання різних видів педагогічної підтримки і створення ситуації успіху для всіх учнів [3]. Оскільки це вимагає значних витрат сил і часу, важливою складовою готовності повинна бути мотивація, заснована на розумінні соціальної значущості інклюзивної освіти, стійкій переконаності в необхідності створення рівних стартових можливостей для всіх категорій учнів [2, 2–3].

Отже, можна вести мову про те, що готовність педагога (як результат його підготовки) до педагогічної роботи в умовах інклюзивного освітнього простору є складним, різноплановим та багаторівневим особистісним утворенням. Натомість підготовку майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору розглядаємо як процес становлення у них здатності вирішувати професійні завдання, які стосуються організації спільного навчально-виховного процесу для всіх дітей, у тому числі й з особливими освітніми потребами.

Результатом такої підготовки повинно стати формування у майбутнього педагога готовності і здатності [1–4]: 1) розуміти сутність інклюзивної

освіти, орієнтуватися в психолого-педагогічних закономірностях й особливостях вікового і особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії; 2) вміти вибрати оптимальні способи організації інклюзивної освіти, а також планувати виховний процес для спільного навчання дітей; 3) застосовувати різні методи та прийоми педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами інклюзивного-освітнього процесу, спрямовані на ціннісне ставлення до дітей з особливими освітніми потребами та інклюзії загалом; 4) організувати цілісне навчально-розвиваюче середовище в умовах інклюзивного освітнього простору.

Отже, підготовка майбутнього педагога до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору є складним завданням, розв'язання якого потребує цілеспрямованої роботи щодо забезпечення педагогічних кадрів інструментарієм та моделями альтернативного навчання, технологіями та методами роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

А сам педагог, з позиції вимог інклюзивного освітнього простору, поряд з традиційною психолого-педагогічною та фахово-предметною підготовкою, повинен володіти достатньо складною сукупністю знань, умінь та навичок в галузі інклюзивної освіти. Зокрема, він повинен знати та розуміти психолого-педагогічні особливості навчання дітей з особливими потребами, вміти проводити діагностику їх навчальних можливостей та здійснювати адаптацію освітнього процесу відповідно до особливих освітніх потреб та можливостей кожного учня. Забезпечення цих знань, умінь та навичок їх застосування у практичній діяльності й повинна становити основу підготовки педагога до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Алехина С. В., Алексеева М. Н., Агафонова Е. Л. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании. *Психологическая наука и образование*. 2011. № 1. С. 83–92.

2. Вознюк О. М. Готовність педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти до запровадження інклюзивної освіти. URL: http://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2017/12/12_voznyuk.pdf

3. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. Київ, 2004. 152 с

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Юлія Онопко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено, що одним із напрямків готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання технологій інтегрованого навчання молодших школярів є набуття досвіду, застосування інтегрованих форм організації навчання, який здійснюється у процесі спеціально організованої навчально-пізнавальної діяльності студентів і під час педагогічної практики. У статті розглядається інтеграція як один з провідних методологічних принципів сучасної освіти. Досліджується сутність поняття «формування готовності» та шляхи підготовки майбутніх учителів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтегровані форми, інтегрована діяльність, технології інтегрованого навчання, готовність майбутніх учителів початкової школи до педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Нині в нашій державі відбувається становлення нової системи освіти (НУШ), яка зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній та інформаційний простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу. Основну увагу приділено розробці ефективних шляхів і засобів професійної

підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти. В цю розробку входить готовність майбутніх вчителів початкової школи до використання технологій інтегрованого навчання молодших школярів. Нині в Україні принцип інтеграції складає фундаментальну основу реформування освіти поряд з принципами гуманізації та демократизації. У зв'язку з цим, інтегроване навчання широко впроваджується у початковій ланці освіти. Оскільки вчителі початкових класів є «багатопредметниками», то повинні бути готові втілювати інтегровані технології у навчально-виховний процес.

Аналіз актуальних досліджень. Спираючись на дані наукової літератури (Г. Балла, І. Беха, С. Гончаренка, В. Євдокимова, О. Іонової, В. Лозової, О. Пехоти, І. Прокопенка, О. Савченко, В. Семиченка, А. Старєвої, І. Якиманської), можна стверджувати, що використання у процесі навчання власного досвіду людини, вважається найважливішим аспектом особистісноорієнтованого підходу, його самобутності й самоцінності. Суб'єктний досвід в особистісно-орієнтованому навчанні виступає як системостворювальний фактор. Тобто, особливе поєднання особистісних знань, умінь, навичок, що набуто людиною у процесі навчання і всього життя, може виявлятися у разі необхідності в готовності діяти в певних ситуаціях. Тому цей досвід робить усіх людей різними, свідчить про їх унікальність, індивідуальність особистості.

Мета статті. Вивчити в психолого-педагогічній літературі питання готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання технологій інтегрованого навчання молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Особливе місце в суспільстві займає педагогічна освіта, найважливішим завданням якої стає забезпечення неперервності, гнучкості в підготовці професійних спеціалістів. Ефективність готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання технологій інтегрованого навчання значною мірою залежить від набуття в процесі навчання досвіду застосування інтегрованих форм

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

організації навчання. Набуття студентами досвіду застосування інтегрованих форм організації навчання, як умова успішної готовності майбутнього вчителя початкової школи до діяльності інтегрованого характеру, орієнтує навчальний процес не на механістичне запам'ятовування навчальної інформації, а на розвиток здатності студента осмислювати та трансформувати свій особистісний досвід.

У Державному стандарті початкової освіти інтегрований підхід та власне інтегрована компетентність учня визначені як можливість і здатність учня застосовувати знання, уміння, навички та способи діяльності для вирішення найширшого кола проблем, що належать до певних галузей та окремих навчальних предметів [2].

Отже, освітній процес у початкових класах розглядають крізь призму загальної картини, а не ділять на окремі дисципліни.

Сьогодні, з огляду на високу результативність інтегративного підходу до освітнього процесу в світі, є нагальна потреба активного застосування інтеграції в наших школах.

Існують різні підходи до організації інтегрованого навчання:

- мультидисциплінарний: учитель орієнтується на певні навчальні предмети. Він інтегрує навчальний зміст із кількох предметів і при цьому не порушує цілісність самих навчальних дисциплін; інтеграція навчального матеріалу відбувається навколо певної теми;

- міждисциплінарний: взаємопроникнення навчального матеріалу з різних навчальних предметів є глибшим (наприклад, вивчення навчального матеріалу кількох освітніх галузей може відбуватися в межах одного інтегрованого курсу), освітні галузі ідентифікуються, але їхні обриси не є такими чіткими як при мультидисциплінарному підході;

- трансдисциплінарний: учителі розробляють навчальну програму на основі запитів учнів або сплановують навчання на основі проектів; при такому підході вчителі формують наскрізні навички в реальному контексті,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

адже учні вирішують реальну проблему [5]. Ці три підходи мають на меті формування цілісної картини світу дитини. Але жодний з описаних підходів не визнано кращим, і дискусії тривають, адже кожен має свої переваги і недоліки. На основі цих підходів, Державного стандарту й освітніх програм учитель може розробити інтегровану навчальну програму або використати подані ідеї для організації інтегрованого навчання.

Отже, майбутній фахівець – основний чинник у реформуванні освіти. Він має не тільки володіти своїм предметом, але й уміти вільно орієнтуватися у відповідній галузі знань, здійснювати інтеграцію в межах суміжних дисциплін, будувати навчальні плани, формувати в учнів навички самоосвіти.

Окрім вище зазначеного, професійному вдосконаленню студентів також сприяє виконання цільових завдань на проходження всіх видів педагогічної практики.

Розглядаючи педагогічну практику як невід’ємну складову кожного з етапів формування видів і способів професійно педагогічної діяльності, В. П. Косирев і О. А. Орчаков [4] визначають, що вона сприяє реалізації принципу наскрізного практичного навчання. Це дозволяє інтегрувати теорію та практику продовж процесу засвоєння професійної діяльності, а відтак набути особистісний досвід професійної діяльності вцілому й інтегрованої зокрема.

Описуючи новий науковий підхід до практики, В. П. Горленко [1] визначає особливості формування педагогічних умінь і навичок саме в період практики: комплексний і цілісний характер (тобто в кожен період практики у студентів формується не одне вміння або навичка, а цілий їх комплекс); інтегрованість сукупності умінь і навичок, що формуються. Враховуючи особливості можна виділити такі навчальні завдання: аналіз досвіду роботи вчителя-наставника зі застосування інтегрованих форм навчання молодших школярів, діагностика ефективності використання інтегрованих форм, розробка планів-конспектів і проведення інтегрованих уроків з різних

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

шкільних дисциплін, конструювання активно-практичного проекту за певною тематикою та ін. Це спрямовує майбутнього вчителя на конкретну роботу переосмислення інформації з набутого досвіду використання інтегрованих форм організації навчання молодших школярів.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. З огляду на вище зазначене, нагальною потребою в процесі підготовки майбутніх учителів стає цілеспрямована та спеціально організована робота із формування у них здатності впроваджувати технології інтегрованого навчання у практику початкової ланки освіти. Володіння знаннями та вміннями впровадження у навчально-виховний процес інтегрованих технологій навчання, відкриває майбутньому вчителю можливості бути сучасним та ефективним спеціалістом у своїй галузі.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про освіту": офіц. видання : текст прийнятий ВР України 5 вер. 2017 р. Київ, 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 24.04.2020).
2. Нова Українська Школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. 36 с. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 24.04.2020).
3. Інтегроване навчання. Онлайн-курс для вчителів початкових класів (б.д.):https://edera.gitbooks.io/glossary/3/intehrovane_navchannia.html (дата звернення: 24.04.2020).
4. Про затвердження професійного стандарту "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти": офіц. видання : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31 тр. 2017 р. Київ, 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (дата звернення 24.04.2020).

5. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації: інноваційні методи навчання: навчальний посібник / Н. П. Волкова. – Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2004. – 52 с.

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Оксана Осінська
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж
Імені І.Я.Франка»
м. Коростишів
Науковий керівник : Тунік Н.Ц.,
викладач-методист

Анотація. У статті визначено провідну роль рухливих ігор у системі фізичного виховання дітей шкільного віку, науково обґрунтовано методiku їх проведення та вплив на стан здоров'я, фізичний розвиток дітей. Розглянуто сутність рухливих ігор як способу підвищення працездатності, покращення фізичного розвитку і підготовленості учнів. Проаналізовано виховне, освітнє та оздоровче значення рухливих ігор.

Ключові слова: рухливі ігри, фізичне виховання, фізичний розвиток, здоров'я.

Веселі рухливі ігри – це наше дитинство. Гра входить у життя дитини з раннього віку. Граючись, діти глибше пізнають світ, набувають усіляких навичок та вмій. І не дивно, що гра викликає такий інтерес і в непосидючих хлопчаків і в сором'язливих дівчаток. Перевтілюючись у персонажі гри, вони стають сміливими і безстрашними, вольовими і кмітливими.

Рухливі ігри – один з наймасовіших засобів фізичного виховання. Великий вибір фізичних вправ і методів їх застосування, що складають зміст ігор, дозволяє цілеспрямовано впливати на розвиток всіх основних функцій організму залежно від рухових можливостей тих, хто ними займається.

При організації та проведенні рухливих ігор необхідно враховувати направленість на досягнення виховних, освітніх та оздоровчих результатів.

Педагоги всіх часів відзначали, що рухлива гра добродійно впливає на формування дитячої душі, розвиток фізичних сил і духовних здібностей.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На необхідність використання різноманітних ігор у вихованні здавна звертали увагу видатні вчені, педагоги: Ян Амос Коменський, А. С. Макаренко, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський.

Засновник теорії фізичного виховання П. Ф. Лесгафт писав, що основне завдання педагога – навчити дітей «свідомо ставитися до своїх рухів» [3, 2]. Він високо цінував виховне значення ігор, обґрунтовував єдність фізичного виховання й психічного розвитку дитини.

Талановитий учений, дитячий лікар і педагог Е. А. Покровський [4] уважав, що «вивчення ігор може скласти саму по собі велику особливу галузь знань» [4, 24]. Він виступав за широке використання народних рухливих ігор у практиці фізичного виховання дітей.

Про окремі аспекти рухливих ігор у вихованні дітей говориться у працях Вільчковського Е. С., Воробей Г. В., Мудрика С. Б., Цюся А. В. та ін.

Воробей Г. В., Мудрик С. Б. розкривають вплив ігор на гарт, як діалектичну єдність фізичної та духовної стійкості молодших школярів.

К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський вказували на важливу роль гри у всебічному розвитку дитини, розглядаючи її як основний вид фізичної та розумової діяльності. Вивченням національних рухливих ігор займався «батько, української фізичної культури» Іван Боберський, який видав посібник «Рухливі ігри та забави». Насамперед дітям цікавий сам процес дій, миттєві зміни ігрових ситуаціях. Дітям доводиться самостійно знаходити вихід з непередбачених ситуацій, встановлювати мету, взаємодію з товаришами, проявляти спритність і силу.

Рухливі перерви (20-30 хв.) займають особливе місце у розкладі шкільного дня з точки зору оздоровчого ефекту, підвищення працездатності, покращення фізичного розвитку і підготовленості учнів. Вони краще сприймають матеріал наступних уроків, уважніше слухають вчителів, спокійніше поведуть себе в класі [2, 41].

Рухливі перерви проводяться в декількох варіантах:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- самостійні заняття школярів на майданчиках, обладнаних нестандартним обладнанням;
- ритмічна гімнастика у групах класів або для усієї школи;
- народні танці;
- рухливі і спортивні ігри.

Рухливі ігри – ні з чим незрівнянний засіб загартування й зміцнення здоров'я.

Ігри проводяться на великих перервах (бажано на свіжому повітрі) під загальним керівництвом вчителя-предметника за допомогою учнів старших класів. Діти беруть участь в іграх на добровільних засадах. Старшим і молодшим доцільно відводити окремі місця. Добре проводити одночасно декілька ігор, що дає дітям можливість вибирати [2, 42].

Правила ігор регулюють поведінку гравців, сприяють виробленню взаємодопомоги, колективізму, чесності, дисциплінованості, відповідальності, сприяють вихованню витримки, сміливості, рішучості. Розрізняють ігри великої, середньої та малої інтенсивності. Поділяються на сюжетні і несюжетні. Сюжетні рухливі ігри мають готовий сюжет і твердо зафіксовані правила. Несюжетні ігри будуються на виконанні рухових завдань з предметами - м'ячем, обручем, палицею, прапорцями тощо [1, 86].

Граючись, діти задовольняють свою потребу у рухах. В іграх повністю розкривають свої позитивні риси характеру, проявляють свої індивідуальні можливості. Це дає велике значення для кращого вивчення дітей.

Ігрові змагання, як справедливо підкреслював В. О. Сухомлинський, учать дітей спільних дій, взаємної виручки, підтримки, організованості, дисципліни, винахідництва, додержання інтересів колективу. Ігрова діяльність завжди пов'язана з виникненням і розвитком між гравцями певних стосунків. Під час гри вдається включити всіх учнів у колективну діяльність, допомогти зайняти належне місце серед своїх ровесників.

У рухливих іграх є завжди і переможені і переможці. Дуже важливо навчити дітей не хвалитися, коли вони виграють і, навпаки, якщо поразка - не впадати у відчай. Особливо слід добиватися, щоб діти зберігали дружнє ставлення до переможців і до тих, хто програв, причому всі стосунки мають ґрунтуватися на доброзичливості, глибокій повазі до однокласників, товаришів.

Проводити змагання не слід – вони занадто емоційні та великі за навантаженням [1, 41].

У даний час можна стверджувати, що саме вчитель фізичної культури може зробити для здоров'я сучасного учня багато. Щоб допомогти дітям зберегти фізичне, психічне здоров'я, не потрібно організовувати нічого неймовірного. Їм необхідно організувати рухливі ігри, які дозволять відпочити і розслабитися, принести користь своєму організму.

Отож завдання вчителів полягає в спонуканні до пошуку ефективності використання рухливих ігор в процесі фізичного виховання школярів.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Н. В., Леськів А. Д., Мехоношин С. О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Метод. посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 94 с.
2. Ареф'єв В. Г., Єдинак Г. А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту): Навчальний посібник для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 248 с.
3. Лесгафт П. Ф. Руководство по физическому образованию детей школьного возраста: собр. пед. соч. / П. Ф. Лесгафт. – М.: [б. и], 1953. – Т. 1. – 442 с.
4. Покровский Е. А. Детские игры, преимущественно русские. – [2-е изд., доп.] / Е. А. Покровский. – М.: [б. и], 1895, – 368 с.

5. Сухомлинський В. О. «Серце віддаю дітям». – К.: Рад. шк., 1988. – 272 с.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗДАТНОСТІ СПІВПРАЦЮВАТИ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Юлія Розсоха
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Стаття присвячена проблемі визначення сутності та структури готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології.

Ключові слова: готовність майбутнього вчителя, структура готовності, здатність співпрацювати, проектна технологія, початкова школа.

Актуальність дослідження. Проблема професійної підготовки майбутніх учителів до формування в учнів здатності співпрацювати активно розглядається у психолого-педагогічній літературі. Розгляд мотивується фундаментальними положеннями модернізації загальної середньої освіти в Україні, визначеними в Концепції Нової української школи. У ЗВО на сучасному етапі потрібне оновлення професійно-орієнтованих дисциплін з багатьох питань. Одне із значущих, на нашу думку, формування готовності майбутніх учителів початкової школи - організувати освітнє середовище у школі таким чином, щоб забезпечити учням досвід співпраці та сформувати у них відповідну здатність як основу успішної подальшої соціалізації.

Останні дослідження та публікації. Розглядаючи у контексті загальної теорії готовності «готовність до діяльності» як родове явище, сучасні

дослідники готовність до різних видів діяльності розглядають як видове явище відносно родового, визначаючи готовність як *установку* (Д. Узнадзе), *сукупність здібностей* (Б. Ананьєв, С. Рубінштейн), *стан мобілізації психофізичних систем людини, що забезпечує ефективне виконання певних дій* (Ф. Генон), *інтегровану якість особистості* (К. Платонов), *синтез властивостей особистості* (С. Либік, В. Крутецький), *складне особистісне утворення* (Ю. Гільбух, Л. Кондрашова, О. Мороз).

Мета статті: розкрити сутність та структуру готовності майбутнього вчителя до

Виклад основного матеріалу дослідження. Готовність як фундаментальну умову успішного виконання будь-якого виду діяльності розглядають психологи (А. Асмолов, Є. Бойко, Ф. Васін, М. Дьяченко, Л. Кандибович, І. Левітов, А. Лурія, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе, А. Ярангашвілі та ін.).

Готовність майбутніх учителів початкової школи – це інтегрована особистісно-професійна якість, що характеризує певний рівень розвитку їхньої компетентності, взаємодія компонентів якої забезпечує успішну професійну діяльність, стверджує Л. Коваль [3].

В. Котубей пропонує тлумачити готовність учителів молодших класів як «результат усвідомлення педагогом своєї діяльності та її мети, причому вектор такої підготовки має бути відображеним на теоретичному (засвоєння знань у сфері професійної діяльності, вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку), практичному (оволодіння різними видами, формами організації професійної діяльності, набуття досвіду співпраці з іншими фахівцями для вирішення професійних завдань), особистісному (формування педагогічної культури, творчої активності, здатності до самоаналізу й самооцінки)» [4, с. 153].

Отже, **готовність майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології** – це

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

наявність знань, умінь і навичок педагога, базованих на активній мотивації, завдяки реалізації яких він виявляє спроможність використовувати дидактично-методичний потенціал проектної технології задля вироблення у здобувачів початкової освіти вмінь співпрацювати.

У результаті системного аналізу досліджуваного феномену нами були виокремлені структурні компоненти готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології.

Перш ніж перейти до безпосереднього їх визначення нами було проведено з'ясування чіткої дефініції кожного із зазначених понять за словниково-енциклопедичними джерелами.

Термін «компонент» усіма джерела визначається як складова частина чого-небудь, складник. Серед структурних компонентів готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології нами виокремлено:

- **мотиваційний**, який передбачає стійку зацікавленість майбутнього вчителя упровадженням проектної технології для формування в учнів здатності співпрацювати, його потребу у творчій самореалізації за рахунок упровадження елементів проектної технології в освітній процес початкової школи;

- **змістовий** – визначається наявністю знань, необхідних для упровадження проектної технології, розуміння способів вирішення фахових завдань, мобілізацією та актуалізацією фахових знань щодо специфіки використання проектної технології для навчання молодших школярів співпраці;

- **діяльнісний**, який відображає фахову вправність у використанні проектної технології, а саме наявність сформованих умінь і навичок формувати у молодших школярів здатність до співпраці засобами проектної технології.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У таблиці 1 представлено прояв кожного компонента досліджуваної готовності через критерії та показники.

З критерії та показників їх прояву визначаємо чотири **рівні** готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології – *початковий, середній, достатній, високий*.

Таблиця 1

Компоненти, критерії та показники прояву готовності майбутнього вчителя до формування здатності молодших школярів співпрацювати засобами проектної технології

Компоненти готовності	Критерії	Показники
Мотиваційний	<i>Мотиваційно-цільовий</i>	- інтерес до методики упровадження проектної діяльності; - розуміння необхідності упровадження новацій; - прагнення впроваджувати інновації у майбутній професійній діяльності; - інтерес до апробації нових методики співпраці суб'єктів освітнього процесу.
Змістовий	<i>Знаннєвий</i>	- знання про методи і прийоми роботи за проектною технологією; - знання про етапи та інструментарій проектної технології; - знання про потенціальні можливості навчання у співпраці; - знання про способи використання проектних технологій задля організації навчання у співпраці.
Діяльнісний	<i>Діяльнісно-операційний</i>	- уміння визначати доцільність та ефективність упровадження елементів проектної технології в освітньому процесі;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

		<ul style="list-style-type: none">- уміння адекватно послуговуватися інструментарієм проектної технології;- уміння використовувати можливості проектної технології задля організації навчання на основі співпраці- уміння аналізувати та апробувати нові методи і форми застосування проектної технології;- уміння визначати ефективність організації навчання у співпраці.
--	--	--

Висновок. Отже, готовність майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології визначається нами як наявність знань, умінь і навичок педагога, базованих на мотивації, завдяки реалізації яких він виявляє спроможність використовувати дидактично-методичний потенціал проектної технології задля вироблення у здобувачів початкової освіти вмінь співпрацювати. У структурі готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології можна виокремити структурні (мотиваційний, змістовий, діяльнісний) компоненти. Їх вияв характеризується через чотири рівні готовності майбутніх учителів до формування в молодших школярів здатності співпрацювати засобами проектної технології – початковий, середній, достатній, високий.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І., Коханко О. Г. Дидактика: теорія і технологія її вивчення. Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності «Початкова освіта». К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 145 с.

2. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. диссерт. д-ра пед. наук: 13.00.01. М., 1983. 32 с.

3. Коваль Л. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій : дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 2010. 539 с.

4. Котубей В. Ф. Основні напрями професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2018. Вип. 61. С.151-154.

НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анна Тимошенко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ

Науковий керівник: Васютіна Т.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. У статті зосереджується увага на значимості модернізації змісту фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи відповідно до сучасних нормотворчих документів. Одним із аспектів, який потребує оновлення, є підготовка студентів спеціальності «Початкова освіта» до формування в учнів наскрізних умінь та ключових компетентностей. Описано окремі напрями з організації підготовки майбутніх учителів до досліджуваної діяльності: формування наскрізних умінь у студентів як суб'єктів освітнього процесу та підготовка їх до формування цих умінь в учнів.

Ключові слова: наскрізні уміння, вчитель початкових класів, професійна підготовка.

Економічні, політичні, технологічні зміни, що відбуваються в усьому світі, стали причиною модернізації національної системи освіти. У 2018 році відбулося реформування вітчизняної середньої школи саме з початкової ланки. Нова українська школа потребує творчого та креативного вчителя, який зможе вирішити дуже багато питань пов'язаних з якістю викладання,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

комунікацією з дітьми тощо. Діти потребують в школі людину-лідера, яка може вести їх за собою, добре знає і любить свою роботу. Вчителя, який зможе виховати конкурентоспроможне підрастаюче покоління, що буде здатним до самовдосконалення, саморозвитку, вмітиме критично та творчо думати.

Сучасна професійна діяльність майбутніх учителів початкових класів базується на його підготовці, як високопрофесійного фахівця, що ознайомлений з сучасними світовими вимогами до освітнього процесу школи І-го ступеня, підготовленого до організації навчальної діяльності молодших школярів як педагогічної взаємодії, що спрямована на розвиток кожної особистості, її підготовку до розв'язання життєвих завдань [5]. Зокрема, чинний Державний стандарт визначив метою початкової освіти «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та її наскрізних умінь, відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1]. Організацію навчання дітей «через діяльність, ігрові методи як у класі, так і поза його межами» пропонує концепція НУШ [4]. Зрозуміло, що такі завдання зумовлюють необхідність модернізації професійної підготовки вчителів початкової школи. Адже вчитель повинен бути не тільки джерелом знань, а і тьютором, модератором, фасилітатором та коучем в індивідуальній освіті учня.

На сьогодні, перед вчителем стоїть завдання сформувати такі наскрізні вміння у молодих школярів, а саме: читати із розумінням, вміти конструювати усну та письмову думку, критично і систематично обмірковувати, логічно обґрунтувати свою точку зору, творчість, ініціативність, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики та приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Щоб успішно реалізувати дані завдання, майбутній педагог повинен багато знати й вміти.

У цьому зв'язку, одним із напрямів підготовки майбутніх учителів до досліджуваної діяльності є формування наскрізних умінь у студентів як суб'єктів освітнього процесу. Саме активні форми вивчення матеріалу з дисциплін, які використовують викладачі у вищих закладах педагогічної освіти, дозволяють розвивати у студентів творчі здібності і різні наскрізні уміння. При цьому студенти беруть участь у рольових та ділових іграх, розв'язують різноманітні за складністю педагогічні задачі і ситуації. Так, метод проектування та робота в групах, яку пропонують викладачі студентам з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, дає змогу сформувати в них самих такі наскрізні уміння, як співпрацювати та критично мислити, здатність сприймання невизначеності та неоднозначності, відкритості до культурної інакшості, переконань, світоглядів та практик інших людей (наприклад, семінарське заняття з «Основ природознавства та громадянської освіти» на тему «Чи можливо використати анабіоз для міжпланетних подорожей?»). У ході освітнього процесу в студентів формуються навички автономного навчання, аналітичного та критичного мислення, вміння інтерпретувати інформацію з різних джерел та критично її оцінювати, здатність слухати та спостерігати, емпатія, гнучкість та адаптивність, лінгвістичні, комунікативні навички та багатомовність, здатність використовувати отримані знання у практичній діяльності. Тут виявляються творчі здібності, вміння приймати правильні рішення у складних ситуаціях, співпрацювати з одногрупниками при виконанні різнопланових завдань.

Наступним напрямом підготовки майбутніх учителів до досліджуваної діяльності є їх підготовка до формування наскрізних умінь в учнів. Загалом це відбувається на дисциплінах з циклу професійної та практичної підготовки, а саме на фахових методиках та виробничій педагогічній

практиці. Так, майбутній учитель повинен бути здатним спроектувати і змодельовати сучасний урок і позаурочну діяльність. На практичних завданнях студенти розробляють фрагменти традиційних та інтегрованих уроків на засадах компетентнісного навчання, підбираючи цікаві, неординарні, творчі завдання для школярів, інтерактивні вправи. Через рольові ігри «Студент-вчитель» майбутні учителі навчаються організовувати ранкові зустрічі зі школярами, роботу учнів над лепбуками, проводити екскурсії, організовувати спостереження та дослідницьку діяльність тощо. Закріплюють отримані вміння студенти на різних видах педагогічної практики: перші дні дитини в школі, пропедевтичній, виробничій.

Таким чином, підготовка майбутніх учителів до формування в учнів наскрізних умінь відбувається у двох напрямках: перший – формування зазначених умінь в самих студентів під час навчання; другий – підготовка студентів до формування наскрізних умінь в учнів. Провідними формами та методами роботи при цьому є проектна діяльність, лекції з елементами тренінгів, рольові ігри, конструювання планів-конспектів інтегрованих уроків, виготовлення лепбуків тощо.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 16.04.2020).
2. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи /упорядники : Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. Київ. 2016. 40 с. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 17.04.2020).
3. Початкова освіта: Метод. реком. щодо використання в освітньому процесі типової освітньої програми для 1 класів ЗЗСО; типова освітня програма для ЗЗСО (колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко);

метод. коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей НУШ в початковій освіті. Київ: Оріон, 2018. 160 с.

4. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://nus.org.ua> (дата звернення: 16.04.2020).

5. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65–69.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ

Лілія Турок
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Коханко О. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Стаття присвячена проблемі визначення сутності та структури готовності майбутніх учителів до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, структура готовності, майбутній вчитель початкової школи, національно-патріотичне виховання, молодший школярі.

Актуальність дослідження. У вирі останніх подій велику увагу стали приділяти саме національно-патріотичному вихованню учнівської молоді, починаючи з початкової школи. Але для цілеспрямованого виховання учнів, спершу слід підготувати спеціалістів, які будуть вміти подати систему національного виховання з урахуванням тенденцій розвитку сучасного суспільства. Такий вчитель повинен не лише сам бути вихованою людиною, патріотом, а й стати для дітей тим прикладом, на який учні будуть рівнятися

у житті. Таким чином, постає питання щодо підготовки вчителів до виховання молодших школярів та національно-патріотичного виховання зокрема.

Останні дослідження та публікації. Питанням професійної підготовки сучасного вчителя початкової школи України присвячені роботи А. Алексюка, В. Бондаря, Н. Кичук, О. Мороза, О. Савченко та ін. Моделюванню педагогічної освіти свої праці присвятили А. Жваво, О. Глузман, Р. Підкурғанная, В. Сазонов, Ю. Сухарников та ін. Розробці моделей вчителів, зокрема вчителів початкових класів, свої дослідження присвятили О. Кіліченко, І. Казанжі, Н. Кузьміна, М. Прокоф'єва, О. Отіч, В. Сластенін, Л. Холміч та ін.

Проблеми національного виховання і формування національної свідомості в учнівської та студентської молоді займають значне місце у дослідженнях М. Боришевського, П. Ігнатенка, В. Струманського, О. Сухомлинської, Б. Чижевського, Р. Осипець, О. Павленко та інших.

Мета статті: проаналізувати сутність та структуру готовності майбутнього вчителя до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобам фольклору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовку вчителя початкової школи до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору розглядаємо як багатогранний навчально-пізнавальний процес, спрямований на оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками, та на якісний рівень готовності вчителя початкових класів до даного виду професійної діяльності.

Отже, *готовність до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору* - це сукупність необхідних знань, умінь та навичок, а також особистісної спрямованості та ставлення майбутнього вчителя до даного виду діяльності. Це складне та багатогранне явище, розуміння якого вимагає визначення його структурних компонентів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На сучасному етапі немає однозначного підходу до трактування компонентів готовності. Результати аналізу літератури дозволяють стверджувати, що вчені по-різному визначають і структуру професійної готовності фахівця: одні з них компонентами готовності називають ставлення особистості до діяльності (Н. Горбач, Н. В. Кичук, А. Ф. Линенко); інші виокремлюють такі складові, як мотиваційний, змістовий, процесуальний, організаторський (Н. В. Кузьміна, Л. Ф. Спирін, В. О. Сластьонін, О. І. Щербаков та ін.); мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти (В. О. Моляко, Є. І. Машбиць, О. К. Тихомиров).

Готовність має структурну будову і носить багаторівневий характер. Зокрема, М. Дьяченко, Л. Кандилович відмічають, що готовність включає в себе в стійкій єдності такі компоненти: мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші достатньо стійкі професійні мотиви); орієнтаційний (знання і уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості); операційний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, вміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.); вольовий (самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання трудових обов'язків); оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних задач оптимальним трудовим зразкам). Достатня виразність цих компонентів і їх цілісної єдності – показник високого рівня професійної психологічної готовності спеціаліста до праці, його активності, самостійності, творчості [2].

В. Сластьонін у професійній готовності педагога до виховної роботи виокремлює два взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний (особистісний) і виконавський (процесуальний). Залежно від досліджуваного

напрямку професійно-педагогічної діяльності науковцями визначаються різні сукупності компонентів готовності [4].

З. Курлянд виділяє такі компоненти готовності майбутніх вчителів до педагогічної діяльності: мотиваційний, ціннісно-орієнтаційний, комунікативно-інформаційний, креативний (творчий) та операційно-діяльнісний (практичний). З. Курлянд вважає, що сукупність виокремлених компонентів забезпечує оптимальну педагогічну діяльність майбутнього вчителя [3].

Отже, вважаємо, готовність майбутнього вчителя до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору включає такі вихідні компоненти: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісний*.

Мотиваційний компонент містить у собі мотиви, потреби, інтереси, переконання, цінності та визначає ставлення майбутнього учителя початкових класів до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору. Про наявність мотиваційного компоненту у майбутніх педагогів свідчать наступні показники:

- позитивне ставлення до власної професії та педагогічної діяльності;
- усвідомлення того факту, що слід набувати нових знань, умінь та навичок, необхідних для національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору;
- бажання формувати позитивні риси характеру у молодших школярів та підвищувати почуття національної приналежності;
- наявність інтересу до новинок у галузі педагогічних технологій, які стимулюють формування національних та патріотичних якостей учнів;
- бажання працювати з дітьми, виховуючи у них національно-патріотичні цінності.

Когнітивний компонент, який багатьма науковцями визначається як знаннєвий, містить теоретичні знання майбутніх педагогів щодо даного виду

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності. Про наявність когнітивного компоненту майбутнього педагогічного працівника свідчать наявність таких показники:

- знання основних документів щодо національно-патріотичного виховання української молоді;
- знання завдань, змісту та шляхів національного та патріотичного виховання молодших школярів;
- знання різних засобів українського фольклору та їх впливу на формування національно-патріотичної свідомості учнів;
- наявність знань про педагогічні умови, форми та методи роботи з молодшими школярами з національно-патріотичного виховання засобами фольклору.

Діяльнісний компонент – вміння та навички організації та здійснення національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору. Про сформованість даного компоненту у майбутнього педагогічного працівника свідчать наявність таких показників:

- вміння вибирати оптимальні засоби українського фольклору та використовувати їх у навчально-виховному процесі з метою національно-патріотичного виховання;
- вміння визначати найбільш доцільні методи і форми роботи з молодшими школярами з національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору;
- вміння планувати та проводити різні заходи з національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору.

Висновок. Досягнення високого рівня готовності майбутніх учителів до національно-патріотичного виховання молодших школярів засобами фольклору можливе за умови поєднання та цілісного формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного компонентів у процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Буланов Ю.І. Виховання патріотизму засобами краєзнавства. *Збірник наукових праць Харківського національного ІЗ педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер.: «Історія та географія». 2012 Вип. 45. С. 133-135.*
2. Дьяченко М. І., Кандибович Л. А., Кандибович С. Л. Психологія вищої школи. Москва, 1981. 383 с.
3. Курлянд З. Л. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності. 1995.
4. Сластенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. М.: Просвещение, 1976. 160 с.
5. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін: навч.-метод. посіб. / авт. кол. : І. Д. Бех, К. О. Журба, В. А. Киричок [та ін.]. К. : Педагогічна думка, 2011. 240 с.

РОЗВИТОК ШВИДКОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тетяна Хоменко
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний колледж
імені І.Я.Франка»
м. Коростишів
Науковий керівник : Тунік Н.Ц.,
викладач – методист

Анотація. У роботі розглянуто рухову активність у дітей молодшого шкільного віку, визначено їх швидкісні здібності. У загальному вигляді охарактеризовано розвиток швидкості з використанням різноманітних рухливих ігор та спеціальних вправ. Визначено, що рухливі ігри – один із найважливіших засобів фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: швидкість, рухливі ігри, вправи, рухові якості, фізичне виховання, здоров'я.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Видатний педагог В. О. Сухомлинський велике значення надавав діяльності школи та вчителів, спрямованій на поліпшення здоров'я школярів, особливо учнів молодших класів. Він вважав, що піклуватися про здоров'я дітей – найважливіше завдання вчителя [4, 89].

Рухова активність, яку дитина здійснює в процесі фізичного виховання, є необхідною умовою нормального розвитку його центральної нервової системи, засобом удосконалення аналізаторів і розвитку взаємодії їх. Існує тісний взаємозв'язок між руховою діяльністю дитини та її розумовим розвитком.

Виконання цілеспрямованих рухових дій займає важливе місце в житті дітей молодшого шкільного віку і є одним з дієвих чинників розвитку їх емоційно-вольової сфери, джерелом позитивних емоцій. І. І. Павлов назвав задоволення, яке отримує людина від рухової діяльності, "мускульною радістю" [5, 103].

У молодшому шкільному віці природний фізіологічний розвиток рухових якостей має свої особливості: спритність і швидкість рухів розвиваються інтенсивніше, ніж сила і витривалість. Враховуючи це, важливо правильно визначити зміст і методи фізичного виховання, які б сприяли розвитку у дітей рухових якостей відповідно до їх вікових особливостей [4, 148].

Швидкісні здібності – це здатність людини до максимально швидкого виконання рухових дій. До основних компонентів швидкісних здібностей належать: час простої, складної рухової реакції, швидкість окремого руху та частота рухів [1, 110].

Швидкість – це фізична якість, яка лежить в основі більшості легкоатлетичних вправ. Від швидкості відштовхування в стрибках і бігу, від швидкості метання та штовхання снаряда залежать результати спортсменів [3, 20].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Розвиток швидкості – це багаторічний процес, який необхідно починати в дитячому віці, застосовуючи різноманітні рухливі ігри, а потім і спеціальні вправи.

Рухливі ігри – один із найважливіших засобів фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. У рухливих іграх створюються найсприятливіші умови для виховання фізичних якостей і насамперед швидкості. Несподівані ситуації, що виникають під час гри, привчають дітей доцільно використовувати набуті рухові навички й уміння [1, 86].

Наприклад, для того, щоб вивернутися від ведучого, треба виявити спритність, а рятуючись від нього, бігти якомога швидше.

Аналізуючи рухливі ігри, українські фахівці стверджують, що «Виклик номерів», «**Чорні та білі**», «**Вовки і вівці**», «**Лови м'яч**», «**Гонка м'ячів по колу**», «Полювання на качок», «М'яч середньому» - ігри, які люблять діти молодшого шкільного віку і які сприяють розвитку швидкості.

Для розвитку швидкості рекомендуємо застосовувати наступні вправи.

1. Біг на місці з високим підніманням стегон й активним рухом рук, як під час бігу.
2. Біг в упорі стоячи.
3. Біг вперед і назад із зміною напрямку. Виконавець робить три кроки вперед, два кроки назад.
4. Швидкий біг по прямій із поворотом за сигналом ліворуч, праворуч.
5. Біг уперед із прискоренням за сигналом. Після повторного сигналу знову перейти на повільний біг.
6. Біг по колу діаметром 2 м ліворуч і праворуч.
7. Біг по вісімці обличчям, боком, спиною вперед.
8. Біг по лінії, проведеній на землі. Ступні ставити по чергово рівнобіжно, досередини, назовні.

9. Стрибковий біг. Під час бігу відштовхнутися однією ногою, а в польоті виконати так звані «ножиці». Відштовхуватися краще почергово правою, лівою ногою.

У сучасній методиці тренування надзвичайно важливими є засоби й методи, спрямовані на подолання «швидкісного бар'єра», який неминуче з'являється на певних етапах тренування. До них належить виконання вправ у полегшених умовах, біг по нахиленій доріжці, біг з використанням звукових або світлових лідерів, метання полегшених снарядів, вправи на швидкість рухової реакції і т. д. [3, 20].

Загальні методичні вимоги до формування навантажень передбачають:

1) використання технічно нескладних вправ, які дозволяють зосереджуватись на швидкості, а не на техніці виконання;

2) виключення зниження швидкості під час виконання вправи;

3) інтенсивність виконання вправи – 90-100 град. від максимального;

4) тривалість виконання вправи – 6-10 с.;

5) кількість повторень: розвиваючий ефект 3-4 серії по 2-3 повторення; підтримуючий ефект 1-2 серії по 2-3 повторення;

6) інтервали відпочинку – до відновлення ЧСС до 100-120 уд./хв. (в середньому 1,5-2 хв.);

7) метод виконання вправи – повторно-серійний у змагальному та ігровому варіантах.

Оскільки всі компоненти швидкісних здібностей не залежать одне від одного, тому необхідно кожен з них розвивати окремо. Для цього використовують спеціальні фізичні вправи.

Вправи для вдосконалення швидкісних здібностей треба виконувати за оптимальної працездатності організму дітей. Вона спостерігається на початку основної частини уроку [2, 111].

Варто зазначити, що швидкість відіграє важливу роль в будь-якому виді спорту, а вік від 8 до 15 років – найбільш сприятливий для розвитку

швидкості і підвищення швидкості рухів. Розвиток швидкісно-силових якостей також неухильно зростає з віком.

Таким чином, на уроках фізичної культури у дітей молодшого шкільного віку потрібно застосовувати рухливі ігри та спеціальні вправи, що сприяють розвитку швидкості.

За результатами проведеного аналізу науково методичної літератури встановлено, що попри наявності значної кількості досліджень, спрямованих на удосконалення системи фізичного виховання учнів молодших класів, основною проблемою є пошук інноваційних підходів до організації занять фізичними вправами з урахуванням інтересів та вікових особливостей дітей.

Список використаних джерел

1. Андрощук Н. В., Леськів А. Д., Мехоношин С. О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Метод. посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 94 с.
2. Арєф'єв В. Г., Єдинак Г. А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту): Навчальний посібник для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 248 с.
3. Ахметов Р. Ф., Максименко Г. М., Кутек Т. Б. Легка атлетика: Підручник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 320 с.
4. Козленко Н. О. Школярам – звичку займатися фізкультурою / Н. О. Козленко. – К., 1985. – 120 с.
5. Козленко Н. П. Фізичне виховання учнів перших класів / Н. П. Козленко, В. П. Мацулевич. – К., 1988. – 310 с.

**АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ПИТАНЬ
ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГОТОВНОСТІ
ПОЄДНУВАТИ НА УРОЦІ РІЗНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ**

Дарина Христосенко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Кваліфікація вчителя проявляється як у теоретичній підготовленості, так і у здатності реалізувати свої професійні знання на практиці у відповідності до вимог сучасного реформування початкової освіти. Особливої значущості в умовах КНУШ зараз набуває проблема готовності педагога поєднувати на уроці різні форми організації навчальної діяльності учнів.

Ключові слова: форми організації навчальної діяльності, початкова освіта, готовність учителя до педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Процес навчання – це соціальний процес, який з’явився з виникненням суспільства і вдосконалюється відповідно до розвитку суспільства. Зараз актуальною метою стає створення особистісного потенціалу людини, виховання його здібностей для адекватної діяльності в майбутніх предметних і соціальних ситуаціях, а змістом - все те, що забезпечує досягнення цієї мети.

Актуальність проблеми використання проектних технологій навчання зазначається в положеннях Державного стандарту початкової загальної освіти, а також оновленням навчальних програм для початкової школи.

Успішність досягнення мети залежить не тільки від того, що засвоюється (зміст навчання), але і від того, як засвоюється: індивідуально або колективно, в авторитарних або гуманістичних умовах, з опорою на увагу, сприйняття, пам'ять або на весь особистісний потенціал людини, з допомогою репродуктивних або активних форм організації навчальної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності в сучасній початковій школі. У процесі навчання і його організації простежується чітка спрямованість на реалізацію провідних компонентів змісту освіти: знань, способів діяльності (умінь і навичок), досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісних відносин. Умілий вибір форм організації навчальної діяльності, їх поєднання на уроці дозволить здійснити дану спрямованість найбільш результативно.

Творча розробка вчителем початкових класів різноманітних форм побудови уроку, раціональна його побудова в кожному окремому випадку, використання всіх можливостей, закладених в ньому, є умовами активізації всього процесу навчання. У руслі діяльнісного підходу психологічною основою навчання є «активна пізнавальна діяльність самого учня, яка веде до формування вміння творчо мислити, використовуючи придбані в процесі діяльності знання, навички та вміння».

Найглибше проблему вибору форм і їх оптимальних поєднань досліджує І. М. Чередов [4, с. 37].

На підставі ретельного аналізу сильних і слабких сторін форм навчальної роботи для різних груп учнів і їх залежності від етапу процесу навчання він розглядає найбільш ефективні поєднання форм навчальної роботи.

У дидактиці накопичено достатній науковий потенціал зі створення педагогічних технологій в цілому, і розробці технологій, що реалізують форми організації навчальної діяльності з урахуванням їх оптимальності. Аналіз літератури за окремими формами навчальної діяльності, а також їх поєднань дозволяє стверджувати, що це питання недостатньо вивчений.

Вважається, що індивідуальні, фронтальні форми навчання є традиційними, а колективні (групові) – принципово новими в сучасній освіті.

Аналіз наявного педагогічного досвіду показує, що людина може вчитися і засвоювати необхідну інформацію при будь-якій організації його навчальної діяльності. Однак побудувати ефективний процес, на думку

В. П. Беспалько неможливо без усвідомленого вибору і застосування сучасної теорії навчання і виховання учнів [1, с. 56]. Головне завдання вчителя – зробити так, щоб жоден учень не нудьгував на уроках, адже від цього буде залежати, пройде урок ефективно, чи ні. Необхідно створювати такі умови, щоб інтерес до уроку в учнів постійно зростав, а для цього недостатньо просто відтворити матеріал, який представлений в підручнику. Треба розвивати винахідливість, творчі здібності дітей, і саме тоді урок буде ефективний, і особистість учня зможе розкритися в повній мірі. У сучасній загальноосвітній практиці початкової школи найчастіше використовуються дві загальні організаційні форми: фронтальна та індивідуальна. Набагато рідше на практиці застосовуються групова і парна форми навчання. Однак ні фронтальна, ні групова форми навчання не є насправді колективними, хоча їх і намагаються представити такими. На цей факт звертають увагу М. Виноградова і І. Первін. Вони відзначають, що не всяка робота, яка формально протікає в колективі класу, є по суті колективною. За своїм характером вона може бути суто індивідуальною [2, с. 123].

Аналіз наукових досліджень з проблеми, яка вивчається, показав важливість використання групової роботи в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, для підвищення індивідуалізації, самостійності, успішності навчання (А. Мірошніченко, Г. Цукерман, О. Ярошенко). Дослідниками здійснено розроблення загальних принципів організації групової навчальної діяльності (М. Виноградова, Х. Діймете, І. Первін, С. Френе, І. Чередов), описано форми й види групової роботи (Х. Лейметс, Н. Мойсенюк, О. Овчарук, І. Первін, С. Полетило, О. Пометун, І. Унт, І. Чередов, О. Ярошенко та ін.) [2, с. 145].

Теоретичні основи професійної підготовки вчителя до педагогічної діяльності, сутність і специфіка педагогічних умінь, механізми їх формування у процесі професійно-педагогічної підготовки досліджували науковці різних сфер – не тільки педагогіки, але й філософії, психології,

зокрема: О. Абдулліна, А. Алексюк, А. Богуш, В. Бондар, В. Буряк, В. Галузинський, М. Євтух, В. Кан-Калик, Є. Карпова, Н. Кічук, В. Ковальов, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, В. Кузь, З. Курлянд, А. Линенко, М. Нікандров, Н. Ничкало, О. Плахотник, О. Пехота, О. Пометун, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьонін, Б. Федоришин, Р. Хмельюк, Л. Хомич, Л. Хоружа, Т. Шамова, О. Щербаков, В. Якунін та ін. Визначаючи навчання процесом трансферу знань і досвіду з метою їх засвоєння тими, хто навчається, варто зауважити, що цей процес може здійснюватись різними шляхами [3, 26].

Розглянувши різні погляди науковців щодо форм навчання, можна виокремити спільність їхніх думок у тому сенсі, що систему форм навчальної діяльності учнів на занятті складають фронтальна, групова, індивідуальна. Вони є найбільш уживаними у освітньому процесі, позаяк уособлюють усі компоненти процесу навчання. Оскільки одним із головних завдань сучасної початкової школи є розвиток кожної дитини як неповторної індивідуальності, а відтак дедалі більшого значення набуває необхідність формування в учнів креативності, здатності, з одного боку, до самостійної пізнавальної діяльності, а, з іншого – вміння ставити і вирішувати нові проблеми разом з іншими [1, с. 68].

Педагогічна технологія як система наукового знання покликана оптимізувати і забезпечити суб'єктність виховного процесу, який, як відомо, може розглядатися в широкому і вузькому сенсі. Педагог повинен уміти настільки майстерно володіти різними технологіями, щоб, як і у представника будь-якої творчої професії, вони стали непомітними, органічними компонентами його творчості. В. П. Беспалько зазначає: «Оскільки опис будь-якого навчально-виховного процесу є опис деякої педагогічної системи, то, природно, що педагогічна технологія - це проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці» [1, с. 25].

Список використаних джерел:

1. Беспалько В. П. Б 53 Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.: ил.
2. Буланова-Топоркова М. В., Духавнева А. В., Кукушин В. С., Сучков Г.В. Педагогические технологии Москва: МарТ; Ростов н/Д: МарТ, 2004. – 336 с. – (Педагогическое образование).
3. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.
4. Чередов І. М. Форми навчальної діяльності в середній школі: Наук.-метод. посібн. / І. М. Чередов. За ред. І. М. Чередов. – К.: Видавництво М.: Просвещение, 1987. – 159 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КЕЙС-МЕТОДУ

Катерина Чернишова
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: Лозенко А. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. Одним з найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної активності учнів є використання у навчальному процесі інтерактивних технологій навчання. Інтерактивні технології (кейс-технології) сприяють виробленню знань, а не оволодінню готовими знаннями. Сучасна чотирирічна початкова школа покликана забезпечити становлення молодшого школяра як особистості, здатної критично та нестандартно мислити. Тому, на часі – підготовка спеціалістів, які готові реалізувати у професійно-педагогічній діяльності актуальні технології та методи навчання, серед яких – «кейс-метод».

Ключові слова: інтерактивні технології, кейс-технології, кейс-метод, початкова освіта.

Постановка проблеми. Вчителі початкової школи мають бути готові до стимулювання пізнавальної активності учнів шляхом використання у навчальному процесі інтерактивних технологій. Вчитель повинен допомогти дитині не розгубитися в нестабільному суспільстві, виробити захисні механізми, навчити самостійно вирішувати життєві проблеми. Навчання тільки тоді стає радісним і привабливим, коли учні самі вчаться: проектують, конструюють, досліджують, відкривають, тобто пізнають світ у повному розумінні цього слова. Пізнання через напругу своїх сил, розумових, фізичних, духовних, можливо тільки у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності на основі сучасних технологій навчання. Він повинен організувати самостійну діяльність учнів, в якій кожен міг би реалізувати свої здібності та інтереси. Однією із основних цілей інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, за яких той, хто навчається, відчуває свою успішність, інтелектуальну самостійність.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемою використання кейс-методу під час викладання різних дисциплін в українській вищій школі займалися Г. Каніщенко, О. Сидоренко, Ю. Сурмін, В. Чуб, П. Шеремета; в російській освіті – В. Давиденко, О. Маргвелашвілі, О. Пилипенко, О. Смолянінова, Н. Тітова та ін. Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що особливої значущості і актуальності підвищення пізнавальної активності учнів шляхом використання у навчальному процесі інтерактивних технологій навчання набуває в молодшому шкільному віці, оскільки саме в цей період відбувається активне емоційне становлення дітей, вдосконалення їх самосвідомості, здатності до рефлексії та децентрації.

Мета статті. Розкрити проблему підготовки майбутніх вчителів молодших класів до реалізації у процесі навчання молодших школярів кейс-методу в умовах реформування сучасної початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. Кейс-уроки – це інноваційний підхід у навчанні, тому що саме таким чином вирішується головна проблема закладів:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

як поєднати теорію з практикою і знання з компетенціями. Впровадження навчальних кейсів у практику освіти в даний час є досить актуальним завданням. Головне призначення кейс-технологій – розвивати здатність опрацьовувати різні проблеми і знаходити їх рішення, іншими словами навчитися працювати з інформацією [5, 24].

Основна функція кейс-методу – навчати учнів креативно мислити, вирішувати складні неструктуровані проблеми, які неможливо вирішити аналітичним шляхом.

Як показує досвід, введення кейс-методу в навчальний процес підготовки кваліфікованих робітників для викладача означає серйозну роботу і потребує значної мобільності у спілкуванні з учнями під час навчання [3, 113].

При інтерактивній технології (кейс-технології) сприяють виробленню знань, а не оволодінню готовими знаннями. Відповіді на питання необхідно знаходити самостійно.

Специфіка кейс-методу, на думку Ю. П. Сурміна [4, 27], визначається такими дидактичними принципами:

- індивідуальним підходом;
- максимальним наданням свободи учням у процесі навчання;
- забезпеченням студентів достатньою кількістю наочних матеріалів;
- відсутністю завеликих обсягів теоретичного матеріалу;
- активним співробітництвом викладача й учнів;
- формуванням навичок самоорганізації;
- особливою увагою до розвитку сильних сторін студента.

Кейс-технологія одночасно відображає і практичну проблему й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність [2, 13].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

До кейс-технологій належать: метод ситуаційного аналізу; метод інциденту; метод розбору ділової кореспонденції; ігрове проектування; метод ситуаційно-рольових ігор; метод дискусії.

Хороший кейс має задовольняти такі вимоги:

- відповідати чітко поставленій меті створення;
- мати відповідний рівень складності;
- не застарівати надто швидко й бути актуальним у момент розгляду;
- ілюструвати декілька аспектів економічного життя;
- втілювати типові ситуації;
- розвивати аналітичне мислення;
- провокувати дискусію;
- передбачати кілька варіантів рішень [1, 15].

Метод кейс-технології завоював провідні позиції в навчанні, активно використовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем. Так, Гарвардська школа бізнесу виділяє майже 90% навчального часу на розгляд конкретних кейсів. Ситуаційне навчання за гарвардською методикою – це інтенсивний тренінг слухачів з використанням відеоматеріалів, комп'ютерного і програмного забезпечення.

Використання методу кейсів в навчанні учнів дає змогу підвищити пізнавальний інтерес до навчальних дисциплін, сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичків. Помітною особливістю кейс-методу є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя [6, 84].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, кейс-технологія, як і інші інтерактивні методи навчання, викликає зацікавленість в учнів. Форма організації навчання забезпечує учням можливість використання знань, які вони отримали на заняттях. Кейс-технології передбачають як індивідуальну роботу над пакетом завдань, так і

колективну, що розвиває уміння сприймати думку інших людей і працювати в команді.

Використання кейс-методу у навчальному процесі початкової школи потребує від учителя відповідної кваліфікації, знань та вмінь. Отже, майбутніх учителів початкових класів слід цілеспрямовано готувати до цього виду діяльності, чому ми далі і присвяtimo наші наукові пошуки.

Список використаних джерел:

1. Давиденко В. Чем "кейс" отличается от чемоданчика? // Обучение за рубежом – №7. – 2000. – С. 11 – 17.
2. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
3. Михайлова Е. А. Кейс и кейс-метод: процесс написания кейса / Е. А. Михайлова// Маркетинг. – 2000. – № 5. – С. 113 – 120.
4. Сурмін Ю. Кінець епохи «старанних відмінників». Кейс-метод як засіб якісного оновлення української освіти // Синергія. – 2001. – №2 – 3. – С.27 – 33.
5. Шеремета П. М., Каніщенко Л. Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі/ за ред. О. І. Сидоренка; 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2000. – 80с.
6. ECCH the case for learning [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО
ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ

Олена Юрченко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Васютіна Т. М.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. Статтю присвячено питанню професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до формування основ громадянської компетентності в молодших школярів. Охарактеризовано теоретичні засади підготовки майбутніх вчителів початкової школи до формування громадянської компетентності в молодших школярів. Висвітлено актуальність та необхідність дослідження даної проблеми в сучасній як початковій, так і вищій освіті.

Ключові слова: громадянська компетентність, компетентнісний підхід в освіті, громадянське виховання, професійна підготовка.

Одним із найактуальніших завдань сучасної початкової освіти в Україні є створення належних умов для формування молодшого школяра як особистості, громадянина, для якого демократичне громадянське суспільство є осередком розкриття творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів. Реалізація цього завдання буде здійснюватися у процесі формування громадянської компетентності в молодших школярів.

Проблема громадянського виховання та формування громадянської компетентності в різних трактуваннях та інтерпретаціях завжди привертала до себе увагу філософів, педагогів і психологів. Ще стародавні мислителі (Аристотель, Платон, Плутарх, Сократ) започаткували суть громадянського виховання, обґрунтували шляхи і методи його реалізації. Ці ідеї знайшли свій подальший розвиток у працях А. Адлера, Г. Гегеля, Д. Локка, Ж - Ж. Руссо, З. Фрейда. Такі видатні українські діячі, як В. Антонович, М. Драгоманов, С. Русова, І. Огієнко, Г. Ващенко, Б. Грінченко, А. Макаренко, М. Грушевський, В. Сухомлинський звертали увагу у своїх роботах на

особливе значення формування громадянської свідомості підростаючої особистості.

Питанням організації освітнього процесу в початковій школі присвячені дослідження В. Бондаря, М. Вашуленка, Н. Бібік, Ю. Гільбуха, О. Савченко, І. Шапошнікової та ін., де розкривається процес формування основ наукового світорозуміння молодших школярів.

Українськими вченими О. Пометун та І. Тараненко проаналізовано концепції і тенденції громадянського виховання. Ними схвалено загальноєвропейське бачення громадянськості та виділено шляхи її формування. Педагогічні основи громадянського виховання розроблені в дослідженнях Бега, Н. Бібік, М. Боришевського, В. Кременя та ін.

Одним із програмних курсів, де чітко розструктурується мета галузі «Суспільствознавство» (2011 р.) є курс «Я у світі» (який ще діятиме до 2021 р.), де громадянська компетентність трактується як усвідомлення учнем своїх прав і обов'язків, використання моделей поведінки, які відповідають нормам моралі і права, здатність критично мислити, приймати рішення, виявляти громадянську позицію у ставленні до природи, до людей, до самого себе [1, 18].

Процес підготовки майбутніх учителів до формування основ громадянської компетентності в молодших школярів здійснюється через вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична».

Мета даного курсу передбачає теоретичну і практичну підготовку майбутніх учителів початкової школи щодо методики формування громадянської та соціальної компетентностей у молодших школярів шляхом засвоєння ними системи інтегрованих знань про людину і суспільство, виховання вільної, демократичної та освіченої людини, здатної до моральних дій та культури поведінки; формування фахових умінь у майбутніх учителів початкової школи до проведення уроків «Я у світі» та «Я досліджую світ».

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Основними завданнями для досягнення мети навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична» є:

— ознайомлення з особливостями компетентнісного навчання в початковій школі, змістом структурних компонентів, зв'язків і відношень між ними;

— вироблення умінь аналізу основних змістовних ліній курсу «Я у світі» та «Я досліджую світ», змісту навчальних підручників та розробки календарного планування;

— вивчення методики формування ключових компетентностей (зокрема соціальної та громадянської) у молодших школярів на уроках «Я у світі» та «Я досліджую світ»;

— ознайомлення з основними типами уроків «Я у світі» та «Я досліджую світ», їх структурними компонентами; методами організації процесу вивчення громадянської освіти та засобами наочності.

Формуючи в студентів теоретичні та практичні знання варто проводити лекції та практичні заняття з використанням інтерактивних вправ, адже використання саме інтерактивних вправ надає можливість підвищити пізнавальну активність, посилити діяльнісний та особистісно-зорієнтований підходи у навчанні, а також сприяти формуванню професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

«Інтерактив – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це насамперед діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія вчителя та учня».

Інтерактив – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, одним із завдань якої є створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність [2].

Інтерактивні вправи та методи навчання досліджували та розробляли багато вчених. М. Кларін класифікує інтерактивні методи навчання за

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

принципом активності: фізична (зміна робочого місця, виконання записів, малювання тощо), соціальна (ставлення запитань, формулювання відповідей тощо), пізнавальна (доповнення відповідей, виступ тощо). О. Пометун і Л. Пироженко об'єднують форми інтерактивного навчання у чотири групи, залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів: кооперативне навчання (робота в парах, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо), колективно-групове навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм тощо), ситуативне моделювання (імітаційні ігри, рольова гра тощо), опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, «займи позицію», «дискусія» тощо).

Найбільш дієвими на нашу думку є інтерактивні вправи для формування основ громадянської компетентності в молодших школярів за змістом посібника «Навчаємо демократії» з Швейцарсько-Українського проєкту DOCCU «Демократія в освіті». Вправи можуть бути використані під час уроку, проведення виховних заходів та у позакласній роботі. Вони сприяють створенню умов для активно роботи учнів, також пропонують приклади та підходи до розуміння загальних принципів демократії та прав людини (індивідуальний підхід, навчання на прикладах). Такі вправи як «Дерево прав людини», «Перегони на повітряних кулях», «Скарбничка», «Відмінності», «Китайські палички», «Істинне та хибне» та ще велика їх кількість створені на наборі трьох дидактичних підходів навчання «про», «через», «для» демократії та прав людини [3].

Саме ознайомлення з інструкціями на лекціях та виконання на практичних заняттях студентами вище зазначених інтерактивних вправ, допоможе їм на педагогічній практиці ефективно провести уроки «Я у світі» та «Я досліджую світ», закріпити базові знання і вдосконалити базові уміння та навички, що необхідні при виконанні виробничих функцій вчителя. Також на педагогічній практиці студенти розвивають уміння застосовувати знання з

«Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична» й усвідомлюють професійну значущість цих знань.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. / Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18.
2. Скемська А. Формування громадянської компетентності. Плекаємо члена суспільства / Алла Скемська. // Початкова освіта. – 2015 – № 37. – С. 2-4.
3. Навчання демократії: збірник практичних занять з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини / Р. Голлоб, П. Крапф. – Пер. з англ. та адапт. Н. Г. Протасової. – К.: Основа, 2016. – Т.6. – 100с.

СЕКЦІЯ VII

«Підготовка психологів до роботи в умовах різної складності»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Балог Даніель
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Дзюбенко О.А.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація. Специфіка сучасного професійного життя гостро ставить питання про необхідність дослідження індивідуально-особистісних ресурсів людини, які визначають

успішність реалізації її професійних компетентностей. Представлена стаття присвячена висвітленню результатів теоретико-емпіричного дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації працівників торгівлі в умовах їх професійної діяльності. Практична значущість дослідження підкреслена необхідністю розробки та впровадження психологами організацій заходів щодо прискорення процесу адаптації співробітників до умов професійної діяльності.

Ключові слова: адаптація, торгівля, професійна діяльність.

Адаптації як безперервний процес взаємодії людини з її соціальним оточенням, адекватність і успішність якого визначається індивідуально-психологічними особливостями і чинниками середовища, досліджували Г. Балл [1], Н. Завацька [3], О. Миронова [4], В. Ячменьова [6] та інші. Проте, багато проблем з психології адаптивних можливостей залишаються невирішеними, зокрема, мало дослідженим є процес професійної адаптації. Професійна адаптація працівників торгівлі ґрунтується на поступовому їх пристосуванні до нових кадрових, соціальних та організаційно-економічних умов праці. Адаптація персоналу, як процес пристосування нового співробітника до трудової діяльності і внутрішнього клімату організації, є важливим засобом закріплення у колективі компетентного і відповідального працівника. До головних аспектів адаптації працівника відносять набуття та закріплення інтересу до роботи, накопичення трудового досвіду, налагодження ділових і особистих контактів з колективом, включення у суспільну діяльність, підвищення зацікавленості в особистих та колективних досягненнях.

До основних психологічних особливостей діяльності працівників торгівлі відносять: комунікативна насиченість процесу діяльності; вплив соціально-психологічного клімату у групі торговельних працівників на ефективність і професійну діяльності; адаптивність, стресостійкість; конфліктогенність взаємодії у діаді «продавець–покупець»; дотримання балансу інтересів організації в отриманні прибутку та інтересів покупця у задоволенні своїх потреб [2, с. 80].

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Важливими чинниками успішної адаптації співробітників торгівлі є: згуртованість робочих груп, позитивний соціометричний статус у групі, висока ціннісно-орієнтаційна єдність, позитивний соціально-психологічний клімат, продуктивні стратегії поведінки у конфліктній ситуації, кооперативний тип ставлення до оточення, співпраця (дружелюбність, товариськість), шанобливе ставлення до групових норм (консерватизм), позитивна емоційна експансивність і задоволеність становищем у групі [5].

З огляду на актуальність та практичну значущість зазначеної проблеми, нами було проведено емпіричне дослідження психологічних особливостей адаптації співробітників торгівлі в умовах їх професійної діяльності. Дослідження було проведено на базі магазину Emporio Armani у м. Київ, серед 10 співробітників. Відповідно до критеріїв та показників адаптованості, нами був підібраний комплекс психодіагностичних методик: «Імпульсивність» (В. Лосенков), «Рівень емоційного вигорання у професійній діяльності» (В. Бойко), «Шкала вразливості або стресостійкості» (О. Прохоров), «Шкала загальної адаптованості» (О. Маклалков, С. Чермяніна).

У результаті дослідження за методикою В. Лосенкова було встановлено, що високий рівень імпульсивності притаманний 10% досліджуваних, середній – 60%, а низький – 30%. У більшості працівників торгівлі середній рівень вольової регуляції поведінки, недостатня визначеність життєвих планів, недостатній інтерес до здійснення торгівельної діяльності, нечітка наполегливість у досягненні поставленої мети.

Результати за методикою «Рівень емоційного вигорання» засвідчили, що синдром емоційного вигорання не сформований у 10% досліджуваних, його ознаки на стадії формування зафіксовані у 20% працівників, повністю сформований синдром емоційного вигорання у 70% співробітників. Тобто, переважна більшість досліджуваних, які працюють у сфері торгівлі, мають сформований синдром емоційного вигорання, їм притаманне надмірне

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

переживання психотравмуючих обставин, недостатнє задоволення собою, часто виникаюча тривога і депресія, недостатня адекватність вибіркового емоційного реагування, емоційно-моральна дезорієнтація, емоційне відчуження, частий прояв психосоматичних і психовегетативних порушень.

За шкалою «стресостійкість» було встановлено: високий рівень стресостійкості мають 50% досліджуваних, середній – 30%, низький – (20%). Так, більшість співробітників торгівлі, у процесі адаптації до професійної діяльності, мають підвищену схильність до вразливості у роботі з клієнтами-покупцями та характеризуються зниженим рівнем опору стресовим ситуаціям.

За шкалою «Загальна адаптованість» було встановлено, задовільна адаптованість притаманна 70% досліджуваним, незадовільна 30%. Тобто більшість співробітників торгівлі, незважаючи на високі показники вразливості, імпульсивності та ознаки емоційного вигорання, досить швидко адаптуються до нових умов праці. Їм притаманні адекватне прийняття культурних норм і цінностей організації, вони сприймають себе як частину колективу, набувають тієї соціальної ролі, яка відповідає їх статусу.

Отже, здійснивши емпіричне дослідження та проаналізувавши отримані результати, ми дійшли висновку, що загальна адаптованість співробітників торгівлі в умовах професійної діяльності є задовільною. Однак, отримані результати дослідження висвітлили необхідність розробки практичних рекомендацій щодо підвищення адаптивних можливостей працівників торгівлі, особливої необхідності потребує подолання імпульсивних тенденцій у поведінці та синдрому емоційного вигорання, розвиток вольової саморегуляції та стресостійкості. Необхідність впровадження програми обумовлена тим, що у складних умовах життя, процес адаптації набуває особливого значення, оскільки він відображає здатність особистості стати суб'єктом активної професійної діяльності в умовах організації.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. Понятие адаптации и его значение для психологии личности / Г. Балл // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 92–100.
2. Геранюшкина Г. Формирование команды как условие социально-психологической адаптации продавцов-консультантов / Г. Геранюшкина // Психология в экономике и управлении. – 2013. – № 2. – С. 79–84.
3. Завацька Н. Особливості соціальної підтримки в осіб з різним ступенем соціальної адаптації / Н. Завацька // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2010. – Т. 8. – Вип. 7. – С. 90–105.
4. Миронова О. Основні проблеми адаптації персоналу та методи їх вирішення на підприємствах / О. Миронова // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 13. – С. 602–608.
5. Ніколаєнко С. Поняття адаптації в різних напрямках психології [Електронний ресурс] / С. Ніколаєнко // Світогляд – Філософія – Релігія: Зб. наук. пр. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2011. – № 2. – Режим доступа : <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/39533>
6. Ячменьова В. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність» / В. Ячменьова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 684. – С. 346–353.

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО

Юлія Білецька
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник : Митник О.Я.,
доктор педагогічних наук, професор

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

***Анотація:** У статті розкрито зміст, структуру та показники сформованості професійної компетентності практичного психолога. Презентовано систему роботи щодо її формування у процесі навчання у ЗВО.*

***Ключові слова:** професійна компетентність, структура професійної компетентності, рівні професійної компетентності практичного психолога, система формування професійної компетентності.*

Для досягнення успіху у професійній діяльності дуже важливо у процесі вивчення фахових дисциплін формувати професійну компетентність. Розвитком професійної компетентності практичного психолога займалися: І. Андреев, М. Амінов, О. Бондаренко, О. Бодальов, І. Вачков, О. Власова, С. Дерев'янка, Є. Ільїн, О. Карандашев, О. Саннікова, Н. Чепелева.

У нашому дослідженні взято за основу визначення та структура професійної компетентності, які запропоновано Н. Чепелевою. Н. Чепелева [2] визначає професійну компетентність як єдність знань, необхідних для успішної діяльності та досвіду, який передбачає не лише володіння необхідними практичними вміннями і техніками, а й наявність у фахівця розвиненого поля професійних смислів, що великою мірою зумовлюють творчий характер діяльності практичного психолога. Саме розвинена смислова сфера особистості, на думку Н. Чепелевої, є передумовою продукування нових ідей, креативного виходу з складних життєвих ситуацій.

Професійна компетентність містить такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційний, комунікативний компоненти, які є важливими для успішної роботи практичного психолога. Розкриємо їх зміст

Мотиваційний компонент професійної компетентності психолога є дуже важливим фактором підготовки фахівців у сучасних соціальних умовах та у системі вищої освіти. Мотиваційний компонент передбачає сформовану позитивну мотивацію до професійної діяльності, до надання психологічної допомоги, прийняття себе та інших.

Під когнітивним компонентом професійної компетентності психолога розуміємо накопичення знань, які утворюють його професійну лексику, що

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

формується внаслідок розуміння специфічних текстів [5]. Розуміння забезпечує не тільки засвоєння наукової та навчальної інформації, і відповідно системи професійних значень, але й базою для подальшого розвитку професійної компетентності фахівця, оскільки без сформованих когнітивних операцій розуміння неможлива ефективна та продуктивна як навчальна так і професійна діяльність.

Операційний компонент професійної компетентності практичного психолога полягає в оволодінні професійними навичками та техніками, психологічним інструментарієм.

Комунікативний компонент професійної компетентності включає в себе засновану на знаннях та чуттєвому досвіді здатність психолога орієнтуватись в ситуаціях професійного спілкування, розуміти мотиви, стратегії поведінки, фрустрації як свої власні, так і партнерів по спілкуванню, рівень оволодіння ними, технологією та психотехнікою спілкування [3]. А також вміння використовувати різноманітні засоби та методи впливу на особистість, адекватно сприймати та розуміти її, налагоджувати ефективну взаємодію.

До характеристик професійної компетентності відносять спектр професійних можливостей, досконале володіння інструментарієм, прийомами і технологіями професійної діяльності. Професійна компетентність психолога проявляється у творчому характері його діяльності, в активному пошуку новаторських підходів та інноваційних технологій, особистій ініціатива й професійній комунікативності та професійній культурі [4].

Охарактеризуємо рівні професійної компетентності (високий, середній та низький). Високий рівень: покликання працювати з людьми; бажання надавати психологічну допомогу; досконале володіння знаннями з психології і різних напрямів; може кваліфіковано надавати психодіагностичну, консультативну, корекційну допомогу як особистості, так і групам; розуміє мотиви, стратегії поведінки, фрустрації як свої власні, так і партнерів по

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

спілкуванню; адекватно сприймає та розуміє, налагоджує ефективну взаємодію; володіє емоційно-вольовими якостями і комунікативними вміннями; проявляє професійно-значущі якості такі як: емпатія, суб'єктність, емоційну стійкість, володіє вербальною і невербальною комунікацією.

Середній рівень: бажання працювати з людьми залежить від настрою; знання і вміння проявляє після консультації наданої іншим фахівцем; не завжди впевнено володіє знаннями з психології і вміннями; кваліфіковану допомогу може надати за допомогою іншого фахівця; в залежності від настрою не завжди може налагодити ефективну взаємодію з клієнтом; не завжди може проявити емпатію та емоційну стійкість; невпевнено володіє вербальною і невербальною комунікацією.

Низький рівень: не завжди є бажання працювати і допомагати людям; надати допомогу може завдяки іншому фахівцю; невпевнено володіє знаннями з психології і різних напрямів; знання і вміння проявляє після допомоги фахівця; не завжди приходить ідея при допомозі іншого фахівця; не завжди може адекватно сприймати та розуміти ситуацію і клієнта; тяжко налагоджує взаємодію з клієнтом; погано володіє вербальною і невербальною комунікацією; на низькому рівні володіє вольовими якостями; не завжди може проявити емпатію, емоційну стійкість.

Для досягнення успіху у формуванні професійної компетентності пропонуємо впроваджувати в освітній процес певну систему роботи. Охарактеризуємо її складові. *Розвивальний освітній простір* – середовище, в якому здійснюється, безпосередньо, розвиток компонентів професійної компетентності. Загалом, модель формування професійної компетентності спеціаліста містить систему дидактичних і виховних цілей, які забезпечуються реалізацією певних змістових компонентів: спеціального (фахового), інтелектуального, творчого, мотиваційного, комунікативного, вольового.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Другою складовою є *засоби навчання*. Головне завдання засобів навчання полягає у забезпеченні навчальної мети завдяки включенню, активізації різноманітних пізнавальних можливостей студента. Цілеспрямований процес формування особистості майбутнього фахівця здійснюється за допомогою певних форм. У розвитку творчих здібностей студентів, формуванні необхідних майбутньому фахівцеві якостей важлива роль належить спеціально організованій аудиторній та позааудиторній роботі. Форми її організації у вищому навчальному закладі можуть бути масові, групові та індивідуальні. Традиційними форми організації роботи є лекція, семінарське заняття, практичне заняття, лабораторна робота, самостійна навчальна діяльність студентів, науково-дослідна робота, навчальна практика. Форми роботи – командна робота, тренінги, рольові тренінги, рольові ігри тощо. До інтерактивних форм належать: інтерактивна лекція, лекція-дискусія, лекція у двох, лекція-пресконференція. Інтерактивні методи роботи викладача з студентом – мікровикладання, метод кейсів, аналіз конкретних ситуацій, метод мікровикладання, метод конкурентної ситуації.

Використання інтерактивних методів навчання сприяє: залученню студентів до вирішення проблем, максимально наближених до реальних професійних ситуацій; активізації навчального процесу, спонукають студентів до творчої участі в ньому і забезпечують розвиток і саморозвиток особистості студента.

Третьою складовою є впровадження у фахові дисципліни завдань, спрямованих на розвиток теоретичного мислення, інтелектуальних умінь, професійно-значущих якостей.

Список використаних джерел:

1. А. Бондаренко, Психологическая помощь : теория и практика : [учебное пособие для студентов старших курсов психологических

факультетов и отделений университетов] / А. Ф. Бондаренко. – К. : Укртехпрес, 1997. – 216 с.

2. Н. Чепелева, Особистісна підготовка практикуючого психолога / Н. В. Чепелева // Основи практичної психології : підручник / [В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.]. – К. : Либідь, 1999. – с. 242 - 249.

3. Н. Чепелева, Становлення професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика / Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія: Матеріали методологічного семінару АПН України, 12 листопада 1998 р. – К.: Гнозис, 1998 – с. 605

4. Н. Чепелева, Теоретичне обґрунтування моделі особистості практичного психолога / Н. В. Чепелева, Н. І. Пов'якель // Психологія. Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, вип. III, 1998. – с. 35–41.

5. Н. Чепелева, Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика // Актуальні проблеми психології. – К.: Інститут психології АПН України. – 1999. – вип. 19. – с. 271–279.

ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Олександра Пенек
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
Київ
Науковий керівник: Середюк Т.В.,
кандидат психологічних наук, доцент

Анотація: у нас час істотно збільшується кількість професій системи «Людина-людина», які є схильними до синдрому вигорання. У даній тезі описуються симптоми даної проблеми, причини виникнення. У роботі розкриваються рекомендації по профілактиці синдрому емоційного вигорання та алгоритм його подолання.

Ключові слова: синдром емоційного вигорання, стрес, профілактика, алгоритм подолання.

Уперше термін «вигорання» або «burn out» був введений американським психіатром Х. Фреденбергером у 1974 році для характеристики психологічного стану здорових людей, що знаходяться в інтенсивному і тісному спілкуванні з клієнтами (пацієнтами) в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги [1, 90].

Синдром емоційного вигорання (СЕВ) – це фізичне, емоційне або мотиваційне виснаження, що характеризується порушенням продуктивності в роботі і втому, безсонням, підвищеною схильністю до соматичних захворювань. Інакше кажучи – це стан, коли людина відчуває себе весь час втомленою морально, розумово, і фізично. Відбувається це явище на фоні стресу організму, коли людина занадто віддана своїй роботі, ігноруючи відпочинок і сімейне життя. Усе важче прокидатися вранці і починати трудову діяльність. Усе складніше зосередитися на своїх обов'язках і виконувати їх своєчасно. Робочий день розтягується до пізньої ночі, руйнується звичний розпорядок життя, псується стосунки з оточуючими [2, 105].

Ті, хто зіткнувся з таким явищем, не відразу розуміють, що відбувається. Емоційне вигорання, в його «інкубаційному» періоді, схоже на нудьгу. Люди стають дратівливими, уразливими, і з кожним днем підвищується втома. Найчастіше від СЕВ страждають представники системи професій «Людина-людина» та інтроверти.

Щоб цього не сталося, існують рекомендації по профілактиці СЕВ, дотримуючись яких, співробітник не тільки зможе запобігти виникненню синдрому емоційного згорання, а й досягти зниженню ступеня його виразності.

1. Чітко визначити короткострокові та довгострокові цілі. Досягнення короткострокових цілей не тільки забезпечує зворотний зв'язок, але і підвищує довгострокову мотивацію.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

2. Робити перерви. Для забезпечення психічного і фізичного благополуччя важливо влаштовувати відпочинок від роботи та інших навантажень. Якщо такої можливості немає – чергувати види діяльності (розумова – фізична).

3. Оволодіти вміннями і навичками саморегуляції. Наприклад, релаксація сприяє зниженню рівня стресу, що веде до вигорання.

4. Постійно розвиватися та самовдосконалюватися як професіонал. Одним із способів запобігання СЕВ є обмін професійною інформацією з представниками інших служб. Співпраця дає відчуття більш широкого світу, ніж той, який існує всередині окремого колективу. Для цього існують курси підвищення кваліфікації, професійні неформальні об'єднання, конференції тощо.

5. Уникати зайвої конкуренції. Занадто велике прагнення до «перемоги» створює напругу і тривогу, робить людину агресивною, що сприяє, в свою чергу, виникнення СЕВ.

6. Емоційне спілкування. Коли менеджер аналізує свої почуття і відчуття, ділиться ними з іншими, ймовірність вигорання значно знижується, або цей процес не так явно виражений. Тому рекомендується, щоб співробітники в складних робочих ситуаціях обмінювалися думками з колегами і шукали у них професійної підтримки.

7. Підтримувати хорошу спортивну форму. Між тілом і розумом існує тісний взаємозв'язок. Хронічний стрес впливає на людину, тому дуже важливо підтримувати хорошу спортивну форму за допомогою фізичних вправ і раціональної дієти. Неправильне харчування, зловживання спиртними напоями, тютюном, зменшення або надмірне підвищення маси тіла посилюють прояв СЕВ.

Якщо СЕВ є невід'ємним атрибутом особистості керівника або менеджера, то виникає необхідність професійної психологічної допомоги.

При підтвердженні СЕВ дотримуйтеся алгоритму:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

1. Проаналізуйте найбільш вірогідні чинники синдрому вигорання серед всього, що вас оточує.

2. Розробіть план дій, який би включав в себе способи уникнення (або зменшення дії) чинників синдрому вигорання.

3. Використовуйте способи психологічної допомоги при синдромі вигорання та збереження психологічного здоров'я:

- дихальна гімнастика та вправи з глибоким диханням, як фундаментальний навик емоційно-орієнтованого подолання стресу. Вправи, орієнтовані на глибоке дихання, - важлива складова всіх видів розслаблюючих процедур.

Це техніка, якою ви можете скористатися у будь-який час і в будь-якому місці, для того, щоб зняти емоційне і фізіологічне збудження, пов'язане із стресорами, - зняття напруги та релаксація. Дуже важливо не накопичувати напругу ні в тілі, ні в розумі. Прислухайтесь до свого тіла, у вільний час займайтесь розслаблюючими справами, слухайте музику, спілкуйтесь з природою, зробіть собі масаж тощо.

- трансформація негативних думок та переконань. За оцінками фахівців, наймогутнішу руйнуючу дію на людину чинять її негативні переконання, тому важливо освоїти техніки позитивного мислення та боротьби зі своїми негативними думками.

- регуляція емоційного стану. Емоції і тіло людини має дуже тісний зв'язок, так негативний емоційний стан може спричинювати негативний фізичний стан. Тому важливо вчасно помічати та усвідомлювати свої негативні емоції: гнів, печаль, роздратування, розчарування, та допомагати собі пережити їх, щоб замість них з'явилися позитивні.

- допомога собі при стресі. Одна з причин розвитку професійного вигорання – стресові ситуації, з якими ви стикаєтесь на роботі. Але стрес – нормальний фізіологічний стан організму і можна навчитися легко виходити із стресу.

- пошук і накопичення внутрішніх ресурсів. Оскільки однією з головних причин вигорання – це виснаження ресурсів, коли ви багато віддаєте, але отримуєте набагато менше. Важливо потурбуватися про себе і знайти ті справи або речі, що вас наповнюють, надають вам сил. Робить собі подарунки, говорите приємні слова, радуйте себе.

- фізичні навантаження. Вченими доведено, що найкращими засобами для зняття нервового напруження є фізичні навантаження – фізична культура та фізична праця.

- режим та харчування. Правильно плануйте свій режим протягом доби. Вчені помітили, що ті люди, які завчасно планують свою діяльність, набагато більше забезпечені від негативних стресових ситуацій. Особливе місце відводьте відпочинку та сну. Сон повинен бути спокійний, не менше 7-8 годин. Харчування також повинно бути правильним, збалансованим.

- підвищення рівня професійної майстерності. Робота з супервізором, відвідування тренінгів, групова робота над проблемою[3, 89].

Список використаних джерел:

1. Орел В. Е. Феномен “выгорания” в зарубежной психологии: эмпирические исследования / В. Е. Орел // Психологический журнал. – 2001. – Т.22. – №1. – С. 90-101.
2. Бойко В. В. Синдром «эмоционального выгорания» в профессиональном общении / В. В. Бойко. СПб.: Питер, 1999. - 105 с.
3. Трунов Д. Г. “Синдром сгорания”: позитивный подход к проблеме / Д. Г. Трунов // Журнал практического психолога. – 1998. – № 8. – С. 84–89.
4. Н. Е. Водопьянова Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н. Е. Водопьянова, Е. С. Старченкова // СПб.: Питер, 2008. – 300 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПСИХОЛОГІЇ

Андрій Шніцер

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Барчі Б.В.,

кандидат психологічних наук

Професіонал, це психологічно зріла, всебічно та гармонійно розвинена особистість, яка, опираючись на здобуті під час навчання знання, прагне максимально реалізувати свої фахові уміння, практичні навички та творчі здібності для досягнення успіху в професійній сфері. Стратегії сучасних закладів вищої освіти покликані створювати відповідні умови для підготовки компетентного, конкурентоспроможного, професійно-мобільного фахівця; спеціаліста, орієнтованого на постійний професійний розвиток та самовдосконалення з високим рівнем продуктивності у професійної діяльності.

Проблема підготовки психологів приваблює останнім часом багатьох науковців різних країн, в тому числі й України. Як показує теоретичний аналіз літератури, розв'язання проблеми підготовки майбутнього психолога зумовили визначення основних вимог до змісту освіти психологів (В. Панок); розробку концепції професійної підготовки психолога, визначення змісту понять «психологічна готовність практичного психолога», його «професійна компетентність» (Н. Чепелєва); психологічних передумов здатності до професії психолога, функцій та класів професійно-психологічних завдань, які вирішує фахівець-психолог, створення моделі особистості психолога-практика та визначення основних характеристик його діяльності (Н. Повякель, Н. Чепелєва); особливості розвитку особистості психолога-

практика в процесі професійної підготовки (Ж. Вірна, Л. Терлецька, Л. Шумакова).

В. Панок виділяє наступні вимоги до змісту професійної підготовки практичних психологів: 1) чітке розрізнення психологічної освіти на теоретично-експериментальну і практичну; 2) три-рівневий зміст освіти психолога-практика (загальнотеоретичні основи психології; теоретико-методичні основи конкретного напрямку практичної психології; спеціалізацію в конкретному виді практичної психології, що фактично дорівнює певній сумі практичних навичок, умінь, володіння конкретними технологіями професійної діяльності); 3) загальнокультурна і мовна підготовка, використання життєвого досвіду психолога; 4) життєва ситуація людини в єдності і взаємодії таких трьох основних компонентів: наявність зовнішніх обставин, психічних особливостей, здібностей індивіда, засобів і форм взаємодії перших двох складових; 5) зміст навчання формує особистість психолога-практика [2, с. 4-6].

Практикуючі психологи прагнуть не стільки оволодіти якомога більшою кількістю психотехнічних прийомів, скільки визначитися в своїх перевагах щодо тієї чи іншої з відомих психотерапевтичних концепцій і послідовно просуватися в засвоєнні її теоретичних принципів і практичних методів [3, с. 16]. Спостерігається тенденція до якісного зростання професійного рівня майбутніх фахівців психології.

Варто зауважити, що в Україні існує очна, очно-заочна та заочна форми навчання психологів, а нещодавно почала з'являтися й дистанційна (в мережі Інтернет таких пропозицій можна зустріти значну кількість) [1, с. 70]. Однак, повноцінне формування професіонала-практика передбачає збільшення частки очного навчання.

Професійне становлення майбутніх психологів на сучасному етапі розвитку нашого суспільства потрібно розглядати як індивідуальний розвиток особистості майбутнього спеціаліста у ході якого відбувається

усвідомлення професійно значущих утворень, формується «Я концепція» та виробляється стратегія професійної діяльності в гуманістичній парадигмі. Професійне становлення психолога у процесі підготовки в закладі вищої освіти вимагає від здобувачів складної напруженої творчої роботи над розвитком власної особистості, подолання себе, вибір одних можливостей і відмова від інших, розвиток соціальних навичок. Майбутній спеціаліст має досягнути, в першу чергу, найвищого рівня розвитку мистецтва жити – особливого вміння і високої майстерності у творчій побудові свого життя, що базується на глибокому знанні життя, розвиненій самосвідомості й оволодінні системою засобів, методів, технологій програмування, конструювання і здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту [3].

Професійне становлення повинно розглядатись у контексті вирішення професійно важливих завдань, що поступово ускладнюються та сприяють оволодінню фахівцем програмних результатів навчання, необхідним комплексом професійно важливих особистісних, моральних та інших якостей, загальних та спеціальних компетентностей. Основними методичними основами формування професійних якостей майбутніх психологів є наявність психолого-педагогічних та організаційних умов для того, щоб здобувач освіти міг реалізувати себе у професійному житті; необхідність для повноцінного особистісно-професійного становлення та соціально-психологічного забезпечення допомогою і підтримкою з боку науково-педагогічних працівників; визнання права особистості на самостійний вибір способів реалізації власного «професійного Я»; прийняття особистістю всієї відповідальності за якість професійного становлення і реалізації власного професійного та психологічного потенціалу на себе; гармонізація внутрішнього психічного розвитку майбутніх професіоналів у галузі психології та зовнішніх умов навчального процесу.

Формування професіоналізму студентів у вищій школі розглядається як багатовимірний процес, зосереджений на освітніх і розвивальних потребах студентів, їх позитивних сторонах і перевагах, як процес, що сприяє становленню віри у себе та свої можливості, підвищенню стійкості особистості до дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх чинників.

Список використаних джерел:

1. Ендеберя І. В., Новік І. І. Методологічний аналіз проблеми професійного становлення майбутніх практичних психологів. Молодий вчений. 2017. Вип. 10.1 (50.1). – С. 69-722.

2. Панок В. Реформування змісту, форм і методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах . / В. Панок. – К.: НікаЦентр, 2002. – С.18-28.

3. Рибалка В. В. Особистісний підхід як психолого-педагогічний принцип організації профільної та професійної підготовки учнівської молоді // Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді: Науково-методичний посібник. – Київ, Тернопіль: Підручники і посібники, 2002.– С.80-90.

СЕКЦІЯ VIII

«Образотворчого мистецтво: зміст та перспективи розвитку»

**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО:
ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НУШ**

*Анастасія Базиль
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж
імені І.Я.Франка,
м. Прилуки
Науковий керівник – Біленко Н.І.,
викладач вищої категорії, старший викладач*

***Анотація.** У статті обґрунтовано питання образотворчого мистецтва у Новій Українській Школі (НУШ). Особливу увагу зосереджено на ефективності його використання в розвитку дитини. Розглянуто зміст та перспективи викладання образотворчого мистецтва.*

***Ключові слова:** НУШ, образотворче мистецтво.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається тенденція переходу до гуманістичної освіти, основою якої є збереження, трансляція і набуття духовних особистих цінностей.

Метою навчання в такому контексті має бути послідовна реалізація гуманістичного принципу. Досягнення мети сприяє впровадженню в освітній процес особистісного – орієнтованого підходу спрямованого на цілісний розвиток особистості учня.

Завдання естетичного виховання

Естетичне виховання – це глибокий, багаторічний педагогічний процес, в результаті якого формується естетичне ставлення учня до оточуючого його світу, трудової діяльності, природи, мистецтва; формується культура відносин з людьми. Важливо, щоб у процесі естетичного виховання учні самі стали творцями прекрасного - не тільки вміли бачити і розуміти його, але й творити красу навколо себе. Мистецтво, діючи на емоційну сферу людини,

стає могутнім засобом морального виховання, насичення духовного життя. Емоційне сприйняття художніх образів, що розкривають красу оточуючого світу, сприяє формуванню світогляду і духовної культури людини.

Завдання естетичного виховання школярів успішно реалізується на уроках з образотворчого мистецтва. Вони дають можливість ефективно розвивати почуття прекрасного, формувати естетичні смаки, вміння розуміти і цінувати твори мистецтва, пам'ятники історії та архітектури, красу і багатство рідної природи.

Ознайомлення молодших школярів з образотворчим мистецтвом визначено у нормативних і законодавчих документах: Закон України «Про освіту», «Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»)). До цих документів, естетичне виховання дитини має здійснюватися у процесі формування її естетичних проблем та досвіду. Мистецтво, діючи на емоційну сферу людини, стає могутнім засобом морального виховання, насичення духовного життя. Емоційне сприйняття художніх образів, що розкривають красу оточуючого світу, сприяє формуванню світогляду і духовної культури людини.

На зміну традиційного навчання приходить навчання спрямоване на розвиток творчих здібностей, формування інтересу до активної діяльності [1, 2].

Мета статті – розкрити зміст та перспективи образотворчого мистецтва в НУШ.

Невід'ємною частиною культури, одним із визначальних її проявів є образотворче мистецтво.

Образотворче мистецтво – унікальний навчальний предмет, який надає учням багато можливостей для духовного саморозкриття, творчого само втілення, розвитку здатності до життєвого самовизначення, дає змогу розкрити нахили до різних творчих професій: художника, дизайнера, фотографа, модельєра, спеціаліста з комп'ютерної графіки.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Навчальна програма "Образотворче мистецтво" реалізація вимог освітньої галузі "Мистецтво" (змістовна лінія "Образотворче мистецтво") Державного стандарту початкової загальної освіти та гармонійно поєднує навчально-виховний потенціал образотворчої культури з її естетично-мистецькою, зображувально-моторною і творчо-діяльною складовими.

Зміст програми ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, послідовності, наступності та неперервності змісту загальної мистецької освіти, єдності навчання і виховання. Диференціювання тем базується на принципах системності та циклічності подання матеріалу, що узагальнений в структурні блоки. Принципи полі художності, інтегративності та варіативності дають змогу вчителям повноцінно застосувати й адаптувати до даної програми свій творчий потенціал, педагогічний досвід, здійснювати диференціацію завдань, їхню інтерпретацію та аналіз, формувати інноваційні підходи та методи.

Метою вивчення образотворчого мистецтва є художньо естетичний розвиток учнів, їх емоційної чутливості, практичних творчих умінь, формування стійкого інтересу до образотворчої діяльності, формування загальнокультурної компетентності [3].

Головне завдання вчителя образотворчого мистецтва – розвиток художньо – творчих здібностей учнів, уяви, фантазії. Важливо, щоб дитина була відкрита для творчої роботи. Зацікавленість учнів до зображувальної діяльності, декоративно – прикладного мистецтва, народного мистецтва проходить в певній послідовності. Важливо на кожному уроці дати їм можливість пофантазувати, погратись, додати в роботу власні образи та ідеї.

Висока якість і міцність знань, умінь і навичок, отриманих на уроках образотворчого мистецтва, розвивають у них творчі здібності. І багато в чому цей розвиток залежить від того, як вчитель організує і проведе урок.

Основною формою роботи з дітьми по розвитку і вдосконаленню їх художніх здібностей є творча робота з різними художніми матеріалами і

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

техніками, яка стимулює їх інтерес до образотворчого мистецтва і є необхідною умовою формування творчої особистості дитини.

Засвоюючи такі навчальні поняття, як «композиція», «форма», «колір», «простір та об'єм», школярі вчаться створювати, образи на рівні переосмислених в емоційно-естетичному ключі уявлень про навколишній світ, вільно оперуючи фарбами, кольорами, лініями, формами та їх поєднанням.

В початковій школі учні набувають перший досвід самостійної роботи з різними матеріалами: гуашшю, аквареллю, папером, восковими олівцями і т.д. До них я додаю нетрадиційні матеріали: солоне тісто, вологий папір, пластилінову мозаїку, крупи, насіння рослин, макаронні вироби, пластмасові ложечки, вилки, CD – диски та ін. [4].

Наприклад, у період адаптації першокласників до систематичного шкільного навчання, уроки образотворчого мистецтва відіграють особливу роль. Художня діяльність супроводжує всю життєдіяльність дитини. Дитина не так створює малюнок, як передає свій стан. Її художня діяльність передбачає творче співробітництво, довірливі стосунки між учителем і учнем.

Особливу увагу на уроках образотворчого мистецтва слід приділяти збереженню психічного та фізичного здоров'я дитини. Педагог має створювати на уроках емоційно-піднесену атмосферу, що сприятиме зустрічі з прекрасним та розвантаженню дитини. Для підтримки здоров'я учнів на уроках необхідно дотримуватись санітарно-гігієнічних норм, техніки безпеки при роботі з різноманітними художніми матеріалами та інструментами, розвивати моторику дрібних м'язів пальців і кистей рук, координацію рухів, проводити фізкультхвилинки, уроки на природі тощо.

Умовою успішної реалізації завдань є:

- практичне ознайомлення учнів із виражальними засобами образотворчого мистецтва;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- формування позитивного ставлення до світу на основі емоційно-чуттєвого досвіду та залучення до художньо-творчої діяльності шляхом опанування основних правил – понять на чуттєвому рівні;

- розвиток чуттєво-емоційної сфери учнів, художньо-образного мислення, потреби і здатності до художньо-творчої самореалізації;

- спонукання до необхідності вносити елементи краси в побут, природу, стосунки з однолітками, дорослими [3].

Перспектива образотворчого мистецтва, як навчального предмета, полягає у тому, щоб сформувати у дітей ключові компетентності, які так важливі у сучасному світі:

1. Пізнавальної, що забезпечує ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються образотворчого мистецтва.

2. Практичної, що сприяє оволодінню навичками живопису, графіки, конструювання, скульптури, декоративного мистецтва.

3. Творчої, що забезпечує формування творчих здібностей: спостережливості, відчуття масштабу, кольору та пропорцій, художньо-образного сприйняття побаченого та його творчого відображення засобами мистецтва, варіативності та асоціативності.

4. Соціальної, що сприяє вихованню дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формування естетичного смаку; популяризації народних промислів.[5]

Висновок. Отже, образотворче мистецтво є одним із засобів творчого розвитку дитини. Не даремно В. О. Сухомлинський писав: «Творчість – починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, засвоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу. При цьому людська особистість немовби зливається із своїм духовним надбанням».

Список використаних джерел:

1. Волошина Н. Й. 3 теоретичних засад естетичного виховання учнів засобами мистецтва // Педагогіка і психологія. – 1996. – №3. – С.9-18.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 112 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93->
3. Навчальна програма образотворчого мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
4. Розвиток творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/kovalenkotetanivasilivni/obrazotvorche-mistectv-z-dosvidu>
5. Сучасний інструментарій вчителя на уроках образотворчого мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/sucasnij-instrumentarij-vcitela-na-urokah-obrazotvorcogo-mistectva-108628.html>

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Валерія Заїка
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Сова О.С.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У публікації висвітлено актуальні проблеми розвитку і становлення сучасного мистецтва. Проведено порівняльний аналіз творчого доробку відомих художників-новаторів ХХ століття. Доведено необхідність використання кардинально нових образів в естетиці сьогодення. Запропоновано напрям розвитку ключових

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

компетентностей студентів-художників потрібних у створенні зразків сучасного мистецтва.

Ключові слова: сучасне мистецтво, «людина нового часу», новітня естетика, вплив зовнішніх факторів на мистецтво.

У наш час темою сучасного мистецтва цікавиться переважно інтелігентна та розвинена людина – «людина нового часу», адже естетика даного періоду відрізняється від минулих століть своєю гучністю та сміливістю. З кожним роком з'являється все більша кількість провокативних робіт молодих художників з різних куточків світу. Завдяки мережі інтернет митці мають можливість знайти свого глядача, поширити власну художню діяльність. Окрім нових облич, ми спостерігаємо появу безлічі креативних технік. Тож що представляє з себе довгий шлях розвитку альтернативного мистецтва і як до нього ставитися?!

На сьогодні особливо гостро стоїть питання розуміння краси новітньої естетики, адже більшість робіт сучасних митців є незбагненними для пересічної людини. Вся історія мистецтва представляє собою поступове розширення меж самого поняття та залучення до нього тих об'єктів і предметів, що за крок до цього мистецтвом взагалі не вважалися. В першу чергу на це вплинули зміни у зовнішньому та внутрішньому світі особистості. Вигляд класичних образів на початку ХХ століття починає кардинально змінюватися, з'являються нові сміливі інтерпретації, більшість з яких викликають неоднозначність сприйняття та глибоке емоційне відчуття енергетичного рівня образів. Це дозволяє глядачу оцінювати мистецтво не тільки оком, а й всіма органами відчуття.

Період переродження мистецтва ХХ століття має безпосередній зв'язок зі змінами у світі, тим самим ставлячи під питання існування краси взагалі у звичному їй розумінні. Панічні настрої в соціумі у післявоєнний період зломали безліч принципів та ідеалів. Зміна сторіч, відкриття авангардного мистецтва, світова політична діяльність, переоцінка цінностей, деформація взаємовідносин між людьми та поява сучасних технологій залишили свій

специфічний відбиток на естетиці. Головною тенденцією можна визначити – розвиток абстракції, як футуристичного зображення елементів, присутніх у композиції, котра часто не відповідає класичним канонам.

Щоб оцінити масштаби підходу художника до вираження власного задуму необхідно добре орієнтуватися в сучасному мистецтві. За для цього рекомендуємо звернути увагу та дослідити творчість засновників нового мистецького періоду, який відбувався на початку ХХ століття. Так, відомий художник Марсель Дюшан руйнує стереотипні канони та робить інсталяції із предметів, до створення яких він навіть не приклав свою руку, а лише вирішив їх композиційну структуру, надавши новий сенс звичним речам. Він одним із перших називає подібний перформанс витвором мистецтва. Найзнаменитішою є робота митця під назвою «Фонтан», яка представляє із себе пісуар з підписом та датою створення. Тобто даний предмет має всі атрибути повноцінного художнього твору. Куратори художніх проєктів були проти участі роботи Марселя Дюшана у виставці. Але митець не здався та показав роботу в журналі зі своєрідним маніфестом, в якому пояснював чому дана робота варта уваги глядача. Зазначена ситуація пояснює своєрідний підхід до естетики в сучасному розумінні. Це може бути лише особливістю підходу до вибору образу художником, ті речі, котрі він хоче представити перед глядачем, щоб змусити його задуматися над поставленими питаннями. Тематика сучасного мистецтва, як правило, підіймає гострі та пікантні питання, має особливо яскраві підтексти. Іноді творча робота може бути прийнятна та вірно зрозуміла лише повнолітнім глядачем, адже тонкі натяки можуть змінюватися більш яскравими і відвертими, в залежності від радикальних поглядів художника, який створює це мистецтво, виражає власний задум.

Наступним цікавим персонажем на світовій сучасній мистецькій арені є Соня Терк-Делоне, яка народилася в Україні, зросла в Росії, а відомою художницею стала вже в Європі. Разом зі своїм чоловіком-художником вона

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

створила новий напрямок у мистецтві – «орфізм» або «симультанізм», змістом якого є створення ілюзії руху за допомогою контрастних кольорів, розміщених поруч. Більш того, художниця була дизайнером-модельєром, створювала костюми для постановок Сергія Дягілева і з його допомогою відкрила будинок моди в Парижі та Мадриді. Вона стала першою жінкою-художницею, у якої відбулася прижиттєва виставка творчих робіт у Луврі. Сою Терк-Делоне проголосили провідною представницею стилю арт-деко.

Отже, дізнавшись про декількох представників сучасного мистецтва можна зазначити, що вони кардинально відрізняються у своєму підході до створення художніх творів та до вибору посилу, який несе в собі створена робота. У сучасних реаліях бачимо, що будь-який мистецький твір, окрім самостійного значення, може мати утилітарне подальше використання, наприклад, стати принтом нової колекції одягу, декором на посуді, концтоварах тощо.

Переходячи до теми пошуків шляхів розвитку сучасного мистецтва можна зазначити, що в навчальному процесі обов'язково повинні бути присутні новітні напрями і дисципліни, направлені на розвиток критично-креативного мислення студентів-художників. Піком майстерності та творчої реалізації митця можна вважати діяльність пов'язану зі створенням нових виразних образів. Задля розвитку креативного погляду та критичного мислення студентів слід передбачити спеціальні вправи, котрі направлені на покращення обраних навичок. Можна сказати, що погляд під іншим кутом на мистецтво є більш складним явищем ніж просто зображення красивих, примітивних картин, адже художник нового часу створює справжні роботи з обов'язковим філософським підтекстом та глибиною задуму. Основні фахові компетенції новітнього художника, які необхідно формувати – це загальна обізнаність митця, орієнтування на сучасні тенденції у мистецтві, правильний аналіз та швидка обробка інформації, наявність власної думки

щодо тих чи інших ситуацій, фактів. Серед вправ можна виділити дві основні категорії – практичні та мисленнєві.

Що стосується звичної академічної підготовки, а вона необхідна в будь-якому разі, художник повинен знатися на всіх тонкощах та особливостях якісного зображення. Невід'ємною частиною є знання виражальних можливостей різних художніх технік та прийомів, котрі можна пізнати шляхом вивчення класичних дисциплін, які очікують починаючого художника на початку шляху спеціальності образотворче мистецтво.

Від викладача залежить загальна зацікавленість студентів у вивченні профільних та супутніх предметів. Оскільки важливість розуміння таких напрямів як філософія та психологія не поступається вагомості композиції, рисунку, живопису. Тобто можна зазначити, що художник ХХІ століття, має перед собою більшу кількість задач ніж стояло перед ним раніше. По-перше, тому що світ постійно прогресує, а з ним розвивається й людина, приймаючи на себе різні зміни, модифікується бачення, а це в свою чергу потребує більшої кількості знань. По-друге – стати повноцінним митцем можна тільки шляхом створення чогось особливого, нового, того, чого раніше не було. По-третє, так як мистецтво в наш час часто виконує не єдину роль, тобто станкова робота може з легкістю перетворитися на принт чи 3D модель, митець повинен цікавитися супутніми тенденціями сьогодення на рівні з профільним напрямом.

Отже, шляхами розвитку сучасного мистецтва є якісна підготовка митців, яка починається з академічних основ, загальної зацікавленості у розвитку себе, в першу чергу як повноцінної особистості та потенційного майстра, котрий користується можливістю популяризації власного мистецтва. Запорукою підвищення компетентності є правильно підібрані, якісні вправи на розвиток креативного та критичного мислення. Розуміння сучасного мистецтва, грамотна оцінка діяльності сучасних художників, власне бачення світу, вибір гострих тем, котрі цікавлять загальну масу

суспільства, безперечно допоможуть створити якісне зображення. Додаткові переваги є у людини, яка цікавиться новітніми напрямками мистецтва. Взагалі можна з упевненістю сказати, що молоде покоління має високий творчий потенціал, яскраво виражене прагнення самовираження та адекватне сприйняття мистецтва, як окремої одиниці. Україна на даний момент, а саме в ХХІ столітті, заявляє про себе цілому світові своїми талановитими митцями у різних сферах образотворчого мистецтва, а це значить, що вітчизняний художній потенціал з роками має тенденцію зростати та переходити на нові рівні якості, котрі відповідають світовим стандартам.

Список використаних джерел

1. Бхаскаран Л. Дизайн и время. Стили и направления в современном искусстве и архитектуре. Москва : Арт-Родник, 2009. 256 с.
2. Герман М. Модернизм. Искусство первой половины XX века. Москва : Азбука-классика, 2008. 480 с.
3. Малинина Т. Г. Формула стиля. Ар Деко: истоки, региональные варианты, особенности эволюции. Москва : Пинакотека, 2005.

ВИКОРИСТАННЯ ПИСАНОК НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФОРМА РОБОТИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТРАДИЦІЯМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

*Ірина Добрянська
КЗ «Білгород – Дністровський педагогічний коледж»
м. Білгород – Дністровський
Науковий керівник: Коваленко Н.В.,
викладач, спеціаліст вищої категорії*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

***Анотація.** У статті розкривається необхідність навчання дітей дошкільного віку писанкарству. Успішність виготовлення писанок на заняттях з малювання залежить від обсягу знань дітей про звичаї та вірування українців, про значення писанкарства як виду декоративно – прикладного мистецтва, а також від ставлення самих дошкільнят до народних традицій розписування писанок.*

***Ключові слова:** писанка, українські традиції, орнамент.*

Сьогодні в Україні гостро постала проблема відродження духовності українського народу. І зробити це можна, повернувшись обличчям до власної тисячолітньої історії, водночас ставши не пасивними глядачами, а активними передавачами нащадкам історичного минулого, його спадку. Зберегти батьківську віру, відродити і примножити традиції, обрядовість, не дати загинути українській писанці – це завдання має стати пріоритетним.

Українське народне мистецтво виникло в сиву давнину серед чарівної природи, краса якої наповнювала душу працьовитого народу мрією про щастя, дарувала творчу наснагу.

Декоративний розпис поряд з іншими видами народного мистецтва – це наша гордість, безцінне духовне надбання народу.

Писанкарство – один із найдавніших видів народного декоративно прикладного мистецтва, в якому яскраво відобразились усі сторони життя народу – історія, звичаї, вірування, естетичні уявлення, поетичне бачення, мрії про довершеність життя. Так, В. Титаренко відзначає, що «писанка – це символ України, душа українського народу, праматір народного декоративно-прикладного мистецтва. Це шедеври мініатюрного живопису, в яких український народ виявив свій мистецький геній, свою здатність до творчого мислення, художнього узагальнення навколишнього світу» [4, с. 353].

Писанка називається так тому, що вона розписана письмом-різними особливими барвами та знаками, орнаментами і символами, котрі приховують щось чудодійне [3, с. 114].

Певно, нема людини, яка, хоч раз побачивши писанки, не була б зачарована їхньою красою. Дивовижні сплетіння ліній, оригінальні

орнаменти, дзвінки кольори, витончення виконання. Писанковий світ, писанкове свято, що розквітало й розквітає впродовж віків, сягає глибин язичницьких часів. Чимало легенд, поетичних обрядів, вірувань породили вони [1, с. 13].

Виготовлення писанок в українській традиції наділялось сакральним значенням та входило до звичаєво-обрядової сфери. За традицією розпочинали писати писанки з другої половини Великоднього посту, а найбільше їх виготовляли у четвер і п'ятницю перед Пасхою. Займалися цим переважно жінки. Вірили, що писанка вийде гарною лише тоді, коли під час її виготовлення поруч не буде нікого стороннього, тому розписували великодні яйця переважно на самоті.

З розписуванням писанок пов'язане і питання символіки кольорів. Різноманітні кольорові поєднання відіграють важливу роль у вираженні емоційних, естетичних почуттів, впливають на психологічний стан людини. Один колір дратує, активізує, інший – розслаблює, заспокоює. За певними кольорами закріпилося символічне значення певного настрою (чорний колір – смуток, білий – невинність). Кольори, таким чином, набули у житті людини символічного значення [2,с.47]

Кожній місцевості притаманні свої власні уподобання в кольорах, за якими можна визначити походження писанки. Майстри Полісся, Волині, частково Поділля роблять свої писанки переважно червоними. На Подніпров'ї на яйця наносять візерунки у вигляді широких симетричних полів, товстих ліній. Для Наддністрянського Поділля характерні темний або білий фон на темних писанках. Бойківські писанки мають два кольори, гуцульські виділяються тим, що розписані жовтим і білим кольорами по червоному [1, с. 19].

Проходячи педагогічну практику на базі КЗ НВК ім. С. О. Морозової м. Білгород-Дністровський, Одеської області, мали можливість познайомитися з використанням писанок на заняттях із зображувальної

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

діяльності, ознайомлення з довкіллям, розвитку мовлення, під час самостійної художньої діяльності, а значне місце відвели проведенню дидактичних та рухливих ігор.

Роботу проводили поетапно. На першому етапі вирішали привернути увагу дітей до народного мистецтва, познайомити з майстрами, з художньою виразністю писанок, прочитали вірші і казки на тему: «Писанка» Андрія М'ястківського, «Казочка про писанку», «Великодні писанки», легенди, пісні. Писанка є чудовим засобом розвитку мовлення дитини, адже збагачується досвід дитини, розширюють знання про навколишній світ.

Цікавою подією було відвідування світлиці майстрині Столітньої С. О., де малята познайомилися з розписом справжніх яєць писачком. Композицією із писанок був прикрашений інтер'єр кімнати, з бесіди дошкільняти дізналися, що писанки розписуються не тільки звичайним пензликом, а писачком, кошачком, пальцями, лозиною.

Під час проведення розваги на тему: «Час Великдень зустрічати», діти дізналися про традиції і звичаї українського народу, навчилися розрізняти поняття «пасха» (свято) та «паска» (хліб здобний). Радісною подією був показ театралізації «Великодня казка», де діти в яскравих костюмах відтворили «народження» писанки.

Щоб розширити знання дітей про кольори, композицію, елементи оздоблення проводили серію дидактичних ігор. Наприклад, гра «Склади писанку», допомогла зрозуміти, що візерунок складається з декоративних елементів. Гра «Про що розповідає писанка?», допомогла дітям зрозуміти зміст символіки.

На наступному етапі діти вже складали індивідуальні таблиці декоративних елементів, проявляли свою творчість в роботах. Цікаво пройшло заняття з аплікації на тему: «Готуємося до свята». Дошкільнята навчилися виготовляти яйця власноруч, вирізаючи з паперу та прикрашаючи

їх візерунком, закріпили знання про форму, колір, добре оволоділи технікою різання ножицями.

Познайомили з новою нетрадиційною технікою: «Розпис писанки технікою граттаж». Навчилися продряпувати малюнок за допомогою списаного стрижня від кулькової ручки. А в куточках СХД організовували виставки робіт самих дітей з малювання, ліплення, аплікації.

Можна сказати, провівши практичну роботу, прийшли до висновку, якщо систематично проводити заняття, використовуючи відео сюжети, бесіди, казки, ігри, свята, розваги, індивідуальний підхід можна досягнути результату в роботі.

Наша Україна багата своїми традиціями, звичаями, обрядами, народними ремеслами. У наших пращурів – слов'ян яйце було символом вічного оновлення природи, перемоги життя над смертю, його використовували в обрядах, виникла традиція розписувати яйце. Наш народ любить писанки, вважає їх оберегами і символами краси.

Ознайомлення з народним декоративним мистецтвом сприяє вихованню патріотизму, почуття гордості за талановитий народ, рідну Батьківщину.

Список використаної літератури:

1. Білоус О. Ф., Сташук З. О. Школа писанкарства: Навчально методичні рекомендації. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: РВЦ КПДЮ, 2007. – 44 с.
2. Клід І. М. Диво писанкове. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 64 с.
3. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 170 с.
4. Титаренко В. П. Народні промисли України : навчальний посібник. /В. П. Титаренко. – Полтава : Видавництво «Полтавський літератор», 2011. – 524 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙМІВ РОБОТИ В ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ З МАЛЮВАННЯ

Євгенія Дудуца

КЗ «Білгород – Дністровський педагогічний коледж»

м. Білгород – Дністровський

*Науковий керівник: Коваленко Н.В.,
викладач, спеціаліст вищої категорії*

Анотація. У статті розкривається необхідність впровадження на заняттях з малювання нетрадиційних технік, що дає змогу відійти від стереотипів та надати максимальну свободу в процесі створення роботи.

Ключові слова: експериментування, творчість, краса.

У сучасній теорії та практиці дошкільного виховання простежуються три напрями інноваційно-освітньої роботи в галузі організації образотворчої діяльності дітей: створення інноваційних авторських програм; відкриття нестандартних, доступних для дітей виражальних засобів та способів образотворення в різних видах зображувальної діяльності (технології); пошуки оригінальної методики роботи над реалізацією творчих задумів дітей.

А для успішної творчої діяльності дитини необхідно систематично збагачувати її естетичне сприймання, розвивати спостережливість, вміння бачити, розуміти, переживати його, давати дітям матеріал в цікавій формі, вважали педагоги: Н. Ветлугіна, Т. Казакова, Г. Ейсмонт [2, 124].

Педагог, новатор з використання нетрадиційних технік малювання у дітей дошкільного віку є Шульга Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри дошкільної освіти КЗ «ЗОППО». Людина, яка відчуває потяг до постійного оновлення, експериментування, має особисту думку, розвинуті художні здібності і творчий почерк. Її досвід стає взірцем творчого підходу до професії, до пошуків способів інноваційної діяльності для нас студентів, майбутніх вихователів в ДНЗ. Свій досвід

передає педагогам дошкільних закладів у вигляді авторських семінарах, майстер – класах на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання». Веде активну творчу діяльність, а головне ділиться досвідом. Її семінари дарують людям енергію, гарний настрій, натхнення. Видала посібник для вихователів, викладачів, батьків: «Барвіста радість», який став настільною книгою багатьох.

Виховати творчу людину без краси неможливо. Вона існує поряд із людиною, бо краса яка не сприймається, мертва. І якщо люди втратять здатність відчувати красу, вона ніколи не зможе врятувати світ [4, с. 5].

Видатні педагоги минулого Я. А. Коменський, Ф. Фребель, Й. Г. Пестолоцці надавали великого значення дитячому малюванню. Світ мистецтва багатогранний, різноманітний, неповторний, він приваблює дитину, дивує і захоплює [1].

Малювання – це природна потреба дитини, а нетрадиційні підходи і техніки зображувальної діяльності дивують і захоплюють дітей, розкривають креативні можливості, викликають прагнення займатись такою цікавою справою. На таких заняттях педагоги розвивають такі творчі здібності, як: здатність ризикувати, швидкість мислення, виклад оригінальних ідей і прагнення зображувати щось нове, багату уяву, високі естетичні цінності, інтуїцію.

Дітям пропонується «занурення у картину», уявити себе на картині поруч з героєм або берізкою вдихнути аромат трав, квітів, підставити долоньки до сонечка, послухати спів пташок, пісню вітру. Емоційне почуття підсилює художнє слово, музичний супровід. Цікавий прийом використовується «оживлення» речей, об'єктів, які малюємо. Дитина починає фантазувати, уявляти, придумує казку, а потім передає на аркуші паперу свої враження. Під час занять музика створює атмосферу емоційної чутливості, гармонійності, які допомагають розвитку творчості. Музика допомагає розвинути уяву дитини, дарує їй творчі крила і з натхненням кличе

маленького митця до створення краси, доповнює барвисту мову живопису мелодією любові, породжує натхнення і бажання творити.

Можна лише створити умови для пробудження, активізації в дітей творчих імпульсів, для пізнання радості творення. Чим раніше розпочати таку роботу з дітьми, тим більше шансів, що творчі можливості малюків не згаснуть, а розвинуться, щоб з'явитися згодом у всіх сферах діяльності [2, с. 370].

Педагоги вчать разом з дошкільниками бачити красу, відчувати її, реагувати на красиве емоціями, вести дитину шляхом оволодіння культурою споглядання, взаємин з природою, людиною, мистецтвом, рукотворною красою. І тому, зображувальна діяльність дає великі можливості для креативного і творчого розвитку дитини [4, с. 20].

Традиційними техніками вважають ті, які вже виправдали себе в процесі навчання і ввійшли до змісту сучасних програм. Нетрадиційні техніки знайшли своє широке застосування в практиці, бо під час малювання дитина отримує максимальну свободу, вона легко засвоює та має задоволення від результатів праці [3, с. 12].

Дитина малює пальчиком, долонькою залишає слід на папері, фантазує, намагається побачити свій власний образ. Так на папері з'являються квіти, жовті курчата, сліди загадкових звірів, а притискаючи долоньку до паперу – з'являється казковий птах, або медуза в морі, дерево. Педагоги дають можливість дітям жити у світі казкових кольорів, де кольори перемовляються між собою і приховують новий зміст світосприйняття.

Вчаться проводити спостереження у групі, на вулиці, прогулянці, ознайомлюються із кольорами, відтінками, формами, фактурою, матеріалом.

Малюючи фарбами, діти люблять поєднувати різноманітні відтінки, а покладені на вологий папір, плавно розтікаються, одна переходить в іншу, дитина уважно вдивляється і бачить щось своє, домальовує дрібні деталі, отримує бурхливе море, де плескаються дельфіни, або танцюють дві дами в

довгих сукнях, може побачити пейзаж, де крони дерев низько схилилися у воді.

Багато різних нетрадиційних технік використовуємо під час проведення педагогічної практики на заняттях з малювання: монотипію, ниткографію, свічкографію; наприклад, щоб намалювати в старшій групі осіннє дерево можна застосувати не одну техніку: малювання по-мокрому, набивання квачиком, спонжиком, вушною паличкою, зім'ятим папером, дітям подобається поєднувати кольори, відтінки, а покладені на вологий папір, плавно розтікаються, одна переходить в іншу, виникає цілий пейзаж бурхливого моря, дощового дня, осіннього пейзажу. Матеріал та обладнання підбирається звичайний, головне, щоб він був безпечний: штампи, засушені листочки, соски, камінчики, зубні щітки, спонжики, нитки, стеки і т.д.

Нетрадиційні техніки досить прості в технічному плані, діти їх легко засвоюють і отримують задоволення від результатів своєї праці.

Якщо ми навчимо дітей помічати красу навколо себе, бачити надзвичайне у звичайнісінькому, дивуватися, захоплюватися красою, то подаруємо майбутньому людей, здатних оберігати світ, як диво, і створювати красу своїм життям.

Список використаної літератури:

1. Барташнікова І. А. «Розвиток уяви та творчих здібностей», «Богдан» Тернопіль – 1998. 121 с.
2. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі, К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 373 с.
3. Фесюкова Л. Б. «Від трьох до семи» / Л. Б. Фесюкова, Москва – 2008. 56 с.
4. Шульга Л.М. «Барвіста радість», Запоріжжя – 2007.

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ОБРАЗОТВОРЦІВ ДОСВІДУ
ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Світлана Коваль
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
М. Київ
Науковий керівник: Шалварова К.С.,
старший викладач

Анотація. У статті проаналізовані основні етапи формування у студентів-образотворців досвіду художнього оформлення друкованої продукції. Також визначаються умови, що забезпечують формування в них інформаційно-графічних компетенцій та візуальної культури.

Ключові слова: художник-педагог, дизайн поліграфічного видання.

Динамічний розвиток вітчизняного і світового дизайну та пов'язані з цим постійні зміни стандартів сприйняття візуального ряду потребують висококваліфікованих фахівців із дизайну друкованої продукції, які мають не тільки володіти професійними знаннями та навичками, а й творити цілісний гармонійний образ відповідно до особливостей завдання та цільової аудиторії, нові перспективні іміджеві проекти, на основі сучасних інформаційних технологій, прогнозувати майбутні тенденції дизайну. Все це вимагає якісних змін у професійній підготовці фахівців-поліграфістів [1].

Сучасний розвиток ринку оперативної поліграфії з оновленим і багатофункціональним парком обладнання дозволяє виконувати складні технологічні операції, урізноманітнює перелік друкованих видань та поліпшує її якість. Це вимагає від художника, що пов'язує свою творчість з поліграфією, цілого комплексу знань та умінь в сфері дизайну та підготовки до друку широкого спектру поліграфічної продукції від листової до верстки багатосторінкових видань.

Актуальність даної теми полягає в тому, щоб надати студентам, майбутнім художникам-педагогам, такого досвіду в художньому оформленні

друкованої продукції, що підвищить їх рівень професійної компетентності, розширить діапазон їх творчої діяльності, дозволить їм підвищувати естетичні функції поліграфічних видань, створюючи справжні твори мистецтва. Слід відзначити, що в ідеальному випадку студенти, мають навчитися бачити і вирішувати проблему, виходячи з потреб сучасного суспільства, тому їм потрібно не тільки оволодіти інтегрованими знаннями й комплексними вміннями з оформлення друкованої продукції та підготовки її до друку, а й набути практичного досвіду створення художньо-графічного проекту на задану тему, що має практичне застосування. Це дасть можливість зсередини побачити процес створення творчого продукту, зрозуміти його послідовність і цілісність.

Аналіз досліджень. Багато сучасних науковців розглядали проблеми професійної підготовки студентів до дизайну друкованої продукції.

Так, наприклад, в дисертації Брюханової Г. В. детально розглядається вітчизняний досвід професійної підготовки фахівців в історичному розрізі, починаючи з 60-х років ХХ ст. та можливості використання цього досвіду у наші дні. Автор наголошує на необхідності «розвивати співробітництво українських вищих навчальних закладів із провідними школами в Європі, США, Японії та у інших розвинених країнах світу на всіх рівнях» у тому числі і при проходженні виробничої практики на зарубіжних виробництвах [1].

У статті Поліщук А. А. підкреслюється важливість формування у студентів-образотворців композиційно-графічної грамотності в процесі розробок мультимедійної продукції, навчально-методичних та візуальних засобів для уроків, які на сьогоднішній день часто виконуються непрофесійно з точки зору образотворчої грамоти та естетики. При навчанні студентів дизайну візуального навчального матеріалу науковець особливу увагу приділяє опануванню ними комп'ютерних технологій та їх використанню при створенні власних дизайн-проектів [3].

Проте, ефективним і сучасним підходам, що допоможуть студентам набути практичного досвіду оформлення друкованої продукції, в дослідженнях приділено мало уваги.

Метою даної статті є виокремлення основних етапів підготовки студентів до оформлення друкованої продукції, та визначення умов, що допомагають формуванню у майбутніх художників-педагогів цілісного уявлення про сучасні процеси виготовлення дизайнерського проекту від ідеї до готового продукту.

Виклад основного матеріалу. Необхідна для створення якісної і сучасної друкованої продукції та дизайнерських проектів у сфері поліграфії образотворча грамотність студента формується в процесі вивчення таких базових для академічної художньої освіти дисциплін як «Композиція», «Колористика», при опануванні дисципліни «Художньо-прикладна графіка» та комп'ютерними технологіями.

Від розвитку у фахівця системних знань та практичних навичок з композиції, від його вміння вміло розпоряджатися її правилами і прийомами залежить якість дизайнерського продукту. В процесі роботи над виконанням завдань з формальної композиції, студенти-образотворці вчать знаходити таке співвідношення елементів, яке створює відчуття гармонії і порядку, практично оволодівають такими композиційними категоріями як цілісність, рівновага, ритм, контраст, статика і динаміка, симетрія і асиметрія, форма, фактура та ін. Усвідомивши закони побудови візуального твору на прикладі композиції формальних елементів, студент легко буде застосовувати ці закони у проектуванні графічних творів для друку, де необхідно логічно поєднувати написи, тексти, символи, декор, світлини та інші зображення.

Надзвичайно важливий для проектування друкованої продукції досвід студенти отримують на заняттях з колористики при вивченні особливостей сприйняття кольору та його фізичного і асоціативно-психологічного впливу на людину, а також по створенню колірних гармоній. Це дасть майбутньому

фахівцю можливість професійно використовувати комунікативну, виразну, психофізіологічну, естетичну функції кольору при проектуванні прикладних графічних творів.

При вивченні дисципліни «Художньо-прикладна графіка» майбутнім художникам-педагогам надаються спеціальні знання в області графічного дизайну: це композиційні особливості оформлення і конструювання поліграфічної продукції та її верстка, вивчення шрифтового мистецтва та типографіки, підготовка макетів до друку. Оформлення різноманітних видів листової рекламної та інформаційної продукції, брошур, книг, упаковки та ін. дає студентам можливість використати знання, уміння і навички, отримані в процесі вивчення інших дисциплін, в творчій художньо-проектній діяльності.

У сучасну еру технологій, володіння професійним програмним забезпеченням для графічного дизайну (QuarkXPress, Photoshop, Illustrator, CorelDraw) є необхідною умовою роботи над художнім проектом для поліграфії, тому усі завдання виконуються студентами з використанням комп'ютерних технологій. В процесі виконання цих завдань, від найпростіших, наприклад композиція візитівки, до складних – виконання фірмового стилю, їх навички роботи у графічних редакторах удосконалюються.

Опанування якомога більшої різноманітності художніх засобів прикладної графіки, образних і технічних прийомів створення дизайнерських проектів неможливо без зацікавлення студентів у результаті виконаної роботи. Реалізація реального замовлення це не тільки цікаве завдання для студента, над яким він із задоволенням працюватиме. Усвідомлення власної відповідальності за результат роботи допомагає майбутньому художнику-педагогу мобілізувати усі свої знання і уміння на створення якомога кращої роботи і, перебираючи різні композиційні, колористичні та конструкторські

варіанти, знайти той найкращий, що буде його задовольняти. Така робота сприятиме більш досконалому засвоєнню будь-якого навчального матеріалу.

Так, наприклад, студенти можуть розробляти запрошення та афіші до художніх виставок, що проходять в навчальному закладі, оголошення до виховних заходів. Причому завдання можуть ставитися різні: наприклад, з використанням тільки типографіки або з мінімальним використанням написів, або ж виконання у певній заданій стилістиці та ін.

Робота над великим проектом-замовленням, яким може бути, наприклад, каталог кращих дипломних робіт студентів-образотворців, або каталог творчих робіт викладачів кафедри, чи інформаційна брошура, надають студентам комплексний досвід роботи над поліграфічним виданням, цілісне уявлення про роботу графічного дизайнера. Надзвичайно стимулює творчу думку студентів розробка фірмового стилю для власного майбутнього бізнесу, чи сімейного або знайомих. [2].

Таке *закріплення знань на практиці* – запорука успіху у навчанні, а також усвідомлене і зацікавлене оволодіння знаряддями праці в галузі майбутньої професії, формування умінь прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Висновки. Отже, формування у студентів-образотворців досвіду художнього оформлення друкованої продукції має відбуватися послідовно в процесі вивчення фундаментальних дисциплін образотворчого циклу та інтеграції набутих знань і умінь у практичне оволодіння засобами художньої виразності мистецтва прикладної графіки. Навчання в процесі виконання реальних дизайн-проектів допоможе створенню у майбутніх художників-педагогів цілісного уявлення про сучасні процеси виготовлення дизайнерського проекту від ідеї до готового продукту. Подальше дослідж-

ення окресленої проблеми передбачає продовження вивчення особливостей й методів її викладання в умовах вищої художньо-педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Брюханова Г. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні (60-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 Київ, 2016. 22 с.

2. Коваль С. Ю. Графічне оформлення книги як основа професійної майстерності майбутнього художника-педагога. *Формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем*: матеріали наук.-практ. конф., м. Одеса, 6 груд. 2019 р. Херсон, 2019. С. 164.

3. Поліщук А. А. *Навчання майбутніх вчителів методиці використання інформаційних і комунікаційних технологій в художній і дизайнерській освіті. Нові інформаційні технології в освіті для всіх: система електронної освіти*, 2009. – С. 350-355. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19666774.pdf>

4. Харченко В. Проблеми колірної гармонії у контексті графічного дизайну. *Українська академія мистецтва*. № 20. С. 54-59. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Uam_2013_20_9.pdf

ПЛЕНЕРНА ПРАКТИКА

У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анастасія Кучеренко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Сова О.С.,
кандидат педагогічних наук

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

***Анотація.** У науковій публікації висвітлено значення пленеру у навчанні учнів позашкільних мистецьких закладів освіти. Розкрито мету, зміст та основні завдання пленерної практики. Окреслена система навчальних завдань з пленеру для поглиблення та розширення практичних художніх умінь вихованців.*

***Ключові слова:** пленер, позашкільні навчальні заклади, навчання образотворчого мистецтва, пленерна практика.*

Освітня програма спеціалізованих навчальних закладів (художніх шкіл, студій, образотворчих гуртків тощо) спрямована на формування в учнів як творчої ідентичності, так і певних знань та навичок з мистецьких дисциплін. Крім загальної річної програми з фахових предметів (живопису, рисунку, композиції, скульптури) навчальними планами позашкільних навчальних закладів передбачено проходження учнями пленерної практики, в межах якої вихованці малюють на відкритому повітрі. На сьогодні пленер – це невід’ємна частина навчального процесу майбутніх художників. Він є основним видом творчої діяльності під час практичних занять на природі, де розширюються, доповнюються і поглиблюються знання, уміння і навички з рисунку, живопису і композиції.

Дослідженню особливостей організації пленерної практики та методики навчання учнів образотворчому мистецтву в умовах відкритого середовища присвячено низку праць вітчизняних і закордонних науковців, а саме: В. Варданяна [1], О. Сиви [3], К. Філатової [4] та інших. У своїх публікаціях вчені висвітлюють особливості навчання учнів художніх шкіл та студентів закладів вищої освіти живопису на пленері. Проте, питання проведення художньої практики на природі з учнями позашкільних навчальних закладах лишається не до кінця висвітленим.

Метою статті є аналіз змісту пленерної практики у позашкільних навчальних закладах.

Загальна *мета пленерної практики* – поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань з художніх дисциплін, отриманих під час навчання; оволодінні навичками живопису та рисунку на відкритому повітрі, в природному світлоповітряному середовищі; формування в учнів здатності

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

до самостійної творчої діяльності та усвідомленого ставлення до мистецтва шляхом придбання навичок роботи в природних умовах.

Робота на відкритому повітрі створює певний настрій творіння і творення. Перебуваючи наодинці з природою учень може віднайти нові почуття сприйняття світу. На пленері з'являється можливість не тільки бачити і відчувати природу, але й чути її, дихати нею. Активізуються майже всі органи сприйняття (зір, дотик, слух, нюх) і відчуття посилюються. Фізичне бачення навколишньої дійсності для кожної людини однакове, оскільки всі бачать одні й ті самі об'єкти та явища, але сприйняття цих самих явищ і подій унікальне й неповторне для кожної особистості, особливо для художника – людини з тонким відчуттям реальності [2].

Ресурси природи у формуванні художника дуже потужні. Тому проведення занять на природі – важлива частина освітнього процесу. Митець ніби один на один зі стихією і це ще одна особливість пленерної практики. Учні звикають до самостійної роботи, зменшується кількість консультацій і контроль з боку викладача. Природа стає учителем з великим виховний потенціалом, закладеним у природних формах.

На пленері учні досліджують художні особливості роботи над об'єктами довкілля, вирішуючи поставлене викладачем завдання, вчать вибору пейзажного мотиву, грамотного компоновання і послідовності при виконанні вправи. Зображення навколишньої дійсності, з урахуванням впливу на натурні об'єкти світло-повітряної перспективи і природного освітлення, є дуже складними завданнями для учнів. Вірне вирішення цих завдань вимагає від них ґрунтовних навичок з усіх образотворчих дисциплін.

Так як малюючи в природних умовах перед учнями ставиться насамперед завдання передачі колірно-тональних співвідношень у зображуваних об'єктах, саме живопис на пленері є провідним видом образотворчої діяльності. У процесі досягнення основної мети пленерного живопису вирішуються такі *основні завдання* в навчанні учнів:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- сприймання натури цілісно;
- компонування зображення тривимірного простору на двовимірній площині аркушу;
- бачення, аналіз і зображення змін освітлення, світлового поєднання, колористики та тональності в різний час доби та за різноманітного погодного стану;
- розрізнення тепло-холодних співвідношень і відтінків у залежності від середовища, просторового віддалення планів, застосування на практиці законів кольорознавства, лінійної та повітряної перспективи;
- застосування при виконанні етюду методу роботи великими колірно-тональними співвідношеннями [4].

Техніка виконання робіт на пленері може бути різноманітною і це обговорюється з викладачем. Як правило, для роботи в природних умовах обирають ті самі художні матеріали, якими працюють учні протягом навчального року. Це дозволяє відпрацювати живописні та графічні технічні можливості в інших умовах, розширити і поглибити художній досвід.

До *основних видів* навчальних робіт на пленері відносяться: зарисовка з натури, швидкий начерк, етюд (короткотривалий і довготривалий).

Тематичний план пленерної практики має чітко визначену структуру, що побудована за принципом «від простого до складного».

Спираючись на дисертаційне дослідження з пленерної практики художника-педагога О. Сови, ми виокремлюємо серед навчальних завдань, що необхідно виконати учням у природних умовах, такі:

- етюди та зарисовки деталей пейзажу (рослини, квіти, гілки, дерева різних порід тощо);
- зображення фруктів та овочів на пленері;
- пейзажі з відображенням у воді (човен, очерет, місток та ін.);

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- зарисовки представників тваринного світу в різних ракурсах і рухах (зображення свійських (коза, корова, собака, кіт, свиня, кінь, кріль та ін.) та екзотичних (жираф, слон, носоріг, верблюд, бегемот тощо) тварин, птахів (гуси, качки, індика, кури, голуби, ворони, горобці, фламінго, страуси, пави тощо) і комах (метелики, бабки, жуки, гусінь та ін.);
- короткотривалі етюди мінливих станів природи та пейзажу в різних умовах освітлення (ранок, захід сонця, сонячний і похмурий день тощо);
- швидкі зарисовки пейзажних мотивів із глибоким простором (три-чотири плани);
- багатосеансні панорамні етюди пейзажу різного часу доби;
- начерки та етюди міського та сільського пейзажів, архітектурні мотиви (вулички міста), довготривалі етюди пам'яток історії та культури (вивчення національної спадщини);
- портретні зарисовки та етюди людини в природних умовах;
- творчі роботи за мотивами пленеру [3, с. 115-116].

Оцінювання завдань, виконаних на пленерній практиці, відбувається на художніх переглядах у вигляді виставки навчально-творчих учнівських робіт.

Критеріями оцінювання пленерних завдань є: дотримання правильної послідовності ведення роботи; вільне володіння передачею тональних і колірних співвідношень з урахуванням світло-повітряного середовища; грамотна передача пропорцій і об'єму предметів у просторі; впевнене використання виразних можливостей художніх матеріалів і технік; цілісність сприйняття зображуваного; вміння узагальнювати роботу; самостійне виявлення та усунення недоліків у роботі.

Після проходження навчально-творчої пленерної практики учні повинні демонструвати такі *результати навчання*:

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- *знати*: закони повітряної перспективи; особливості сприйняття простору і кольору в натурі й зображенні; особливості сприйняття предметного та соціального середовища у процесі роботи;
- *вміти*: дотримуватися у роботі основних етапів виконання етюду в умовах пленеру: композиція етюду, підготовчий малюнок, узагальнене живописно-пластичне зображення (ліплення форми кольором), завершення етюду;
- *володіти*: різними художніми матеріалами і техніками; методом роботи співвідношеннями [1, с. 4].

Підсумовуючи все вищезазначене хочемо підкреслити, що пленерна практика для учнів позашкільних навчальних закладів є фундаментом для вдосконалення вмінь і навичок в образотворчому мистецтві, оволодіння новими зображувальними техніками, вона дає можливість проекспериментувати з кольором у просторі та стає поштовхом для початку самостійної творчої роботи.

Список використаних джерел:

1. Варданян В. А. Программа учебно-творческой практики Пленэр. Мордовский государственный педагогический институт им. М. Е. Евсевьева. Саранск, 2011. 9 с.
2. Восприятие мира. URL: <https://lifesecrets.in.ua/ru/myths-and-misconceptions/human/perceptions-and-feelings/231-perception-of-the-world.html> (дата звернення: 22.04.2020).
3. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 320 с.

4. Филатова К. В. Пленэр как процесс обучения и воспитания учащихся художественной школы. URL: http://polenovchtenia.org.ru/?page_id=371 (дата звернення: 22.04.2020).

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Юлія Кучеренко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
місто Київ
Науковий керівник: Красноголовець О. С.,
доцент

Анотація. У статті розглядаються певні аспекти формування просторового мислення учнів закладів загальної середньої освіти та деякі фактори, що впливають на його розвиток, на уроках образотворчого мистецтва. Окреслене допоможе зрозуміти механізми взаємодії програми та методики формування просторово-образного мислення учнів, засобами скульптури, на основі комплексного підходу до навчання, загалом, та інтеграції предметів загальнонаукового, гуманітарного і естетичного циклів.

У часи оновлення вітчизняної освіти, пошуку нових методик та необхідності розробки інноваційних навчальних технологій, дослідження формування та розвитку просторового мислення учнів, видається актуальним, зважаючи на ряд вагомих причин.

По-перше, це прямий взаємозв'язок навчальної успішності школярів з розвитком когнітивних процесів, а саме з рівнем розвитку просторового мислення загалом, та критична важливість просторового мислення для освоєння ряду майбутніх професій, зокрема.

По-друге, виховання учнів засобами образотворчого мистецтва є тим неподільним комплексом позитивних емоцій, який безпосередньо впливає на

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

всі аспекти виховання культурного, морального та естетичного становлення особистості учня.

Розвиток просторового мислення учнів висвітлений у працях А. В. Білошистої, І. С. Якиманської, В. А. Далінгера, О. С. Красноголовця, В. А. Крутецького та інших, в яких розкриваються різні аспекти піднятої проблеми у шкільній та позашкільній освіті.

Актуальність теми полягає у розкритті можливостей скульптури на створення об'ємно-пластичної форми.

Уміння, уявляти предмети в різних просторових положеннях, може здійснюватися на основі формування проміжних умінь, а зарисовки та начерки, відіграють роль зупинки, фіксації мисленнєвого образу на папері. Вони проявляються у візуалізації різних просторових положень, прихованих частин об'єкта за видимими. Ці вміння відіграють роль не тільки проміжного етапу, що підводить до формування більш складних умінь, а мають самостійне важливе значення в ході розвитку пізнавальної діяльності загалом.

Важливе значення має використання, в процесі навчання, завдань, що розвивають навички комбінаторики та вправи, що розкривають структурні і просторові особливості образів, шляхом їх перетворення і видозміни [4, 134].

Шкільна програма образотворчого мистецтва вимагає оволодіння учнями двома видами перспективи: лінійної і повітряної. Лінійна перспектива дає нам контури предмета. А повітряна перспектива дає нам ілюзію реальності. Її закони в тій чи іншій мірі застосовуються в вище вказаних перспективах. У ході розвитку просторової уяви, цілеспрямовано формуються вміння уявляти в просторі результати своїх дій і втілювати їх у малюнку, дрібній пластиці, скульптурі, конструюванні виробу; подумки видозмінювати їх і створювати, на цій основі, нові образи, планувати основні етапи і просторову послідовність їх виконання.

Розвиток просторової уяви має відбуватися двома шляхами:

- 1) підтримкою рівня фантазій;
- 2) розвитком мислення.

При цьому, творча уява, основою якої є фантазія, може не лише спростити процес навчання, але й розвиватися при відповідній організації навчальної діяльності.

Так, зокрема, просторові уявлення, як складовий і важливий компонент, входять до конструктивного мислення. Отже, розвиток просторової уяви слід розглядати і як умову формування конструктивно-технічних здібностей дітей. Основою формування просторової уяви є практичний досвід, що набувається дітьми в процесі спостереження, вимірювання, співвідношення, малювання, ліплення, конструювання, при виконанні фізичних вправ тощо.

Особливе місце, у формуванні просторового мислення, відводиться побудові графічних зображень. При побудові графічного зображення, головним завданням є переклад уявлення про об'єкт в його площинне зображення [2, 17-20]. Уявлення про об'єкт, при побудові графічних зображень, формуються не лише в результаті безпосереднього впізнавання або пригадування, а і як продукт цілої системи розумових дій, спрямованих на перетворення матеріалу, сприйняття та уявне відтворення образу. Отже, побудову можна звести безпосередньо до навичок, вона є осмисленим вмінням, в якому лише окремі дії автоматизовані.

Провідним завданням вчителя образотворчого мистецтва є формування в учнів морально-етичної чуйності на прекрасне і потворне в житті і мистецтві. У цьому завданні відображена ідея, що лежить в основі концепції, сформульованої Б. М. Неменським [3, 62].

Програма з образотворчого мистецтва побудована так, щоб:

- сформувати уявлення про взаємодію мистецтва з життям;
- життєвий досвід учнів лежав в основі їх творчих починань;
- в основі навчання використовувався метод спостереження і реакція на спостереження;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- виховати з глядача – художника і з художника – глядача.

В результаті, таке ставлення до дійсності розвиває образне мислення, пробуджує інтерес до внутрішнього світу людини і здатність співпереживати.

Використовувані три методи: образотворчий, декоративний, конструктивний дають можливість освоїти навички роботи з різними художніми матеріалами.

Завдяки урокам ліплення, що входять ще в програму з образотворчого мистецтва в початковій школі, в учнів формується об'ємно-просторове мислення.

Скульптура, як і академічний рисунок, будується, перш за все, на освоєнні вивчення, аналізу і зображення природи в просторі. Уроки скульптури дозволяють вивчити об'ємне зображення, безпосередньо стикаючись з зображуваним предметом, при цьому вибудовується логічний ланцюжок методів пізнання навколишнього світу. Образ предмета усвідомлюється в результаті зорового і чуттєвого сприйняття [1, 47]. Але цього не достатньо для отримання повного, правильного і грамотного результату.

Таким чином, накопичення та розвиток просторових уявлень, у процесі навчання, є результатом навчальної діяльності дітей, і разом із тим, ці уявлення самі стають умовою й опорою для засвоєння інших знань і подальшого зростання пізнавальних здібностей учнів. У цих випадках просторові уявлення органічно входять до структури навчальної діяльності дітей і стають частиною цієї діяльності.

Важливе значення, для творчої діяльності людини, відіграє наочно-образне мислення, а відтак і просторова уява. Заняття дітей ручною працею, пластикою, моделюванням, художнім конструюванням, ліпленням, малюванням з використанням різних технік, сприяє розвитку стійкості уваги, здатності до запам'ятовування, активізації інтелектуальної діяльності,

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

підвищується працездатність, знижується втома, при виконанні інтелектуальних вправ.

Визначивши межі використання просторового мислення, на уроках образотворчого мистецтва зокрема, та в процесі вивчення шкільних дисциплін загалом, очевидно, що рівень розвитку просторової уяви учнів значно підвищиться, якщо систематично і цілеспрямовано втілювати у навчальний процес методи навчання ліплення та пластики, які вимагають творчого прояву фантазії учнів, за умови чіткого управління цим процесом через спеціальну систему завдань, враховуючи психологічні і вікові особливості учнів, закономірності їх психофізіологічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Красноголовец О. С. Основи скульптури : Навч. посіб.– К. : Знання, 2008. – 171 с.
2. Масол Л. та ін. Художньо-естетичний цикл. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-11 класи. Ірпінь: Перун, – 2005. – 238 с
3. Неменский Б. М. Педагогика искусства. Видеть, ведать и творить: книга для учителей общеобразовательных учреждений. – М.: Просвещение, – 2012. – 240 с.
4. Якиманская И. С. Развитие пространственного мышления школьников. М, – 2005. – 272 с.

НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОФІЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Вікторія Лозниця
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
Київ
Науковий керівник: Карпенко В. А.,
старший викладач
кандидат педагогічних наук, доцент

Анотація. *Навчання основам графічного мистецтва актуальна тема для вивчення молодими педагогами, завдяки простим та лаконічним засобам виразності, які пропонує графіка. Вивчення яких краще розглядати на прикладі створення формальної композиції на контрастних поєднаннях. Для глибокого та ґрунтовного вивчення доцільним буде розглядати дану тему у комплексі з іншими дисциплінами образотворчого мистецтва, такими як: кольорознавство, композиція та рисунок.*

Ключові слова: *графіка, основи графічного мистецтва, історія графіки, види графіки, навчальний процес, аудиторні уроки.*

Вивчення теми «контраст» потребує комплексного підходу. Доцільним є розглядати дану тему у комплексі з темами стилізація по дисципліні композиція; графічних засобів та техніках з рисунку та графіки; темою контрастів у кольорознавстві та принципах побудови гармонійної врівноваженої картини з дисципліни композиція.

При вивченні теми «контрасти» в графічному мистецтві на уроках образотворчого мистецтва ми починаємо з принципів стилізації. На заняттях розповідається про особливості та способи перетворення об'єктів чи явищ у стилізовані об'єкти графічного мистецтва.

Процес роботи над задумом має наступні етапи:

1) Перший етап (початковий) – на цьому етапі виконуються нариси або етюди об'єкту чи явища, яке планують відтворити. На цьому етапі дуже важливо зосередитись виключно на більш характерних рисах зображуваного об'єкту. Потрібно відтворити лише ключові риси, відкидаючи все зайве.

2) Другий етап (пошуковий) – полягає у відтворенні образу по пам'яті. Користуючись своєю уявою потрібно створити на папері узагальнені риси та форми об'єкта, який відтворюємо. При переробці замальовок з натури у декоративні площинні композиції, часто застосовують графічні засоби або аплікацію.

3) Третій етап (ключовий, завершальний) – полягає у виборі найбільш вдало перетвореного об'єкта чи явища в завершене оригінальне полотно або об'єкт творчості (картина, артоб'єкт).

При роботі, обов'язково слід пам'ятати, що завдання, що ставляться перед художниками, які працюють в станковому мистецтві відрізняються від тих, які постають перед митцями, що працюють у сфері декоративного мистецтва [1].

Наприклад, в декоративному мистецтві, при передачі типових рис певного об'єкта, процес творчої роботи полягає в створенні узагальненого декоративного образу. В якому будуть присутні риси орнаментики та умовності.

А в станковому мистецтві при переробці, наприклад, пейзажу у декоративне зображення, від художника вимагається врахування оточуючого середовища. Він має вміти узагальнювати природні мотиви, зберігаючи плановість та закони фізики (враховувати джерело освітлення, закони перспективи та інше). При виконанні завдань потрібно орієнтуватись на рівноважену, ритмічну організацію елементів композиції та гармонію кольорових відношень.

При перетворенні предметів натюрморту в декоративні композиції, залежно від запланованого результату, художник може вільно змінювати розміри предметів, їх колір і тональні відношення.

А ось при декоративній переробці людини, є певні обмеження, зумовлені тим, що образ людини має залишатись впізнаваним. Тому узагальнення форми здійснюється до певних меж.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Наступним етапом по вивченню даної теми ми вважаємо доцільним ознайомлення учнів з видами контрастів. Дається їм пояснення того, що в мистецтві існує досить багато видів контрасту. Кожен з них можна використати для активізації композиції. Основними видами контрасту є:

- контраст статичності та динаміки;
- контраст симетрії і асиметрії;
- кольоровий контраст;
- контраст величин (протиставлення розмірів);
- тональний контраст (протиставлення світлого і темного);
- контраст яскравості і блідості;
- контраст фактур і матеріалів.

Головною умовою контрасту є протиставлення двох протилежних характеристик чи станів об'єктів, які зображуються.

На даному етапі для закріплення знань вважаю доцільним додати в процес вивчення матеріалу кілька завдань, які полягають у самостійному виконання учнями невеликих ескізів з яскраво вираженими контрастами по кожному з видів контрасту.

Наприклад:

Завдання 1. Виконати доступними графічними засобами (маркерами) 7 композицій по кожному з видів контрастів.

- контраст статичності та динаміки – виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які перебуватимуть в першому випадку в статиці, а в іншому - в динаміці.

- контраст симетрії і асиметрії – виконати на форматі А6 два зображення з простих геометричних фігур, які в першому випадку будуть розташовані симетрично відносно центру, а в іншому – асиметрично відносно центру.

- кольоровий контраст – виконати на форматі А6 зображення кількох комбінацій (не менше 4) контрастних один до одного кольорів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- контраст величин (протиставлення розмірів) – виконати зображення стилізованого натюрморту з 4 предметів де кожна з пар зображуваних предметів буде контрастною до іншої своїми розмірами.

- тональний контраст (протиставлення світлого і темного) – виконати формальну композицію в ахроматичній кольоровій гаммі з відтворенням тонального контрасту.

- контраст яскравості і блідості – виконати просту формальну композицію в 4 кольорах з відтворенням контрасту в насиченості кольору.

- контраст фактур і матеріалів – створити 2 прості композиції з використанням двох контрастних фактур в кожній з них.

Після закріплення ними основних понять по темі контраст, переходимо до більш детального вивчення різноманітних графічних технік. Аналізуємо кожну з них та переглядаємо зразки готових робіт у кожній з цих технік.

Ознайомивши учнів з усім матеріалом, який необхідний їм для виконання власної авторської роботи по темі «Контраст в графічному мистецтві». Учні приступають до пошукових ескізів стилізації міського пейзажу; підбору контрастної кольорової гами та виборі декоративних елементів для збагачення композиції їх картини. Для спрощення процесу виконання роботи над темою обрано кольорову графіку, як техніку для відтворення творчого задуму. З матеріалів обрано акварель та чорну туш.

Таким чином ми з'ясували, що завдяки комплексному підходу до вивчення графічних технік та видів контрастів та включення допоміжних тем з дисциплін: рисунок, композиція та кольорознавства, урок є ефективним у вивченні даної теми. Розроблений урок побудовано за методом дедукції легко засвоюється здобувачами освіти, дає максимально вичерпні данні за обраною темою. Що в свою чергу не викликає труднощів при виконанні практичного завдання. Також даний урок можна застосовувати при виконанні аналогічних завдань чи вивченні подібних тем, замінюючи тему практичної роботи.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Якщо немає можливості вмістити весь об'єм вивчає мого матеріалу в один урок через часові обмеження в 45 хв, рекомендовано об'єднати матеріал в серію уроків, зберігаючи при цьому послідовність вивчення.

Для навчальних закладів, у яких в програмі не передбачено вивчення графічного мистецтва, як окремого предмету, але є такі предмети як кольорознавство, композиція, та рисунок, доцільним буде під корегувати хід вивчення матеріалу по темі графіка таким чином, аби на відповідних уроках вони йшли паралельно для комплексного підходу до вивчення основ графічного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. https://knowledge.allbest.ru/culture/2c0b65635a3ac69b4c43a89521306c27_0.html#text
2. <https://helpiks.org/7-1151.html>
3. https://www.koloristika.in.ua/t_knkt.php

ІНСТАГРАМ ЯК СУЧАСНЕ ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Анастасія Мірошніченко
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Шевнюк О. Л.,
доктор педагогічних наук, професор

Анотація. У дослідженні здійснено аналіз освітнього потенціалу середовища соціальної мережі Інстаграм. Охарактеризовано його можливості для вчителів і учнів в аспекті поширення навчальної інформації у зручному і зрозумілому для сучасної молоді форматі. У ході дослідження було розроблено та апробовано два інстаграм-профілі теоретичного і практичного спрямування з образотворчого мистецтва, результати тестування яких сприяли виявленню найбільш вдалих і продуктивних онлайн технологій навчання.

Ключові слова: інстаграм, освітнє середовище, творчий розвиток дитини, методи креативності, навчання образотворчого мистецтва.

Новітні освітні тенденції не завжди встигають прогресувати в онлайн сфері, не зважаючи на швидкий розвиток сучасних комп'ютерних технологій. Абсолютно новою платформою для навчання сьогодні стала соціальна мережа Інстаграм, що відкриває нові можливості для вчителів і учнів.

Над методикою подання навчальної інформації у онлайн-форматі працювали дослідники Фоміна А. С., Куркіна Д. В., Хромов С. С., Скорікова Т. П., Дніпровська Н. В. Автори присвятили свої праці методології дистанційного навчання, а також педагогічному потенціалу і проблематиці освіти онлайн для різних спеціальностей. Проте на сьогоднішній день освітні можливості соціальної мережі Інстаграм розкриті недостатньо.

Метою дослідження є виявлення педагогічного потенціалу соціальної мережі Інстаграм як інструменту вивчення та популяризації образотворчого мистецтва, а також аналіз результатів тестування розроблених авторських профілів.

Інстаграм (instagram) – це соціальна мережа, основною функцією якої є обмін фотографіями. Вона дозволяє користувачам робити та розповсюджувати фотографії у межах свого сервісу та через інші соціальні мережі [1]. Останнім часом почали з'являтися також профілі не тільки з візуально-розважальною складовою, а й з освітнім спрямуванням, зокрема, мистецьким.

Перспективний потенціал інстаграму як соціальної мережі для створення освітніх проєктів зумовлений, на наш погляд, низкою суттєвих особливостей, що виділяють саме його. По-перше, аудиторія користувачів інстаграму має менший вік порівняно з іншими соціальними мережами, а діти більш сприятливі до навчальної інформації, ніж дорослі [2]. По-друге, інстаграм має більш інтуїтивно зрозумілий інтерфейс порівняно з фейсбуком. По-третє, інстаграм дозволяє подавати інформацію у різних і зручних форматах. Саме з цих причин інстаграм є прогресивним освітнім середовищем.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У ході нашого дослідження було розроблено та апробовано два інстаграм-профілі теоретичного і практичного спрямування. Перший профіль @salvador_dali_study присвячено теоретичним засадам життя та творчості Сальвадора Далі, другий @your_inspiration_arts – практичним вправам з образотворчого мистецтва.

Теоретичний профіль складається з кількох тем: дві частини, присвячені біографії Сальвадора Далі; частина, присвячена історії стосунків із його дружиною Галою; розділ щодо колаборацій Далі із відомими брендами і впливовими митцями того часу. У кожній частині стисло було подано значущу інформацію задля її швидкого сприйняття і засвоєння у вигляді так званих постів (текстового і наочного матеріалу в публікації інстаграму).

До розробленого інстаграм-профілю під'єднано тестові й творчі завдання для учнів. Творче завдання формулювалося на досвіді так званого параноїдально-критичного методу Сальвадора Далі, що активізує креативне мислення і провокує створення нестандартних художніх образів.

Інстаграм-профіль практичного спрямування містить навчальні пости, присвячені китайському живопису, технікам монотипії, вправі на розвинення уяви, малюванню оптичних ілюзій, створенню декоративного пейзажу, використанню акварельних ефектів. За основу інстаграм-профіля практичного спрямування було взято відеоматеріали з необхідними додатковими словесними поясненнями. Матеріали у нашому навчальному профілі подані у форматі субтитрів без використання закадрового голосу. Такий вибір обумовлений потребою залучити до творчості дітей із обмеженими можливостями, наприклад, порушеннями слуху.

Ключовим завданням практичного профілю стала вправа з розвитку фантазії. Фантазія – це уявлення про те, що не може відбуватися в реальності. Уява – це уявлення цілком реальних речей [3]. Творча уява переплітається з фантазією, що дозволить дитині в майбутньому приймати рішення з урахуванням можливих наслідків, розв'язувати нестандартні життєві

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

завдання, знаходити вихід з непередбачуваних ситуацій, адаптуватися в соціумі.

Інстаграм-профіль практичного спрямування спростить дистанційну комунікацію учня і учителя, допоможе більш ефективно залучати молодь у навчальний процес, сприятиме новітнім практикам навчання дітей образотворчому мистецтву.

Список використаних джерел:

1. Instagram : веб-сайт. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Instagram> / (дата звернення: 17.11.2019).
2. Вся статистика інтернета на 2019 год – в мире и в России: веб-сайт. URL: <https://www.web-canape.ru/business/vsya-statistika-interneta-na-2019-god-v-mire-i-v-rossii/> (дата звернення: 11.11.2019).
3. Навіщо і як розвивати фантазію у дитини?: веб-сайт. URL: <https://evahappy.com.ua/navishho-i-yak-rozvyvaty-fantaziyu-u-dytyny/> (дата звернення: 10.12.2019).

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ХУДОЖНИКІВ ОСНОВАМ АКВАРЕЛЬНОГО ЖИВОПІСУ

Анастасія Пілішко
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Сова О.С.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У статті висвітлюються методичні аспекти навчання акварельного живопису студентів художньо-педагогічних закладів вищої освіти. Проаналізований методичний доробок вітчизняних і зарубіжних педагогів присвячений особливостям оволодіння акварельною технікою. Запропонована система навчальних завдань у техніці акварелі для поглиблення практичних умінь студентів-художників.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Ключові слова: живопис, акварель, навчання студентів-художників, техніка акварельного живопису.

Провідне завдання мистецької освіти – не тільки навчити студента сприймати красу оточуючого світу, нестандартно бачити, думати, але й сформувати вміння зображати на папері пережиті враження, емоції. Підготовка студентів у художньо-педагогічних закладах вищої освіти поєднує традиції академічної художньої школи та сучасні методичні розробки викладачів-новаторів. Під час вивчення фахових дисциплін (живопис, рисунок, композиція, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво тощо) майбутні вчителі образотворчого мистецтва оволодівають основними мистецькими техніками, художніми матеріалами, прийомами, засобами виразності.

Вітчизняні художники-педагоги та методисти невпинно працюють над удосконаленням освітніх програм, змісту професійних дисциплін і покращенням методичного забезпечення для якісного навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Це засвідчують праці О. Комаровської [8], І. Руденко [3], О. Сови [5], О. Шевнюк [7], що висвітлюють різні аспекти фахової підготовки студентів-художників у мистецько-педагогічних закладах вищої освіти.

Аналізуючи науковий доробок присвячений методиці навчання основам акварельного живопису, бачимо, що вивчали цю проблему як визнані часом методисти (П. Рєвякін [2], О. Риндін [4]), так і сучасні художники-педагоги (К. Антоновська [1], О. Шаюнова [6]). У своїх працях науковці висвітлюють рекомендації щодо застосування ефективних методів і прийомів навчання студентів акварельного живопису, що спираються на власний багаторічний художній досвід.

Метою статті є аналіз і доповнення методики навчання студентів-художників основам техніки акварельного живопису у педагогічних закладах вищої освіти.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Техніку акварелі, як правило, вивчають студенти художньо-педагогічних закладів вищої освіти на лабораторних заняттях з живопису на першому й другому курсах. Навчання основам техніки акварельного живопису спирається на необхідність формування у студентів уміння відображати тривимірність форми предметів на двовимірній площині аркушу паперу. На думку К. Антоновської це забезпечується застосуванням в освітній практиці таких методів як: словесний (лекція, пояснення, інструктаж, групове та індивідуальне консультування); наочний (демонстрація зразків завдання, репродукцій картин, показ педагогом поетапності створення роботи) і практичний (виконання технічних вправ і навчальних завдань) [1].

На початкових заняттях з живопису викладач знайомить студентів з необхідними художніми матеріалами й оснащенням, пояснює, що для професійної роботи знадобляться: акварельні фарби, спеціальний папір, круглі та плоскі натуральні пензлі, палітра, ганчірка, ємність для води, мольберт, планшет, зажими або спеціальний паперовий скотч для закріплення формату тощо. Під час демонстрації процесу роботи аквареллю, викладачу варто підкреслити важливість використання достатньої кількості води та необхідність розміщення планшету на мольберті під невеликим нахилом, задля вільного скочування рідкої фарби з гори до низу й створення ефекту прозорості акварельних шарів.

Запорукою успіху оволодіння нелегкої у виконанні акварельної техніки є систематичне виконання навчальних завдань з поступовим їх ускладненням. Початковими тренувальними вправами є низка спеціальних завдань на ведення акварельної краплі для опанування особливостями техніки власноруч. Такі завдання сприятимуть формуванню навичок: створювати рівномірне заливання одним кольором, перетікання кольору в колір, поступове тональне насичення кольору тощо.

Починати опанування технікою акварелі доцільно з виконання короткотривалих етюдів. Це необхідно задля подолання страху зіпсувати роботу, можливості «розписатися» і підтримувати в подальшому потрібний темп. Система навчальних завдань має бути побудована за принципом ускладнення, кожний її компонент дає можливість відпрацювати певні технічні прийоми, вирішити певні поставлені завдання, що сприяє послідовному формуванню художніх умінь студентів-образотворців. Пропуск або не повне виконання запланованих завдань призводить до складнощів у подальшому навчанні та виконанні наступних завдань, унеможливує професійне зростання студентів [5, с. 156].

Методисти та художники-педагоги мають різні думки щодо того, з чого варто починати живописний етюд. Є прихильники роботи «від середнього тону», так як це допомагає вірно брати основні живописні параметри: колірні співвідношення, тон і насиченість [4, 6]. Інші радять розпочинати роботу з дальнього плану (фонових плям), поступово переходячи до виконання предметів середнього і ближнього плану [2]. Однак, єдине у чому всі митці дотримуються спільної думки, то це необхідність ведення акварельної роботи від світлих тонів до темних, з поступовим насиченням колірних і тональних співвідношень.

Провідним практичним методом навчання основам акварельного живопису є робота з натури. Систематична робота з натури дозволяє вдумливо і наполегливо вивчати кожен етап створення реалістичного зображення, обґрунтовано застосовувати образотворчі правила і закони. Після виконання низки підготовчих технічних вправлянь перед студентами необхідно ставити нескладні завдання, що формують уміння передавати засобами акварелі колірне забарвлення та об'єм предметів. Прикладом завдань можуть слугувати такі етюди: натюрморт з книгами різного кольору; фрукти й овочі різні за формою, розміром і забарвленням; зображення білої

чашки в кольоровому оточенні; один-два кольорових предмети на нейтральному тлі тощо.

Навчальні натюрморти поступово ускладнюються, збільшується кількість предметів, змінюється їх форма, колір та фактура, варіюється освітлення. Для майстерного опанування акварельною технікою під час виконання натюрмортів перед студентами ставляться такі живописні завдання: знаходження колірно-тональних співвідношень між предметами і тлом, створення загального колориту постановки, передача об'єму предметів у певних умовах освітлення, вивчення закономірностей повітряної перспективи та інші. Програмою передбачається виконання таких натюрмортів: етюд з опудалом птаха на нейтральних драперіях; натюрморт з гіпсовою розеткою у насиченому за кольоро-тональністю оточенні; натюрморт у теплій гамі «Дарунки осені», натюрморт з весняними квітами у холодній гамі, етюди різноматеріальних предметів (скло, метал тощо), складний просторовий натюрморт та інші.

Під час навчання студентів основам акварельного живопису варто познайомити їх як з класичними техніками (лесування, «а la prima», по-вологому, гризайль), так і з сучасними прийомами, що знадобляться для виконання творчих робіт (гранулювання, затікання, розмивка, монотипія, змивання, ефект солі та інші). Застосування технічних прийомів у чистому вигляді, або у поєднанні, сприяє урізноманітненню виконання як навчальних, так і творчих робіт студентів, дозволяє віднайти власну манеру, свій авторський художній стиль.

У підсумку зазначаємо, що в процесі оволодіння студентами основами акварельної техніки у них формуються вміння для вирішення різноманітних живописних задач, що поступово вдосконалюються протягом усіх років навчання у закладі вищої освіти. Заняття з живопису розвивають здібності, що є важливими складовими професійних якостей художника-педагога та вкрай необхідні для майбутньої професійної діяльності, а саме: цілісне та

колористичне бачення, композиційне мислення, колірно-тональне сприйняття природи, розвиток зорової пам'яті, здатність до досягнення поставленої мети у реалізації завдання. Саме ці здібності визначають здатність майбутнього вчителя реалізовуватися як у сфері образотворчого мистецтва, так і в галузі освіти.

Список використаних джерел:

1. Антоновская К. А. Обучение акварельным техникам на кружковых занятиях учащихся начальной школы. Молодой ученый. 2017. № 10.1. С. 5-7.
2. Ревякин П. П. Техника акварельной живописи. Москва, 2009, 187 с.
3. Руденко І. В. Виховний потенціал художніх технік у навчанні майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Харків : ФОП Петров В. В., 2016. С. 174–177.
4. Рындин А. С. Живопись. Теория и практика. Одесса: КП ОГТ, 2010. 287 с.
5. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 320 с.
6. Шаюнова О. В. Акварель в системі підготовки художника-педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 2003. 20 с.
7. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах. Київ, 2017. 311 с.
8. Holinska, T., Komarowska, O., Melnyk, O., Pet'ko, L., Shpitsa, R., Sova, O., & Strohal, T. (2019). Cloud technologies in art entrepreneurship education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22(5), 1-6.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОСНОВАМ НЕТКАНИХ ГОБЕЛЕНІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анна Хоменко

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

м. Київ

Науковий керівник: Смірнова О.З.,

кандидат педагогічних наук, майстер народної творчості України

Анотація. У статті представлені методичні особливості навчання дітей у закладах позашкільної освіти мистецтву нетканих гобеленів. Розкривається зміст, сутність, історичні дані мистецтва гобеленів. Акцентовується увага на технологічних основах виконання нетканих гобеленів та розкриваються методичні аспекти його вивчення під час проведення гурткової роботи у закладах позашкільної освіти. Розкриваються методичні основи та значення декоративно-прикладного мистецтва у формуванні дитини, як творчої особистості.

Ключові слова: мистецтво нетканих гобеленів, позашкільна освіта.

Національна доктрина освіти України визначає [1, 22] одним із пріоритетів її змісту формування духовності, що відображає традиції власного народу, а також становлення особистості, яка має високий духовний потенціал та спроможна вирішувати основні питання буття, виробляти власну шкалу цінностей і переваг. У «Концепції національного виховання» також акцентовано, як головну мету виховання передачу підростаючому поколінню надбань культури, і, на цих засадах, формування особистісних рис громадянина України, які включають в себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художню, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру тощо. Це можна досягнути через наповнення виховання гуманістичним змістом, котрий узгоджується з кращими надбаннями національної традиції. Концепція визначає основні завдання: формувати у підростаючого покоління високий рівень національної самосвідомості, знання національної психології та характеру народу, його культурно-історичних традицій, морально-етичної спадщини, історії та сучасного буття, втілення типових якостей народу, його духовного багатства, високого рівня

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

професійної підготовки, широкого кругозору, наукової ерудиції, духовного багатства та емоційної культури, прагнення до самовдосконалення.

Все більшого значення набуває високий рівень оволодіння інноваційними методами навчання та виховання підростаючого покоління. А, програмне забезпечення для талановитої молоді існує в Україні на достатньо низькому рівні. Адже, повна відсутність майданчиків для реалізації їх творчого потенціалу представляє кагорту завдань сучасного соціума.

Отже, завдання сучасних освітньо-виховних закладів, полягає в тому, щоб відновити могутній потенціал національного духовного багатства, сформованого та відшліфованого протягом багатьох тисячоліть, якнайширше залучити до нього підростаюче покоління, щоб воно відчуло могутній культурно-історичний фундамент, на який спираються всі досягнення нашого суспільства. Саме, діти повинні з наснагою вивчати духовні та моральні надбання свого народу, тим самим утверджуючи незалежність, міцність та добробут своєї держави.

Українське декоративне мистецтво завжди відповідало соціальним вимогам часу, розвивалося від матеріально-практичної сфери до духовно-культурної, зберігаючи при цьому взаємодію із загальною проблематикою та сталевим напрямом усього образотворчого мистецтва. Введення в навчальну програму з художньої праці для учнів ткацтва потрібне і дає учням основні поняття про тканину, знайомить із способом її утворення та різновидами килимів і килимових виробів.

Ткацтво завжди було однією з найважливіших складових матеріальної культури по всій етнічній території України. Воно існувало на українських землях ще з доісторичних часів і належить до найпоширеніших видів ремесла й народного мистецтва. Важливо зазначити, що українське мистецтво ткання тісно пов'язане з національною культурою і звичаями українців. Тому ткацтво зближують дітей із традиціями і культурою рідного краю, знайомить їх з творчістю народних майстрів.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

В процесі багатовікового удосконалення ручного килимарства були відпрацьовані багаточисленні типи килимів, художнє рішення яких тісно пов'язане з технікою їх виготовлення.

Як свідчать збережені до нашого часу зразки з першої половини ХІХ ст., Буковина вже тоді мала добре розвинене килимарство, до якого і ввійшли «неткані гобелени». В 20-х роках в м. Атаках була заснована килимарська школа. У різних техніках виконання килимових виробів народні майстри досягли високої майстерності, вміли передбачити художні ефекти виробів.

І, саме тут, як різновид, зароджується видова ланка декоративно-прикладного мистецтва – «неткані гобелени». І є, як одним із найменш відомих та досліджуваних різновидів у сучасному світі декоративно-прикладного мистецтва. У літературних джерелах дуже замало інформації саме по цій видовій категорії килимарства.

В процесі виготовлення виробів в техніці «нетканий гобелен» в учнів розвивається художній смак. З'являються творчі здібності, виховується працьовитість, вміння доводити почате до кінця, долати труднощі та інші цінні якості особистості. Ручне ткацтво сприяє залученню учнів до багатовікових народних традицій і ремесел, здійсненню естетичного, фізичного, економічного виховання.

На сьогодні до числа найбільш актуальних питань освіти належить сприяння всебічному розвитку дітей та молоді, розкриття творчого, інтелектуального, духовного потенціалу та допомога у професійному самовизначенні.

І, саме під час занять «Мистецтва нетканих гобеленів», де діти власноруч створюють красу, поринаючи у весь історичний світ традиційного українського мистецтва, формується внутрішній світ справжнього патріота-українця. Адже, діти набувають вміння працювати самостійно і створювати прекрасне. Результати праці приносять їм творче задоволення і мають на них глибокий емоційний вплив. Заняття формують універсальні властивості,

вчать творчо мислити в будь-яких трудових процесах, тобто розвивають ті якості, які знадобляться учням надалі.

Крім того, сама організація вихованців, їхньої діяльності у позашкільному закладі повинна бути різносторонньою. Уся позашкільна виховна робота спрямована на розвиток творчої особистості, її ініціативи з урахуванням потреб і здібностей. Завдяки саме такій організації діяльності гуртківців у позашкільних закладах виникає можливість зацікавити їх творчістю, спонукати їхнє прагнення щодо набуття необхідних прийомів та засобів, які визначають нестандартність, оригінальність.

На нашу думку заклади позашкільної освіти мають яскраво впливати на особистість дитини, захоплюючи коріння і глибину культури нашої країни.

Отже, важливими чинниками, які сприяють формуванню і розвитку творчих здібностей учнів, підготовці їх до самостійної творчої професійної діяльності, є повне занурення у світ мистецтва, котре, на наш погляд можуть забезпечити у повній мірі саме, заклади позашкільної освіти. І, пропонуючи нові напрямки гурткової роботи, відроджуючи національні здобутки нашого народу під час таких занять створює всі підстави для формування творчої особистості учня.

Таким чином, вивчення мистецтва нетканих гобеленів є одним із тих напрямків діяльності у закладах позашкільної освіти, котрий повністю задовольнить всі потреби у формуванні творчої особистості учня.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма "Освіта"/ Україна 20 ст.//інформаційний збірник міністерства освіти України. – 1993. – С. 5.
2. Захарчук-Чугай Р. В. Українське народне декоративне мистецтво: навч.посіб./ Р. В. Захарчук-Чугай, С. А. Антонович. – К.: Знання, 2012. – 342 с.

3. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. – К.: Либідь, 2005. – 275 с.

4. Смірнова О. О. Методичні парадигми вивчення мистецтва у МДЦ «Артек» (на прикладі мистецтва «нетканих гобеленів») / О. О. Смірнова. – Київ, 2019. – 54 с., іл.

МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анастасія Чернявська
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: Труш В.М.,
старший викладач, член Спілки художників

У сучасних та новаторських формах навчально-виховної діяльності та пошуку засобів впливу на розвиток особистості. Серед останніх у загальному русі за гуманізацію системи освіти поступово зростає роль образотворчого мистецтва.

Різні аспекти навчання учнів засобами декоративного мистецтва у шкільній та позашкільній освіті висвітлені у працях Ш. Амонашвілі, Л. Виготського, І. Демченко, Д. Ельконіна, Т. Кара-Васильєвої, В. Кардашова, О. Красовської, І. Палацюк, О. Савченко, В. Сухомлинського та інших.

Актуальність обумовлена педагогічною цінністю ознайомлення молоді з декоративним, народним і прикладним мистецтвом пояснюється низкою причин: твори таких видів мистецтва допомагають виховувати в дитині культурне сприйняття матеріального світу, розвивають відчуття етнічної приналежності та зв'язку поколінь.

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Тези присвячені методам навчання декоративного малювання учнів, а саме розкриттю завдань різного типу.

Художньо-естетичний розвиток – це становлення особистості як суб'єкта художньо-естетичної діяльності, що являє собою естетичне ставлення до мистецтва і дійсності. Розвинення художніх здібностей дає можливість самовдосконалюватись протягом життя.

Під час уроків образотворчого мистецтва відбувається знайомство з різноманітними творами, працями митців. Такі заняття розширюють кругозір, привчають мислити ширше, ніж підказує повсякденне життя.

Під час уроків образотворчого мистецтва діти вивчають: форми, кольори та їх відтінки, композиційні основи, просторове бачення. Аналіз вивчених предметів, споруд, переглянутих ілюстрацій та репродукцій картин художників якнайкраще впливає на розширення професійного словникового запасу та допомагає чітко формувати та висловлювати свою думку[2; 12].

Діяльність дитини часто потребує безпосереднього зв'язку між явищами, які можуть відбуватися за різною послідовністю.

Діти розв'язують їх за допомогою зовнішніх орієнтувальних дій, тобто на рівні наочно-дійового мислення. Виконуючи завдання з непрямим результатом, учні переходять від зовнішніх до розумових спроб. Необхідно ознайомити вихованців з декількома варіаціями розв'язання задачі, щоб діти могли самостійно вправитися без зовнішнього контакту з предметом, а віднайти необхідний результат подумки.

Характер розвитку образотворчого малювання полягає у тому, що уявлення дитини стає більш гнучким та рухливим. Учні проявляють успіхи в оперуванні наочними образами: уявляють предмети з різних просторових положеннях, подумки мають змогу змінити їх взаємне положення[3; 14].

Однак, тільки наочно, образно можна навчити дитину виокремлювати властивості, зв'язки і співвідношення речей один до одного. Для кращого

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

розв'язання завдань необхідний перехід до роздумів і оцінок на основі образів, у ході яких застосовують словесні поняття.

Для переходу від наочно-образного до наочно-дійового мислення необхідно використовувати схеми-замінники.

Отже, вище наведений аналіз дозволяє виділити ефективні прийоми та методи ознайомлення учнів з декоративним мистецтвом та формування у них образного мислення, а саме:

- розповідь (ознайомлення з навчальним матеріалом);
- пояснювально-ілюстративне викладання (добір репродукцій, зразків учнівських робіт, методичних таблиць з поетапного виконання завдання, навчальних таблиць зі зразками видів орнаментів тощо);
- робота з моделями (використання дидактичного матеріалу, наочності із зразками декоративного мистецтва);
- навчальна гра (застосування казок для пояснення матеріалу й зацікавлення учнів тощо);
- евристичні бесіди (розв'язування завдань з непрямим результатом).

Застосування у навчальній діяльності окреслених методів сприяють не тільки розвитку творчих здібностей та уваги, а й навчають імпровізувати та відчувати ситуацію, розвивають мислення дітей – всі вони сприяють емоційному піднесенню, більш повному сприйняттю творів народної творчості, сприяють формуванню художньо-образного мислення та художнього смаку.

Досягнення високої компетентності особливо необхідно у таких напрямках:

- *пізнавальної*: вивчення матеріалів, інструментів й можливих технік;
- *практичної*: виявлення трудових можливостей, отримання навичок для обробки матеріалів, робота з інструментами, опанування технологій;

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

- *творчої*: формування особистості, її художнього смаку, уяви, художнього мислення, задоволення особистих амбіцій; інтелектуальний та емоційний розвиток;

- *соціальної*: розвиток емоційно-вольової сфери (працелюбність, наполегливість, самостійність) навички взаємодії у колективі, виявлення лідерських якостей.

Аналізуючи проведену роботу, можна зробити висновок, що декоративне малювання має великий вплив на дитяче світосприйняття, розвиток художнього смаку та становлення гармонійної та творчої особистості.

Список використаних джерел:

1. Руденко І. В. Формування творчої активності молодших підлітків засобами образотворчого мистецтва [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Руденко Іраїда Володимирівна; Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2014. – 20 с.

2. Смірнова О. О. Декоративно-прикладне мистецтво як фактор формування художньо-педагогічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва / Смірнова О. О. // Зб. наук. праць. Педагогічні науки. – Частина 2. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – Вип.50. – С.265-270.